

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 92 · 11. juni
Sesjonen 2024–2025

Møte onsdag den 11. juni 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 92):

1. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i barnevernsloven mv. (kvalitetsløftet i barnevernet)
(Innst. 524 L (2024–2025), jf. Prop. 83 L (2024–2025))
2. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om barn og foreldre (barnelova)
(Innst. 526 L (2024–2025), jf. Prop. 117 L (2024–2025))
3. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i markedsføringsloven mv. (overtredelsesgebyr for brudd på god markedsføringsskikk overfor barn)
(Innst. 421 L (2024–2025), jf. Prop. 119 L (2024–2025))
4. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i krisesenterlova (tydeleggjering av det kommunale ansvaret og grunnlag for behandling av personopplysningar m.m.)
(Innst. 439 L (2024–2025), jf. Prop. 122 L (2024–2025))
5. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Une Bastholm om å gjøre det lettere og billigere å reparere
(Innst. 437 S (2024–2025), jf. Dokument 8:212 S (2024–2025))
6. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Marian Hussein, Kathy Lie, Freddy André Øvstegård og Torgeir Knag Fylkesnes om å gi ungdommen en sjanse – arbeid, tilhørighet og like muligheter for alle
(Innst. 465 S (2024–2025), jf. Dokument 8:211 S (2024–2025))
7. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i plan- og bygningsloven og matrikkellova (nye virkemidler ved fortetting og transformasjon, grunneierfinansiering av infrastruktur mv.)
(Innst. 450 L (2024–2025), jf. Prop. 115 L (2024–2025))
8. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud og Morten Stordalen om henvisningsrett for fysioterapeuter
(Innst. 396 S (2024–2025), jf. Dokument 8:255 S (2024–2025))
9. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om ideell vekst i helse- og omsorgssektoren
(Innst. 402 S (2024–2025), jf. Dokument 8:263 S (2024–2025))
10. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen og Siv Mossleth om å gjøre sykehusene i Norge rustet for krig og kriser
(Innst. 407 S (2024–2025), jf. Dokument 8:264 S (2024–2025))
11. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om å sikre pasienter likeverdig tilgang til rehabilitering
(Innst. 329 S (2024–2025), jf. Dokument 8:265 S (2024–2025))
12. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Kathrine Kleve-land, Marit Knutsdatter Strand og Siv Mossleth om å betre den offentlege fødselsomsorga og førebygge heimefødsalar utan kvalifisert hjelp
(Innst. 380 S (2024–2025), jf. Dokument 8:272 S (2024–2025))
13. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svardal Bøe, Sandra Bruflot og Anna Molberg om å la kommunene selv regulere konsum av alkohol på offentlig sted
(Innst. 395 S (2024–2025), jf. Dokument 8:268 S (2024–2025))
14. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kathy Lie, Birgit Oline Kjerstad og Freddy André Øvstegård om å hindre ukontrollert prisvekst på BPA
(Innst. 403 S (2024–2025), jf. Dokument 8:244 S (2024–2025))
15. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svardal Bøe og Tone Wilhelmsen Trøen om å gjennomføre bruker- og pårørendeundersøkelser i kommunene
(Innst. 377 S (2024–2025), jf. Dokument 8:271 S (2024–2025))
16. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Einar Olav Skogholt*

Presidenten [10:00:01]: Ærede medrepresentanter!

Den 10. januar 2025 døde tidligere stortingsrepresentant Einar Olav Skogholt fra Nord-Odal, 77 år gammel.

Han representerte Arbeiderpartiet og Hedmark i tre perioder, fra 1989 til 2001. I løpet av denne tiden var han medlem av sosialkomiteen, landbrukskomiteen og næringskomiteen.

Einar Olav Skogholt vokste opp i en arbeider- og småbrukerfamilie i Odalen og ble tidlig aktiv i AUF. I 1972 ble han landets yngste ordfører da han som 24-åring overtok klubba i Nord-Odal kommunestyre. Han var nestleder i Hedmark Arbeiderparti i 15 år og leder i 8 år.

Skogholt satte betydelige spor etter seg i Odalen, Kongsvinger-regionen og fylket sitt som helhet. Han hadde ikke bare et stort engasjement for lokal næringsutvikling, han var også en handlingens mann med en betydelig gjennomføringsevne.

Etableringen av hjørnesteinsbedriften Mapei i Nord-Odal er uløselig knyttet til Skogholts innsats. Høgskolesenteret, tinghuset i Kongsvinger og Østerdalsporten i Elverum er andre eksempler, og mange flere kunne vært nevnt.

Også som stortingsrepresentant var det folk og lokalsamfunn hjemme han så som sin fremste oppgave å være hjelpemann og talsperson for. Han var alltid lyttende og imøtekommande overfor dem som tok kontakt om store og små saker. Kunne han bruke sitt store nettverk og sitt gode lag med folk til å åpne dører eller løse en utfordring, så gjorde han det.

Menn med mange jern i ilden og som får mye gjort – spesielt i sine lokalsamfunn – blir ofte assosiert med en framfus og brautende stil. Skogholt var det stikk motsatte. Han var en stillfaren og hyggelig mann som ikke framhevet seg selv – lite opptatt av å ta æren for noe.

Skogholt tok med seg sine erfaringer på flere vis. Som tre år gammel gutt – bare noen år før en effektiv vaksine gjorde slutt på polio i Norge – ble han rammet av sykdommen. Det var mer enn venstrearmen hans som bar preg av dette. Da vaksineskepsis ble et tema for noen år siden, advarte han tydelig – også i media – folk mot å glemme.

Det var en engasjert sosialdemokrat og en samfunnsbygger, i ordets rette forstand, som gikk bort sist vinter.

Vi lyser fred over Einar Olav Skogholts minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten [10:03:02]: Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra representanten Willfred *Nordlund* om foreldrepermisjon i tiden fra og med 12. til og med 19. juni
- fra representanten Bjørnar *Moxnes* om permisjon etter Stortingets forretningsorden § 5 annet punktum fra og med 11. juni og inntil videre
- fra Høyres stortingsgruppe om studiepermisjon for representanten Lene *Westgaard-Halle* i dagene 12. og 13. juni

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Nordland: Trine *Fagervik*

For Oslo: Stine *Westrum*

For Vestfold: Henning *Wold*

Presidenten [10:03:37]: Stine Westrum er til stede og vil ta sete.

Fra finanskomiteen foreligger søknad om fravikelse av Stortingets forretningsorden § 43 sjuende ledd annet punktum om at finanskomiteen skal avgi innstilling om revidert nasjonalbudsjett senest annen fredag i juni.

Presidenten vil i medhold av § 79 i forretningsordenen foreslå at søknaden imøtekommes. – Det anses vedtatt.

Statsråd Lene Vågslid overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Presidenten [10:04:31]: Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:04:41]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i barnevernsloven mv. (kvalitetsløftet i barnevernet) (Innst. 524 L (2024–2025), jf. Prop. 83 L (2024–2025))

Presidenten [10:04:53]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Mona Nilsen (A) [10:05:24] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg takke komiteen for et veldig

godt samarbeid. Det er en samlet komité som støtter de aller fleste tiltakene, og det er tverrpolitisk enighet om at sektoren både har utfordringer og trenger å styrkes.

Kvalitetsløftet bygger på arbeidet fra to offentlige utvalg, og fokuset har vært å styrke kvaliteten og rettssikkerheten i barnevernet. Jeg vil gjerne knytte noen kommentarer til dette.

Barnevernet skal være sikkerhetsnett for barna når de trenger offentlig omsorg. Vi vet at det har vært store utfordringer i barnevernet i flere år. Derfor er det så viktig at regjeringen har prioritert barnevernet, og en samlet komité står i lag for å gi det både barnevernet og ungene trenger.

Barnevernet skal gi nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til de aller mest sårbare barna våre. Da er de ansattes kompetanse og erfaring den viktigste faktoren for at både barn og foreldre får den hjelpen de trenger. Derfor mener vi også at kompetansebehovet i barnevernet burde løses på andre måter enn gjennom universelle og formelle krav. Ansatte med høy formell kompetanse skal fortsatt være en viktig del av barnevernet, samtidig som vi nå også legger til rette for at en større del av kompetanseutviklingen skjer i jobb.

Barn er og skal være hovedpersonen i eget liv. Derfor er det også avgjørende at barns medvirkning både styrkes og forbedres. Da er aldersgrensen for partsrettigheter et viktig spørsmål, og hele komiteen ber nå regjeringen om å gi barn fra 12 år partsrettigheter innen 1. januar 2028.

De siste årene har det vært avdekket alvorlige mangler i deler av institusjonstilbudet. Det har faktisk betydd at altfor mange barn ikke har fått den hjelpen de har både krav på og behov for. Da er det viktig at vi nå får en ny innretning av institusjonstilbudet. Det er et retnings-skifte som skal gi et fleksibelt og faglig sterkt tilbud, hvor institusjonene skal tilpasse seg barna, ikke motsatt. Forhåpentligvis vil det medføre færre flyttinger, bedre omsorg og trygghet for ungene.

For at vi skal lykkes med det, må vi også styrke samarbeidet og tydeliggjøre ansvarsdelingen mellom både barnevern, helse, justis og skole, sånn at ungene får et helhetlig og samordnet tilbud. Da er også tverrfaglig kartlegging og ambulante helseteam viktig.

Fosterhjem er det viktigste tiltaket for ungene som ikke kan bo hjemme. Det er utfordringer med rekruttering av fosterhjem, og også med å beholde de hjemmene vi har. Kvalitetsløftet viser en ny retning for fosterhjemmene, med lovforslag som skal bidra til økt stabilitet i fosterhjemmene, og ikke minst gi fosterforeldrene bedre muligheter til å ivareta omsorgen for fosterbarna. Med disse endringene får nå fosterforeldrene økt beslutningsmyndighet, bedre økonomiske rammer og også klagerett på flyttevedtak.

For de mest sårbare ungene våre og deres familier er god og riktig hjelp fra barnevernet helt avgjørende. Derfor vil jeg avslutte med igjen å takke regjeringen for et godt grunnlag og komiteen for en bred tilslutning til å sette i gang dette viktige arbeidet, som skal skape framtidens barnevern for dem som trenger det aller mest.

Tage Pettersen (H) [10:09:35]: Endelig, vil nok mange si om at Stortinget nå behandler barnevernsloven. På mange måter har de fleste debatter, runder i spørretimen og rapporter om kriser i barnevernet – og listen kunne ha vært mye lengre – blitt svart ut med at løsningen kommer i «kvalitetsløftet i barnevernet».

Kunnskapsgrunnlaget er flere NOU-er og utredninger som har hatt lange lister med gode og konkrete forslag til løsninger, men kun et utvalg er med i denne proposisjonen. Underveis har det også vært skifte av statsråd. Samtidig pågår det fortsatt et utredningsarbeid som ser på organiseringen av det statlige barnevernet.

Vi kan aldri si at vi er ferdig og har en lov som er god nok for de utfordringene barnevernet til enhver tid står i, for det vil den aldri bli. Derfor bør vi kanskje ikke gjennomføre et tilsvarende oppsamlingsheat ved neste kor-svei.

Her på Stortinget har flertallet listet opp flere ulike bestillinger til regjeringen, som i neste runde vil være med på å gjøre loven enda bedre. Beskjeden til statsråden er at dette arbeidet må prioriteres. Jeg vil også benytte anledningen til å takke saksordføreren for å ha ledet oss gjennom prosessen og fått avklart mange spørsmål underveis.

Komiteens medlemmer er enige om veldig mye, men jeg vil si litt om uenighetene.

Høyre har i lang tid advart mot regjeringens barnevernspolitikk, der fjerning av gode og velfungerende tilbud fra private aktører har vært viktigere enn å sikre at bistandsplikten i barnevernet har blitt overholdt overfor sårbare barn og unge. Derfor er det bra at regjeringen nå retter seg etter bl.a. Riksrevisjonens kraftige kritikk av denne politikken, og innser at private aktører må være med om vi skal garantere at alle barn og unge som trenger det, får et godt tilbud fra barnevernet.

Det framstår derfor merkelig når flertallet nå legger opp til at kun kommuner kan etablere og drifte kommunale botiltak med døgnbemanning. For Høyre er det naturlig at også private godkjente barnevernsaktører bør kunne få tilby disse, og vi fremmer derfor forslag om dette.

Der få skjønner de rød-grønne partiene, er når det gjelder kompetansekrav – eller fravær av krav. Å bruke ordet «kvalitetsløft» i tittelen på denne proposisjonen, samtidig som man fjerner kompetansekravet, blir et stort paradoks for meg.

Det er uforståelig at man på den ene siden senker kompetansekravet i barnevernsinstitusjonene og samtidig foreslår økt adgang til bruk av makt og tvang. Forslaget innebærer at barnevernsinstitusjoner kan ansette personer som verken har kunnskap om bruk av makt og tvang eller har gjennomgått en god skikkethetsvurdering. Dette kan få skadelige konsekvenser, spesielt sett i lys av de avsløringene om overgrep i barnevernet som vi har sett over tid.

Også det kommunale barnevernet barberes for kompetanse. I proposisjonen står det:

«God faglig, kollegial og emosjonell støtte og veiledning er viktig for at ansatte og ledere i barnevernet skal oppleve det inspirerende og holdbart å arbeide i tjenesten over tid.»

Bufdirs egen rapport om turnover blant ansatte i barnevernet viser at de tjenestene som har flest ansatte utdannet på masternivå, har lavest turnover. Ansatte i barnevernstjenestene står i saker som medfører store emosjonelle belastninger, og som kan medføre utbrenthet og langvarig fravær. God faglig, kollegial og emosjonell støtte krever kompetanse.

En masterutdanning gir tjenestene et faglig løft og den enkelte økt faglig trygghet og relasjonskompetanse. Kompetansen styrker også de ansattes evne til å utnytte de erfaringene de har, og er selvfølgelig også svært verdifull for arbeidsgiver og for fagfeltet.

Når kompetansekravet nå fjernes, vil det kunne medføre at færre av de som i dag jobber i barnevernet, får mulighet til å ta en mastergrad, fordi kommunene ikke lenger må legge til rette for dette. Høyre fremmer derfor forslag som innebærer en videreføring av kompetansekravene, men med en lengre overgangsperiode for å lette utfordringene for enkelte kommuner.

Jeg skal ikke avslutte med bare å fokusere på uenighetene. Jeg har lyst til også å framheve mye av det positive som vi nå er enige om, som senket aldersgrense for partsrettigheter til 12 år, større vekt på barnas beste, bedre rammevilkår for fosterhjemmene og det at vi nå gjør det enklere å stanse uheldig samvær.

Da tar jeg opp de forslagene som Høyre er med på. Samtidig vil jeg gi en stemmeforklaring og opplyser om at Høyre vil støtte mindretallsforslagene nr. 3 og 5.

Presidenten [10:14:19]: Det er notert.

Representanten Tage Pettersen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Per Olav Tyldum (Sp) [10:14:39]: Dagens behandling bygger på anbefalinger som er gjort i gode utredninger. Det er utredninger med klare ambisjoner om å peke ut en langsiktig retning og foreslå rammer som vil kunne stå seg over tid. Senterpartiet mener, i likhet med et samlet utvalg, at vi som samfunn må ha de aller

høyeste ambisjoner til beste for barna. I likhet med barna trenger også sektoren ro, forutsigbarhet og trygghet.

Staten har en plikt til å tilby et forsvarlig institusjonstilbud når kommunene ber om det. Denne bistandsplikten er en grunnleggende og viktig sikring for de barna som i en periode av livet trenger mer hjelp enn de kan få i en familie. Derfor er det viktig at hjelpen som skal gis, bygger på barnets behov og ressurser. Det betyr at de løsningene som velges, og de tjenestene som ytes, må bygge på barnas behov, ressurser og egne talenter. Tilbudet skal bygge på at barna skal oppleve normalitet, at barna i all hovedsak skal få være i ro, og at der institusjoner trengs, skal barna i den nye tilværelsen oppleve et nytt hjem med trygghet. Det er slik at flere av barnevernsbarna i dag dessverre må flytte ofte og langt.

Jeg mener vi må legge større vekt på å kjenne barnas behov og ressurser gjennom tverrfaglig kartlegging. Det gjelder både kartlegging av helse og risiko og tilpasning av opplæringstilbud. Det skal kunne sikre riktig helsehjelp, valg av institusjonstilbud og en løsning for hvordan opplæringstilbudet best kan bidra i barnets utvikling.

Jeg er glad for at regjeringen i sin strategi fra april 2024, ledet av daværende barne- og familieminister Kjersti Toppe, fikk samlet fem statsråder bak en rapport som tydelig viser et felles ansvar – en ny retning for barnevernets institusjonstilbud. Skal vi kunne tydeliggjøre forpliktelser, ansvar og samhandling mellom sektorene, må forståelsen være forankret i alle nivåer – også på regjeringsnivå. Med dagens behandling, der også Stortinget tar et godt og sterkt eierskap, og med regjeringens nevnte strategi har jeg tro på at vi sammen skal lykkes bedre med hjelpen enn vi gjør i dag.

I 2014 ble jeg i rollen som ordfører for Midtre Namdal samkommune idømt en foretaksstraff fra Riksadvokaten for forsømmelser innenfor barnevernstjenesten. Kommunene Namsos, Overhalla, Fosnes og Namdals-eid fikk gjennom samkommunen et forelegg fordi barnevernet viste grov uaktsomhet og uforstand i tjenesten. Det var en svært krevende situasjon der Fylkesmannen i Nord-Trøndelag anmeldte Midtre Namdal samkommune. Vår felles tjeneste hadde ikke gitt barna den behandlingen de hadde krav på. Medietrykket var stort og krevende, men aller mest var det tungt å kjenne på å ikke ha gjort en god nok jobb overfor unge.

Heldigvis sto vi fire ordførere og øvrige folkevalgte i eierkommunene samlet om utfordringen, og i lag med ansatte og Fylkesmannen fikk vi navigert oss ut av store fristoverskridelser. Her var det mangelfull samhandling, men vi folkevalgte fikk bedre eierskap og nærhet til tjenesten – noe jeg tror var kritisk viktig framover. I tillegg fikk vi jobbet med en viktig rolleavklaring mellom politisk og administrativt nivå. Derfor er det godt å kjenne

på at jeg her i dag, elleve år senere, har hatt muligheten til å delta sammen med gode kollegaer i stortingskomiteen i å skape en forbedring for barnevernsbarn generelt.

Hos alle ansatte jeg møtte i tjenesten den gangen, eller har møtt nå i min nye rolle, er det et inderlig ønske om å bidra til beste for barnet. Det finnes mange og gode fagpersoner rundt barna, men systemskapte utfordringer gjør likevel at hjelpen ikke kommer fram.

Stene-utvalgets avslutningsord sier det godt, og jeg har lyst til å sitere dem til slutt:

«Vi må alle gjøre litt mer, strekke oss litt lengre og bygge lag rundt barna som gjør at de ikke faller mellom sektorsiloer. Barna skal lære å klare seg selv, men de skal ikke gjøre det alene. Barna skal kunne ha tillit til at vi er med dem hele vegen, og aldri gir dem opp.»

Med det vil jeg ta opp forslagene Senterpartiet har alene og sammen med andre.

Presidenten [10:18:59]: Representanten Per Olav Tyldum har tatt opp de forslagene han refererte til.

Sigbjørn Framnes (FrP) [10:19:15]: Det er få lover som er viktigere enn barnevernslova. Det skuldast at lova kan gripe så djupt inn i livet til enkeltmenneske og familiar. I dei tilfella der barnevernet er involvert, er det alltid ei moglegheit for at det offentlege må gripe inn for å sikre barnet. I alle slike saker må rettstryggleiken til barn, foreldre og andre involverte partar tryggast. Det vil alltid vere ei utfordring. Mange av dei føreslåtte endringane går i rett retning ved å styrkje rettstryggleiken for alle partar. Difor vil også dei fleste endringane få vår støtte.

Regjeringa Solberg sette i gang eit høgst nødvendig kompetanseløft i barnevernet. Det er i dag rett å erkjenne at den auka formelle kompetansen i barnevernet ikkje har ført til tilstrekkeleg heving av kvaliteten i tenestene. Det er i dag eit ønske om fleire mastergradar i barnevernet. Det kan vere positivt, men det må ikkje handhevast rigid. Det finst mange med god kompetanse sjølv om dei ikkje har formelle papir på det.

Det blir føreslått å senka alderen for å få prosessuelle rettar til 12 år. Argumentet er at det vil styrkje rettstryggleiken til barn i slike saker. Det er eit argument me har stor sans for. Samstundes er ei slik endring mangelfullt utgreidd. Difor er det grunn til å spørje om kostnadene kan bli langt større enn effekten.

I denne saka ser me eit skarpt og viktig skilje mellom dei to sidene i salen. Dei raud-grøne har i fleire år ført eit ideologisk løp mot private leverandørar av barnevernstiltak. Dei har avgrensa gode og velfungerande private tilbod, i mange tilfelle sjølv om det ikkje finst offentlege eller ideelle tilbod som er like gode. Også Riks-

revisjonen har kritisert politikken til regjeringa for å avgrense bruken av private leverandørar.

For Framstegspartiet er det heilt klart at det er uinteressant kven som leverer tenestene. Det einaste interessante er at det offentlege sikrar barn og unge i barnevernet ein best mogleg oppvekst. Barn er altfor viktige til at me kan la dei raud-grøne med ideologiske skylappar gje dei eit dårlegare tilbod. Me fremjar difor, saman med Høgre og Venstre, eit forslag om private godkjende barnevernsaktørar og bustadtiltak.

Sjølv om barnevernet stort sett er til god hjelp for barn og familiar, er det sterkt fokus på dei tilfella som ikkje blir handterte godt nok. Nokre av dei sakene som går gale, blir slått stort opp i media. Nokre endar i tragedie for dei involverte. I desse dagar går det føre seg ei rettssak med eit slikt tilfelle: hjarteskjerande og med tragisk utfall. Samtidig veit me at det finst saker som går gale utan å få merksemd i media. Dei er like triste.

Til slutt vil eg peike på at alle i denne salen ønskjer at barn skal få ein best mogleg oppvekst. Difor håpar eg at me med dei endringane som no blir gjorde, bidreg til betre tenester for alle involverte, særleg for dei sårbare barna.

Kathy Lie (SV) [10:22:40]: Et kvalitetsløft i barnevernet har vært etterlengtet, og vi skal nå gjøre viktige endringer i barnevernsloven. Jeg vil si til alle barnevernsbarn der ute at jeg virkelig håper de nye tiltakene får den gode virkningen som trengs for å gjøre livet bedre og mer forutsigbart. Når det gjelder alle barn som er i kontakt med barnevernet, vet vi at det skyldes oppvekstvilkår som ikke er trygge og gode.

Barn har rett til en trygg oppvekst med trygge rammer og stabile voksne rundt seg. Når de biologiske foreldrene ikke klarer å gi barna de nødvendige, stabile rammene for en god oppvekst, trengs et barnevern som kan stille opp. Jeg er veldig spent på virkningen av den nye retningen for institusjonsbarnevernet. Da vi i fjor fikk en presentasjon av barnevernsinstitusjonsutvalgets rapport, satt vi politikere på tvers av ulike partier og nikket og syntes det vi hørte, var spennende og positivt. Derfor er vi også enige om veldig mye i denne saken.

Det å sørge for mer fleksible institusjoner og bedre helsekartlegging og riktig behandling for psykiske lidelser og rusproblemer vil forhåpentlig føre til et barnevern hvor barna slipper å bli kasteballer i systemet. Målet er at barna skal slippe den store mengden flyttinger som skjer i dag, for er det noe vi vet, er det at flyttingene river barna opp fra venner, skole og fritidsaktiviteter og gjør dem rotløse og utrygge. Da er det ikke rart at barn reagerer og gjør ting de ellers ikke ville gjort. Når du føler deg sviktet og forlatt og stadig med fremmede voksne å forholde deg til, blir livet vanskeligere, ikke lettere. Dette

håper jeg vi klarer å endre med de lovendringene vi gjør nå, og med den nye modellen for institusjonsbarnevernet.

Det er ikke mastergrader som avgjør om vi får et godt og faglig kompetent barnevern. Det er ikke mastergrader som etterlyses av barna. Det er viktig med god kompetanse og riktig kompetanse, og det er ikke tvil om at den analytiske og systematiske kompetansen som en masterutdanning skal gi, er viktig å ha i barnevernstjenesten, men det betyr ikke at det er den eneste saliggjørende kompetansen for alle ansatte. Vi er enig i regjeringens forslag om å justere kompetansekravet i kommunalt barnevern, slik at masterkravet nå gjelder for leder og leders stedfortreder.

Så heier vi på en styrking av andre kompetansetiltak. Det finnes allerede flere gode etter- og videreutdanninger som kan bygge kompetanse på toppen av barnevernsfaglige bachelorgrader. Vi tror den enkelte barnevernstjeneste best ser hva de trenger av kompetanse. Vi har sett at det kan omfatte mange fagfelt, som f.eks. jus, familieøkonomi, relasjonskompetanse og mangfoldskompetanse. Ikke minst har det blitt pekt på nødvendigheten av god styring og ledelse, og vi støtter de tiltakene som tilbys for å styrke ledelseskompetansen. KS og FO understreker at kompetansetiltakene må ta utgangspunkt i kommunenes, tjenestenes og barnas og de ansattes ulike behov og bidra til variert og praksisnær kompetanse. Vi støtter at det vurderes nasjonale modeller for støtte til kompetanseutvikling. Det er også viktig at det legges opp til god veiledning av nyansatte og mulighet for å ta videreutdanning for dem som allerede er i tjenesten.

Når det gjelder kompetansekrav i institusjonene, mener vi det fortsatt skal være barnevernsfaglig eller relevant bachelorutdanning som er hovedregelen og utgjør hovedandelen av miljøterapeutisk personale, men det må også være mulig å ansette folk med annen relevant kompetanse, og vi sier nå at man kan ansette folk med erfaring fra relevant arbeid tilsvarende tre år i full stilling, og også ansette studenter underveis i en barnevernsfaglig utdanning.

Barn i fosterhjem trenger også mer forutsigbarhet. Det forutsetter at fosterforeldre får nok hjelp og støtte, og at fosterforeldre har økonomiske rammer som gjør at de ikke taper på å gjøre denne viktige jobben. Vi har ganske nylig behandlet fosterhjemsmeldingen, hvor vi vedtok flere viktige saker for fosterforeldre og for barn i fosterhjem. Dessverre er det gått for liten tid fra vi vedtok disse i mars, til å få dem med i lovbehandlingen nå. Derfor har vi presisert i behandlingen nå at det vi bestemte der, må følges opp snarest mulig.

Vi i SV er skuffet over at flertallet ikke støtter at alle enslige mindreårige asylsøkere skal ivaretas av barne-

vernet. Dagens skille mellom barn over og under 15 år er en kunstig grense hvor staten plutselig ikke regner dem over 15 år som barn. Dette har vi fått kritikk for av FN flere ganger, og det er på tide å gjøre noe med det.

Jeg er glad for at flertallet nå vedtar at aldersgrensen for partsrettigheter skal senkes fra 15 til 12 år, men vi får dessverre ikke flertall for at barn under 12 år skal få oppnevnt egen advokat. Det hadde styrket rettighetene til de yngste barna, som utsettes for store og inngripende tiltak.

Det er med store forventninger og håp for et bedre barnevern jeg er med på å vedta kvalitetsløftet i barnevernet og endringer i barnevernsloven, og det er med en varm takk til alle de barn og unge som har bidratt med sin innsikt og tilbakemeldinger til oss politikere.

Med dette tar jeg opp forslag nr. 12, fra SV og Venstre.

Presidenten [10:27:32]: Representanten Kathy Lie har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Naomi Ichihara Røkkum (V) [10:27:55]: La meg starte med det Venstre er glad for med barnevernsloven før jeg kommer inn på det som vi oppfatter som mer problematisk.

Venstre synes det er svært gledelig at barn fra 2028 skal få partsrettigheter fra de er 12 år. Vi feiret nettopp dette med organisasjonene og barn og unge som har kjempet for dette. Det vil styrke barns stemmer i saker som angår spørsmål som griper dypt inn i deres liv. Så er det synd at det ikke ligger an til å bli flertall for at barn under 12 år skal få oppnevnt advokat i saker for barneverns- og helsenemnda, slik Venstre ønsker. De får verken partsstatus eller oppnevnt advokat. Også barn under 12 år hadde fortjent en styrket rettssikkerhet i saker som kan endevende livet deres.

Vi er også glad for økt klagerett for barn når det gjelder flytting knyttet til fosterhjem, og vi er enige med Forandringsfabrikken og andre som har kjempet for alternative tiltak utenfor hjemmet og botiltak som ligner mer på et hjem. Ikke minst er det bra at vi senker terskelen for stans av samvær fra «vesentlig skadelidende» til «skadelidende».

Men det er noen barn som fortsatt ikke er godt nok hørt i barnevernsloven. Hvert år kommer det asylsøkende barn til Norge uten omsorgspersoner. Enslige mindreårige asylsøkere er, som andre barn, sårbare. Sårbarheten deres forsterkes ytterligere av at de er i et fremmed land og uten sine primære omsorgspersoner. Alle har opplevd relasjonsbrudd. Mange er traumatiserte og utrygge. Derfor har de et særlig behov for stabil og god omsorg.

I dag får barn og ungdom som er mellom 15 og 18 år når de ankommer Norge og søker beskyttelse, tilbud om

å bo på asylmottak for enslige mindreårige i regi av UDI, til forskjell fra barn under 15 år, som får tilbud om plass på et omsorgssenter for mindreårige i regi av Bufetat. FN har ved flere anledninger kritisert Norge for dette skillet, som i praksis innebærer store forskjeller i bemanning og barnefaglig kompetanse.

Norges institusjon for menneskerettigheter, NIM, har også ved flere anledninger pekt på at barn som bor på asylmottak, får et mer begrenset omsorgstilbud enn barn som barnevernsmyndighetene har omsorg for. NIM har samtidig minnet oss om at barnekonvensjonen forplikter staten til å sørge for at enslige mindreårige asylsøkere får et omsorgstilbud som er likeverdig med øvrige barn under statens omsorg. I en temarapport om enslige mindreårige asylsøkere fra 2016 viser NIM til at det alternative omsorgstilbudet som gis enslige mindreårige asylsøkere på mottak, ikke er likeverdig med det alternative omsorgstilbudet som tilbys enslige mindreårige asylsøkere under 15 år. Det skiller seg også markant fra det tilbudet som gis øvrige barnevernsbarn.

NIM gir i rapporten uttrykk for at det er vanskelig å se noen legitim begrunnelse for dette utover økonomiske hensyn. Retten til nødvendig omsorg er så grunnleggende at økonomiske hensyn vanskelig kan begrunne en slik forskjellsbehandling. NIM viser til forskning om at også enslige mindreårige asylsøkere over 15 år har store omsorgsbehov, slik at de store forskjellene vanskelig kan legitimeres ut fra mindre omsorgsbehov. I 2023 uttalte Kirsten Kolstad Kvalø, som er seniorrådgiver hos NIM, at forskjellsbehandlingen av enslige mindreårige asylsøkere under og over 15 år er «et av de aller mest eksplosive og tydelige menneskerettsbruddene vi har i Norge».

Barnevernsutvalget har anbefalt at barnevernsloven endres slik at det framgår av loven at tilbud om opphold på omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere skal gjelde for alle barn under 18 år. På tross av gjentatt kritikk fra FN, en klokkeklar beskjed fra NIM og en klar anbefaling fra et utvalg regjeringen selv har nedsatt for å stanse forskjellsbehandlingen, velger altså regjeringen allikevel å ignorere denne anbefalingen. Det er svært vanskelig å forstå rasjonalet bak dette. Det er også vanskelig å se hva mer som skal til for at Arbeiderpartiet og de øvrige partiene i komiteen, med et hederlig unntak av SV, skal få øynene opp for alvoret i situasjonen.

Statsråd Lene Vågslid [10:32:48]: Fyrst og fremst: Tusen takk til saksordføreren for eit veldig godt innlegg, og takk til komiteen for behandlinga av denne viktige saka. Kvalitetsløftet i barnevernet er eit nødvendig løft for ein sektor eg er sikker på at me alle brenn sterkt for.

Representanten frå Senterpartiet hadde heilt rett: Det er gjort eit veldig grundig og godt arbeid før regje-

ringa kunne leggje fram endringar i barnevernslova og dette kvalitetsløftet. Det var basert på NOU-ar og ein viktig strategi, som min forgjengar, Kjersti Toppe, skal ha honnør for å ha arbeidd veldig, veldig godt med.

Når me no legg fram ei ny retning for institusjonsbarnevernet, handlar det om at det er systemet som må tilpasse seg ungane, og ikkje motsett. No sikrar me ei ny retning for institusjonsbarnevernet, som skal hindre at det blir for mange flyttingar, og som skal sikre eit meir heilskapleg og meir fleksibelt tilbod for dei aller mest sårbare ungane i Noreg.

Ambisjonsnivået for barnevernet må vere høgt. Me er nøydd til å sikre at både det kommunale barnevernet og det statlege barnevernet kan vareta ansvaret sitt. Då har eg òg lyst til å seie tusen takk til alle som jobbar i barnevernet, til alle som jobbar i det kommunale barnevernet og i institusjonsbarnevernet. Dei gjer ein ekstremt viktig jobb, og ikkje alle har mastergrad.

Ja, me er ueinige med Høgre og Venstre om at det er mastergrad som avgjer om du er kompetent og eigna til å jobbe i barnevernet. Me veit at det er veldig mange dyktige folk som i dag arbeider i kommunalt barnevern eller i institusjonsbarnevernet, som gjer ein veldig god innsats, som har kompetanse, fordi dei har teke etterutdanning, som har erfaring, og som me høyrer frå barn i barnevernet at dei har fått veldig god hjelp av. Difor er eg glad for at det er eit solid fleirtal i Stortinget for forslaget frå regjeringa til å justere det rigide masterkravet, der me no beheld det for leiar og stadfortredar, men der me kan sikre at me får god breidd i kompetansen blant dei som skal arbeide i det kommunale barnevernet.

Eg er òg veldig glad for at heile komiteen har funne brei og god einigheit når det gjeld partsrettar for barn. Det at fleirtalet i komiteen går inn for at ein skal innføre partsrettar for barn frå 1. januar 2028, er eg glad for, for då kan me òg få tid til å sikre og leggje til rette for gode og barnevenlege prosessar.

I dei rundane me har hatt i denne salen, iallfall sidan eg blei statsråd, har fleire av partia vore veldig opptekne av brota på bistandsplikta. Eg har lyst til å ta opp problematikken sjølv, for eg meiner at dei brota me har sett, har vore veldig alvorlege. Det er ein situasjon no der veldig mange av dei mest sårbare ungane har store, samansette behov, og me har ikkje klart å gje dei eit godt nok tilbod. Difor er den nye retninga for institusjonsbarnevernet så viktig. Eg er glad for at me heldigvis no ser ein positiv tendens, der ein ser ein ganske kraftig nedgang i brota på bistandsplikta. Det må me ha høg merksemd rundt, og det prioriterer me arbeidet med.

Innlegga før mitt var veldig gode, og eg er einig med alle som har sagt at barn skal ha rett på ein trygg og god oppvekst. Då er me avhengig av gode samarbeid. Barnevernet kan ikkje løse alt aleine, dei er nøydd til å kun-

ne samarbeide godt med kommunane, med politiet, med helse og med skule. Eg er glad for tilslutninga frå komiteen til det aller meste av det me legg fram i dette kvalitetsløftet for barnevernet.

Presidenten [10:37:32]: Det blir replikkordskifte.

Tage Pettersen (H) [10:37:44]: Aller først: Gratulerer med dagen til statsråden.

Som jeg også var inne på i mitt innlegg, er vi enige om det aller, aller meste, og dette er en viktig sak for veldig mange. Men replikkordskiftet kan ikke brukes til den slags. Det er også noen uenigheter, og det er ikke overraskende at jeg kommer til å løfte kompetanse i den sammenheng.

Statsråden sa at hun var uenig med Høyre og Venstre, og jeg kan da også legge til et titalls andre høringsaktører i denne prosessen. Riksrevisjonen skriver at både barnevernsledere og ansatte i det kommunale barnevernet ser verdien av masterutdanning. Barneombudet mener fjerning av kompetansekravet fører til at kvaliteten blir dårligere, og Bufdir skriver selv at det er lavest turnover der det er flest med en masterutdanning.

Da er spørsmålet til statsråden: Hvilket faglig grunnlag er det statsråden har lagt til grunn når hun nå har foreslått, og i dag får flertall for, å fjerne kompetansekravet i det kommunale barnevernet?

Statsråd Lene Vågslid [10:38:40]: Regjeringa ser òg verdien av masterutdanning. La det ikkje vere nokon tvil om at masterutdanning i barnevernet er eit gode. Difor fjernar me heller ikkje kravet til masterutdanning, me justerer det. Me føreslår at masterkravet blir gjeldande for leiarar og stadfortredarar i det kommunale barnevernet. Det er eit politisk fleirtal i Stortinget som støttar dette.

Eg opplever òg i dialogen min med fagrørsla, som er viktig for Arbeidarpartiet, både med fagrørsla i FO og i Fagforbundet, at ein ynskjer denne endringa, fordi me er nøydd til å ta på alvor dei utfordringane me ser fram i tid. Me kjem til å kunne mangle folk i det kommunale barnevernet. Eg og regjeringa meiner òg at ein kan løyse kompetanseutfordringane på ein annan måte, gjennom å få betre fagleg oppdatering gjennom heile yrkesløpet.

Tage Pettersen (H) [10:39:38]: Det er barnets beste som gjennomsyrrer hele denne loven, og for barnet er det viktig at man i en sårbar situasjon møter et kompetent personell. Når det kommunale barnevernet f.eks. rykker ut på nattestid, hjelper det fint lite om leder eller stedfortreder har god utdanning der de ligger hjemme og sover i sin seng, hvis den ansatte ikke er trygg på jussen og det faglige der ute i møte med en familie eller et barn i krise.

Jeg har derfor lyst til å gjenta spørsmålet om barnets beste-perspektivet. Et avbøtende tiltak som Høyre har lagt inn i sitt forslag, er å forlenge overgangsperioden fram til 2040, slik at de kommunene som eventuelt vil slite med å rekruttere, har ti år lenger enn det som lå inne i den opprinnelige loven. Jeg vil igjen stille spørsmålet, men med en litt annen inngang: Mener statsråden at det er barnets beste som er lagt til grunn når denne endringen i loven foreslås?

Statsråd Lene Vågslid [10:40:35]: Barnets beste er grunnleggjande både i barnevernslova og i arbeidet barnevernet gjer. Eg trur det rett og slett er ein stor forskjell på Høgre og Arbeidarpartiet. Eg meiner ikkje at det einaste saliggjerande for ein kompetent og dyktig tilsett i barnevernet er at ein har ei masterutdanning. Eg er ikkje einig i at den som rykkjer ut frå barnevernsvakta, må ha ein masterutdanning. Me har kompetente tilsette i barnevernet som har bachelorutdanning, me kan ha ekspertar på spedbarn, me kan ha sjukepleiarar, me kan ha andre yrkesgrupper òg inn i dette viktige vernet av barna våre.

Eg held fast på at eg meiner ein kan løyse kompetanseutfordringane på ein annan måte i barnevernet. Særleg er Arbeidarpartiet – og fleirtalet i Stortinget, ser det ut til – oppteke av den nytilsette, at me skal få på plass betre rettleiing det fyrste året, og ikkje minst at me skal få på plass ein ny kompetansemodell i barnevernet, der ein skal kunne ta utdanning etter at ein har kome i jobb.

Presidenten [10:41:39]: Replikkordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [10:42:00]: I løpet av de åtte årene jeg har sittet i denne komiteen med ansvar for barnevern, har det blitt tydeligere og tydeligere for meg at vi må gjøre langt større endringer i barnevernet, særlig i institusjonene, om vi skal få bukt med strømmen av rapporter om svikt og svært alvorlige saker omtalt i media, hvor våre aller mest sårbare barn lider. Det finnes ikke den politiker i dette landet som ikke vil at barnevernet vårt skal fungere optimalt, men siden barnevern er så komplekst, har vi politisk ikke lyktes med alt. Forrige barnevernsreform hadde gode intensjoner om at kommunene skulle få mer ansvar, slik at tidlig innsats ble bedret.

Foreløpig fokuseres det ute i kommunene mest på finansieringen, og at den ikke har kommet. Jeg håper både finansieringen og resultatene kommer med tiden. Innen da må vi endre mye annet, slik Kjersti Toppe ønsket da hun som ansvarlig minister ga et nytt og mer omfattende mandat til barnevernsutvalget, la fram en fos-

terhjemsmelding for å styrke fosterforeldrenes og barns rettigheter og bedre rekruttering, og nedsatte et eget institusjonsutvalg, som på toppen av det hele fikk med seg et eget ungdomsutvalg til å komme med anbefalinger til framtidens barnevernsinstitusjoner.

Den meldingen og den loven vi vedtar i dag, bygger mye på disse utvalgene og meldingene, ikke minst for hvordan man nå foreslår å organisere institusjonsbarnevernet, og også det å endelig gi helsevesenet mer ansvar for de utfordringene mange barn i barnevernet har med rus og psykiatri. Disse foreslåtte endringene har høstet stor støtte. Litt mer kontrovers har det vært rundt behovet for ikke å være så rigid med tanke på masterkrav til de ansatte. Jeg er helt overbevist om at vi får et bedre barnevern og mer rekruttering når annen kompetanse – som definitivt også trengs – verdsettes mer, og vi også får kompetanseheving.

Dessverre ble ikke like mange av anbefalingene til de ulike utvalgene tatt med i lovforslaget fra regjeringen som vi i Senterpartiet hadde forventet. En av dem var forslaget som utvalgene og mange aktører over tid har kjempet for, nemlig å gi barn i barnevernet partsrettigheter fra de er 12 år. Det er deres sårbare liv som barnevernet forvalter, og barna må bli hørt. Jeg er veldig glad for at en samlet komité, med unntak av Fremskrittspartiet, i dag støtter dette forslaget, også ministeren.

Fremskrittspartiet er med på å sørge for flere flertall med oss og andre partier for andre styrkinger av barn i barnevernets rett til helsehjelp, som tverrfaglige team med spisskompetanse, at alle barnevernsinstitusjoner er tilknyttet helseteam, og at regjeringen skal sikre langtidsopphold og mer kapasitet i BUP for institusjonsbarna våre, sånn at de blir prioritert.

Det gleder meg at et flertall i komiteen ser, som oss i Senterpartiet, at barnevernet er best tjent med at Bufdir rendyrkes som fagetat framover. Jeg ser fram til at departementet kommer med anbefalinger om det, samt at alle de andre gode tiltakene vi i dag vedtar for å heve kvaliteten i barnevernet, settes ut i livet.

Maren Grøthe (Sp) [10:45:18]: Jeg glemmer aldri mine første møter med ungdommer i barnevernet. På en dag der vi diskuterer lovparagrafer, skal vi ikke glemme at det nettopp er dem dette handler om. Politikken vi vedtar i dag, handler om tjenestene som skal møte våre unger, ungdommer og familier i morgen. Nettopp derfor er jeg glad for at Stortinget gjør viktige vedtak på veien dit.

Forebygging vil alltid være viktigst – et Norge med små forskjeller, løft i levkår, en god omsorg i barnets første tusen dager og oppfølging av familiene gjennom det kommunale barnevernet. Likevel vil ikke det bestandig være nok. Derfor er fosterhjemsomsorgen

grunnplanken i det norske barnevernet, og vi trenger flere fosterhjem. Endelig får fosterforeldre lovfestet rett til tjenestepensjon, flere rettigheter, som klagerett på flytting, og vi får på plass muligheten til varig fosterhjem.

Noen unger vil likevel ha behov for plass i institusjon. Med Senterpartiet i Barne- og familiedepartementet la vi fram en ny institusjonsstrategi: Vårt felles ansvar – ny retning for barnevernets institusjonstilbud. Målet med den var klart: Barn i barnevernet skal flytte mindre, de skal oppleve stabilitet og ro, og de skal få bedre helsehjelp. De skal få flere tilbud i nærheten av der de bor. For oss utenfor barnevernet kan det høres ut som en selvfølgelighet. Realiteten er at den organiseringen vi har hatt med sju institusjonskategorier, har vært en driver for flytting. Jeg har møtt ungdommer som har flyttet ti ganger før de fyller 14 år. Sånn kan vi ikke ha det. Derfor er vi heller ikke på noen måte i mål.

Den nye retningen trenger mer påtrykk i årene som kommer. Vi har fortsatt for liten kapasitet i institusjonsbarnevernet. Turnoveren blant ansatte er høyere enn det vi kan akseptere. Senterpartiet fremmer flere forslag i dag for å få fortgang i de ambulante helseteamene samt om etablering av pårørendesenter.

Vi skal fortsette å holde denne fanen høyt. I dag skal vi likevel feire. Særlig er jeg glad for den største endringen fra Arbeiderparti-regjeringens forslag, som nå får bredt gjennomslag i Stortinget, nemlig å senke aldersgrensen for partsrettigheter for barn i barnevernet til 12 år.

I morgen skal vi fortsette å jobbe. Jeg vil avslutte der jeg startet: Det handler om tjenestene som skal møte våre unger, ungdommer og familier, og ingenting er vel viktigere enn å satse på nettopp det.

Per Olav Tyldum (Sp) [10:48:12]: La meg også få lov til å takke saksordføreren for den jobben som er gjort i denne saken. Den har vært forbilledlig. Jeg har også lyst til å rose statsråden for tydeligheten i innlegget hennes. Det gir gode signaler, spesielt til alle barn, at man nå for alvor tar fatt på en viktig sak.

Senterpartiet er opptatt av at vi som samfunn har et ekstra stort ansvar for barn som har det ekstra vanskelig, og som ikke får den hjelpen og støtten de trenger i egen familie. Det aller beste er at de fleste av dem får hjelpen der de bor. Derfor skriver vi i en flertallsmerknad at vi ønsker at barn skal bo i hjemlige og trygge omgivelser, og – så langt det lar seg gjøre – slippe å flytte vekk fra sitt kjente og nære miljø.

Senterpartiet ønsker å poengtere viktigheten av å sikre mer tverrsektorielt samarbeid rundt barnet, og at deres observasjoner og vurderinger i større grad må få betydning for videre undersøkelser av valg av tiltak. Der-

for foreslår Senterpartiet at det legges til rette for at kommuner som ønsker det, kan sette i gang forsøk med praksisorienterte, tverrfaglige team med spisskompetanse som kan få fram nødvendig faglig og klinisk kunnskap om utsatte barns og familiers problemer, ressurser og behov. Målet må være å få fram kvalifiserte vurderinger av barnets omsorgssituasjon og hvilken hjelp som trengs.

Et annet viktig bidrag til kvalitetsløftet for barnevernstjenester er å dreie tjenestene fra problemfokuset til sterkere verdifulle ressurser hos både barn og foreldre. Jeg er glad for at vi har fått en flertallsmerknad som trekker fram en ofte glemt ressurs: pårørende til barn i barnevernet. De tar med seg erfaringer som det er viktig at barnevernet lytter til og bruker for å forbedre tjenestene. Foreldre og foresatte har selv opplevd store belastninger og kriser og trenger hjelp og oppfølging. I dag er oppfølgingen for dårlig, og vi i Senterpartiet mener det er behov for å styrke den oppfølgingen.

Vi tar også til orde for å få opprettet dialogforum på lokalt nivå, der foreldre med ulike erfaringer kan møte hverandre og gjerne ha dialog med tjenester, også på det politiske nivået. Det samme gjelder et nasjonalt pårørendesenter for barnevernsforeldre der tilsvarende dialog, med innspill og vurderinger, kan deles på nasjonalt nivå.

Vi håper på støtte til våre forslag og det å ta del i utviklingen av vår viktige tjeneste til beste for barna, basert på erfaringer kombinert med bred faglig kunnskap.

Mona Nilsen (A) [10:51:06]: Det har vært mye diskusjon rundt kompetanse og masterkravet i det kommunale barnevernet. Undertegnede har også reist mye rundt, snakket med ansatte i barnevernet og hatt dialog med Fellesorganisasjonen, som organiserer de fleste ansatte i den kommunale barnevernstjenesten. Jeg er selv utdannet barnevernspedagog. Jeg har en bachelor og flere videreutdanninger, men med det rigide masterkravet kunne jeg altså ikke ha jobbet i det kommunale barnevernet. Det flere påpeker, er utfordringen det er å rekruttere og beholde de gode fagfolkene vi har i barnevernet. Da oppleves masterkravet som rigid, og terskel-en blir for høy.

Det er nettopp summen av både videreutdanning, fagutvikling og erfaringskompetanse som gir den viktige kompetansen vi trenger i barnevernet. FO og KS har uttalt seg om kompetansemodellen som ligger i proposisjonen, og sagt at dette skal styrkes. Bufdirs kompetansemodell gjelder både barnevern og juss, kunnskap om vold og overgrep og flere saker som fagfeltet der ute etterspør. Mastergrad i seg selv er ikke garantisten for god kvalitet. Det undrer meg litt at Høyre og Venstre ikke har tillit til at det er kommunene selv, sammen med lederen

i barnevernet, som kan sette sammen den mest kompetente arbeidsgruppen de trenger for å yte gode tjenester.

Likevel vil jeg avslutte med å takke komiteen for et godt arbeid. Det er flere viktige, nye retninger: å senke aldersgrensen for partsrettighetene til barn, styrke barns medvirkning, stanse skadelig samvær og senke terskelen for det – og ikke minst den nye institusjonsinnretningen, som skal sikre god, trygg og forutsigbar omsorg. Fosterhjemmene er grunnplanken i barnevernet. Det er mye styrking av disse, og det er viktig. Det er viktige grep også for de mest sårbare barna og deres familier i framtiden.

Statsråd Lene Vågslid [10:53:58]: Eg er einig med representanten Grøthe og fleire i at det er mange grunnar til å feire i dag, og eg synest det er veldig fint at Stortinget kan einast om så sentrale delar av eit kvalitetsløft for barnevernet. Men me må alltid vidare.

Det er 15 år sidan eg stod på denne talarstolen for fyrste gong, som saksordførar for ei barnevernsmelding. Arbeidet med barnevernet må gå føre seg kontinuerleg, men ei stor endring no er den nye retninga for institusjonsbarnevernet. Det er det me byggjer på frå institusjonsstrategien og frå det gode arbeidet utvalet gjorde. Eg er veldig glad for så mykje støtte, men ver ikkje i tvil om at me framleis har mykje å ta tak i både i staten og i kommunane.

Det er ein del forslag i innstillinga som òg handlar om helsehjelp. I utgangspunktet meiner ikkje eg det er nødvendig for Stortinget å votere over sikkerheitspsykiatrisk tilbod til barn og helseteam på barnevernsinstitusjon, for dette er område som regjeringa gjer eit veldig godt arbeid på. Men eg er heilt einig i at det er viktig at det blir knytt ambulante helseteam til alle barnevernsinstitusjonar så raskt som mogleg, slik me òg seier i kvalitetsløftet, og mitt departement har eit tett samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet for å følgje opp dette.

Eg er òg einig i at det er behov for eit sikkerheitspsykiatrisk tilbod til barn, og difor er det forslaget som Arbeidarpartiet òg kjem til å stemme for i dag, i tråd med politikken til regjeringa og pågåande arbeid i helseføretaka, som allereie greier ut behovet og organiseringa. Eg tolkar fleirtalet dit at det er stor støtte til det arbeidet.

Tage Pettersen (H) [10:56:05]: La meg innledningsvis få rette opp litt tallproblematikk eller tallrot knyttet til hvilke forslag Høyre støtter, som jeg hadde en forklaring på i mitt første innlegg. Jeg hadde en gammel innstilling. Høyre støtter mindretallsforslagene nr. 4 og 7, bare for å være tydelig på det.

Jeg kunne ikke unnlate å ta ordet når representanten Mona Nilsen igjen tok opp kompetanse. Jeg er helt enig med dem som har sagt at vi har utrolig mange særdeles dyktige ansatte i norsk barnevern, bare for å være

veldig tydelig på det. Det jeg er opptatt av, og det Høyre er opptatt av, er at de også skal få kollegaer som er dyktige som skal jobbe sammen med dem i årene framover.

Som jeg prøvde å få fram i replikkordskiftet i sted, tror jeg det er viktig at vi legger de rådene vi får, til grunn. Både representanten Nilsen, undertegnede og mange andre her har reist rundt og pratet med mange ansatte, men tilbakemeldingene vi som komité har fått fra Riksrevisjonen, fra Barneombudet, fra Bufdir og fra Norsk Fosterhjemsforening, for å nevne noen, er veldig tydelige med tanke på den diskusjonen vi nå har om kompetanse. Jeg tror det er viktigere enn enkeltmøter vi har der ute som representanter. Fellesorganisasjonen sa sågar på høringen at de står i en spagat, for de har både positivt og negativt innstilte medlemmer når det gjelder et kompetansekrav, men at de hadde landet på å være negative i sin høringsuttalelse. Også de mener altså faktisk at det er rom for begge meninger her.

Representanten Nilsen sa at det bør være opp til kommunene å få bestemme. Det er jeg helt enig med representanten i. Utfordringen med det som nå gjøres i barnevernsloven, er at man samtidig fjerner de midlene som er satt av til det kompetanseløftet. Man tar altså bort flere hundre millioner kroner som var øremerket til kommunene, som følge av kompetansekravet. Det betyr at hvis kommunene skal ta det valget i dag og ansette mennesker med en master, må de gjøre det over sine egne budsjetter. Med den kommuneøkonomien vi er vitne til der ute i dag, vet vi at det er de færreste kommunene som kommer til å prioritere det, og det kommer til å ramme veldig mange barnevernstjenester der ute.

Presidenten [10:58:18]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:58:22]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om barn og foreldre (barnelova) (Innst. 526 L (2024–2025), jf. Prop. 117 L (2024–2025))

Presidenten [10:58:32]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Turid Kristensen (H) [10:59:02] (ordfører for saken): Dagens barnelov er nesten 45 år, og samfunnet

har endret seg mye på disse årene. Det har helt tydelig vært behov for en helhetlig gjennomgang av barneloven, og vi behandler her i dag en lov som tar opp i seg mange av de forandringene og den utviklingen som har funnet sted.

Barneloven er en lov for alle barn, alle familier, og den viderefører også et viktig prinsipp om at alle foreldre skal ha muligheten til og ansvar for å finne løsninger som er egnet for sitt barn og sin familie. Den nye loven gir også en enda klarere føring om at barnets beste skal legges til grunn, og at barnet skal bli hørt, noe vi i komiteen i vår behandling av denne lovproposisjonen også har tydeliggjort. Loven inneholder også et bra og nytt kapittel om barns grunnleggende rettigheter.

Samtidig er barneloven viktig for de aller mest sårbare barna som opplever eller har opplevd vold og overgrep i sin familie. Den er også viktig for de familiene hvor det er konflikt mellom foreldrene etter samlivsbrudd. Ideelt sett skulle ingen barn behøve å oppleve vold og overgrep, enten det er mot seg selv eller som vitne til dette mellom foreldrene, og ideelt sett skulle alle som går gjennom et samlivsbrudd, klare å sette barnets beste først og unngå konflikter som rammer barna. Men vi lever ikke i en ideell verden, og derfor trenger vi en lov som kan bidra til å beskytte barna som trenger det, og som kan bidra til å senke konfliktnivået mellom foreldrene etter et samlivsbrudd. Nettopp disse to hensynene har det vært viktig, men også ganske vanskelig, å balansere i ny barnelov.

Engasjementet rundt barneloven har vært stort, både i komiteens høringer i saken og gjennom veldig mange henvendelser og møter i forbindelse med at vi har behandlet den – et engasjement som jeg og jeg vet mine kollegaer i komiteen har vært veldig takknemlige for, og som har bidratt til at vi har foreslått flere endringer til forslaget som ble sendt Stortinget til behandling.

Jeg vil veldig gjerne virkelig få takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken. Det har ikke vært enkelt, men det har vært veldig ok å få lov til å finne sammen om veldig viktige punkter, og vi har klart å bli enige om mye. Komiteen består likevel av politikere fra veldig mange forskjellige partier, og i noen spørsmål er det naturlig nok ulikt syn på hva som er de beste løsningene.

Jeg skal nå gå over til å snakke litt kort om Høyres standpunkt til å behandle forslaget til ny barnelov nå, og så kommer jeg tilbake til en del viktige forhold i et senere innlegg. Så får de andre representantene redegjøre for sine standpunkter og forslag.

Selv om Høyre nå har vært med og behandlet regjeringens forslag til ny barnelov, har det vært med en viss reservasjon. Forslaget om ny barnelov har vært etterlyst og ventet lenge fra mange aktører, både her på Stortinget og der ute. Vi har vært glad for at vi omsider fikk et forslag til

ny barnelov, men vi mener det er svært uheldig at regjeringen har valgt å legge den fram på senest mulig tidspunkt for at vi skulle klare å behandle den i innneværende stortingssesjon. Det har gitt Stortinget ganske kort tid til å behandle en veldig viktig lov. Kanskje enda viktigere er det at flere høringsinstanser har uttrykt at de har fått altfor kort tid til å sette seg ordentlig inn i forslaget for å kunne komme med sin tilbakemelding, og det til tross for at barnelovutvalget leverte sin utredning for fire og et halvt år siden, og regjeringen har hatt nesten en hel stortingsperiode på seg til å få lagt den fram.

På tross av at regjeringen har hatt så god tid på seg, er det flere og viktige anmodningsvedtak, også enstemmige anmodningsvedtak, som ikke er fulgt opp i dette forslaget. Noen av dem ble fattet så sent at det er helt naturlig at man ikke har klart å ta dem med i det arbeidet som har ført til proposisjonen, men flere andre har vært fattet for flere år siden og burde definitivt vært inkludert. Det gjelder ikke minst forslag om arbeid mot samværeshindring eller samværsabotasje.

Jeg må si at det også hadde vært en stor fordel om vi hadde fått den varslede gjennomgangen av meklingsordningen og ny lov om familieverntjeneste til behandling samtidig med at vi nå behandler både barneloven og barnevernsloven. Regjeringen fikk også utlevert en utredning om samordning mellom disse to lovene for nesten et og et halvt år siden. Det hadde uten tvil vært en fordel om det også kunne vært en del av behandlingen her i dag.

Det har kommet flere innspill og forslag om at loven på grunn av dette burde vært sendt tilbake til regjeringen. Men når Høyre ikke ønsker å gjøre det, er det fordi loven har vært så etterlengtet. Den løser en del av de utfordringene vi står i, og et steg på veien videre er bedre enn å ikke komme videre i det hele tatt.

Til slutt: Ved en inkurie står Høyre som medforslagsstiller til et forslag om utprøving av en voldskoordinatorordning – forslag nr. 2. Det skulle vi ikke ha gjort, og vi kommer heller ikke til å stemme for det forslaget.

Ellers tar jeg opp de forslagene Høyre er med på, og det vi står alene om.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:04:07]: Representanten Turid Kristensen har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Mona Nilsen (A) [11:04:25]: Dagens barnelov er nesten 45 år gammel, og den er utdatert på flere områder. Samfunnet har endret seg, så et nytt forslag til barnelov var helt nødvendig, både med tanke på den tiden vi lever i, og ikke minst for å styrke barns rettigheter.

For Arbeiderpartiet har det vært veldig viktig at barn skal kunne ha god kontakt med begge foreldrene. Derfor har det vært viktig å sørge for et mer likestilt foreldreskap i den nye barneloven, bl.a. ved å gjøre delt daglig myndighet til hovedregelen ved samlivsbrudd. Det er bra for barna, og det er bra for foreldrene. Samtidig har vi presisert at det er barns beste som skal ligge til grunn, og det skal ligge til grunn i hele lovarbeidet.

Vi har også et nytt kapittel i loven som slår fast barns grunnleggende rettigheter. Det handler om retten til omsorg, retten til medvirkning, vern mot vold og retten til familieliv.

Med denne loven styrker vi barnas rettigheter. Vi ønsker å dempe konflikt ved samlivsbrudd og gir barna en sterkere stemme. Derfor er vi glad for at det ligger an til et bredt flertall i denne saken.

Det har vært veldig mange engasjerte og viktige stemmer for de utsatte barna og unge. Vold og overgrep mot barn er et samfunnsproblem, det er grov kriminalitet, og det har vært sterke forventninger om hva barneloven skal inneholde.

Barneloven er en privatretslig lov. Det offentlige ansvar i saker som omhandler vold og overgrep, reguleres ikke først og fremst gjennom barneloven, men gjennom barnevernsloven og straffeloven. Derfor er det viktig at det er igangsatt et arbeid hvor en skal se på nettopp dobbeltsjorsakene, med mål om å styrke samhandlingen mellom disse lovene. Når det er sagt, har vi gjennom barneloven også styrket barns rettigheter og rett til vern mot vold og annen risiko. Det er viktig å se at både barneloven, barnevernsloven og straffeloven virker godt i lag for å beskytte unger.

Det at loven styrker barns medvirkning, og at det skal være barnesamtale i meklingsprosesser og også i rettsaker ved foreldretvist, er veldig viktig. Nå kan også domstolene innhente opplysninger fra meklingssamtaler og politiet hvis man har mistanke om vold eller overgrep.

Til slutt: Forslaget om ny barnelov sørger for et mer likestilt foreldreskap. Det er viktig og bra, ikke minst for barna, men også for foreldrene, for i dag er det altfor mange barn som har for lite kontakt med begge foreldrene og deres familier på grunn av foreldrekonflikter.

Arbeiderpartiet støtter også intensjonen med forslaget som gjelder samværeshindring, og vi kommer til å støtte forslaget.

Endringene i barneloven er et viktig, stort skritt framover for å sikre både trygghet, rettferdighet og barns beste i alle situasjoner.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [11:08:56]: Det er veldig bra at Stortinget nå behandler en barnelov som setter barnet i sentrum og speiler mangfoldet i dagens familier. Senterpartiet støtter i hovedsak lovforslaget som vi

har vært med på å utvikle i regjering. Det inneholder viktige grep for å fremme likestilt foreldreskap – en fatesak for meg – og for å styrke barns rettigheter, særlig retten til medvirkning, som tidligere statsråd Kjersti Toppe har vært en sterk forkjemper for. Samtidig er det områder som krever oppfølging og tydeliggjøring.

Barns rettigheter styrkes betydelig. Et nytt, innledende kapittel løfter fram barns grunnleggende rettigheter som styrende prinsipp for hele loven, og hensynet til barnets beste skal veie tungt i alle avgjørelser og handlinger. Barn får en tydelig rett til medvirkning og informasjon, også gjennom ikke-verbal kommunikasjon. Det betyr at yngre barn og barn med kommunikasjonsutfordringer skal tas på alvor. Retten til å bli hørt gjelder nå alle barn som er i stand til å danne seg egne meninger, ikke bare dem over sju år.

Barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep er styrket. Retten plikter nå å fatte midlertidig avgjørelse ved risiko for vold eller samværeshindring. Også retten til familieliv og til ikke-diskriminering er nå lovfestet i tråd med internasjonale forpliktelser. I tillegg er meklings- og rettsprosesser forbedret for å sikre at barna blir hørt og beskyttet.

Vi har ingen egen foreldrelov i Norge. Derfor regulerer barneloven også foreldrenes rettigheter og ansvar. Vi støtter at felles foreldreansvar videreføres som hovedregel. Det sender et klart signal om at foreldrene sammen har ansvar for barnets liv, utvikling og trygghet. At det nå presiseres at foreldrene skal samarbeide om barnets helse og livskvalitet, er et viktig steg – ikke fordi en lovparagraf løser alle konflikter, men fordi lover er normative. De uttrykker hva vi som samfunn forventer.

Apropos normative lover: Den gamle barneloven har lenge provosert meg. I saker om barnefordeling måtte domstolene der tildele én forelder fast bosted med bostedsmyndighet, som betydde retten til å bestemme hvor barnet skulle bo, retten til å flytte innelands samt myndighet over daglig oppfølging i barnehage, skole og fritidsaktiviteter, og dermed gjøre den andre forelderen til en b-forelder med begrenset samvær og myndighet. Dette er ikke å fremme et likestilt foreldreskap, og det er ikke til beste for barnet.

Nå innføres likestilt bostedsmyndighet, eller daglig myndighet som det nå vil hete. Begge foreldrene skal som hovedregel nå ha denne myndigheten etter samlivsbrudd. Det gjør at begge barnets foreldre vil delta mer aktivt i barnets liv, noe som er fantastisk, og det normative her vil gi mindre posisjonering, mer samarbeid og mindre kamp om barnets hverdag. I saker med høy konflikt kan det likevel gi mer. Derfor er det avgjørende at begrepet daglig myndighet forklares tydelig. Foreldre må få vite hva det innebærer og ikke innebærer. Vi har derfor bedt regjeringen følge opp med god veiledning.

Det har vært mye engasjement rundt dette. Noen har ment at delt daglig myndighet ikke ivaretar barn i høykonfliktfamilier eller voldsutsatte familier. De mener barneloven først og fremst skal hensynta én sårbar gruppe. Vi har svart ut dette i komiteen, bl.a. med å understreke gjentatte ganger at barnets beste alltid skal være avgjørende. Dessuten er dette en lov for alle barn og alle foreldre som de skal kunne lene seg på ved samlivsbrudd.

Andre mener loven ikke går langt nok når den ikke også skal regulere hvor barnet fysisk skal bo, og at det vil gjøre at mor fortsatt er den som blir a-forelderen. Dette anbefalte altså ikke lovutvalget, siden barnets situasjon endrer seg med alder. Nå skal de også høres mer, bl.a. om hvor de vil bo. Det viktige her er at begge foreldrene fra nå av skal være likestilte i barnets hverdag, selv om barnet bor mer hos én.

Loven skal evalueres etter to år, og da vet vi mer om den fungerer etter hensikten, også med tanke på voldsutsatte barn.

Samvær er viktig, men må alltid skje på barnets premisser. Det er bra at loven tydelig slår fast at samvær ikke skal gjennomføres dersom det ikke er til barnets beste, f.eks. ved fare for vold. Vi støtter bedre tverrfaglige vurderinger og oppfølging i slike saker. Vi forstår også bekymringen for hvordan delt daglig myndighet fungerer i familier med høyt konfliktnivå. Derfor må loven ses i sammenheng med barnevernsloven, straffeloven og andre relevante regelverk. Det må finnes lavterskeltilbud som hjelper foreldre å samarbeide, også når det er vanskelig.

Til slutt vil jeg si at vi i Senterpartiet er veldig skuffet over at loven ikke inneholder nye reguleringer mot samværeshindring, slik Stortinget har bedt om gjentatte ganger. Dette kan undergrave intensjonen med delt daglig myndighet. Derfor kommer vi til å støtte mindretallsforslag nr. 1 i dag.

Vi har trengt en barnelov som tar barna på alvor, en lov som legger til rette for deres beste, for deres medvirkning og for samarbeid, trygghet og forutsigbarhet både for barna og for foreldrene. Det mener jeg vi får nå.

Tor André Johnsen (FrP) [11:14:02]: Dagens barnelov er nesten 45 år og har for lengst gått ut på dato. Samfunnet og menn og kvinners rolle i samfunnet og familien har endret seg voldsomt siden slutten av 1970-tallet, da dagens barnelov ble utarbeidet. Det er ikke lenger slik at mor automatisk er primæromsorgspersonen for barna i familien, far har gradvis tatt en mye mer aktiv rolle. I dag er det stort sett ganske unison enighet om at mor og far er likestilte som omsorgspersoner.

For snart 20 år siden hadde Arbeiderpartiet en veldig engasjert og dyktig familie- og barneminister, Karita

Bekkemellem. Hun tok noen kloke og viktige grep vedrørende bidragsreglene, slik at de ble litt mindre urettferdige. Så skjedde det dessverre veldig lite før Fremskrittspartiet kom i regjering for ca. tolv år siden. Da startet daværende barne- og familieminister, Solveig Horne, arbeidet med å endre barneloven. Målet var mer likestilte foreldre som omsorgspersoner, og å gi barna lik mulighet til å være like mye med både mor og far.

Dette er egentlig en helt elementær selvfølgelighet, men det har tydeligvis ikke vært det i Norge fram til i dag. Sterke feminister og radikale krefter på ytterste venstre fløy har arbeidet hardt for å få utsatt de viktigste endringene i dagens barnelov – det som vi skal vedta nå i dag. Heldigvis har ikke flertallet av politikerne i denne sal latt seg presse. Det blir vedtatt en litt mer moderne barnelov i dag, som gjør foreldrene litt mer likestilte, og følgelig gir barna litt bedre mulighet til å være like mye med både mor og far.

Dette har tatt altfor lang tid, men nå står vi her, i 2025, og endelig skal vi få landet og vedtatt saken Solveig Horne startet i 2013. Et viktig mål med den nye loven er å få dempet konfliktnivået og bidra til at barn i større grad får være like mye med begge foreldrene sine. Det er viktig å huske på at barn er glad i både mor og far, og så lenge det ikke er vold, rus, mishandling eller andre tilfeller som gjør at rettsapparatet og barnevernet må gripe inn, er det ingen logikk i at barn ikke skal få lik mulighet til å være sammen med begge foreldrene sine. Jeg håper og tror at dagens endringer vil bidra til nettopp det, at konfliktnivået dempes, og at barn gis bedre mulighet til å være like mye med begge foreldrene sine. Slik sett er de endringene som nå blir vedtatt, et steg i riktig retning.

Det er dessverre fortsatt langt å gå før vi oppnår det Fremskrittspartiet ønsker seg, som virkelig ville dempet konfliktnivået, nemlig 50/50 og delt bosted som et utgangspunkt i loven, og så får rettsapparatet ta seg av unntakene – de foreldrene som uansett alltid vil krangle, og de som motsetter seg å ha en 50/50-fordeling.

Så er det også litt morsomt å følge Arbeiderpartiet og Senterpartiet her, de tidligere regjeringspartnerne. Arbeiderpartiet er tydeligvis opptatt av retorikk, for Senterpartiets begrep, som de innførte – «delt foreldrefullmakt» – har Arbeiderpartiet tydeligvis ment er et dårlig begrep, så de har endret det til «daglig myndighet». Det er kanskje ikke alltid så lett å bli enig når man diskuterer slike små bagateller. Uansett hvilke begreper som brukes, er innføringen av daglig myndighet positivt – en viktig forbedring til barnets beste.

Det må være enighet om flytting, og det er en positiv endring. Det er ikke bare å ta med seg barnet på flyttelasset om en av foreldrene velger å flytte. Barna bor i sitt kjente nærmiljø – de har familie, venner, barnehage, skole og fritidsaktiviteter der de bor. Der bor også begge

foreldrene før de eventuelt velger å skille lag, de har en base der de bor sammen med barna. Da er det ingen logikk i og ingen selvfølge at dersom en av foreldrene velger å flytte, skal denne få med seg barnet på flyttelasset og rive det opp fra sitt kjente og trygge nærmiljø for å flytte til et helt ukjent, nytt sted.

En annen forbedring er at barna skal lyttes til og få styrket sin medvirkning. I dag er det en kunstig aldersgrense på 7 år og 12 år når det gjelder i hvor stor grad man skal lytte til barna og ta hensyn til barna. Det blir mye mer fleksibelt og en bedre løsning, slik det nå legges opp til i den nye barneloven. En som er 6 år eller 11 år, kan f.eks. ha klare og tydelige meninger og ønsker om hvor han eller hun vil bo. Det skal tas hensyn til selv om barnet er under 7 år og 12 år. Det skal også legges vekt på meningene til barna i samsvar med alder og modenhet. Det kan tilsi at en reflektert og moden 15-åring selvfølgelig skal ha stor påvirkning på og medbestemmelse over sin egen bo- og livssituasjon, og at domstolene må ta hensyn til barnets ønsker ved f.eks. valg av bosted og fordeling av samvær mellom foreldrene.

Da tar jeg opp forslag Fremskrittspartiet har alene og sammen med andre. Jeg vil informere om at Fremskrittspartiet støtter Høyres forslag subsidiært og setter stor pris på at Senterpartiet også støtter forslaget om samværssabotasje.

Presidenten [11:19:09]: Representanten Tor André Johnsen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kathy Lie (SV) [11:19:29]: Da lovforslaget om barneloven ble levert Stortinget, var det på høy tid og i siste liten. Vår første reaksjon var at dette lovforslaget tok mer hensyn til likestilling mellom foreldrene enn til barna. Mange organisasjoner mente også at det var for dårlig, og at vi burde sende hele lovforslaget tilbake til regjeringen for forbedringer. Vi har likevel valgt ikke å sende det tilbake, for det er mye som er bra, og det har vært mange muligheter for å gjøre det bedre.

Barneloven er en av våre viktigste lover for å sikre barns rettigheter og trygghet. Norge trenger en sterk barnelov, for barnets beste må stå i sentrum også når foreldre går fra hverandre. Det har vært avgjørende for oss å styrke barnas rettssikkerhet og beskyttelse mot vold og overgrep og samtidig sikre kontakt med begge foreldre når det er trygt.

Den endringen som har skapt mest debatt, er forslaget om at det som hovedregel skal være delt daglig myndighet mellom foreldrene uavhengig av hvor barnet bor. Det er forståelig at mange er redd for at det øker konfliktmulighetene hvis foreldrene ikke blir enige. Derfor er jeg glad for at vi ikke foreslår at delt bosted skal være hovedregelen, og at vi presiserer i loven at delt daglig myndighet bare skal avtales hvis det er til barnets beste.

For å beskytte barn bedre er det viktig at vi sørger for at barn ikke utsettes for samvær med en forelder som har utøvd vold mot dem eller mot den andre forelderen. Det blir utgangspunktet nå samt at barn selv midlertidig kan stanse samvær hvis det føles utrygt eller er belastende. For barn som bor på krisesenter, blir loven enda strengere. Der sier vi rett og slett at det ikke skal være samvær, og at barn gis rett til selv å stanse samværet.

Det er viktig at loven legger til rette for at barn kan ha et familieliv med begge foreldre uansett om de bor sammen. I de fleste tilfeller klarer foreldre å samarbeide til beste for barnet, men vi trenger sikkerhetsmekanismer når foreldre ikke klarer å bli enige. Derfor presiseres det at foreldre må bli enige om hvor i landet barnet skal bo, selv om delt daglig myndighet innebærer at hver av foreldrene kan ta avgjørelser i det daglige uten å måtte bli enige.

I loven er det flere steder presisert at barnets beste skal være førende og legges til grunn, selv om det også står eksplisitt i et nytt, eget kapittel først i loven. Barns rett til medvirkning og rett til å bli hørt styrkes. Vi sier også at man skal lytte til hva barnet uttrykker, for også å ivareta barns nonverbale kommunikasjon – ikke alle barn uttrykker seg verbalt.

Jeg er skuffet over at flertallet ikke støtter vårt forslag om full likestilling av likekjønnede foreldre når det gjelder fastsetting av foreldreskap. Vi mener det er på høy tid å gjøre pater est-regelen, om at mors ektefelle automatisk skal regnes som den andre forelderen, kjønnsnøytral når vi først skal vedta en ny og moderne lov. Pater est-regelen kom for å sikre barns forsørgelse ved at mors ektefelle ble regnet som far. Det sørget for at barn helt fra starten var sikret to foreldre og en oppvekst med en som kunne forsørge familien. I vår moderne tid har det også andre funksjoner, og ved at denne regelen ikke er kjønnsnøytral, risikerer man at en medmor ikke har rett til foreldrepermisjon i barnets første år, og at medmor og barn ikke har rett til kontakt etter samlivsbrudd.

Vi har også fremmet forslag om at foreldreskap skal fastsettes etter juridisk kjønn. I dag blir det fastsatt etter fødselskjønn. Det kan medføre at en som har skiftet juridisk kjønn, blir registrert med feil kjønn. Det kan utfordre personvernet for den det gjelder.

Vi har også foreslått at Norge skal ratifisere barnekonvensjonens tredje tilleggsprotokoll, om barns individuelle klagerett. Det er skuffende at regjeringen ikke vil være med på det. Alt i alt mener vi likevel at loven nå har blitt såpass mye bedre enn det som var utgangspunktet, at vi kan støtte den nye barneloven.

Med dette tar jeg opp forslag nr. 10, fra SV, og forslag nr. 8, fra SV og Venstre.

Så synes vi det er litt synd at Høyre gikk ut av forslag nr. 2, om utprøving av en voldskoordinatorordning, for vi vil varsle at vi støtter forslaget.

Presidenten [11:23:49]: Representanten Katy Lie har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Naomi Ichihara Røkkum (V) [11:24:03]: Jeg står på talerstolen med et ubehag, for jeg er ikke trygg på om forslaget til ny barnelov vil bedre eller forringe situasjonen for barn som lever i familier som oppløses. Jeg er bekymret for barna som opplever at konfliktnivået mellom foreldrene øker kraftig rundt og etter samlivsbruddet, for barna som brukes i en forelders hevntokt mot en annen, og for barna som ikke får et ord med i laget når det er deres egen framtid som skal avgjøres. Jeg bekymrer meg aller mest for de barna som allerede før foreldrenes samlivsbrudd har hatt det vanskelig, for de barna som er blitt utsatt for fysisk og psykisk vold av en av foreldrene, for de barna som har vært vitne til at den ene forelderen utøver vold mot den andre, for de barna som er blitt utsatt for seksuelle overgrep av en forelder – for de barna som er blitt sviktet av sine aller nærmeste. Klarer vi å ivareta disse barna godt nok i den nye barneloven?

Uroen i meg kommer av regjeringens nye juridiske konstruksjon «delt daglig myndighet», som innebærer at begge foreldre har daglig myndighet over barnet etter et samlivsbrudd. Myndigheten er ikke klart definert, men den innebærer at foreldrene skal komme til enighet om langt flere avgjørelser som angår barnet, enn etter dagens lovverk.

Jeg ønsker mer likestilt foreldreskap, men denne nye konstruksjonen ivaretar dessverre ikke barnet godt nok, for det regjeringen gjør, er å løsrive de avgjørelser som fram til nå har ligget hos bostedsforelder, fra bostedsforelderen. Med det løsrives den daglige myndigheten fra de praktiske realitetene. Delt daglig myndighet er en snodig konstruksjon, for uavhengig av hvem barnet rent faktisk bor hos i det daglige, skal altså begge foreldre ha like mye å si i en rekke spørsmål knyttet til barnets hverdag.

En rekke faginstanser har ropt varsko og advart om at hensynet til barnets beste med dette ofres. For når det legges opp til at foreldrene skal måtte enes om langt flere valg etter et samlivsbrudd enn hittil, legger man med det samme til rette for at voldsutsatte barn utsettes for fortsettelsesvold, f.eks. ved at en forelder sier nei til fotballtrening for å misbruke myndigheten til å utøve sosial kontroll. At barna skal høres, gir ingen garanti, for barn i nettopp slike situasjoner kan være under press og ikke tørre å si hva de vil.

På tross av høylytte protester forsvarer regjeringen og statsråden den delte daglige myndigheten med at Bufdir støtter forslaget. Det er i beste fall en sannhet med modifikasjoner, for i går ble det publisert en artikkel på artikulert.no, hvor det framgår at det er en sterk

skepsis til forslaget i Bufetat. Gjennom familievernkontorene høster Bufetat daglig erfaring fra førstelinjen i møte med foreldrene som kommer til mekling etter samlivsbrudd. Om lag 500 terapeuter jobber med dette. Blant disse er det blitt uttrykt sterk bekymring for konsekvensene av lovforslagene for de mest utsatte barna. Psykologspesialist og forsker Jannicke Stav uttaler at man bør lytte ekstra godt til fagfolk som har særskilt ansvar for mekling med foreldre i risikofylte situasjoner hvor det er høy grad av konflikt eller vold. Det er barna i disse familiene som trenger at loven fungerer godt.

Ønsket om et mer likestilt foreldreskap kunne blitt løst på en annen og bedre måte enn med konstruksjonen delt daglig myndighet.

Etter Venstres syn kunne regjeringen vært tydelig på at delt bosted skal være utgangspunktet etter et samlivsbrudd, selv om det er mulig å avtale noe annet dersom det er til barnets beste. Det vil kunne ha en normativ effekt som fører til at flere velger delt bosted, og til at flere barn får opprettholdt en nær relasjon til begge foreldre etter et samlivsbrudd. I saker hvor foreldrene ikke kommer til enighet, må retten stå fritt til å vurdere hva som er til barnets beste, uten politiske føringer. Det vil være et grep som reelt sett sikrer et mer likestilt foreldreskap, som barnet nyter godt av, i rak motsetning til skrivebordsøvelsen delt daglig myndighet, for da er forelderens faktisk til stede i barnets liv, i stedet for å mene noe om barnets liv fra sidelinjen.

Venstre ser mange mangler i forslaget til barneloven slik den står. Vi vil primært sende den tilbake til regjeringen, men vil subsidiært stemme for forslag til forbedring av loven. Jeg tar med dette opp Venstres forslag i saken.

Presidenten [11:28:38]: Da har representanten Naomi Ichihara Røkkum tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Lene Vågslid [11:28:58]: Min viktigaste jobb som barne- og familieminister er kvar einaste dag å arbeide for at ungar får ein tryggare oppvekst og ein god oppvekst. Dagens barnelov er eldre enn meg. Ho er frå 1981, det er fem år før eg blei fødd, og ho blei laga i ei tid då samfunnet, familieane og kjønnsrollene såg heilt annleis ut. I dag ser både kjønnsroller, samfunnet og likestillingspolitikk heldigvis annleis ut, takka vere mange gode politiske val.

I dag vil Stortinget gjere nødvendige vedtak for ei ny og oppdatert barnelov i takt med samfunnsutviklinga. Lova som Stortinget behandlar i dag, har det vore arbeid med lenge og grundig. Ho byggjer på eit breitt kunnskapsgrunnlag, ei NOU og to offentlege høyringar. Dette har vore eit forslag til barnelov som har vekt engasjement. Det er bra at det er engasjement rundt det vik-

tigaste me har, nemleg ungane våre. Det skulle berre mangle.

Ei lov om foreldre og barn skal vareta mange omsyn og balansere menneskerettar, som retten barn har til beskyttelse, retten foreldre har til familieliv og retten barn har til medverknad. Lova skal alltid vere til beste for barnet.

Eg er glad for at komiteen har klart å finne saman og stiller seg bak lovforslaget. Det er veldig bra, for her er det òg kome gode løysingar, f.eks. at ungar no får moglegheit til å melde seg inn og ut av foreningar, at ein har senka aldersgrensa frå 15 til 12 år, og ikkje minst at barnelova òg får ein eigen personvernparagraf, som bl.a. gjer at ungar kan seie til foreldra sine at dei ikkje får publisere bilete, film og lydopptak av dei.

Det har vore stort engasjement, særleg rundt forslaget om delt dagleg myndigheit etter samlivsbrudd. Regjeringa har lytta til forskarar og dei som jobbar på feltet, og som har erfaring med praksis etter dagens regelverk. Erfaringane er naturleg nok ulike, for det er folk me snakkar om. Felles er erfaringane med at den noverande barnelova ikkje kan gje rettleiing ved utforming av ei ny lov. Forsking og erfaring er heller ikkje det einaste faglege grunnlaget. Denne lova skal òg vareta og balansere menneskerettar. Forslaget styrkjer retten barnet har til å bevare eit familieliv med begge foreldra etter eit samlivsbrudd. Og når regjeringa har valt å ikkje gå inn for delt bustad som hovudregel, handlar det særleg om å sikre barn reell medverknad når det gjeld bustad.

Eg opplever at det er stor einigheit om at gjeldande reglar ikkje fungerer godt nok. Regjeringa føreslår no grep som har som mål å få ned konfliktnivået etter samlivsbrudd. For dei fleste ungar er det jo til det beste at begge foreldra kan vere involverte i kvardagen deira etter eit brudd.

Forslaget om delt dagleg myndigheit legg òg til rette for at foreldre i stor grad kan følgje opp ungen sin eller ungane sine kvar for seg. Avgjerdene som ligg til myndigheita, krev ikkje einigheit, med unntak av flytte-spørsmålet, som me veit er ein stor konflikt drivar i dag.

Regjeringa tek på alvor og deler bekymringane komiteen har for utsette barn og unge. Vald i nære relasjonar og seksuelle overgrep mot barn er eit stort samfunnsproblem, og det er grov kriminalitet. Samtidig meiner eg at det i debatten er skapt feil forventningar til korleis barnelova skal vere. Myndigheitene sitt ansvar ved risiko for vald eller anna alvorleg omsorgssvikt blir regulert særleg i straffelovgjevinga og barnevernslova. Samtidig er det teke grep i ny barnelov for å styrkje rettane til barn og retten barnet har til vern mot vald og annan risiko. Det gjeld særleg endringane i reglane om mekling og foreldretvist i domstolane. Korleis vald og overgrep blir fanga opp og handtert før og etter samlivsbrudd, har høg prioritet hos meg. Dette skal me arbeide vidare med før den nye lova trer i kraft. Det er viktig at barnelova verkar

godt saman med andre lover som beskyttar barn. Her har me fleire oppmodningsvedtak allereie, og det ligg an til fleire i dag.

Avslutningsvis vil eg seie at forslaget inneber både politikk og rettsutvikling. Rettsutvikling er viktig. Lovene må følgje utviklinga i samfunnet elles, og me kjem frå regjeringa til å følgje med, evaluere endringane og sjå til at dei verkar etter hensikta, slik at me sikrar ungar ein trygg og god oppvekst.

Presidenten [11:34:00]: Det blir replikkordskifte.

Turid Kristensen (H) [11:34:13]: Jeg vil først få gratulere statsråden med å legge fram flere viktige lover her i dag, og ikke minst denne. Jeg vet at statsråden ikke har sittet i statsrådsstolen så lenge, så jeg er glad for at vi tross alt har fått det til behandling. Noe av det som imidlertid bekymrer meg mest at vi ikke får gjort nok med, handler om å få stoppet samværshindring. Jeg tror nok at grepet med at man ikke lenger kan ta med seg barnet og flytte innenlands, vil være et viktig steg på veien, men det er mange andre forhold som ikke er utredet, og barnelovutvalget fikk jo tillagt mandat til å utrede en del av dette.

Kan statsråden si litt om hvorfor man etter fire år ikke har kommet lenger med løsninger på dette, og kanskje også antyde litt om hvordan veien går videre, og når vi faktisk kan forvente at dette vil bli fulgt opp?

Statsråd Lene Vågslid [11:35:09]: Takk for det, og takk for gratulasjonen. Eg sender han tilbake, eg, for eg meiner det er ein stor dag at Stortinget no vedtek ei ny barnelov, til erstatning for den gamle, som er over 45 år gammal.

Samværshindring er ei utfordring, og det har det vore lenge. Det var eit tema eg sjølv var engasjert i då eg sat i familie- og kulturkomiteen for over 15 år sidan. Det seier litt om kompleksiteten knytt til utfordringane med samværshindring, eller samværsabotasje som er omgrepet enkelte bruker. Dette er ikkje nødvendigvis enkelt, det er ikkje slik at det er veldig enkle måtar å regulere seg ut av dei utfordringane på, men det me gjer i ny barnelov no, som eg meiner er eit bidrag, er for det første forslaget om delt dagleg myndigheit, som skal sikre at begge får eit meir likestilt utgangspunkt. Det andre er at me føreslår eit tiltak om at retten skal kunne treffe midlertidige avgjerder, etter krav frå éin part, i tilfelle der det er påstandar om samværshindring. Det blir òg innført i ny barnelov no ein frist for rettens behandling av dette, og eg meiner det vil kunne bidra til at sakene blir vurderte så raskt som mogleg.

Turid Kristensen (H) [11:36:14]: Som jeg var inne på, synes jeg dette er et godt steg på veien, og jeg tror

det er viktig for mange – når man har opplevd at den ene parten tar med seg barnet og flytter, og så, på grunn av tiden det har tatt for å få dette opp for retten, blir begrunnelsen her at nå har barnet slått rot et annet sted. Så det er et viktig steg.

Dette er vel også noe som antydes i proposisjonen at det skal jobbes videre med. Det handler f.eks. om utfordringer med bidragsregelverket, hvor det i dag dessverre ligger noen økonomiske insentiver til å forsøke å få så stor andel av omsorgen som mulig, og det egentlig litt håpløse i at man, hvis man først blir utsatt for samværsabotasje, faktisk må betale mer, fordi barnet ikke er hos deg, selv om det er helt ufrivillig. Det handler også om hvordan man skal reagere når man ser at noen utsetter andre for det.

Jeg forstår at det er et vanskelig spørsmål, men kan statsråden kan si litt mer om hvordan dette vil inngå i de framtidige vurderingene, og hva man har tenkt fram til nå?

Statsråd Lene Vågslid [11:37:16]: Takk for spørsmålet.

Arbeidet med regelverket for barnebidrag er heilt relevant i denne tematikken, og det arbeider departementet med. Eg kjem til å vere veldig observant i det arbeidet, i ljøs av merknadene og det forslaget som ligg i komitéinnstillinga i dag. Eg trur me er einige om utfordringa, og dette er komplekst, så me må kome tilbake til det, men arbeidet med bidragsregelverket er noko som me held på med.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [11:38:06]: Utfordringene med samværsabotasje og samværshindring, men også med bidragsreglementet, er noe også jeg er veldig opptatt av. Nå stilte representanten Kristensen en del av de spørsmålene jeg tenkte jeg skulle stille.

Jeg har lyst til å minne statsråden om at Stortinget var veldig opptatt av disse problemstillingene i forrige periode. Vi fattet flere anmodningsvedtak for å få slutt på denne praksisen, som er veldig skadelig. På den tiden tiltrådte en helt ny Nav-sjef. Han fikk høre om dette, og han satt på tv og sa at dette må vi ta tak i – her er det økonomiske insentiver.

Jeg har vært en del av et regjeringsparti, og jeg har mast på min egen statsråd om dette gang på gang. Jeg må si jeg ikke forstår hvorfor vi ennå ikke har tatt tak i det med bidragsregler.

Statsråd Lene Vågslid [11:39:08]: Eg synest det er bra at representanten fortset både å mase om og engasjere seg i dette, for dette er eit tema som engasjerer mange – òg mitt eige parti.

Som eg svarte til representanten Kristensen, er eg glad for at me i ny barnelov kjem med ein del tiltak. Eg

sette stor pris på innlegget frå representanten Sem-Jacobsen i stad, som var veldig tydeleg på behovet for å få til barns rett til familieliv med begge foreldre, men òg eit meir likestilt foreldreskap. Eg trur grunnleggjande på at me har strukturelle og systemiske utfordringar når det gjeld det i dagens barnelov, som me er einige om at me får gjort noko med i dag, i tillegg til dei endringane me legg fram når det gjeld behandling i retten.

Svaret mitt blir det same som til representanten Kristensen, at dette er noko me arbeider med. Det er komplekst, men samtidig er det eit tema som gjeld mange.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [11:40:02]: Takk for svaret.

Statsråden har helt rett i at jeg tror også mye av det vi vedtar i dag, vil bidra. Jeg mener den nye loven vil være normativ, slik at det blir mindre problematisk, og at vi ikke får all denne posisjoneringen som vi har opplevd fra foreldre når de forstår at de skal inn i et samlivsbrudd. Jeg håper det blir resultatet. Men jeg frykter også at det kan bli krevende når vi ikke har løst utfordringene med bidragsreglene.

Statsrådens departement jobber med det, men da er mitt spørsmål: Jobber Arbeids- og sosialdepartementet med denne problemstillingen nå?

Statsråd Lene Vågslid [11:40:44]: Eg svarar for departementet mitt i Stortinget, og eg jobbar med bidragsreglane.

Det er òg viktig å understreke – og det veit eg representanten Sem-Jacobsen veit veldig godt – at dette er veldig komplekse og kompliserte problemstillingar som involverer folk i ein ekstrem sårbar fase av livet. Det kan vere påstandar om samværs hindring som ikkje stemmer, og det kan vere reelt. Difor er eg oppteken av – sjølv om eg deler utolmodet – at me må gjere det riktig, og at me må leggje fram forslag som bidreg til konflikt demping, noko me begge er veldig einige om. Det trur eg me er komne eit godt stykke på veg med i dag, i ny barnelov. Så må me kome tilbake til Stortinget seinare når det gjeld spørsmål om bidrag.

Tor André Johnsen (FrP) [11:41:44]: Dagens barnelov er konfliktskapende. Det er insentiver til å kranke, for de som vinner, vinner jo tre ganger. Man vinner støtte fra det offentlige, man vinner bidrag fra eksen sin, og man vinner barnet. Den som taper, taper tre ganger. Man taper barnet, man taper ved at man må betale bidrag, og man taper ved at man ikke får noe offentlig støtte.

Jeg lurer litt på hvilke grep som er viktigst. Hva mener statsråden er det viktigste som nå blir gjort for å dempe konfliktnivået? Et veldig enkelt spørsmål er: Vil barn få mer og bedre påvirkning og medbestemmelse

over sitt eget liv, slik som valg av bosted og samværsordning, med den nye loven i forhold til den gamle?

Statsråd Lene Vågslid [11:42:29]: Tusen takk for eit veldig godt spørsmål.

Eg har òg lyst til å gjere representanten Johnsen honnør for eit godt innlegg i stad. Det er viktig at me i Stortinget i dag samlar oss så breitt som me gjer om dei endringane som ligg i ny barnelov, bl.a. forslaget til delt dagleg myndigheit. Det vil etter mitt syn vere det viktigaste grepet for å hindre konfliktar mellom foreldre etter samlivsbrot. Det er òg litt av grunngevinga for at regjeringa ikkje føreslår delt bustad som hovudregel. Representanten var inne på det i innlegget sitt. Det var kanskje litt dobbeltkommunikasjon ute og gjekk der, for der opplevde eg at Framstegspartiet primært ønskte 50/50-delt bustad – men om representanten er enig med meg i at det er viktig at barnets syn og stemme har ein del å seie her, meiner eg den løysinga me no har lagt fram, er den beste løysinga.

Tor André Johnsen (FrP) [11:43:24]: Det er ingen tvil om at Fremskrittspartiet primært ønsker 50/50, men det er bedre å få hundre kroner enn null kroner, selv om man kanskje kunne fått tusen kroner om ti år – det er det ingen tvil om.

Jeg lurer også litt på barns medbestemmelse, om statsråden kunne vært tydelig på at det ikke skal være noen tvil om barns påvirkning, å kunne få være med på å forme sin egen livssituasjon, og at det skal lyttes vesentlig bedre til dem enn det har blitt gjort så langt i dagens barnelov. Det tror jeg er avgjørende viktig og til barnets beste – at barnet føler at det ikke blir ignorert, og at en virkelig har en påvirkning over eget liv og medbestemmelse over sin egen hverdag.

Statsråd Lene Vågslid [11:44:15]: Eg meiner utan tvil at ny barnelov styrkjer medråderetten til barnet. Lova styrkjer òg det likestilte foreldreskapet, på ein slik måte at eg håpar at når ein går gjennom eit samlivsbrot – som er fælt og vanskeleg for veldig mange, òg for ungane er det veldig vanskeleg – kan me no ha teke bort ein konflikt drivar, at begge har eit likestilt utgangspunkt for å ha kontakt med barnet sitt, og ikkje minst at ein må bli enig om flytting.

Det er ein krevjande situasjon for familiar som skal løysast opp, og då er det det beste for barnet som er det grunnleggjande omsynet i ny barnelov.

Presidenten [11:44:55]: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tage Pettersen (H) [11:45:10]: Om det er én sak som virkelig har engasjert meg i løpet av mine snart

åtte år i familie- og kulturkomiteen, er det spørsmålet om delt bosted i barneloven. Det er dessverre ingen tvil om at det i mange tilfeller er fedrene som taper kontakten med barna sine. I hele 86 pst. av tilfellene der foreldre ikke avtaler delt bosted, blir barnet boende hos mor. Det sier noe om hvordan vi fortsatt fordeler foreldreskap i praksis.

Høyres standpunkt om delt bosted bygger på kunnskap. Kunnskap må være fundamentet for både eksisterende og ikke minst for ny politikk. Tidligere komitéleder i familie- og kulturkomiteen, Kristin Ørmen Johnsen, og jeg brukte mye tid på det i forrige periode. Resultatet var bl.a. at Høyres landsmøte vedtok å gå inn for delt bosted som utgangspunkt i barneloven.

Forskningen er klar: Barn som får vokse opp med god og stabil kontakt med begge foreldrene sine, har store fordeler av det – på tvers av psykisk helse, relasjoner og utvikling. Det er dette vi ønsker å verne om når vi løfter delt bosted som norm.

Det var Solberg-regjeringen som satte ned barnelovutvalget. NOU-en fra utvalget ble lagt fram 4. desember 2020, og siden den gang har vi ventet spent på hvordan regjeringen ville følge den opp. Derfor var det blandede følelser da forslaget til ny barnelov endelig kom: glede over at det skjer noe, og skuffelse over at regjeringen ikke følger opp sitt eget løfte fra Hurdalsplattformen, der det står at de vil vurdere delt bosted som lovens utgangspunkt. Når regjeringen ikke leverer, gjør flere av partiene i Stortinget det og fremmer forslag om dette i dag.

Vi er mange som vil det samme: at barn skal få vokse opp med begge foreldrene sine som trygge og likeverdige omsorgspersoner. Nå er det på tide at lovverket vårt også gjenspeiler dette. Barnets beste skal alltid komme først, og makt og ansvar må plasseres så nær familiene som mulig. Det er i familiene det viktigste fellesskapet i samfunnet finnes – uansett hvordan familiene ser ut, eller hvordan samlivsformene utvikler seg over tid. Derfor kjemper Høyre for et lovverk som ser begge foreldrene og ikke minst styrker barnets rettigheter, og gjennom det bygger samfunnet nedenfra.

Når det er sagt, vil jeg få avslutte med å si at det tas mange skritt i riktig retning i den loven Stortinget vedtar i dag, men både jeg og veldig mange med meg hadde ønsket at vi tok både flere og større skritt.

Turid Kristensen (H) [11:47:57]: Som jeg nevnte i mitt forrige innlegg, foreslås det en del viktige tiltak i loven når det gjelder å beskytte barn som trenger ekstra beskyttelse, som f.eks. å styrke bestemmelser om hva som ligger i «barnets beste», og betydningen av det. Det er heldigvis også flertall for å få på plass en lovendring som sikrer at barn som oppholder seg på krisesenter,

ikke skal måtte ha samvær med en forelder som har utøvd vold mot den andre forelderen, at barn gis rett til midlertidig å nekte samvær dersom de opplever det som utrygt og belastende, som de har i Danmark, og at man kan få utredet om det kanskje ikke er til det beste å ha samvær videre.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre fremmer også forslag om å sette i gang et forsøk med tverrfaglige team for å styrke arbeidet der det er mistanke om, risiko for, påstand om eller allerede konstatert vold eller seksuelle overgrep – litt likt det man allerede har vedtatt nå i barneloven, men for en annen gruppe barn. Jeg skulle ønske vi kunne få et flertall for det.

I barnevernsloven, som vi nettopp har debattert, er det også tatt inn en merknad om hvordan man skal klare å skjerme barn der det er besøks- og kontaktforbud. Jeg vil gjerne få presisere at det for oss handler om alle barn som lever med beskyttelsestiltak, og at de skal skjermes fra volds- og trusselutøver.

Når det gjelder saker med høy konflikt etter samlivsbrudd, skulle jeg – som jeg har nevnt – gjerne sett at vi kom lenger. Beskyldninger om at det å ta de grepene er å sette likestilling foran barns rett til trygghet, vil jeg ta sterkt avstand fra. Dette handler om barns rett til å vokse opp og ha kontakt med begge foreldrene. Det er i seg selv viktig. Høyre er derfor med i et forslag, for vi vil gjerne bidra til at vi nå kommer videre i dette arbeidet. Det kan kanskje høres ut som vi kan få flertall for å sende et viktig signal om at tiden for utsettelse i dette viktige spørsmålet nå må være forbi. Det er tatt noen grep i den loven også for å styrke den siden av det, men – som min gode kollega Tage Pettersen nettopp var inne på – ikke det grepet Høyre mener er det viktigste, nemlig at delt bosted skal være utgangspunktet ved samlivsbrudd, med mindre foreldrene blir enige om noe annet, eller det ikke er til barnets beste. Det er det som best sikrer barnets rett til å få ha et familieliv med begge foreldrene.

Igen: Det som nå foreslås, nemlig å fjerne kravet om særskilte forhold for at retten skal kunne idømme delt bosted, er et steg på veien, men det er ikke sterkt nok for oss i Høyre. Det er dessverre ikke flertall for vårt primære forslag, så jeg vil derfor si fra om at Høyre sekundært vil støtte forslaget om innføring av delt daglig myndighet – igjen et steg på veien – altså § 7-2 i det forelagte forslaget.

Tor André Johnsen (FrP) [11:51:14]: Vi støtter også subsidiært det som ligger fra regjeringen, slik Høyre nå sa.

Det er én ting som det har blitt snakket veldig lite om, Høyre var så vidt inne på det: Når det gjelder § 36 andre ledd, det med særlige grunner, er det veldig, veldig viktig at det endelig blir fjernet. Det har vært en begrensning i lovverket som rett og slett har blokkert for at for-

eldre bor i samme nærmiljø, så barnet fortsetter å gå på samme skole, fortsetter å ha samme venner, fortsetter å gå samme vei fram og tilbake i skolen og har sitt trygge, gode oppvekstmiljø intakt. Lovverket, eller rettspraksisen, har stått i veien for at rettsapparatet har dømt 50/50, med den begrunnelse at hvis du havner i retten, er det såkalt høyt konfliktnivå, og da kan du ikke dømme 50/50. Det er helt ulogisk at det har vært sånn, for du kan dømme 45-55. Du må ikke samarbeide noe mindre bare fordi du har én dag mindre samvær, men dessverre har det vært praksis at selv om alt ligger til rette for delt bosted og 50/50, får du ikke det ved dom.

Flertallet i denne sal skuffer på et viktig punkt, som Høyre var inne på i stad, og det er kanskje det aller viktigste punktet. Jeg trodde virkelig at det skulle bli et bredt flertall med Høyre, Venstre, Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som ville lande en god ordning med delt bosted, og at det skal være et utgangspunkt i loven. Dessverre har den ene etter den andre bare falt fra eller feiget ut, så nå står bare Høyre og Fremskrittspartiet igjen, pluss kanskje noen småpartier, kanskje Christian Tybring-Gjedde – jeg vet ikke.

Men vi kan fortsatt få flertall i dag for enten Fremskrittspartiets eller Høyres forslag. Vi i Fremskrittspartiet støtter i hvert fall Høyres forslag subsidiært, og jeg har en diskret invitasjon til Senterpartiet: Det er fortsatt mulig å snu, det er ikke votering ennå. Det hadde vært hyggelig hvis flere kunne vært med og i hvert fall støttet Høyres forslag subsidiært, for det er ingen tvil om at det er de to beste forslagene som ligger til behandling i dag, både for barna og også for foreldrene. Det vil uten tvil dempe konfliktnivået. Utgangspunktet i barneloven burde og skulle vært delt bosted med 50/50, og så får man gå til retten om man er uenig i det, og da kommer unntakene i rettsapparatet, der hvor det er vold, rus og krangling og mye ekstra bråk, mens hovedregelen hadde vært 50/50. Dessverre er det bare Høyre og Fremskrittspartiet som forstår viktigheten av det. Forskjellen på Høyre og Fremskrittspartiet er egentlig ikke så veldig stor, men Fremskrittspartiet går lenger i å være tydelig på 50/50 og delt bosted, og at det skal være særlige grunner for å kunne fastsette noe annet enn delt bosted. Vi går litt lenger enn Høyre og vil at det skal presiseres.

Naomi Ichihara Røkkum (V) [11:54:26]: I dag er det slik at kvinnens ektemann antas å være far til barn født i ekteskap, men denne automatikken gjelder ikke medmor. Det er derfor svært gledelig at Venstre nå har fått gjennomslag for å utrede med sikte på å innføre lovendringer som vil likebehandle likekjønnede og ulikekjønnede foreldre, både ved å gjøre pater est-regelen kjønnsnøytral og ved å erklære farskap og medmor-skap.

I fjor fremmet Venstre forslag om å gjøre pater est-regelen kjønnsnøytral, med den hovedbegrunnelse at det vil være til barnets beste og sikre juridiske rettigheter til barnets reelle omsorgspersoner. Det som gjør dagens regelverk særlig problematisk, er at det ikke bare forskjellsbehandler foreldrepar av samme kjønn, men det diskriminerer også barna i likekjønnede ekteskap.

Likestillings- og diskrimineringsombudet har gjentatte ganger påpekt at likekjønnede foreldre ikke har det samme rettslige rammeverket for foreldreskap som ulikekjønnede foreldre. Ombudet mener at det finnes gode grunner for å skille mellom likekjønnede og ulikekjønnede par når det gjelder etablering av foreldreskap og assistert befruktning. I flere høringsrunder, herunder til mannsutvalget, har ombudet bedt om at det rettslige rammeverket for skeive foreldre utredes med mål om å rette opp forskjellene mellom likekjønnede og ulikekjønnede foreldre. Ombudet sier:

«Barn født inn i likekjønnede ekteskap fortjener å få juridisk, sosial og materiell trygghet fra starten av livet, på lik linje med barn født inn i ulikekjønnede ekteskap. Det er på høy tid at lovgivningen om etablering av foreldreskap reflekterer de ulike familiestrukturene vi har i samfunnet, og sikrer at alle barn får to foreldre, uavhengig av foreldrenes kjønn.»

Regjeringen har i proposisjonen gjort et slags forsøk på å komme Venstre i møte ved å forenkle etableringsmåten for medmorskap. I forslaget til ny barnelov legges det opp til at det er samtykke til assistert befruktning som skal være grunnlaget for etablering av medmorskap. Samtidig skal det føres effektiv kontroll med at vilkårene for assistert befruktning etter bioteknologiloven er oppfylt. For Venstre er dette langt fra nok, og vi er glad for at Høyre, Senterpartiet og SV støtter oss i å rette opp dette for medmødre og deres barn.

Kathy Lie (SV) [11:57:04]: Dette skal bli ganske kort. Jeg ser jo at det er flere tiltak i barneloven nå som gjør foreldreskapet mer likestilt, og selv om jeg i utgangspunktet har løftet at barna skal stå i sentrum, er det jo viktig også at foreldre er likestilt når det gjelder ansvar og omsorg for barna sine. Jeg ser og hører at det arbeides med tiltak for å motvirke samværshindring, men i likhet med flere andre her i denne debatten har jeg tenkt at det trenger vi å styrke ytterligere. Jeg vil med dette varsle at SV også støtter forslag nr. 1, om å utrede ytterligere tiltak for å motvirke samværshindring.

Presidenten [11:57:53]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:57:57]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i markedsføringsloven mv. (overtredelsesgebyr) for brudd på god markedsføringsskikk overfor barn (Innst. 421 L (2024–2025), jf. Prop. 119 L (2024–2025))

Åse Kristin Ask Bakke (A) [11:58:29] (ordfører for saka): Eg har lyst til å starte med å takke komiteen for samarbeidet i saka. Vi får til eit breitt fleirtal, og alle parti unntatt eitt står bak tilrådinga. Det går eg ut frå at partiet sjølv skal prate om seinare. Det eg har lyst til å seie, er at dette er eit ganske tydeleg signal frå denne salen om at det breie politiske Noreg står samla bak å gå lengre i å beskytte barn og unge i den tida vi lever i.

Vi lever i ei tid då barn og unge blir eksponerte for mykje reklame. Det har kanskje generasjonar opp gjennom blitt eksponerte for, men forskjellen på i dag og før i tida er at det skjer meir og meir òg i digitale medium. Det er ei utvikling som skjer raskt og i kanalar som stadig er vanskelege å kontrollere. Det digitale rommet er òg prega av ganske avansert målretting, skjult markedsføring og innhald som i mange tilfelle kan vere både ueigna og skadeleg for barn.

Dette utfordrar evna vår til å ivareta eit grunnleggjande prinsipp i forbrukarvernet om at barn skal ha eit særleg sterkt vern. Difor, med det fleirtalet som no ligg føre i salen, styrkjer vi handhevinga av føresegnene i markedsføringslova, særleg når det gjeld krava til god markedsføringsskikk overfor barn. Vi ønskjer å beskytte barn mot markedsføring som utnyttar sårbarheita deira, skaper unødvendig press, ikkje minst kroppspress, eller som forsøker å påverke dei på uærlig vis.

Markedsføringslova stiller i dag allereie krav til korleis næringsdrivande skal opptre, men lovverket er berre så sterkt som sanksjonane bak det er. Når ein bryt lova, må det òg få tydelege konsekvensar. Difor ser ein òg at ein skur opp sanksjonsmogleghetene i det lovforslaget som blir vedteke.

Så kan ein diskutere kor høge eller store prosentar sanksjonane eller gebyra skal vere på. Det har vi kanskje ulike meiningar om, men la det vere heilt klart at føremålet med desse endringane ikkje er å straffe for straffa si skuld. Det handlar om å sende eit tydeleg signal til næringslivet om at barn ikkje skal vere ei målgruppe for aggressiv eller uansvarleg markedsføring. Det skal ikkje løne seg å bryte lova, særleg ikkje når det er tryggleiken og helsa til barn som står på spel. Difor er eg veldig glad for at eit såpass breitt fleirtal i Stortinget i dag gjer desse endringane i markedsføringslova.

Sigbjørn Framnes (FrP) [12:01:39]: Eg er imponert over tida eg fekk til rådighet no. Eg skal ikkje bruke ho heilt ut. Det kan kanskje verke underleg at me i ei sak

der alle er einig i intensjonen, likevel vel å røyste imot. La meg difor forklare kvifor.

Framstegspartiet er, i likskap med fleirtalet, heilt tydeleg på at det ikkje skal drivast markedsføring retta mot barn og unge. Barn er lett påverkelege og ofte lite kritiske til reklame og markedsføring. Difor har det i mange år vore forbod mot dette. Dei fleste aktørane held seg til regelverket, og det er heldigvis få brot på dette forbodet. Nokre brot kan skuldast at markedsføringa eigentleg er meint å rette seg mot foreldre, men blir oppfatta som retta mot barn – altså ein klassisk gråsoneproblematikk.

Framstegspartiet er uroa for at aktørar som meiner dei markedsfører for foreldre, kan risikere strenge gebyr dersom myndighetene meiner bodskapet er retta mot barn. Me er difor bekymra for at maksrammene for gebyr, slik dei er foreslått, kan bli for høge. Me ønskjer å unngå at gebyra blir urimeleg høge i forhold til brotet. Framstegspartiet vil difor ikkje tilrå forslaget slik det ligg føre.

Statsråd Lene Vågslid [12:03:27]: I dag blir ungar eksponerte for enorme mengder reklame, særleg i digitale medium. Difor har Arbeidarparti-regjeringa lagt fram dette forslaget om strengare sanksjonar ved brot på føresegnene i markedsføringslova om god markedsføringsskikk overfor barn.

Føremålet er å beskytte ungar betre mot ulovleg markedsføring. God markedsføringsskikk i markedsføringsloven stiller f.eks. krav om at reklame ikkje skal bidra til kroppspress hjå barn. No foreslår me at Forbrukartilsynet skal få kraftigare verkemiddel til å slå hardt ned på brot på føresegna.

Dette forslaget har brei støtte – brei støtte òg ute hjå Forbrukarrådet, hjå Barneombodet – eg kunne nesten ha brukt dei 14 minuttane eg har igjen, på å liste opp alle som støttar forslaget. Difor er eg veldig overraska over Framstegspartiet. Mitt inntrykk er at Framstegspartiet i debattar som handlar om barn og unge, ofte er veldig einig i at ein må beskytte barn og unge betre. Dette er eit veldig konkret og enkelt grep for å skjerpe sanksjonane overfor dei som bryt det regelverket me har.

Eg har endå større ambisjonar på dette området enn det lovforslaget som er lagt fram no, men mykje må ein arbeide meir med. Dette hadde vore ei gyllen anledning for Stortinget til einstemmig å stille seg bak at me må ha strengare reglar for dei som bryt markedsføringsreglane retta mot barn og unge. Me prioriterer dette i Arbeidarpartiet, og eg er i alle fall glad for at alle andre parti, med unntak av Framstegspartiet, støttar forslaget.

I år har regjeringa styrkt løyvingane til Forbrukartilsynet med 2,5 mill. kr for å styrkje tilsynet med forbrukarvernet til barn i digitale medium. Dette er veldig vik-

tig for at Forbrukartilsynet skal ha moglegheit til å ta opp fleire saker og stanse meir ulovleg marknadsføring.

Forslaget om utvida heimel for gebyr ved brot på marknadsføringsloven fylgjer opp eit forslag som var på høyring i vinter. I den høyringa føreslo me ei ny fråsegn i marknadsføringsloven for særleg å verne barn mot marknadsføring i sosiale medium og spel, og me vurderer no ei vidare oppfylgning av dette vernet.

Me lever i ei brytningstid der det digitale livet til barn og unge påverkar dei i svært sterk grad. Eg håper at Framstegspartiet kan tenkje seg litt om fram til votering i dag. Det er ikkje for seint å snu. Heile Stortinget burde kunne samle seg bak at me skjerpar sanksjonane for dei som bryt regelverket retta mot barn og unge.

Presidenten [12:06:37]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:06:41]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i krisesenterlova (tydeleggjering av det kommunale ansvaret og grunnlag for behandling av personopplysninger m.m.) (Innst. 439 L (2024–2025), jf. Prop. 122 L (2024–2025))

Presidenten [12:07:03]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kathy Lie (SV) [12:07:49] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for godt samarbeid i denne saken.

Ny krisesenterlov var noe vi ba om for over to år siden, fordi vi så at loven ikke sørget for at alle fikk et godt tilbud. Flere medlemmer av denne komiteen har fremmet forslag for å forbedre tilbudet. Særlig utsatte grupper, som kvinner i aktiv rus og voldsutsatte med funksjonsnedsettelse, risikerte å bli avvist eller få et dårligere tilbud. Vi har også bedt om en forbedring av krisesentertilbudet til den samiske urbefolkningen.

Nåværende lov trådte i kraft i 2010, og mye har endret seg i samfunnet siden da. Departementet ba høringsinstansene spesielt om å komme med innspill til en rekke konkrete problemstillinger, men ingen av disse problemstillingene ble løst eller fulgt opp i proposisjonen som vi fikk til behandling. Jeg er derfor glad for at

komiteen har løftet disse problemstillingene og står samlet om å be regjeringen gjøre noe med dem.

Blant annet løfter vi barn som egen brukergruppe og ber om at det legges til rette for at beslutninger som angår barn, skal baseres på barns beste, og at barna får mulighet til å uttrykke seg. Vi ber regjeringen utrede løsninger for gratis og trygg transport for barn til barnehage, SFO og fritidstilbud. Vi tydeliggjør at barn på krisesenter må ha et særlig sterkt vern mot samvær med en forelder som har utsatt den andre forelderen for vold, og at barn skal ha rett til å stanse samvær hvis det føles utrygt eller belastende. Derfor lovfester vi dette i barne-loven som vi akkurat har behandlet.

Vi sørger for at krisesentrene må finne en løsning for voldsutsattes kjæledyr, slik at en slipper å reise fra dem. Videre ber vi om at det utvises skjønn når det gjelder egenbetaling for mat, slik at dette aldri blir en terskel for å oppsøke hjelp.

Det er litt ulike syn når det gjelder krav til kompetanse, men et flertall ber om at behovet for kompetanse utredes, og at det gjøres en vurdering av hvordan slike krav eventuelt best kan følges opp.

Høringsinstansene og komiteen har vært delt i synet på om krisesentertilbudet til kvinner og menn skal være fysisk atskilt. Det argumenteres for at et integrert tilbud er bedre for voldsutsatte menn og deres barn. Det er også holdepunkter for at et felles botilbud vil være bedre for skeive, transpersoner og ikke-binære. Det er likevel stor uro blant mange kvinneorganisasjoner med tanke på at nesten 90 pst. av dem som oppsøker krisesenter, er kvinner, og mange har minoritetsbakgrunn. Det kan være svært krevende og retraumatiserende for en del å måtte dele botilbud med menn. Det pågår et forsøk med integrert tilbud på Romerike Krisesenter, og her har det pågått følgeforskning hele veien. Så langt er menn og skeive og barna veldig fornøyd med dette, men for kvinnene er det noe mer delte svar. Komiteens flertall har landet på at vi ikke vil oppheve kravet om atskilt botilbud nå, men at det trengs mer kunnskap. Vi går derfor inn for at flere kommuner kan søke om å gjøre lignende forsøk, og at de forsøkene som pågår, kan få fortsette.

Mona Nilsen (A) [12:10:57]: Krisesentrene i Norge spiller en viktig rolle for å sikre at alle som opplever vold i nære relasjoner, har tilgang til hjelp og beskyttelse. Det første krisesenteret i Norge åpnet i Oslo for litt over 40 år siden. Krisesentrene har utviklet seg fra å være små, private lavterskeltilbud som baserte seg på frivillighet, til å bli en lovpålagt kommunal tjeneste som skal sørge for å hjelpe alle kvinner, menn og barn som har vært utsatt for vold i nære relasjoner.

Siden den forrige krisesenterloven kom i 2009, har det skjedd ting på feltet, og det har vært behov for opp-

dateringer. Kriesentertilbudet i Norge er godt, men det har også vært for dårlig for enkelte grupper, f.eks. den samiske befolkningen, menn som har blitt utsatt for vold, mennesker med nedsatt funksjonsevne eller psykiske utfordringer, rusavhengige og barna til dem som benytter seg av tilbudet. Det er noe av det man forsøker å rette opp med lovforslaget vi debatterer i dag.

For Arbeiderpartiet er det viktig å framheve at krisesenter skal være et tilbud for alle, uavhengig av livssituasjon, bakgrunn eller økonomi. Derfor er et av forslagene regjeringen har lagt fram, at for dem som ikke kan benytte seg av det vanlige krisesentertilbudet, skal det tilbys alternativer. Det finnes mennesker i ulike livssituasjoner som gjør at f.eks. botilbud sammen med andre ikke fungerer godt nok. De skal fortsatt ha et krisesentertilbud som er tilpasset deres behov, og kommunens plikt til å tilrettelegge for dem blir nå tydeliggjort.

Jeg vil også løfte fram at man nå lovfester at samiske rettigheter skal ivaretas i krisesentertilbudet. Det er viktig.

En av sakene som også har vært diskutert i dette arbeidet, er at det ikke foreslås felles botilbud for menn og kvinner. Vi anerkjenner at det er mange gode argumenter for, men det er også sterke motargumenter, og vi må ha mer kunnskap. Vi vet at krisesentertilbudet til menn ikke er godt nok, og at det går ut over både menn som blir utsatt for vold, og barna deres. Derfor ber vi regjeringen om å styrke kunnskapsgrunnlaget om felles botilbud ved å legge til rette for at kommuner som ønsker det, kan gjennomføre forsøk med dette etter forsøksloven.

Vold og overgrep i nære relasjoner er et stort samfunnsproblem, og først og fremst en urett mot dem som er ofre for det og lever i volden. Vi mener at endringene som vedtas nå, er et viktig steg for et bedre krisesentertilbud for alle som er ofre for vold i nære relasjoner.

Turid Kristensen (H) [12:14:11]: Jeg vil starte med å si at jeg synes det er positivt at det er et flertall for at det i hvert fall skal igangsettes flere forsøk med integrerte krisesentre, og at det krisesenteret som har hatt et forsøk over flere år, skal få fortsette. Likevel synes jeg det er ganske uheldig og trist at det ikke er et flertall her i dag for faktisk å ta det steget Høyre og jeg mener er til det aller beste, og vil gi et mye mer likeverdig tilbud til kvinner og menn. Det er å fjerne lovkravet om at det må være kjønnsdelte krisesentre.

I en undersøkelse som er gjennomført for ikke så lenge siden, sier 22 av 40 krisesentre at de ønsker å fjerne lovkravet. Dette er store og små krisesentre. De er spredt over hele landet, fra Finnmark i nord til Agder i sør. Ved å fjerne lovkravet vil man ikke pålegge noen at de må gå over til en integrert krisesenterløsning. Forholdene må

definitivt ligge til rette for at man skal kunne gjøre det, men det vil åpne for at de som har muligheter for det, og som vil gjøre det, kan få lov til å gi et mer fleksibelt og tilpasset tilbud.

Dette er veldig viktig for flere grupper. Det er ikke minst viktig for fedre og deres barn som kommer til krisesentre. De har i dag ikke et likeverdig tilbud. To tredjedeler av krisesentrene her i Norge innrømmer at de ikke har det, og det pekes på at det største hinderet er kostnadene som skal til for å kunne gi et likeverdig botilbud for disse barna og fedrene separat. Dette ville man kunne ha forbedret ved å åpne opp for integrerte krisesentre. Det er også flere grupper, bl.a. skeive, som har vært nevnt tidligere i dag. Det blir påpekt fra talerstolen her at kommunene har en plikt til å tilrettelegge for å gi et likeverdig tilbud, men to tredjedeler innrømmer at de ikke har klart det, og det ser heller ikke ut til at de vil klare det.

Høyre er ikke enig i at vi har et for dårlig kunnskapsgrunnlag. Vi har hatt et prosjekt på Romerike Krisesenter nå i fire år, og resultatene derfra er gode. Hvis vi ser til land rundt oss det er naturlig å sammenligne seg med, selv om vi har litt ulike innretninger, er det også erfaringer og kunnskapsgrunnlag derfra som tilsier at vi burde få gjort dette.

Jeg er aller mest lei meg for at de barna som er på krisesenter med sin far, ikke får et likeverdig tilbud. Når det er krav om kjønnsdeling, vil de ikke kunne delta på felles arrangementer, de vil ikke kunne leke med andre barn, fordi loven faktisk sier at det skal være helt adskilt.

Avslutningsvis: Senterpartiet går lokalt ut og kritiserer at flertallet nå ikke vedtar dette. Det er dobbeltmoral.

Jeg tar opp forslaget Høyre er med på.

Presidenten [12:17:21]: Representanten Turid Kristensen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [12:17:30]: For dem som rømmer fra vold i nære relasjoner, er krisesentrene ekstremt viktige. Det handler om trygghet i forferdelige situasjoner, i livskriser, og det handler ikke minst om barn i disse omstendighetene. Vi i Senterpartiet er derfor glad for at det nå endelig er kommet en oppdatert krisesenterlov. Det betyr bedre krisesentertilbud.

Senterpartiet støtter de foreslåtte endringene, og vi mener det er viktig at kommunene får et tydeligere ansvar. Samtidig er vi glad for at vi i komiteen forsterker loven på en rekke punkter, bl.a. styrker barnets beste, barns medvirkning og deres rett til transport til ulike tilbud, samt at vi ber om utredning av bl.a. krav til kompetanse for de ansatte og tiltak for å sikre universell utforming.

Samtidig mener vi i Senterpartiet at det må åpnes for utvikling og læring, særlig for å sikre at barn får et likeverdig tilbud uavhengig av hvem de kommer til krise-

senteret sammen med. Vi har derfor foreslått at kommuner som ønsker det, skal kunne teste ut integrerte krisesentre, altså steder der kvinner, menn og barn kan bo under samme tak, men med god tilrettelegging og tydelige trygghetstiltak. Dette er ikke et krav til alle, men en mulighet for de kommunene som ser at de kan gi et bedre tilbud på denne måten.

I dag vet vi at barn som kommer til krisesentrene sammen med far, ofte får et dårligere tilbud enn barn som kommer med mor. De har mindre tilgang på leker, fellesareal og ansatte å snakke med. Det er uakseptabelt. Det går ut over barns rett til trygghet, lek og et normalt hverdagsliv, slik både Grunnloven og barnekonvensjonen slår fast.

Barnets beste skal ligge til grunn i alle beslutninger som gjelder barn. Det betyr at vi må ha tjenester som faktisk fungerer for alle barn, også dem som lever i uvanlige eller sårbare situasjoner. Når vi vet at dagens organisering ikke alltid treffer, har vi et ansvar for å prøve ut bedre løsninger.

Forsøket på Romerike representanten Kristensen viste til, har gitt gode erfaringer. Der sier både kvinner, menn og barn at de føler seg trygge. Det er et tilbud med gode og store ressurser – ikke sånn alle kommuner nødvendigvis har det. Vi mener at kommuner som vil bygge videre på dette, må få lov til det. For Senterpartiet er det viktig at dette skjer med faglig forankring og god evaluering, og at barns behov og rettigheter alltid er i sentrum.

Dette handler ikke om struktur for strukturens skyld, det handler om barn som trenger trygghet, hverdag og forutsigbarhet, også når livet er i krise. Derfor håper vi på bred støtte til forsøksordningen.

Stine Westrum (R) [12:20:19]: For dem som trenger det, kan en plass på krisesenter være livreddende. Hvert fjerde drap som begås i Norge, er partnerdrap – hvert fjerde drap. I ni av ti av disse svært ofte voldelige drapene er det kvinner som har blitt drept av sine nærmeste. Hvert eneste år opplever rundt 150 000 personer at noen som står dem nær, utøver vold mot dem. Av alle kvinner i landet utsettes én av ti for alvorlig vold av partneren eller ekspartneren.

Dette er tall som vi som nasjon ikke kan akseptere. Vold mot kvinner er et samfunnsproblem, og vi i Rødt mener at innsatsen mot vold i nære relasjoner må styrkes. Krisesentrene må oppleves som et trygt sted for dem som trenger det. Det gjelder selvfølgelig for alle voldsutsatte, uansett kjønn, for selv om vold i nære relasjoner aller oftest rammer kvinner, blir også menn utsatt, og ikke minst transpersoner.

Løsningen for å gi folk den tryggheten de trenger i en krisesituasjon, er å gi mer midler til å bygge og drifte

gode krisesentre. Ikke alle kjønn må bo sammen på samme senter.

Partnervold er også vold mot barn. Barna skal ikke tvinges til å måtte være sammen med en voldelig forelder. Når en forelder oppsøker et krisesenter sammen med barna sine, skal de ikke ha samvær med den voldsutøvende forelderen. Barna skal høres. De skal ha rett til å stoppe samvær hvis det føles utrygt eller belastende. Barn har rett på et liv uten vold.

Det er bra at kommunene ansvarliggjøres med handlingsplan mot vold, men med dagens trange økonomi kan ikke kommunene få flere oppgaver uten at det følger med midler. Siden kommunene har ansvar for krisesentre, forventer vi at kommunene sikres en bedre økonomi, slik at de kan ivareta innbyggernes egne behov og sikre at alle har tilgang på et krisesenter tilstrekkelig nærme der de bor.

I sitt alternative statsbudsjett styrker Rødt krisesentrene med nesten 100 mill. kr for at de skal ha en god og stabil kapasitet til å huse voldsofre over hele landet. Vold må også bekjempes på et mye tidligere tidspunkt, og derfor styrker vi også forebygging av vold i nære relasjoner med 20 mill. kr.

Vold mot kvinner er et samfunnsproblem og et folkehelseproblem. Vi er nødt til å jobbe aktivt mot dette, både i justissektoren, i helsesektoren og i barne- og likestillingssektoren. Voldsutsatte kvinner er en sammensatt gruppe, og det trengs tilbud som sikrer at alle har mulighet og tilbud ved behov. Kvinner i aktiv rus er en særlig utsatt gruppe, og Rødt mener at det må sikres egne plasser for kvinner med rusproblemer på landets krisesentre. I dag er slike plasser nærmest ikke-eksisterende. Jeg drømmer om og jobber for et samfunn fritt for vold.

Naomi Ichihara Røkkum (V) [12:23:33]: Krisesentertilbud er ikke tilgjengelig nok for alle som har reelt behov for det. Å lovfeste et krav om likeverdige alternative botilbud i krisesenterloven innebærer en implisitt resignasjon med hensyn til å gi dem som trenger det, et krisesentertilbud. Det er både trist og bekymringsverdig.

Likestillings- og diskrimineringsombudet er kritisk og frykter at lovhjemmelen kan brukes som en «sparepost» for kommunene. Ombudet frykter at rusavhengige vil henvises til andre midlertidige botilbud uten spesialkompetanse eller tilrettelegging for voldsutsatte. Venstre deler denne bekymringen. Plasseres mennesker som egentlig har behov for å oppsøke et krisesenter andre steder, er faren stor for at de ikke får et likeverdig tilbud.

Det er skuffende at regjeringen ikke vil sørge for at folk, uavhengig av kjønn, kan få et mer likeverdig krise-

sentertilbud ved å fjerne krav om kjønnsdelte krisesentre. Det ville ikke bare gitt et bedre tilbud for menn og transpersoner, men også for barna som oppsøker krisesentre med dem. Og vi unngår at en sønn som har fylt 18 år, ikke får være med til krisesenteret, slik vi fikk høre om under Stortingets høring.

Erfaringene fra forsøksprosjektet til Romerike Krisesenter er så gode at Venstre mener at flere krisesentre burde ha fått anledning til å legge om til et integrert krisesentertilbud dersom de mener at dette ville ha styrket tilbudet og ivaretatt flere barn på en bedre måte. La meg understreke: Å fjerne påbud om kjønnsdeling på krisesentre er ikke å innføre et forbud mot kjønnsdeling. I land som ikke har et lovkrav om kjønnsdeling, finnes det mange kjønnsdelte tilbud. Venstre mener det må være opp til kommunene og krisesentrene selv å vurdere hva som er til beste for deres brukere.

I Norge har vi prioritert forskning på partnervold i heterofile forhold. Retter vi blikket mot skeive, er kunnskapen med ett veldig begrenset. Det kan føre til at skeive ikke får den hjelpen de trenger. Vi trenger en langt bedre forståelse av de særlige utfordringene for skeive partnervoldsrammede og tilleggsutfordringene transpersoner og ikke-binære kan oppleve. Suboptimale alternative krisesentertilbud for heterofile menn så vel som skeive går også ut over deres barn. Det bryter med prinsippet om at barn skal ha likeverdige tjenester.

Jeg kan ikke se at hensynet til barnets beste er tilstrekkelig vurdert opp mot behovet for mer kunnskap om en kjønnsnøytral krisesenterlov. Venstre mener derfor at regjeringen bør gjøre en ny vurdering av konsekvensene av en kjønnsnøytral krisesenterlov, hvor hensynet til barnets beste inngår i vurderingen.

Til slutt en stemmeforklaring: Venstre stemmer primært for forslag nr. 1, subsidiært for forslag nr. 2.

Jeg tar med dette opp Venstres forslag i saken.

Presidenten [12:26:13]: Da har representanten Naomi Ichihara Røkkum tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Lene Vågslid [12:26:31]: Tusen takk til saksordføreren for eit godt innlegg og for eit godt arbeid i komiteen.

Vald i nære relasjonar er eit alvorleg samfunnsproblem, og det er grov kriminalitet. Det seier eg i kvart einaste innlegg som handlar om dette, og det er det ein grunn til. Dette er grov kriminalitet for dei som er utsette for det, og krisesentera er svært viktige for både beskyttelse og rettleiing for kvinner, menn og barn som er utsette for vald i nære relasjonar, og også for LHBTQ-personar.

Krisesentertilbudet i Noreg er godt, men det er òg svakheiter med det. Dette har Stortinget vore merksam

på og har gjort fleire vedtak der målet har vore å styrkje tilbodet. Lovforslaget som ein behandlar i dag, gjer noko med dette. Forslaget tydeleggjer ansvaret til kommunane og plikta dei har til å leggje til rette for eit likeverdig krisesentertilbud for heile befolkninga, også i reetableringsfasen, uavhengig av behovet enkelte brukargrupper har for særleg tilrettelegging.

Eg vil her særleg framheve forslaget om å lovfeste rettane til den samiske befolkninga i krisesentertilbudet, som fleire før meg har vore inne på, utarbeidd etter ein konstruktiv konsultasjon med Sametinget. Ei slik lovfesting vil vere eit veldig viktig ledd i arbeidet med å auke merksemda om samar, både som individ og som gruppe, og med det gje eit betre krisesentertilbud til samiske kvinner, menn og barn. Dette er i tråd med både nasjonal lovgjeving og internasjonale konvensjonar. Noreg er forplikta etter.

Eg er vidare glad for at komiteen er oppteken av barn på krisesenter. Barn er dei mest sårbare når det er vald i ein familie. Barn er sjølvstendige brukarar av tilbodet, og rettane deira skal varetakast. Det ligg til grunn for lova, og me skal fortsetje å ha høg merksemd på barn som må opphalde seg på eit krisesenter.

Samtidig vil nok ikkje rettslege grep aleine vere tilstrekkeleg til å løyse alle utfordringar og til å vidareutvikle krisesentertilbudet. Det er difor viktig at me òg framover legg til rette for at kommunane har eit aktivt eigarskap til krisesentertilbudet, og at me støttar opp om den faglege utviklinga av tilbodet i kommunane.

Eg er glad for at komiteen sluttar seg til forslaget om endringar i krisesenterlova. Når det er sagt, er ikkje arbeidet med å vidareutvikle krisesentertilbudet ferdig med dette. Stortingsvedtaket vil vere eit godt grunnlag for den vidare utviklinga av dette veldig viktige tilbodet.

Presidenten [12:29:12]: De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Kathy Lie (SV) [12:29:34]: Krisesentrene oppsto på 1970-tallet og hadde sitt utspring i kvinnebevegelsen og kvinnefellesskap som så behovet for et trygt sted hvor kvinner kunne få beskyttelse fra vold i hjemmet. Det har gått fra å være et lavterskeltilbud basert på frivillighet til å bli en lovpålagt kommunal tjeneste.

Tidligere hadde krisesentrene 80 pst. statlig finansiering, men siden 2011 har finansieringen vært lagt inn i kommunerammen og ikke vært øremerket. Ulike statistikker og utredninger har vist at dette har ført til store forskjeller på tilbudet i ulike deler av landet. I all hovedsak er mange krisesentre underfinansiert og har derfor for dårlige hus og for få ansatte. En av tersklene for å ta imot utsatte grupper har vært bygningsmessige utfordringer. Dagens krisesentre er alt fra store formålsbygg, som er bygget for nettopp å huse krisesenter, til en neds-

litt villa i en liten hage. Ikke alle har døgnbemanning, og noen steder jobber personalet alene.

Krisesentre som sier nei til å ta imot enkelte utsatte grupper, gjør ikke det fordi de ikke vil hjelpe. De har bare ikke de riktige forutsetningene, noe som handler både om mulighetene for å skjerme utsatte og spesielt sårbare voldsutsatte og om å ha personale med nødvendig kompetanse til å kunne ta imot dem skikkelig.

Løsningen for en del har blitt interkommunale samarbeid eller kjøp av tjenester fra en nabokommune. Det kan være både nødvendig og bra, men Norge er et langstrakt land, og mange steder blir reiseavstanden til et krisesenter uoverkommelig. Ikke minst blir også barnas muligheter til å komme seg til barnehage og skole svært krevende. Jeg er derfor glad for at vi i opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner fikk gjennomslag for at reisekostnader til krisesenter skal dekkes av det offentlige. Når det ikke følges opp i den nye krisesenterloven, er det lov å være skuffet. Jeg tror hele komiteen er enige om at dette må på plass.

SV fremmet i forbindelse med budsjettbehandlingen for i år forslag om at det måtte komme en ordning via Husbanken, en tilskuddsordning for utbedring av bygninger som likner den som finnes for omsorgsboliger og eldreboliger, for bl.a. å kunne sikre skjerming og universell utforming. Vi fikk ikke akkurat det, men vi fikk en tilskuddsordning via Bufdir, som kommunene kan søke på. Selv om vi doblet beløpet, til 20 mill. kr, er det fortsatt lite penger, men det er en start. Vi håper at den tas i bruk, og at vi får se resultater av den.

Jeg opplever at den største utfordringen for landets krisesentre i dag handler om økonomi. Kommunene prioriterer ulikt, og kommuneøkonomien er stram. Derfor fremmer vi forslag i forbindelse med behandlingen av kommuneproposisjonen om både økt ramme og mer penger til krisesentre helt spesifikt. Det håper jeg vi kan få flertall for. Vi kan vedta så mange lover vi vil, men når krybben er tom, bites hestene. Da må vi i det minste sørge for at våre lovpålagte tjenester er godt nok finansiert.

Presidenten [12:32:12]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [12:32:33]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Une Bastholm om å gjøre det lettere og billigere å reparere (Innst. 437 S (2024–2025), jf. Dokument 8:212 S (2024–2025))

Presidenten [12:32:53]: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik:

3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Turid Kristensen får ordet for saksordføreren, Tage Pettersen.

Turid Kristensen (H) [12:33:29]: Forslagsstillerne bak dette representantforslaget mener at det er behov for en mer bærekraftig økonomi, hvor det er nødvendig med en skatte- og avgiftspolitik som belønner miljøvennlig forbruk og produksjon. De mener at dette innebærer høyere avgifter på miljøskadelig forbruk, lavere skatt på arbeid og lavere avgifter på miljøvennlig forbruk. Forslagsstillerne løfter også fram reparatørnæringene, som i dag er svakt organisert, og som mangler en tydelig kanal inn mot sentrale myndigheter.

Videre løftes behovet for utvidelse av reklamasjonsfristene, og at EUs Right To Repair-direktiv bør implementeres i norsk rett så snart som mulig.

Komiteen deler engasjementet for et mer miljøvennlig forbruk og en politikk som motiverer til dette. I prosessen har komiteen mottatt fire skriftlige høringsinnspill og et svarbrev fra statsråden. En samlet komité anbefaler at representantforslaget ikke vedtas slik det er fremmet. Det er et forslag fra mindretallet, som jeg antar at de vil redegjøre for selv. La meg nå gå over til Høyres synspunkt i denne saken.

I inneværende periode har vi fått gjennomslag for at regjeringen måtte utrede en produsentansvarsordning for tekstiler, dvs. at produsentene og importørene av klær må betale for et retursystem for avfallet. Tekstil- og klesindustrien er en av de industriene som forurensner mest, og derfor er dette et viktig skritt på veien mot et mer bærekraftig forbruk.

For en tid tilbake leverte en ekspertgruppe sin rapport til klima- og miljøministeren. Spørsmålet de utredet, var hvordan vi skal få folk til å reparere i stedet for å kaste. Rapporten hadde et tydelig budskap: Å kjøpe nytt må koste mer, og reparasjon og gjenbruk må bli enklere. Ekspertgruppen anbefalte flere forslag til nye avgifter som skal bremse nykjøp: avgift på plastemballasje, avgift på deponering av avfall og avgift på nye tekstiler. Også Nordisk råd foreslo en tekstilavgift, som ett av de viktigste tiltakene, i en rapport tidligere i vår om hvordan forbruket kan reduseres.

Fjerning av momsen, som det tas til orde for i representantforslaget, anbefaler gruppen ikke. Rapporten peker på at det er mer effektivt å gi støtte til reparasjoner enn å fjerne momsen. Ekspertgruppen foreslår at bran-

sjen selv lager en ordning hvor et gebyr på nye produkter skal være med på å betale for reparasjoner av elektronikk og hvitevarer. Det foreslås også en liknende ordning for klær, sko og reiseutstyr. Det foreslås at denne bør finansieres av staten, hvis det samtidig innføres en tekstilavgift.

Jeg tror de fleste er enig med forslagstillerne i at mye bør gjøres, men det krever mer kunnskap før vi konkluderer.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Per Olav Tyldum (Sp) [12:36:36]: La meg først og fremst få takke forslagsstillerne for å ha løftet denne saken til behandling. Senterpartiet deler ønsket om mer reparasjon, gjenbruk og gjenvinning og mener at vi i langt større grad bør styrke virkemidlene i overgangen til en sirkulær økonomi. Skal vi lykkes i å gjøre norsk økonomi sirkulær, må det i alle ledd i verdikjedene koordineres bedre – fra produksjon til forbruk og til gjenvinning.

Senterpartiet mener at overgangen til sirkulærøkonomi gir muligheter for Norge. Sirkulære løsninger forutsetter økt satsing på biologiske næringer og fornybart råstoff fra primærnæringene. Gjenvinning av kritiske materialer er viktig for landets beredskap og norsk produksjon. Målet med sirkulærøkonomien er å skape verdier av planetens ressurser på bærekraftig vis. Det betyr at vi må utvikle en produksjon av varer med lang levetid og med minst mulig bruk av ikke-fornybare ressurser. Reparasjon, gjenbruk og gjenvinning vil også føre til en kraftig reduksjon av avfall.

Vi trenger å stimulere til utvikling av samfunnsnyttig gjenvinningsteknologi. Da må vi se på hvilke langsiktige virkemidler i skatte- og avgiftssystemet som trengs, slik at resirkulerte råvarer og sirkulære produkter blir konkurransedyktige. Derfor fremmer Senterpartiet et forslag i saken om å be regjeringen undersøke kost-nytte-verdien ved å redusere momsen på reparasjon, gjenbruk og utleie av klær og utstyr. Vi mener det er et forslag som det skulle være mulig å samle seg om.

Med det tar jeg opp forslaget fra Senterpartiet.

Jeg vil også bemerke at vi støtter forslagene nr. 8–10, fra Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten [12:38:18]: Representanten Per Olav Tyldum har teke opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Lene Vågslid [12:38:44]: Takk til komiteen for ei god behandling av saka.

Som forbrukarminister er eg oppteken av trygge og velfungerande forbrukarmarknader og at det skal vere enkelt for forbrukarar å velje miljøvenleg. Eg arbeider

med fleire tiltak om dette. Blant anna kjem eg snart til å sende på høyring eit forslag om å gjennomføre EU-direktivet om styrkt forbrukarvern i det grøne skiftet i norsk rett. Dette vil gje forbrukarane betre informasjon om kor lenge eit produkt kan forventast å vare, og om det kan reparerast.

Når det gjeld dei ti forslaga frå representantane, viser eg til mitt svarbrev til Stortinget av 13. mai. Svaret er utarbeidd i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet, Finansdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Eg viser til at ein samla komité tilrår at representantforslaget ikkje blir vedteke, og eg er einig med komiteen.

Rasmus Hansson (MDG) [12:39:59]: Behandlingen av denne saken viser to ting: Det ene er at det er travelt på Stortinget i år, det andre er at sirkulærøkonomi fortsatt er et begrep man hovedsakelig snakker om i festtaler.

I dag debatterer vi altså et forslag fra Miljøpartiet De Grønne, eller en rekke forslag, som tar tak i et av de grunnleggende problemene i vårt bruk-og-kast-samfunn, som alle sier de vil til livs: hvordan vi kan gjøre det enklere og mer lønnsomt å reparere og gjenbruke. Skatte- og avgiftspolitikken i Norge gjør det dessverre billig å kjøpe nytt, og kanskje aller billigst å kjøpe fra Temu. Til tross for at denne nettbutikken – og andre – oversvømmer markedet med produkter som ofte produseres under uverdige forhold til store miljøkostnader, har regjeringen ikke fulgt opp forslag fra Miljøpartiet De Grønne om å bekjempe denne typen hodeløst forbruk. Nå har Stortinget hatt muligheten igjen. Det kan stemme for Miljøpartiet de Grønnes forslag om momsfristak på reparasjonstjenester, utleie og reservedeler.

Reparasjon og gjenbruk er avgjørende i en sirkulær økonomi, men rammevilkårene for reparatører er for svake. Til tross for at de spiller en enormt viktig rolle og har en stor framtidsmulighet, sliter veldig mange små virksomheter nå med å overleve. Derfor foreslår vi at regjeringen oppretter et nytt nasjonalt klyngeprogram for reparatører etter modell fra andre næringer. Dette har vi jo gode erfaringer med.

Et annet viktig grep er å utvide reklamasjonsfristene for flere produkter. I dag er disse for korte, og det gir insentiver både til næringslivet og til forbrukerne til å velge dårlige, billige og vanskelig reparerbare løsninger. EUs direktiv om retten til å reparere gir forbrukerne rett til reparasjon, krav om informasjon om reparasjonsmuligheter og forlengelse av garantier på reparerte varer. Dette direktivet må Norge implementere snarest, så forbrukere og næringsliv i Norge får de samme rettighetene som folk har ellers i vår verdensdel.

At statsråden 17 uker før valget sier at eventuelle tiltak for mer sirkulærøkonomi ikke kan innføres nå, men

må utredes av enda et utvalg, sier en del om hvor høyt, eller kanskje lavt, denne regjeringen prioriterer en sirkulærøkonomi i praksis. Det er synd for alle skomakerne, skredderne og sykkelreparatørene og de andre landet rundt som prøver å være en løsning på overforbruksproblemet.

Jeg tar opp Miljøpartiet De Grønnes forslag.

Presidenten [12:42:32]: Då har representanten Rasmus Hansson teke opp dei forslaga han refererte til.

Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [12:42:56]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Marian Hussein, Kathy Lie, Freddy André Øvstegård og Torgeir Knag Fylkesnes om å gi ungdommen en sjanse – arbeid, tilhørighet og like muligheter for alle (Innst. 465 S (2024–2025), jf. Dokument 8:211 S (2024–2025))

Presidenten [12:43:14]: Etter ynske frå familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa. Dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Sigbjørn Framnes (FrP) [12:43:45]: På vegner av saksordføraren, Silje Hjemdal, vil eg først takke komiteen for behandlinga av saka. I ei tid med mange saker til handsaming og relativt kort frist har komiteen også i denne saka vore konstruktiv og ryddig.

Forslagsstillarane tek utgangspunkt i at ungdom er ei gruppe som ikkje får tilstrekkeleg politisk merksemd. Ein del utfordringar i samfunnet rammar ungdom særleg hardt, og forslagsstillarane meiner difor at det bør gjerast enklare for ungdom å få arbeid eller utdanning. Forslaget har blitt sendt til arbeids- og inkluderingsministeren, som har henta inn informasjon frå fleire andre statsrådar fordi forslaget grip inn i fleire fagområde både på Stortinget og i regjeringa.

Det vil ligge føre ei delt innstilling, og eg vil difor la dei ulike partia sjølv gjer greie for synspunkta sine.

På vegner av Framstegspartiet vil eg slå fast at det er viktig at unge vaksne får moglegheit til å delta i arbeidslivet og i fritidsaktivitetar. Me meiner at fleire unge vil få deltidsjobb dersom butikkane får halde ope på søndagar. Det vil hjelpe dei som søker arbeid, styrkje varehandelen og vere til nytte for kundane – ein vinn-vinn-situasjon. Framstegspartiet har òg føreslått å auke frikort-

grensa til 150 000 kr. For ungdomane betyr det at dei vil få meir igjen for å arbeide. Nokre unge er sjølvgåande og ønskjer å starte enkeltpersonforetak. Me vil opne for at ungdom allereie frå fylte 16 år skal få lov til det. Samstundes vil me styrkje lærlingtilskotet for å få fleire ungdomar ut i arbeid.

Når det gjeld fritidsaktivitetar, har Framstegspartiet stor tru på at frivillig sektor kan og vil gje gode tilbod. Difor er det viktig at sektoren får gode og føreseielege rammevilkår. Me har gjentekne gonger føreslått å regelfeste momskompensasjon.

Me vil leggje til rette for at ungdom får nyte fruktene av eigen innsats og egne initiativ, men me støttar ikkje forslag om å opprette kunstig skapte offentlege jobbar.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [12:46:16]: Eg vil først og fremst takke forslagsstillarane i partiet SV for å løfte eit tema som vi ofte har vore ganske einige om oss imellom når vi har forhandla både budsjett og anna. Men også etter at vi kom i regjering og har landa gode budsjett og masse god politikk saman med m.a. Senterpartiet og SV, har vi fått til ganske mykje for å få folk inn i arbeid. Berre sidan vi tok over regjeringmakta, har over 145 000 fleire kome seg inn i arbeidslivet. Vi har innført ein ungdomsgaranti for at det skal vere enklare for ungdom å få arbeid eller utdanning. Dette er noko som verkar, noko som er sett i gang, og som vil gjere at det blir enklare å få seg arbeid og stå i arbeid, og ikkje minst bidra til at ungdom ikkje skal falle utanfor. Det har vi som fellesskap eit stort ansvar for.

Så løftar forslagsstillarane òg noko som vi ofte diskuterer i komiteen. Det er korleis ein skal unngå utanforskap blant barn og unge i både idretten og andre fritidsaktivitetar. Då vil eg berre påpeike ein del av det vi har klart å få på plass, og som vi som fellesskap på raudgrøn side er stolte over å ha fått til.

I det første budsjettet klarte vi for aller første gong å få til full momskompensasjon. Det betyr at over 24 000 lag og organisasjonar ikkje betaler skatt av dugnad. Det er store summer som går til frivilligheita. I inneverande år er det allereie 2,65 mrd. kr – pengar som går til frivilligheit og idrett, skaper aktivitet og gjer at fleire får lov til å vere med. Det er ei ubyråkratisk ordning som vi har fått til.

I tillegg har det vore dyrtid. Mange barn og unge har slite med å betale kontingent, og det er vanskeleg å kome inn i idrettslag. Då sette vi oss ned og laga ei ubyråkratisk, enkel ordning, der pengane går direkte til NIF, til idrettsråda og idrettskretsane. Det er eit beløp på rundt 100 mill. kr som fleire gonger i året har gått rett ut til idrettsråda, som har sørga for lågare kontingent og at fleire kan få lov til å vere med i idretten. Vi får tilbakemeldingar på at idretten er fornøgd med ordninga, og vi har

allereie delt ut over 555 mill. kr, som går rett ut til dei laga som treng det aller mest.

Dette viser at ein ikkje nødvendigvis treng eit representantforslag for å få gjennom god politikk og få løfta temaet. Vi er allereie i gang med utruleg mykje av dette, og det er eg stolt over at vi har fått til. Det har heller ikkje skjedd før Arbeidarpartiet kom på vakt.

Tage Pettersen (H) [12:49:28]: Høyre er enig med forslagstillerne i at mye kan legges bedre til rette for å få flere unge ut av utenforskap. Et eksempel er at regjeringen Solberg startet inkluderingsdugnaden, hvor staten, Nav og private aktører gikk sammen for å få unge mennesker som hadde nedsatt funksjonsevne, eller som av ulike grunner hadde hull i cv-en, tilbake i arbeid. Et annet eksempel fra vår regjeringstid var å senke terskelen for å ansette midlertidig arbeidskraft, som resulterte i at flere arbeidsgivere turte å ansette kandidater de ellers ville avvise, og mange av disse gikk senere over i faste stillinger. Den veien inn i arbeidslivet er i dag stengt.

I denne stortingsperioden har Høyre fremmet forslag om jobbskattefradrag for unge, i tillegg til redusert skatt for alle. Et jobbskattefradrag gir unge både lavere skatt og større grunn til å jobbe. Det er ekstra viktig når vi ser at stadig flere unge står utenfor arbeidslivet. Videre er det gode tiltak for å øke frikortgrensen og å styrke ordningen med boligsparing for unge, som er god Høyre-politikk.

Jeg vil først og fremst trekke fram at en god skole som gir alle elever mulighet til å realisere sitt eget potensial, er det aller viktigste tiltaket for å kvalifisere unge for jobb og for å forebygge utenforskap. I Norge har ikke en større andel av befolkningen i arbeidsfør alder vært på helserelaterte ytelser på 13 år, og bare de to siste årene har det blitt 4 000 flere i arbeidsfør alder som på en eller annen måte står utenfor. Aller mest alvorlig er det at andelen unge uføre aldri har vært høyere, og for første gang siden 2017 øker andelen unge som står helt utenfor arbeid eller skole. Da er svaret å føre en politikk som bidrar til å snu denne utviklingen. Man må sørge for at flere unge havner i et mer arbeidsrettet løp framfor en helse-relatert ytelse. Høyre sier derfor også at man skal ha som hovedregel at ingen under 30 år skal uføretrygdes, med unntak av helt åpenbare og svært alvorlige tilfeller.

Uansett hva som er årsaken til psykisk uhelse, må vi aldri akseptere at kortvarige utfordringer blir til langvarige problemer. Derfor er det viktig å satse på lavterskelhjelp uten henvisning og bygge på Rask psykisk helsehjelp i alle kommuner. I dag er det kun 70 av landets kommuner som har et slikt tilbud.

Kathy Lie (SV) [12:51:56]: Representanten Ask Bakke har rett i at vi har gjort mye bra sammen i denne perioden, men i fire år har denne regjeringen hatt mulig-

heten til å levere skikkelig når det gjelder forebygging. Det har vært fire år med flertall – med utredninger, festtaler om inkludering og trygghet, men hva har vi fått? Vi ser ingen reell vilje til handling, ingen konkrete nok tiltak som faktisk når ungdommene som faller utenfor. Vi i SV fremmer dette forslaget fordi vi nekter å akseptere at ungdom overlates til seg selv, og fordi vi vet at utenforskap ikke løses med symbolpolitikk, men med målrettede tiltak, med investeringer i mennesker og med politisk vilje.

Regjeringen har snakket varmt om forebygging, men samtidig ikke gjort nok. De har snakket om trygghet, men det kuttet lokalt i fritidstilbud. De har snakket om arbeid, men vi har fortsatt stor ungdomsarbeidsledighet. Det holder ikke. Det er ikke nok å mene vel, man må faktisk gjøre noe.

I løpet av disse fire årene har vi sett en økende ungdomskriminalitet, flere unge utenfor skole og arbeid og en stadig sterkere følelse av utenforskap blant ungdom. Dette er ikke tilfældigheter. Det er konsekvenser av politiske valg – eller mangel på dem. Representantforslaget vi har fremmet, er et svar på dette handlingsrommet som regjeringen har latt stå tomt. Vi foreslår et nasjonalt ungdomsprogram med mål om 50 000 nye ungdomsjobber – ikke som et engangstiltak, men som en varig investering i framtiden. Vi vil gi ungdom arbeidserfaring, mestring og tilhørighet før de havner i Nav-kø eller i kriminalitetsstatistikken.

Vi foreslår også en satsing på ungdom og kvinner i fiskerinæringen, for det er ikke bare i byene at ungdom trenger muligheter, det gjelder også langs kysten, i bygdene og i distriktene. Vi vil gjøre det mulig for unge å etablere seg som bønder og gjenreise småskalajordbruket, som gir både arbeid, trygghet og matforsyning. Vi vil styrke kultur som trygghetsarena, for vi vet at fellesskap bygges i korps, på teaterscenen og i dansesalen. Når ungdom får uttrykke seg, får de også eierskap til samfunnet de er en del av.

Dette er ikke radikale ideer. Det er fornuftige, gjennomførbare tiltak som kunne vært satt i gang for lenge siden hvis Stortinget faktisk hadde villet. I stedet har vi fått utredninger som støver ned og strategier uten innhold. Det er ikke mangel på kunnskap som har hindret regjeringen, det er mangel på vilje. Vi vet hva som virker. Regjeringen har fått forslagene servert. De har hatt makt og mulighet, men har valgt ikke å bruke den.

Vi i SV mener at ungdom fortjener mer enn ord. De fortjener handling. De fortjener at vi tar dem på alvor, ikke bare når det brenner, men før det gjør det. Forebygging handler om å bygge et samfunn der alle har en plass. Det er ikke bare sosialpolitikk, det er sikkerhetspolitikk. SV vil ikke vente lenger. Vi vil gi ungdommen en sjanse – ikke i morgen, ikke neste år, men nå.

Med dette tar jeg opp forslagene i saken.

Presidenten [12:54:51]: Då har representanten Kathy Lie teke opp dei forslaga ho refererte til.

Naomi Ichihara Røkkum (V) [12:55:04]: I mitt siville liv, når jeg ikke møter som vararepresentant, er jeg daglig leder. Det betyr også at jeg får ganske mange henvendelser fra unge mennesker som ønsker å få arbeidserfaring og få bygd opp sin erfaring. Det er det utrolig avgjørende at vi faktisk får til.

Det er også noe av grunnen til at vi bl.a. støtter det første forslaget, som går ut på å gjøre det enklere for unge å starte sin egen næring. Det finnes allerede gode aktører, som Ungt Entreprenørskap og andre, som bidrar med et godt arbeid der. Derfor støtter vi også dette forslaget og ønsker at vi øker satsingen rundt det.

Når det gjelder forslag nr. 2, er vi helt enig i at idretten og andre typer frivillige aktiviteter er avgjørende. Det var jo også det som var bakgrunnen for at vi tidligere har fremmet frikort, som regjeringen dessverre ikke ønsker.

Når det gjelder forslag nr. 3, om å skape 50 000 jobber, deler vi også refleksjonen om at det framstår noe kunstig bare å finne på et tall, og at man fra statlig side bare skal opprette noe sånt. Under regjeringen Solberg hadde vi et samarbeid med både private aktører, staten og Nav, som faktisk skapte en inkluderingsdugnad. Det er på den måten, i samarbeid med det private, så vel som med det offentlige og frivillige, at vi får til gode ordninger, ikke gjennom en ren statlig ordning.

Statsråd Tonje Brenna [12:56:41]: Siden Arbeiderparti-regjeringen tiltrådte, har 156 000 flere mennesker kommet i jobb i Norge. 156 000 flere mennesker har fått et veldig mye bedre utgangspunkt for å sikre en trygg hverdag for seg og sine.

Samtidig er det for mange unge som står utenfor arbeid, utdanning eller opplæring. Andelen er lavere i Norge enn i andre europeiske land, men likevel bør det bekymre oss når unge faller utenfor. Andelen unge som står utenfor, og som mottar en helserelatert ytelse, har økt siden 2015. Samtidig er det viktig å ha med seg at det går bedre for mange. Blant unge under 25 år har andelen sysselsatte økt de siste årene.

Jeg er enig i at vi må gjøre mer for å få tak i unge som faller utenfor fellesskapet. Mange unge har liten eller ingen arbeidserfaring. Deltidsjobb, sommerjobb og arbeidspraksis er eksempler på hva som kan gi god erfaring på veien videre inn i arbeidslivet.

Jeg er stolt av at vi i dag har en ungdomsgaranti som skal sikre at unge får den oppfølgingen de trenger gjennom Nav. Nå utvider vi denne garantien til også å omfatte jobberfaring. Arbeiderpartiet vil garantere unge un-

der 30 år som står utenfor arbeidslivet, tilbud om jobberfaring, oppfølging eller utdanning. Framover må vi gjøre det enklere for Nav å hjelpe utsatte unge i alderen 16 til 19 år som trenger et tilpasset opplæringstilbud som kombinerer skole og jobb. Vi endrer derfor reglene sånn at Nav kan hjelpe også denne gruppen, som får tilbud om opplæringstiltak.

Videre gir Arbeiderparti-regjeringen tilskudd til aktiviteter som fremmer entreprenørskap blant unge i videregående opplæring. Det skal bidra til erfaring i entreprenørskap og inspirere til utvikling og etablering av framtidig næringsvirksomhet. Vi vil igangsette et forsøk med nytt ungdomsprogram, og vi sendte nylig ut på høring et forslag om forsøksordning med skattefradrag for arbeidsinntekt rettet mot unge mellom 20 og 35 år.

Jeg vil også vurdere videre hvordan vi kan komme i kontakt med unge uføre som selv ønsker å prøve seg i arbeid etter at det har gått noe tid. Selv om innvilgelse av uføretrygd som hovedregel skjer etter en omfattende avklaringsprosess, kan det tenkes at uføretrygdede opplever bedring i inntektsevne og ønsker å prøve seg i arbeid. For unge uføre kan både den personlige og samfunnsmessige gevinsten av å komme i arbeid være stor, rett og slett fordi de har veldig mange år foran seg, potensielt utenfor arbeidslivet.

Regjeringen har en målrettet innsats for at flere unge skal få mulighet til å komme i arbeid og aktivitet. Gjennom tiltak som vektlegger den enkeltes ressurser, skal flere unge få mulighet til å bruke evnene og kreftene sine i fellesskap med andre. For øvrig viser jeg til svarbrevet til komiteen.

Presidenten [12:59:29]: Det vert replikkordskifte.

Sigbjørn Framnes (FrP) [12:59:42]: Når eg ikkje er vara, er eg ordførar på Stord. I ei tid då kommunane slit økonomisk, og stadig fleire gjer det, blir frivillig sektor viktigare og viktigare. Framstegspartiet har i fleire omgangar føreslått regelstyrt momskompensasjon, seinast i budsjettet for 2025. Det ville ha styrkt frivillig sektor. Kva er årsaka til at regjeringa stemmer imot eit så godt forslag?

Statsråd Tonje Brenna [13:00:16]: La meg starte med å ønske velkommen til ordføreren i den vakre kommunen Stord. Det er et fint sted, og jeg anbefaler alle å ta en tur innom i løpet av sommerferien.

Jeg er stolt av at denne regjeringen har innført en ordning med momskompensasjon, som formelt ligger i en annen statsråds portefølje, ikke i min. Derfor vil jeg overlate til kulturministeren, som har ansvar for det, å gå lenger inn i detaljene.

Likevel kunne det være fristende å stille spørsmålet tilbake til representanten, om hvorfor hans parti ikke

innførte noen momskompensasjonsordning overhodet da de styrte budsjettene og landet gjennom samarbeid med eller som del av den borgerlige regjeringen gjennom åtte år.

Arbeiderpartiet har prioritert frivillig sektor, både bevilgninger til sektoren og det å få på plass en momskompensasjonsordning. Det er jeg stolt av, og vi vil fortsette å prioritere frivilligheten i det videre.

Sigbjørn Framnes (FrP) [13:01:08]: Takk for utfordringa. Eg trur ikkje eg skal stå her som vara på Stortinget i denne perioden og svare for ei tidlegare regjering der Framstegspartiet har delteke. Det eg må ta utgangspunkt i, er det Framstegspartiet foreslår i denne perioden. Her har me – i ulike samanhengar – foreslått at frivillig sektor får momskompensasjon. Det hadde betydd mykje for alle dei tenestene dei leverer. Eg oppfatta vel eigentleg ikkje svaret på det fyrste spørsmålet mitt: Kva er årsaka til at regjeringa ikkje stemmer for det?

Statsråd Tonje Brenna [13:01:41]: Jeg tror det enkle og formelt riktige svaret på det er at det er et budsjettspørsmål, og det er ikke Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet som lager budsjett sammen. Heldigvis, vil noen av oss si, for jeg er glad for at vi gjennom gode rød-grønne samarbeid og budsjetter har klart å styrke frivilligheten langs flere akser, både gjennom de bevilgningene frivilligheten har fått, og gjennom bl.a. en momskompensasjonsordning, som var sårt ønsket og det var stor utålmodighet etter.

Vi skal gjøre flere grep framover for å styrke frivilligheten. Jeg er også veldig glad for at vi i de ulike sakene vi har behandlet i Stortinget knyttet til beredskap, også understreker veldig hvor viktig frivillig sektor er som en del av vår felles norske beredskap. Det er helt åpenbart sånn at frivilligheten er viktig i store og små kommuner i hele landet, både fordi den gir unge folk noe meningsfylt å drive med, den er et viktig sted for å lære seg å ha ansvar og å samarbeide med andre, og den er også en viktig bidragsyter til at vi har gode tilbud med aktiviteter unge mennesker kan delta i, i hele Norge.

Kathy Lie (SV) [13:02:50]: For noen uker siden hørte jeg om unge Sabine, som hadde tatt en master med toppkarakterer i offentlig administrasjon og ledelse og søkt enormt mange jobber, men når de hører at hun har en hørselsnedsettelse, får hun ikke jobben. Jeg synes det er veldig flott at statsråden nevner disse – hva er det – 145 000 flere som er i arbeid, men det jeg lurer litt på, er: Hvor mange av disse er ungdom, og har man noen statistikk på hvilke andre utfordringer de kanskje kan ha? Hvor mange unge med funksjonsnedsettelser eller hull i cv-en er det som faktisk har fått jobb i disse årene?

Statsråd Tonje Brenna [13:03:38]: Takk for et veldig godt og viktig spørsmål, som har et litt komplisert svar. Heldigvis, kan vi kanskje si, fører vi ikke nødvendigvis den type detaljert statistikk for dette landet. Vi registrerer ikke folks hudfarge, vi registrerer ikke nødvendigvis opprinnelsesland, og vi registrerer heller ikke om folk har en funksjonsvariasjon idet de blir ansatt et sted. Vi har likevel en del tiltak vi følger med på, bl.a. gjennom Nav-systemet, hvor vi bruker store summer på å tilrettelegge for å få flere mennesker i arbeid. Jeg tør ikke å svare på hvor mange blant de 156 000 flere som har kommet i arbeid siden 2021, som har en eller annen form for funksjonsvariasjon, utover å si at ungdomsledigheten er stabilt ganske lav i dette landet. Det var om lag dobbelt så mange unge arbeidsledige under Erna Solbergs regjeringstid som det er i dag.

Tage Pettersen (H) [13:04:37]: La meg først si at det var Stoltenberg-regjeringen som innførte momskompensasjon, som ble økt kraftig under Solberg-regjeringen, og som er videreført under denne regjeringen – sånn at historien faktisk er riktig knyttet til det.

Jeg sa i mitt innlegg at noe av det aller mest alvorlige er at vi for første gang siden 2017 ser at andelen unge som står helt utenfor skole eller jobb, er økende. Det er selvfølgelig veldig bekymringsfullt for den enkelte, men ikke minst for samfunnet og det vi har vært innom alle sammen, knyttet til å være en del av fellesskapet.

Hva er statsrådens svar på hvordan hun skal ta tak i den delen av denne diskusjonen?

Statsråd Tonje Brenna [13:05:21]: La meg starte med å understreke hvorfor det er greit at man holder seg til sin egen portefølje i svarene: Da får man betydelig mer korrekte og interessante svar. Jeg ber ydmykt om unnskyldning for det og takker for rettingen fra representanten.

Det bør bekymre oss at så mange unge står utenfor, og det bør også bekymre oss – som jeg oppfatter at representanten er inne på – at en del av dem ender på potensielt varige ytelser som svar på et midlertidig problem. Jeg tror samtidig ikke at unge som får innvilget uføretrygd, opplever at det var en enkel vei fram til den konklusjonen, eller at de selv ikke er åpenbare tilfeller, men vi må klare å få tak i disse unge tidligere og sørge for at vi kan gi dem et alternativ til den formen for inntektssikring uføretrygd dessverre blir for for mange.

Derfor har vi fått på plass en ungdomsgaranti, som skal bidra til tidlig, tett og tilpasset oppfølging. Endringene i videregående opplæring, hvor man har rett til å gå til man har fullført, mener jeg er et viktig bidrag. Vi skal få på plass et ungdomsprogram, et nytt forsøk med lønnsstilskudd. Jeg er helt sikker på at vi også må finne nye måter å få tak i og holde fast ved de unge på, for dette samfunnet har ikke råd

til å gi opp noen, heller ikke om de er midlertidig indisponert fra å jobbe.

Tage Pettersen (H) [13:06:26]: La meg fortsette med unge uføretrygdede. Veldig mange opplever i dag at når de har fått en uføretrygd, er det en endelig avklaring. Vi har flere eksempler – også i min hjemkommune, Moss – på at man må ty til både leserbrevspalter og annet for å få Nav til faktisk å ville gjennomføre en «second opinion» når det har gått noen år, og hvor vedkommende mener og føler at man har en restarbeidsevne man ønsker å ta i bruk.

Hvordan kan statsråden ta tak i den utfordringen og sørge for at Nav blir mer proaktiv i å følge opp unge uføre som er uføretrygdede, for å se om det har vært en utvikling i deres historie?

Statsråd Tonje Brenna [13:07:11]: La meg starte med å si at Nav aldri vil nekte noen å jobbe. Dersom man opplever en såpass stor bedring i arbeidsevnen at man rett og slett har lyst til å søke en jobb og begynne å arbeide, må man gjerne gjøre det. Jeg tror det veldig mange som er avhengig av trygden sin, er urolige for, er at det skal føre til en avkorting som avklares før man vet om man over tid er i stand til å stå i arbeid i den grad man tror man kan, idet man begynner å jobbe etter kanskje å ha stått en tid utenfor arbeidslivet.

Derfor mener jeg vi har gjort en veldig viktig regelendring i det siste. Det er at man får flere av det som heter arbeidsforsøk. Man kan avtale med Nav at man nå prøver seg for en periode, og mens man prøver seg i arbeid denne perioden, får man ikke nedtrekk i uføretrygden, rett og slett for å se om man klarer dette over tid. Tidligere var regelen at man hadde én mulighet til det. Nå får man flere, og det mener jeg er en veldig viktig endring.

I tillegg har vi fra Arbeiderpartiets side sagt at vi nå vil finne måter å komme i kontakt med unge uføre på som ikke gjør at de blir utrygge for om de uten videre skal miste trygden, men at de får tilbud om arbeidsrettet oppfølging etter en tid utenfor arbeidslivet på uføretrygd.

Presidenten [13:08:15]: Replikordskiftet er omme. Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [13:08:20]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i plan- og bygningsloven og matrikkellova (nye virkemidler ved fortetting og transformasjon, grunneierfinansiering av infrastruktur mv.) (Innst. 450 L (2024–2025), jf. Prop. 115 L (2024–2025))

Presidenten [13:08:29]: Etter ynske frå kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [13:08:55] (ordfører for saken): Jeg vil begynne med å takke komiteen for samarbeidet. Arbeidet med denne loven har vært krevende, særlig fordi lovproposisjonen berører et komplisert rettsområde.

Lovendringene vi vedtar i dag, skal bidra til å bedre planleggingen, samordningen og gjennomføringen av planer. Endringene innebærer en rekke nye virkemidler for å få fart på byggingen, særlig i transformasjonsområder, og de bøter også på utfordringene knyttet til dagens ordninger, særlig gjennom endringene i reglene om utbyggingsavtaler. La det være helt klart: Denne loven vil gjøre at regjeringen enklere vil nå målet om å bygge 130 000 boliger.

Forslaget går bl.a. ut på å samle virkemidlene som gjelder fortetting og transformasjon i en hensynssone med hjemmel i en ny bestemmelse i plan- og bygningsloven. Kommunen gis også hjemmel til å fastsette en såkalt områdeutviklingsstrategi til hensynssonen. Dette gir kommunene et bedre verktøy for å beskrive kommunenes helhetlige plangrep for den framtidige utviklingen av et område. Kommunen vil med det få et virkemiddel for en mer overordnet styring av et område, og det legges til rette for delaktighet fra og samarbeid med berørte aktører tidlig i prosessen. Det er bra.

Lovforslaget innebærer også en ny modell for grunneierfinansiering av infrastruktur innenfor en hensynssone. Modellen er et alternativ til dagens utbyggingsavtaler, og den er ment å gi utbyggerne mer forutsigbare rammer for det enkelte utbyggingsprosjekt og den økonomiske kostnaden som grunneiere og utbyggere må påregne å bidra med for nødvendig infrastruktur, eksempelvis vei, annen teknisk infrastruktur, kollektivtransport, trafikk løsninger, grønne områder og håndtering av overvann, støyskjerming samt bygging av idretts- og kulturarenaer.

Den nye ordningen legger til rette for at kommunen kan forskuttere for infrastruktur og senere få kostnadene tilbakebetalt fra utbyggere, i den hensikt å komme raskt i gang med utbyggingen.

Den nye ordningen med grunneierfinansiering vil kunne bøte på ulempene som er knyttet til dagens utbyggingsavtaler, gjennom å bidra til en mer rettferdig

byrdefordeling mellom utbyggere og unngå problematikken knyttet til gratispassasjerer.

En forvaltningsbasert finansieringsordning som denne vil dessuten gi større forutsigbarhet og bedre rettssikkerhet for grunneiere og utbyggere, sammenlignet med dagens avtalebaserte modell.

Kommuner og byggenæringen har i lang tid gitt uttrykk for et behov for bedre verktøy for gjennomføring av planer. Det får de nå. Det å finne løsninger som nå kan gjøre planprosessene mer forutsigbare for utbyggerne, har vært viktig for Arbeiderpartiet.

Når det gjelder ny § 16-5 a, vil konsekvensen av å ikke vedta den kunne være at kommunen eksproprierer mer enn det som er nødvendig i et område, all den tid den må ekspropriere innen tiårsfristen, uavhengig av utbyggingstakten i området. En utbygger vil derimot kunne ta initiativ til å ekspropriere areal i nær sammenheng med selve utbyggingen, med visshet om at arealet skal benyttes som forutsatt i reguleringsplanen.

Så må vi understreke at beslutningsmyndigheten i alle tilfeller uansett ligger til kommunestyret, slik forslaget nå foreligger etter behandling i komiteen. Flertallet i komiteen mener derfor at den foreslåtte § 16-5 a bør endres slik at det er kommunestyret som skal gi samtykke til at grunneiere eller festere kan gjennomføre ekspropriasjon innenfor en hensynssone.

Mudassar Kapur (H) [13:13:22]: Jeg vil takke komiteen for samarbeidet i denne saken. Det har vært litt konstruksjon underveis i denne saken, og det synes jeg er bra. Stortinget skal ha en rolle i utviklingen av denne type saker. Jeg vil også takke departementet for raske svar på våre spørsmål i den forbindelse.

Det blir stadig vanskeligere å komme inn på boligmarkedet, spesielt i pressområder, og det viktigste vi kan gjøre, er selvfølgelig å bidra til at man får byggetakten opp og byggekostnadene ned, men vi må også sørge for at det blir enklere og raskere å regulere flere boliger ute i Kommune-Norge. Denne loven – håper jeg, i hvert fall – kan bidra til det.

Saksordføreren har gått inn kapittelvis, i detalj, så jeg skal ikke bruke så veldig mye tid på å repetere det. Det som er viktig for vår del, er å trekke fram at vi håper kommunene med dette nå får flere og mer målrettede virkemidler i møte med kompleksiteten som by-, område- og boligutvikling medfører, og vi håper at det vil vise seg å være et verktøy som legger til rette for en større og mer helhetlig områdeplanlegging, mer effektiv gjennomføring av planer og omforming av eiendom og finansiering av infrastruktur. Det er også derfor Solberg-regjeringen sendte ut den første versjonen av det vi i dag behandler, på høring.

Det er ingen tvil om at dette er en ganske kompleks lov, noe også KS har påpekt i sin høringsuttalelse. Det er derfor helt avgjørende at departementet utarbeider godt veiledningsmateriale for kommunene, slik at implementeringen av proposisjonens innhold kan skje på en best mulig måte for den enkelte kommune. Det har også vært en av grunnene til at Høyre har vært litt opptatt av å få fram nettopp forslag, som jeg ser at mange har sluttet seg til, i samarbeid i komiteen, om at man evaluerer ordningen, og at man sørger for å få på plass tidlige pilotprosjekter, slik at man kan høste erfaring og gjøre nødvendige justeringer.

Jeg er fortsatt ganske sikker på at når dette skal implementeres, vil vi nok oppdage at her er det en del gråsoner, her er det en del ting som kanskje må oppklares tydeligere når man får praktisk erfaring. Da er det viktig at man for å ivareta intensjonen til komiteen kommer raskt tilbake til Stortinget hvis det er behov for justeringer, i tillegg til de evalueringene og pilotene som det pekes på i anmodningsvedtakene eller tilrådingen.

Det vil være frivillig for kommunene å ta i bruk de nye reglene, og derfor blir det viktig at man legger til rette for å motivere kommuner til å sette seg inn i dette lovverket og har god dialog med kommunene. Det må også være viktig, tenker jeg, at man er veldig tydelig fra myndighetenes side, særlig på det som går på utbyggingsavtaler, og det som nå i tillegg skal være hensynssone med grunneierfinansiert infrastruktur. Man prøver nå på godt vis å ramme inn hva som kan puttes inn av infrastruktur i utbyggingsavtaler, og etter mitt syn rammes det litt strammere inn, særlig ved at man tar ting ut av forskriften og inn i lov. Det gjør også at Stortinget kan ha en mer aktiv rolle i å definere dette framover.

Så er det viktig at man ikke ser på disse nye hensynssonene som et annet sted å ta ut alle gode ønsker på. Når det er et flertall som peker på vedtaket om at denne type innramming ikke skal ses forbi i forbindelse med hensynssoner, er det veldig viktig for oss at den intensjonen også ivaretas godt.

Oppsummeringsvis: Høyre vil støtte proposisjonen med de forslagene vi er en del av, og jeg vil gjenta at det er helt avgjørende at loven reelt medfører forenklinger og raske prosesser, og at regjeringen følger tett med på situasjonen og har fortløpende dialog med kommuner og utbyggere for å påse at loven virker etter hensikten.

Jeg vil med dette ta opp forslagene som Høyre er med på, og peker også på de merknadene som saksordføreren hadde om ekspropriering. Det har vært viktig for Høyre å bidra til at komiteen fikk flyttet den beslutningsmyndigheten fra statsforvalteren og dit den hører hjemme, altså til kommunestyret. Det er en rekke andre partier som også mener det samme, og som ikke har gått

inn i det, men det kan jo hende det endrer seg under debatten, etter hvert som mer fakta kommer på bordet.

Kathrine Kleveland (Sp) [13:18:31]: Senterpartiet støtter proposisjonen og mener at den vil gi kommunene verktøy som de kan bruke for å bygge flere boliger og ha næringsutvikling. Vi mener at mulighetene for kommunene som ligger i lovforslaget, kan sørge for en bedre fordeling av kostnader knyttet til infrastruktur og kan sette i gang mange gode utbygginger. Det er bra at komiteen ber regjeringen legge til rette for piloter, så vi både kan lære og forbedre oss.

Senterpartiet vil sterkt understreke at dette skal være en frivillig ordning å innføre for kommunene. Det må ikke legges føringer eller press fra departementet, statsforvalteren eller andre på kommunene for å bruke slike avtaler som foreslås i proposisjonen. Det skal være opp til kommunene selv om de vurderer dette som et nyttig verktøy.

Senterpartiet mener at finansieringsordningen, som går over 30 år, kan være for lang. Det kan skape usikkerhet for kommuner og utbyggere om hvordan man skal fastsette et kostnadsbilde så langt fram i tid. Boligmarkedet kan endre seg mye på 30 år, noe som bl.a. vil påvirke evnen til å betale grunneierfinansiering. Derfor mener Senterpartiet at plikten til å betale kostnadsbidrag bør gjelde inntil 20 år fra hensynssonen ble kunn gjort første gang, med mindre kommunen har gitt bestemmelse til hensynssonen om en kortere varighet.

Vi mener at loven bør evalueres etter en viss periode for å se om den har hatt de ønskede effektene. Det er viktig at evalueringen kommer til Stortinget som en egen sak, og at det ikke er opp til departementet å evaluere om ordningen har fungert.

Senterpartiet støtter ikke ny § 16-5 a, som gir utbygger rett til å ekspropriere. Senterpartiet mener det er kommunestyret som skal ta avgjørelser i ekspropriasjonssaker, og ingen andre.

Ekspropriasjon er ikke noe vi kan ta lett på. Det er en tung avgjørelse å ta, og da er det viktig at det er folkevalgte i kommunestyret som tar avgjørelsen. Det er et godt, viktig og etablert prinsipp at de som står til ansvar overfor velgerne, også er de som fatter beslutninger. Det gir både den enkelte ekspropriasjon og selve ekspropriasjonsinstituttet legitimitet i befolkningen.

Jeg tar opp forslagene til Senterpartiet.

Presidenten [13:21:12]: Då har representanten Kathrine Kleveland teke opp dei forslaga ho viste til.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:21:36]: Fremskrittspartiet er tilhenger av alle forenklinger som kan gjøres i plan- og bygningsloven for å sikre raskere prosesser, større ja-holdning til ny utbygging, tilrettelegging for

utvikling av lokalsamfunn – ja, i det hele tatt er Fremskrittspartiet pådriveren for forenklinger i plan- og bygningsloven, og det har vi vært gjennom flere tiår. Derfor er det alltid viktig for oss når vi får oss forelagt nye forslag til endringer i plan- og bygningsloven og nye systemer som har til uttalt hensikt å forenkle, å gjøre det mulig å enklere få på plass utvikling, særlig boliger o.l. Det er uttalt fra regjeringen at det er det som skal være hensikten med lovendringen vi har til behandling i dag.

Fra Fremskrittspartiets perspektiv er vi ikke like sikre på om de foreslåtte endringene i plan- og bygningsloven og matrikkelloven nødvendigvis legger til rette for bedre og mer effektive prosesser, all den tid det er et rimelig komplisert system man tar utgangspunkt i. Det er riktignok frivillig, det er viktig å understreke. Dersom kommunene skal bruke virkemiddelet som Stortinget etter alle solemerker vedtar i dag, er det frivillig for dem å gjøre det. Det er en mulighet man har, men verktøyet er en krevende og omfattende mulighet, og jeg er ikke sikker på om det vil bli benyttet i den grad man kanskje ønsker, nettopp på grunn av kompleksiteten. Så gjensstår det å se om teorien også følges opp i praksis, dvs. at forenklingen reelt sett blir så stor som man uttalt ønsker.

Derfor er Fremskrittspartiet i tvil om hvorvidt vi i det hele tatt skal støtte disse lovendringene. Når vi i hovedsak velger å gjøre det – med tre unntak som jeg skal gå nærmere inn på – er det fordi byggenæringen så tydelig har uttalt støtte til proposisjonen som vi behandler i dag. Når det er tilfellet, velger vi å la tvilen komme tiltalte til gode, så å si, og er med på, i hovedsak, å vedta disse lovendringene. Men det er viktig at de evalueres i etterkant, når man har mulighet til det, så vi kan lære av hvordan dette har fungert i praksis.

Når det gjelder de konkrete lovbestemmelsene, er det tre områder hvor Fremskrittspartiet har forbehold. Det gjelder for det første § 33-1 første ledd bokstav a, som omhandler gebyr, og som også gir mulighet til dekning av utgifter etter kulturminneloven, noe vi ikke ønsker å legge til rette for.

Dernest er det at man skal ha inn en ny ekspropriasjonsbestemmelse. Det er ikke Fremskrittspartiet tilhenger av. Vi har eksisterende bestemmelser i dag. Riktignok har man moderert det som opprinnelig var foreslått i proposisjonen, nemlig at statsforvalteren skulle ekspropriere. Det ville vært uhørt om man skulle danne en slik praksis, så jeg er veldig glad for at komiteen i hvert fall stopper dette og har valgt å gi denne myndigheten til et folkevalgt organ, kommunestyret, som er det eneste som bør ha befatning med den slags. Men det finnes bestemmelser i dag, og vi ønsker ikke å utvide det ytterligere. Derfor velger vi også å gå imot paragrafen med de endringene som komiteen har kommet frem til. Det

høres egentlig ganske hult ut når argumentet for å få inn en ny eksproprieringsbestemmelse er at det trengs fordi man skal ekspropriere mindre. Den typen argumentasjon henger ikke helt på greip.

Til slutt er det særlig ett område hvor jeg vil advare sterkt, og det er § 12-1 tredje ledd femte punktum. Det er Fremskrittspartiet sterkt imot. Vi ser at man i skjul av plan- og bygningsloven og andre viktige saker som er oppe til behandling, i realiteten har fremmet en bestemmelse som vil gjøre det lettere å bygge ut vindkraftverk uten demokratisk kontroll.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:27:02]: Plan- og bygningslova er ei kompleks lov, og det vi behandler i dag, kan forhåpentlegvis gi nye verktøy for raskare og betre planprosessar som kan gi grunnlag for raskare bustadbygging og betre samarbeid mellom kommune, utbyggjar og partar som blir påverka, inkludert sivilsamfunnet, som også har ei rolle med å bli høyrte i såne saker.

Plan- og bygningslova er ei samordningslov for samfunnsplanlegging, der kommunane har ei veldig viktig rolle. Det kviler eit stort ansvar på kommunane for å bidra til god samfunnsplanlegging og medverknad i planprosessane, slik at privatrettslege forhold blir handterte ryddig og føreseieleg, også i dei tilfella der kommunen må gå til det steget å gi løyve til oreigning.

SV støttar i hovudsak forslaga i denne proposisjonen om det nye reguleringsføremålet omsynssone med krav om grunneigarfinansiering, og den tilpassinga som komiteen har gjort med å halde fast på at det er kommunestyret som skal gi grønt lys for oreigning til utbyggjarar innanfor omsynssona, ikkje statsforvaltaren, slik regjeringa føreslo i proposisjonen. Det er framleis oreigningslova som set rammene for ekspropriasjon, og kommunane sit ved rattet.

SV trur det er bruk for nye verkemiddel for planlegging av fortetting og transformasjon etter plan- og bygningslova. Å samle verkemiddel for fortetting og transformasjon i omsynssona med heimel i ein ny § 11-8 a, om omsynssoner med krav om grunneigarfinansiering, meiner vi er eit klokt grep. Å vedta ei omsynssone med krav om felles planlegging for fleire eigedomar, med ei ny moglegheit for matrikelomforming, kan både gi betre prosessar og spare tid ved å sjå matrikuleringa og heile området i ein heilskap. Det er viktig.

Forhåpentlegvis vil dei nye reglane leggje betre til rette for gode utbyggingsprosessar og samordna prosessar mellom utbyggjar, grunneigar og lokalsamfunn, der avklaringane skjer så tidleg som mogleg i prosessen.

Det er viktig at kommunane må ha både ressursar og kompetanse til å forvalte det nye regelverket på ein god måte. SV støttar ikkje forslag til vedtak B III, for ikkje å stenge for at nye arealføremål som f.eks. grøntområde

kan bli inkluderte i omsynssonene. SV er med på eit mindretalsforslag der vi ber regjeringa «kartlegge omfanget av og utviklingen i at avviste planforslag blir forelagt kommunestyrene», og å fylgje med på korleis det går med innbyggjarinvolveringa, som vi er opptekne av skal vere god i prosessane no når denne nye moglegheita med omsynssoner kjem på plass.

Det er viktig med ryddige og gode prosessar, både for kommunen, for innbyggjarane og ikkje minst for utbyggjarane, som har ei viktig rolle i det å byggje bustader og infrastruktur. Samtidig har vi ei lita uro for at dette er nytt og komplekst, og at det kan vere mykje læring som skal gå føre seg framover. Difor støttar vi forslaget om å velje ut tidlege pilotprosjekt og få til evalueringar, slik det står om i forslaga til vedtak B II og B I.

Med dette tek eg opp det forslaget som SV er med på.

Presidenten [13:31:02]: Representanten Birgit Oline Kjerstad har teke opp det forslaget ho refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [13:31:23]: Jeg vil starte med å takke komiteen for samarbeidet i denne, hva skal man si, ganske komplekse saken, og samtidig også takke departementet for gode samtaler underveis. Det er jo ikke helt for vanlige lekfolk, det vi har på bordet her i dag, men det er like fullt viktig. Hva Rødt er med på, og hva vi ikke er med på, framgår av innstillingen.

Det er krise i byggenæringen, og det er en historisk lav produksjon av nye boliger. Ikke siden 1946 har det blitt bygd færre boliger enn i dag. Samtidig viser tall fra Prognosesenteret at det må bygges 30 000 nye boliger årlig i Norge for å sikre nok egnede boliger for folk. Sykepleierindeksen og fagarbeiderindeksen for 2024 viser samtidig at boligprisene har blitt så høye i pressområder at folk med helt vanlige inntekter ikke har råd til å kjøpe sin første bolig. Fagforbundets leder, Mette Nord, har sagt at veldig mange yrkesgrupper ikke har råd til å bo der de jobber.

Senest forrige uke debatterte vi 30 forslag fra Rødt for å gjenreise en sosial boligpolitikk for folk i både by og bygd. Ingen av dem ble vedtatt. Da vi behandlet regjeringens boligmelding, fremmet vi nærmere 40 forslag. Dessverre ble heller ingen av disse vedtatt. Likevel, og til det vi debatterer her i dag: Det er viktig å innføre lovendringer og grep som sørger for en mer helhetlig planlegging av boligbygging, infrastruktur og logistikk. I dag er utbyggingen for lite styrt av innbyggernes behov for funksjonelle lokalsamfunn, rimeligere boliger, samfunnets behov for klimatilpasning og det å redusere belastningen på klima og miljø. I tillegg er det en stor utfordring at det tar lang tid å få regulert bygging av nye boliger.

Noe av problemet ligger i at utbyggere også ofte spekulerer i økt fortjeneste gjennom å dra ut prosesser ved å søke dispensasjon fra plan. Som det framgår av proposisjonen, går det i dag mye tid og ressurser til å inngå nye utbyggingsavtaler, og dagens ordning forutsetter mange dispensasjoner. Det er uheldig. Rødt er derfor positiv til at regjeringen nå foreslår endringer som kan gjøre det mulig å planlegge og gjennomføre transformasjon av større områder på en mer helhetlig og forutsigbar måte, både for kommunen, for de berørte grunneierne, for utbyggerne og ikke minst for lokalsamfunnene, som skal høres i planprosessen.

Det er en stor fordel at lovendringene kan legge til rette for prosesser som gjør at behovet for å gi dispensasjon fra plan mer eller mindre kan bortfalle. Dette vil kunne bidra til mer strukturelle planleggings- og søknadsprosesser, slik at utviklingsområder blir raskere klare for utbygging, og resultatet kommer til å bli bedre for alle, får vi håpe.

Samtidig etterlyser Rødt flere forslag som kan sørge for nasjonal plan for utbygging av boliger tilpasset både befolkningen og ikke minst samfunnets behov. Vi mener regjeringen burde kommet med flere regulatoriske grep, som f.eks. muligheten til å stille krav om at en viss andel av boligmassen som skal bygges, skal forbeholdes ikke-kommersielle boliger og allmenne boliger i utbyggingsområder.

Rødt fremmer også to forslag her i dag om å be regjeringen kartlegge omfanget av og utviklingen i at avviste planforslag blir forelagt kommunestyrene, samt i hvilken grad denne praksisen reduserer innbyggernes medvirkningsmuligheter. Vi ber også regjeringen vurdere en forlengelse av den generelle fristen for ekspropriasjon til fordel for reguleringsplan, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Til slutt til dette med ekspropriasjon: Det har jo vært en stor del av debatten rundt denne saken. Rødt er på helt prinsipielt grunnlag skeptisk til å innføre en ordning hvor grunneier eller fester uten å gå veien om kommunene kan innhente samtykke fra statsforvalteren til å ekspropriere infrastruktur. Det mener vi er uheldig. Det bør til syvende og sist være de folkevalgte, de som har blitt valgt lokalt, som skal stå ansvarlig overfor velgerne i saker som angår noe så inngripende som ekspropriering. Det er et syn vi deler med andre partier, som man også kan lese av innstillingen, men det er det rent prinsipielle som vi mener er viktig her. I proposisjonen skriver regjeringen:

«Kommunen skal slippe å måtte ta avgjørelser om ekspropriasjon som oppleves som upopulære og krevende, (...)»

Det er krevende, og det er nettopp derfor det er lokalpolitikkerne som først og fremst bør bestemme.

Jeg tar opp forslag nr. 5, fra Rødt.

Presidenten [13:36:20]: Då har representanten Tobias Drevland Lund teke opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Kjersti Stenseng [13:36:37]: Jeg vil også starte med å takke komiteen for et solid gjennomført arbeid med lovforslaget. Lovproposisjonen er omfattende, og det er til dels meget kompliserte temaer.

Jeg konstaterer at det er bred politisk oppslutning fra partiene i komiteen om store deler av lovforslaget, og det er jeg selvsagt veldig glad for. Ikke minst er det viktig for kommunene og byggenæringen, som nå får en plan- og bygningslov som er bedre tilpasset utfordringene med gjennomføring av planer i fortettings- og transformasjonsområder.

Det meste av boligbyggingen foregår i dag i allerede utbygde områder. De nye reglene er derfor et viktig bidrag til å få fart på boligbyggingen. Regjeringen har et ambisiøst mål om å få til bygging av 130 000 boliger, og for å nå det målet har vi satt i gang en rekke tiltak. Denne lovproposisjonen er ett av flere forslag i regjeringens boligsatsing.

Temaene i lovforslaget gjelder kostbar infrastruktur, og det er derfor store økonomiske interesser knyttet til løsningene som loven legger opp til. Departementet har, gjennom et aktivt samarbeid med kommuner og aktører i byggenæringen, funnet fram til løsninger som vi mener balanserer interessene godt mellom utbyggere og kommuner, og som vil kunne fungere godt i praksis. Endringene som gjelder utbyggingsavtaler, skal tydeliggjøre gjeldende rett og sikre bedre balanse mellom kommunens behov for å finansiere infrastruktur, og utbyggeres behov for forutsigbare og balanserte utbyggingsavtaler. Den nye finansieringsordningen for infrastruktur i utbyggingsområder som forutsetter bruk av hensynssone, skal også bidra til større forutsigbarhet.

Jeg har store forventninger til at kommunene tar i bruk den nye ordningen, som skal sikre at alle utbyggere i et utviklingsområde må bidra til finansiering. Med den ordningen unngår vi dagens problem med utbyggingsavtaler som kan føre til gratispassasjerer. Jeg mener også at den nye finansieringsordningen kan føre til at boligbyggingen kommer raskere i gang fordi kommunene kan forskuttere for infrastruktur og få tilbake kostnadene senere etter hvert som utbyggingen pågår. Det vil også gjøre områdene byggeklare tidligere og gjøre dem mer attraktive for utbyggere og dem som skal flytte inn i boligen.

Jeg vil også trekke fram de nye virkemidlene ved opprettelse og endring av eiendom som skal gjøre kommunenes arbeid med matrikulering i transformasjonsområder enklere. Den nye finansieringsordningen for flytting av infrastruktur skal bidra til å frigjøre areal for

utbyggingsformål i tettbygde områder langt mer effektivt enn i dag.

Regjeringen er opptatt av å øke samarbeidet mellom aktørene for å få til helhetlig planlegging og mer effektiv gjennomføring av kommunenes reguleringsplaner. Områdeutviklingsstrategien er et nytt, viktig virkemiddel i loven, som skal sikre helhetlig planlegging og erstatte bruken av veiledende plan for offentlig utforming og lignende ordninger som i noen grad også kan komme i stedet for en områderegulering. Lovendringene skal bidra til tettere samarbeid mellom aktørene for å finne gode løsninger og rask gjennomføring av reguleringsplaner. Jeg mener dette er minst like viktig som at vi forenkler reglene i loven. Jeg vil også trekke fram at loven nå skal stille krav om at berørte offentlige organer aktivt skal bidra til effektive samordningsprosesser med kommunen. Det er mitt håp at dette ikke bare vil bidra til raskere prosesser, men også færre innsigelser.

Jeg konstaterer at komiteen ikke fullt ut følger opp regjeringens forslag om at grunneiere eller festere innenfor en hensynssone etter samtykke fra statsforvalter kan foreta ekspropriasjon til gjennomføring av infrastrukturtiltak. Den verdige løsningen der samtykke må gis av kommunestyret, vil også bli en god løsning, og jeg mener det er langt bedre enn at private ikke får adgang til å foreta ekspropriasjon.

Regjeringen ønsker fart i boligbyggingen. Nå har vi fått over 70 forslag fra kommunene og næringen selv som vi skal jobbe hurtig videre med. Det er dermed grunn til å anta at regjeringen også vil fremme nye lovforslag til Stortinget senere.

Presidenten [13:41:07]: Det vert replikkordskifte.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:41:25]: Jeg vil vise til § 12-1 tredje ledd femte punktum, som ligger med i denne proposisjonen. Det vil si: Det er ikke nødvendig at den ligger med i denne proposisjonen, men den ligger i denne proposisjonen. I forbindelse med en sak som er svært omfattende og komplisert, har man altså valgt å legge inn en liten formulering som i realiteten gjør det mulig å sette til side demokratisk kontroll på utbygging av vindturbiner, altså utvidelse av vindturbiner som er bygd ut før 1. juli 2023. Kan statsråden klargjøre hvorfor man gjør dette?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:42:11]: Jeg skal være forsiktig med å gå detaljert inn i den komplekse problemstillingen. Dette er veldig teknisk og komplisert, så det er fare for å si noe feil, men først og fremst gjør vi det fordi vi trenger å gjennomføre dette på en hurtigere måte. Vi trenger å bidra til at utbyggingene går raskere, og at vi legger til rette for at kommunene og utbyggerne

får en enklere måte å gjennomføre dette på. Det er også en del av summen av de forslagene som ligger her nå.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:42:53]: Det som er litt underlig her, er jo at det ikke hadde vært nødvendig å ha denne lovbestemmelsen med i proposisjonen. Hvis man skulle være konspiratorisk – noe jeg selvfølgelig ikke er – kunne man jo ha sagt at det var for å skjule en lovendring som i realiteten gjør at man kan sette til side innbyggermedvirkning ved utvidelse av eksisterende vindturbinanlegg. Det er i så fall svært alvorlig, all den tid det er mye engasjement og mange meninger om opprettelse av vindturbiner over det ganske land, mye folkelig engasjement hos folk som ikke ønsker dette i sin kommune. Da er det ekstremt viktig at man har medvirkning og mulighet til å delta i de demokratiske prosessene, men det avskjærer man altså her, rett og enkelt, skjult i en stor sak som egentlig omhandler noe helt annet. Hvorfor gjør man dette?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:43:56]: Dette er ikke noe forsøk verken på å lure noen eller å snikinnføre noe. Medbestemmelsen til kommunen, kommunestyret og innbyggerne skal ikke svekkes med det lovforslaget som foreligger i dag. Det er på ingen måte et forsøk på å gjøre arbeidet med utbygging og reguleringsplaner mindre demokratisk – på ingen måte. De fullmakter og rettigheter et kommunestyre har, skal de fortsatt ha med disse endringene.

Mudassar Kapur (H) [13:44:43]: Som jeg var innom i mitt innlegg, er det ofte sånn med denne typen lover at intensjonen er god – den tror jeg vi alle deler – men at man ser at dette er en type lov som er en klassisk kandidat til å skape så store misforståelser eller såpass store problemer i den operative implementeringen i et kommunestyre og ute i Kommune-Norge, at mange kommuner kanskje dropper å gjøre dette, for det er også frivillig. Derfor har vi vært opptatt av f.eks. det å få på plass tidlige piloter, men ikke minst god veiledning.

Hvordan vil statsråden umiddelbart etter Stortingets vedtak sette i gang med nettopp det arbeidet?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:45:30]: Jeg er enig med representanten. Det som ligger i det man i dag skal vedta, er komplisert, så jeg er opptatt av at departementet ganske så umiddelbart etter at endringene er vedtatt, både skal veilede kommunene, sørge for at de har tilstrekkelig kunnskap om avtalene, og motivere til å bruke dem.

De er frivillige, som det er understreket her. Det vil også jeg understreke, men vi ser at de kan være til god hjelp for å få rask utbygging, spesielt i fortetnings- og transformasjonsområder, og være et godt verktøy for

både kommuner og utbyggere. Vi skal gjøre vårt for både å veilede og informere godt til kommunene om det som ligger i den nye proposisjonen.

Mudassar Kapur (H) [13:46:12]: En annen bekymring vi har hatt, som også ligger der fra før, er at utbyggingsavtaler veldig ofte ikke oppleves som frivillige for den enkelte utbygger, selv om de er frivillige. Det ender dessverre ofte opp med situasjoner hvor det er grunn til å hevde at utbyggere føler de tar seg av det infrastrukturarbeidet som egentlig er kommunens ansvar, når det gjelder både bygging, etterslep og vedlikehold.

Vi har vært redde for at den tradisjonen blir med over til de nye hensynssonene, og har derfor vært veldig opptatt av at man slår fast at det ikke er et nytt sted å ta med seg alle gode ønsker. Vi er litt opptatt av at det ikke skal oppstå gråsoner eller misforståelser som gjør at det blir enden på visa. Hvordan vil statsråden spesifikt og helt eksplisitt jobbe med den problemstillingen?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:47:10]: Jeg er også enig med representanten i at det er viktig. Når vi nå både skal videreføre dagens regler om utbyggingsavtaler og ha ny grunneierfinansiering på infrastrukturen, viderefører vi også utbyggingsavtalene med presiseringer, med tydeliggjøring. Det har vært en del uklarheter rundt det. De to dommene som har vært avsagt, har bidratt til å klargjøre det til en viss grad, men det skal altså ikke være slik at kommunen skal få muligheten til å finansiere ekstra infrastruktur og legge ekstra byrde på utbyggerne, samtidig som utbyggerne skal ta sin rettmessige del av det.

Jeg tror det blir bedre nå når man tidlig i prosessen, i en hensynssone, får klargjort hvilke typer infrastruktur som skal ligge der, og hvordan de kostnadene skal fordeles. Vi skal gjøre vårt for å bidra til å tydeliggjøre det, men jeg mener også at teksten – selve lovforslaget – tydeliggjør det som handler om fordeling av kostnader og nødvendig infrastruktur, på en god måte.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:48:30]: Slik som representanten frå Framstegspartiet, har SV òg vedteke at vi er mot storstilt vindkraftutbygging på land. Eg oppfattar ikkje denne proposisjonen som ein proposisjon som tek vekk råderetten kommunane har over areala sine, men eg vil gjerne ha det bekrefta: Viss kommunen er ueinig i at det er mindre utvidingar eller mindre endringar av vindkraftverk, og meiner at det her bør gjerast ei konsekvensutgreiing, kan kommunen då krevje det?

Statsråd Kjersti Stenseng [13:49:12]: Det er ikke noen endring av vår politikk når det gjelder vindkraft. Vi har sagt veldig tydelig at kommunene har vetorett

når det gjelder utbygging av vindkraft. Det som går på energi og vindkraft, er min kollegas konstitusjonelle ansvar, men det som ligger her, tar ikke bort makt og myndighet fra kommunene til selv å bestemme hva som skal bygges i deres kommune.

Presidenten [13:49:46]: Replikorkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [13:50:11]: Jeg har bare behov for å gi to presiseringer, eller én presisering og ett stikk, kanskje, til dem av dere som har tatt opp den endringen som vi har foretatt i komitébehandlingen, nemlig at beslutningsmyndigheten skal ligge i kommunestyret og ikke hos statsforvalteren. Det er jo sånn at alle private utbyggere eller festere som går inn i et utbyggingsområde og ønsker å se på bruken av ekspropriasjon, må innhente den beslutningsmyndigheten etterpå, bare for å være helt tydelig på at alle disse sakene må innom et kommunestyre. Det er ikke sånn at en privat utbygger eller fester nå kan be om ekspropriasjon uten at det er et kommunestyre som er involvert i selve beslutningsprosessen.

Grunnen til at vi åpner opp for at en utbygger, fester eller grunneier kan gjøre dette, er at det skal gå fortere, det skal være mer handlingsrom i den privatrettslige avtalen, og det gjør også at kommunene ikke må ekspropriere større områder enn det som strengt tatt er nødvendig.

Så hadde jeg bare lyst til å si litt om dette med byggenæringen, for det er sånn at byggenæringen helt eksplisitt har sagt at § 16-5 a er viktig for dem. Hvis det er riktig, det som Fremskrittspartiet står her og sier, at det aller viktigste for dem er at kommunen har en ja-holdning og er på lag med byggenæringen, er altså dette en lovendring som byggenæringen ønsker seg.

Tobias Drevland Lund (R) [13:52:21]: Jeg er nødt til å presisere min egen uttalelse i stad, for det har jo kommet forbedringer gjennom komitébehandlingen som jeg ikke tok for meg når jeg i stad leste opp dette som handler om ekspropriasjon. Man har gått inn for at det skal være et samtykke fra kommunen, ikke fra statsforvalteren. Det er en nødvendig forbedring, men Rødt kommer likevel ikke til å støtte det. I mylderet av over 40 saker som denne komiteen har behandlet – og denne er en svært teknisk sak – kom jeg i skade for å si noe feil, og da skal jeg være den første til å beklage det.

Per-Willy Amundsen (FrP) [13:53:15]: Det er litt spesielt, det som skjer her i dag. Vi har diskutert selve loven i seg selv, og den er det mange meninger om – kanskje er ikke alle like overbevist om at det vil føre til

forenklinger – men jeg er også opptatt av den ene bestemmelsen som går helt under radaren, og som mest sannsynlig kommer til å bli vedtatt i dag.

Det som ligger i denne lovendringen, betyr i realiteten at man fjerner krav til områderegulering i saker hvor man skal utvide eksisterende vindkraftanlegg. Det vil si at man frarøver innbyggerne rett til å involveres, delta i høringer og få fram sine meninger. Dersom et eksisterende anlegg eksempelvis vil sette opp flere vindturbiner, er det ikke nødvendigvis et krav om at det må gjennomføres områderegulering først.

Jeg synes det er ganske dramatisk at det skjer uten at det er diskutert, særlig all den tid vi vet om engasjementet ute i kommunene rundt disse sakene, når vi vet at mange innbyggere har sterke meninger og er imot. Likevel legger man altså inn denne bakveien, denne muligheten, for lokalpolitikere til bare å klubbe det gjennom, uten å gi mulighet for demokratisk involvering. Det er spesielt, og jeg har null forståelse for at det skjer, og enda mindre forståelse for at det skjer i den komiteen som visstnok skal være mest opptatt av lokaldemokrati, kommunalkomiteen. Jeg synes det er forstemmende.

Det er også svært underlig med Senterpartiet, som jeg i hvert fall tidligere har oppfattet var veldig tydelig på disse sakene og har ønsket at lokale miljøer skal involveres i sanne prosesser. Her avskjærer man altså den muligheten. Dersom ikke kommunestyret eksplisitt vedtar at man skal gjennomføre en områderegulering, kan man altså fint unngå det. Det er en endring av dagens plan- og bygningslov, og det har konsekvenser for alle de vedtak som var fattet etter energiloven, for som dere vet, ble dette flyttet over fra energiloven til plan- og bygningsloven. Det var det en grunn til: at man ikke hadde nok demokratisk involvering når dette gikk etter energiloven. Nå gjør man dessverre den samme feilen på nytt.

Sverre Myrli (A) [13:56:30] (komiteens leder): Jeg må si jeg er overrasket over siste talers utfall om lovendringene som er foreslått. Det er jo en helt vanlig måte å gjøre det på. Regjeringen legger fram i en proposisjon forslag til Stortinget, og det er helt vanlig at en legger fram endringer i flere lover i samme proposisjon.

Så er det Stortinget som stemmer for eller imot de lovendringene som regjeringen legger fram – akkurat slik det er gjort i hvert fall i de 24 årene jeg har vært medlem av dette huset. Jeg tror dette er en praksis som bestandig har vært slik. Regjeringen legger fram, og Stortinget vedtar eller ikke vedtar de lovendringene regjeringen legger fram.

Så til endringene i plan- og bygningsloven: Hvorfor er det behov for nye virkemidler? Hvorfor er det behov for nye tiltak i plan- og bygningsloven? Jo, rett og slett fordi vi skal bygge flere boliger.

Jeg bor i Lillestrøm kommune, og vårt område – Lillestrøm og resten av Romerike – er et pressområde med behov for mange flere boliger. Det er bygd veldig mange boliger de siste årene, men det må bygges enda flere boliger. Regjeringen har altså mål om at det skal igangsettes 130 000 nye boliger. Derfor kommer det nye tiltak og nye virkemidler for å nå det.

Mye av dagens regelverk er lagt opp ut fra at en skal bygge i områder hvor det ikke er noe fra før, altså i ubebygde områder. Det er imidlertid behov for å ha virkemidler for å få til raskere utbygging også i bebygde områder – derfor de endringene vi nå diskuterer, med ny ordning for grunneierfinansiering av infrastruktur, altså infrastruktur som er nødvendig for utbyggingen. Det skal bygges mer, og det skal bygges raskere. Og noe som vil glede mange kommende boligkjøpere: Infrastrukturen skal være på plass når folk flytter inn i boligene. Med de endringene som nå forhåpentligvis blir vedtatt, legger en til rette for at det kan skje.

Mange utbyggere har hevdet at kommunene med dagens regelverk går veldig langt, kanskje for langt, i å kreve at utbyggere betaler for infrastrukturen. Nå får vi et nytt regelverk for det, og en må balansere hva utbyggerne skal bidra med, og hvor mye utbyggerne skal bidra med av infrastruktur i utbyggingen. Tanken er altså at en totalt sett skal få til raskere gjennomføring av de kommunale planene.

Så vil jeg bare si at det er en komplisert sak, en vanskelig proposisjon, men jeg vil takke dem i komiteen som har bidratt til å få på plass et flertall. Jeg vil også takke dem i departementet som har bidratt, og jeg ser at noen av dem er til stede her i dag.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:59:48]: Eg tek ordet endå ein gong, for eg måtte lese § 12-1 tredje ledd femte punktum ein gong til for å sjekke at eg har forstått det rett. Lokalsamfunnet mitt var kanskje eitt av dei lokalsamfunna som verkeleg fekk sett lys på det med vindkraftutbygging og rolla til kommunen og plan- og bygningslova, som eigentleg alltid har gjeldt. Omdisponeringsvedtak etter plan- og bygningslova frå LNF-område til eit industriområde ligg til kommunen, og det har alltid gjort det.

Når eg les denne paragrafen, les eg:

«Fjerde punktum gjelder ikke for mindre konsesjonspliktige endringer innenfor et eksisterende vindkraftanlegg som er bygget ut i medhold av konsesjon gitt før 1. juli 2023, med mindre kommunen bestemmer at det likevel skal gjennomføres en områderegulering.»

Altså: Skal eit anlegg utvidast og det er stor utviding av arealet, blir det nødvendigvis ei omdisponeringssak som kjem til kommunen, og skal det gjerast endring av

høgda på turbinane og plasseringa til turbinane, har kommunane myndigheit – viss dei meiner det er ei så stor endring at ho påverkar lokalsamfunnet veldig negativt – til å krevje at det blir gjort ei ny områderegulering.

Eg meiner altså at denne lova ikkje er ei undergraving av den retten kommunane no har til å sitje ved ratet når det gjeld arealet i kommunen og vindkraftverk som skal byggjast.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [14:01:50]: Jeg vil bare takke representanten fra SV, som klargjorde det jeg skulle klargjøre, mye bedre enn det jeg kommer til å gjøre nå, i og med at hun hadde et eksempel til saken. Det framgår ganske tydelig av teksten på side 16 i innstillingen i denne saken: «med mindre kommunen bestemmer at det likevel skal gjennomføres en område-regulering». Det er det handlingsrommet der. Dette er altså svaret på spørsmålet fra Fremskrittspartiets representant: Det er mulig å gjennomføre en områderegulering dersom kommunestyret bestemmer seg for det.

Presidenten [14:02:30]: Representanten Per-Willy Amundsen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:02:44]: Jeg kom i skade for å referere til feil bokstav. Når det gjelder § 33-1 første ledd bokstav b, er Fremskrittspartiet imot – bare så det er klart. Det gjaldt altså ikke bokstav a, som jeg kom i skade for å si i mitt første innlegg.

Jeg opplever at både Arbeiderpartiet og SV er oppe her og sier akkurat det samme som jeg sa, nemlig at man ikke lenger er pålagt å ha områderegulering i saker hvor man utvider eksisterende vindkraftverk. Det er realiteten. Det er det som – etter alle solemerker – blir vedtatt i dag. Det betyr altså at man ikke har noen krav til innbyggerinvolvering, slik man har i alle andre store saker som har konsekvenser for innbyggerne. Det er jo en grunn til at man bruker områderegulering. Man bruker disse reguleringene for å involvere innbyggerne. Her velger man heller å si: La oss enkelt og greit vedta det, uten å involvere innbyggerne.

Presidenten [14:03:51]: Representanten Birgit Oline Kjerstad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [14:04:04]: Dette er ei litt morosam ordveksling, men det står granngeveleg «mindre konsesjonspliktige endringer innenfor et eksisterende vindkraftanlegg». Det står ikkje noko om ei

fullmakt for energimyndighetene til å utvide eit vindkraftanlegg vesentleg. Her meiner eg at representanten Amundsen må pusse brillene sine og vere presis i det han trekkjer fram.

Sverre Myrli (A) [14:04:48]: Jeg vil bare presisere det som gjelder ekspropriasjon, som flere har vært inne på. Presiseringen er for det første at dette gjelder ekspropriasjon som grunneier kan ta initiativ til. Det er da for etablering av infrastruktur som er nødvendig for utbyggingen. Jeg kan presisere det en gang til: infrastruktur som er nødvendig for den utbyggingen det er snakk om.

Så er det sagt at grunneier eller utbygger – eller hva du vil kalle det – kan foreta ekspropriasjon. Der må det også presiseres: Ja, grunneier kan ta initiativet og gjennomføre ekspropriasjon, men ikke avgjøre ekspropriasjon. Der har regjeringa foreslått, som også saksordføeren var inne på, at statsforvalteren skal ha den avgjørelsesmyndigheten. Til det sier nå stortingsflertallet, etter en god prosess, med gode forhandlinger og bred enighet, at den avgjørelsesmyndigheten skal ligge til kommunestyret.

For å understreke: Det er altså folkevalgte – kommunestyret – som avgjør ekspropriasjonssaken. Det er ikke sånn at utbyggere nå kan ture fram og ekspropriere her og der, ut fra hva de selv vil. For det første skal det være til infrastruktur som er nødvendig for utbyggingen, og for det andre må saken avgjøres av kommunestyret i den aktuelle kommunen.

Presidenten [14:06:37]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [14:06:39]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud og Morten Stordalen om henvisningsrett for fysioterapeuter (Innst. 396 S (2024–2025), jf. Dokument 8:255 S (2024–2025))

Presidenten [14:07:00]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Siv Mossleth (Sp) [14:07:43] (ordfører for saken): Jeg vil takke Fremskrittspartiet for å være opptatt av fy-

sioterapeutene og takke komiteen for samarbeidet i denne saken om henvisningsrett. Det har ikke vært høring om Dokument 8:255 S, men komiteen har mottatt ett skriftlig innspill, fra Norsk Fysioterapeutforbund. Jeg antar at mindretallet gjør rede for de forslag som fremmes i saken.

Det er ingen tvil om at fysioterapeutenes rolle i samfunnet er viktig. Både forebyggende behandling og rehabilitering er viktig for å holde folk friskere. Fysioterapeutene er en av profesjonene som har veldig god kunnskap om kropp, bevegelse og funksjon hos både friske og syke og om hvordan fysiske, psykologiske og sosiale faktorer bidrar til helse og sykdom. Profesjonen gjør en veldig viktig jobb med å bidra til at folk kommer seg i arbeid, og forebygger og reduserer behovet for pleie- og omsorgstjenester.

Da Fremskrittspartiet fremmet dette representantforslaget, virket det som representantene forsøkte å kuppe en prosess som allerede er i gang. I stortingsmeldingen «Framtidens allmennlegetjenester og akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus», Meld. St. 23 for 2024–2025, står følgende:

«Regjeringen vil vurdere om henvisning fra fysioterapeut bør gi grunnlag for dekning av utgifter til poliklinisk undersøkelse og behandling i spesialisthelsetjenesten. Dette vil bety at flere fysioterapeuter vil kunne få tilsvarende mulighet som manuellterapeuter til å henvise til spesialisthelsetjenesten. Disse tiltakene vil utvikle fysioterapitjenesten, gi bedre oppgavedeling i tjenestene og kan gi forbedret tilbud til personer med muskel- og skjelettlidelser.»

Statsråd Vestre skriver følgende i sitt svarbrev til komiteen:

«Foreløpig mener jeg kunnskapsgrunnlaget ikke er godt nok for å beslutte en endring, og jeg ønsker derfor som oppfølging av tiltaket i stortingsmeldingen å gi oppdrag til Helsedirektoratet om å utrede problemstillingen.»

Senterpartiet tilhører et flertall i komiteen i behandlingen av saken, som viser til at en sånn utredning vil måtte vurdere både hvilke fysioterapeuter dette bør gjelde for, og kompetansekrav, samt økonomiske, administrative og personellmessige vurderinger av forslagene. Dette kan bety at flere fysioterapeuter vil kunne få mulighet til å henvise til spesialisthelsetjenesten.

Kamzy Gunaratnam (A) [14:10:53]: Først vil jeg si at fysioterapeuter allerede har et ansvar for å vurdere når pasienter trenger videre oppfølging hos andre behandlere. Det følger av helsepersonelloven, og det er viktig for å sikre at folk får riktig behandling. Det vi diskuterer her, handler om hvem som har lov til å henvise

pasienter videre til spesialisthelsetjenesten slik at det utløses støtte fra staten. I dag er det stort sett leger, kiropraktorer, tannleger, psykologer og manuellterapeuter som kan gjøre det. Regjeringen har i stortingsmeldingen om framtidens fastleger og legevaktjeneste sagt at de vil vurdere om flere grupper, bl.a. fysioterapeuter, også skal kunne gjøre det.

I Arbeiderpartiet mener vi dette kan være positivt. Det kan gjøre fysioterapitjenesten enda bedre, bidra til bedre samarbeid mellom dem som jobber i helsetjenesten, og gjøre at pasientene med muskel- og skjelettplager får raskere og bedre hjelp. Samtidig mener vi at det er behov for bedre kunnskapsgrunnlag før en endelig beslutning tas. Vi støtter derfor regjeringen i at Helsedirektoratet skal få i oppdrag å utrede dette grundigere. Det handler om å finne ut både hvem det bør gjelde for, hvilke krav til kompetanse vi skal stille, og hva det vil bety for økonomien og organiseringen av tjenesten.

Arbeiderpartiet er opptatt av å bygge en god helse-tjeneste som er trygg og tilgjengelig for alle. Vi ønsker å gå fram på en kunnskapsbasert måte for å sikre at pasientene får best mulig hjelp.

Erlend Svardal Bøe (H) [14:12:36]: Fysioterapeuter har en viktig rolle i helse- og omsorgstjenesten vår. De behandler og forebygger skade og sykdom, noe som gjør at folk kommer raskere tilbake til arbeid, hverdag og samfunn. Fysioterapeutene vil òg være viktige når vi skal utforme en helse- og omsorgstjeneste som må bli mer bærekraftig og organisere seg på en smartere måte framover, med mer samhandling, oppgavedeling og tverrfaglighet, ikke minst i satsingen på mer forebygging og bedre rehabilitering.

I denne saken vil Høyre, som flere allerede har påpekt, at fysioterapeuter både kan og skal henvise videre til et annet behandlingsnivå eller til helsepersonell med annen kompetanse der det er nødvendig og mulig, som det framgår av helsepersonelloven. Det er også snakk om å utvide henvisningsretten når det gjelder personell.

Høyre er opptatt av å få til mer og bedre samhandling, men i stortingsmeldingen Framtidens allmennlegetjenester og akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus, som Stortinget behandlet i forrige uke, kom det fram at det vil gjøres en vurdering fra regjeringen om hvorvidt henvisning fra fysioterapeut bør gi grunnlag for dekning av utgifter til polikliniske undersøkelser og behandling i spesialisthelsetjenesten. Derfor vil Høyre avvente denne vurderingen, og vi støtter ikke forslaget som er fremmet i dag.

Bård Hoksrud (FrP) [14:14:09]: Først må jeg få lov til å starte med saksordføreren. Jeg lurte på om representanten tror at Fremskrittspartiet og undertegnede er synsk. Så vidt jeg vet, ble allmennlegemeldingen lagt

fram samme dag som dette representantforslaget ble lagt fram i Stortinget, og det er litt vanskelig å vite hva som står i en melding som jeg tror i hvert fall ingen utenfor regjeringen har sett før den ble lagt fram. Det får nå bare være saksordførers opplegg, det med å kuppe en utredning. Dette er ikke en kuppung av noen utredning, men det var et forslag som vi mente var fornuftig å få til Stortinget.

Norge har et stort behov for å se på muligheter for hvordan vi kan hjelpe til med bl.a. å avlaste fastlegetjenesten og fortsatt sikre rask og riktig behandling for pasienter med muskel- og skjelettplager. Derfor fremmet Fremskrittspartiet forslaget som vi nå behandler, og som vi mener både er fornuftig og nødvendig. Vi vil gi fysioterapeuter, osteopater og naprapater rett til å henvise til bildediagnostikk og spesialisthelsetjenesten, selvfølgelig forutsatt at de har gjennomført et relevant kompetanseprogram.

Dette handler ikke om å gå på akkord med kvalitet eller pasientsikkerhet. Tvert imot: Vi bygger forslaget på erfaringer, og da kiropraktorer og manuellterapeuter fikk denne retten, viste evalueringen fra SINTEF at ventetiden gikk ned, at kostnadene sank, og at kvaliteten økte. Det samme kan vi oppnå ved å utvide verktøykassen til flere faggrupper som allerede har pasientansvar, og som i dag møter byråkratiske hindre som bidrar til dobbeltarbeid og forsinkelser.

Fysioterapeuter har hatt selvstendig behandlingsansvar siden 2018, men de mangler fortsatt muligheten til å rekvirere nødvendig undersøkelse når de vurderer at bildediagnostikk er nødvendig. Da må pasienten først vente på legetime, så ny vurdering og deretter henvisning. Dette er både unødvendig og kostbart, og det går ut over pasienten. Mange pasienter venter i måneder, ikke fordi det er medisinsk nødvendig, men fordi systemet vårt ikke er tilpasset dagens virkelighet. Vi har dyktige behandlere, men de får ikke bruke kompetansen sin fullt ut.

Komiteen er delt. Flertallet vil utrede videre. Det kan selvsagt være fornuftig med en grundig gjennomgang, men vi mener at kunnskapsgrunnlaget allerede er godt nok til å kunne ta et viktig skritt nå. Vi har solid erfaring fra manuellterapeuter og kiropraktorer. Vi har utdanningstilbud som kan tilpasses fysioterapeuter, osteopater og naprapater, og vi har en fastlegetjeneste som skriker etter avlastning. Fremskrittspartiet mener det er både realistisk og ansvarlig å åpne for at disse profesjonene gis henvisningsrett etter at de har fått kompetansen til å kunne gjøre dette på en trygg og god måte for pasientene. Dette vil gjøre helsetjenesten mer effektiv, det vil spare ressurser, og det vil gi pasientene raskere og bedre hjelp.

Jeg vil derfor vise til de fire forslagene Fremskrittspartiet har fremmet sammen med Pasientfokus, og som

jeg er helt overbevist om vil sørge for å forenkle, slik at ting går raskere, og at den enkelte pasient får et enda bedre tilbud. Jeg tar derfor opp Fremskrittspartiet og Pasientfokus' forslag i saken.

Presidenten [14:17:04]: Representanten Bård Hoksrud har tatt opp de forslagene han refererte til.

Marian Hussein (SV) [14:17:22]: Det er veldig bra at vi nå har en fin debatt om det som egentlig er oppgavedeling, for å se på hvordan vi kan utnytte helsepersonells kompetanse best mulig. Jeg vil også benytte anledningen til å vise til vårt representantforslag, som vi tidligere har behandlet, om å rekruttere og beholde helsepersonell. Det handlet også om å gi faglige muligheter og faglig anerkjennelse til flere yrkesgrupper.

Så handler det om å gi pasientene tilgang til rett behandling til rett tid. Hvilke vurderinger man gjør omkring henvisningsretten, er jo også en del av dette brede arbeidet vi er nødt til å se på.

Som tidligere nevnt har fysioterapeuter i dag et klart ansvar etter helsepersonelloven for å henvise videre når det er nødvendig. Det betyr også at de gjør gode faglige vurderinger og grenseoppganger i ulike pasientforløp.

Samtidig er det viktig å si at oppgavedeling og dette arbeidet også handler om å bruke den kompetansen vi allerede har i helsevesenet vårt, smartere. En utvidet henvisningsrett for fysioterapeuter kan bidra til en mer effektiv bruk av ressurser og bedre tjenester til pasienter med muskel- og skjelettlidelser. Likevel trenger vi en skikkelig prosess, som nevnt av flere talere i forkant, og derfor vil også arbeidet med den stortingsmeldingen vi behandlet i forrige uke, gi oss de gode vurderingene og utredningene, slik også statsråden har foreslått i svarbrevet i denne saken. Vi tror at vi må se på hvilke muligheter dette kan innebære, men også hvilke utfordringer, og vi må ha mer fakta på bordet. Hva betyr dette, både økonomisk og administrativt?

Irene Ojala (PF) [14:19:53]: Det er en viktig sak vi behandler nå. Den er viktig for distriktene, der det er legemangel, og vi er nødt til å tenke kloke tanker sånn at vi får en «smooth» behandling av syke mennesker, også der de bor.

Pasientfokus fremmer i innstillingen sammen med Fremskrittspartiet fire veldig gode forslag som vi mener vil bidra til mer effektiv ressursbruk, kortere pasientforløp og avlastning for en presset fastlegetjeneste. Vi mener det bør åpnes for at både fysioterapeuter, naprapater og osteopater gis mulighet til å henvise til bildediagnostikk og spesialisthelsetjenesten etter gjennomført og godkjent kompetanseprogram. Det er slik i dag at fysioterapeuter kan og skal henvise videre til et annet behandlingsnivå eller til helsepersonell med en annen

kompetanse der dette er nødvendig og mulig, jf. kravet til faglig forsvarlighet i helsepersonelloven § 4. I motsetning til leger, kiropraktorer, manuellterapeuter, tannleger og psykologer kan derimot ikke fysioterapeutene henvise i henhold til poliklinikkforskriften, og dermed skal det ikke ytes godtgjørelse etter forskriften.

Fysioterapeuter har siden 2018, som Hoksrud var inne på, kunnet gi behandling med refusjon uten henvisning fra lege, og de har dermed allerede et selvstendig behandlingsansvar. Likevel må fysioterapeutene i dag involvere fastlegene for å rekvirere bildediagnostikk. Er det ikke litt dumt å måtte gå omveien rundt fastlegene, som har mer enn nok å gjøre fra før?

Det er på en måte bra at regjeringen og stortingsflertallet i dag ikke sier nei, for det hadde jo vært enda verre. Man sier at man vil se på det, og at Helsedirektoratet skal utrede spørsmålet. Likevel: Vi har utredet ganske mye i det siste. Når direktoratet skal utrede, er det viktig at utredningen ikke bare omfatter de fysioterapeutene som har driftsavtale og tilgang til Helfo-refusjon. Det er viktig at også alle de andre behandlerne som ikke har avtale, inkluderes i denne utredningen. Da blir det en litt mer helhetlig utredning – og litt mer til å stole på, faktisk.

En stor gruppe fysioterapeuter og også en del manuellterapeuter som jobber på samme måte som osteopater og naprapater, står uten offentlig avtale. Dette er behandlere som ikke har rett til refusjon eller andre offentlige bidrag, men som gjør en kjempejobb for sine pasienter. Igjen: Alle disse er gullet i distriktene våre, og vi er nødt til å ta vare på dem – det må vi tenke på når dette nå skal utredes.

Det er veldig viktig at alle de autoriserte behandlerne – også de uten avtaler, som sagt – inkluderes. Stortinget ber regjeringen sikre at alle autoriserte behandlere uansett profesjon, herunder behandlere uten offentlig avtale, inkluderes i utredningen når regjeringen skal vurdere om henvisning fra fysioterapeut bør gi grunnlag for dekning av utgifter til poliklinisk undersøkelse og behandling i spesialisthelsetjenesten. Det ber Stortinget regjeringen om å ta hensyn til, hvis jeg får mitt ønske oppfylt – og jeg håper at jeg i hvert fall én gang kan få et godt ønske oppfylt her i salen.

Statsråd Jan Christian Vestre [14:23:11]: Representantene ønsker henvisningsrett for fysioterapeuter og viser bl.a. til at dette kan være med på å avlaste fastlegene. Jeg er helt enig med representantene i at dette er noe vi absolutt må se nærmere på.

Stortinget har som kjent nylig behandlet stortingsmeldingen om framtidens allmennlegetjenester og akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus. I denne meldingen løfter regjeringen nettopp fram oppgavedeling,

bedre samhandling med annet personell og tjenester i kommunen, og flerfaglighet ved legekantorene. Det er et mål at personer med kroniske sykdommer og med muskel- og skjelettsykdom skal få bedre oppfølging og hjelp til å mestre egen helse.

Regjeringen har i stortingsmeldingen foreslått å vurdere om henvisning fra fysioterapeut bør gi grunnlag for dekning av utgifter til poliklinisk undersøkelse og behandling i spesialisthelsetjenesten.

Poliklinikkforskriften regulerer adgang til å henvise til spesialisthelsetjenesten. I dag skal pasienten normalt være henvist fra lege, kiropraktor, manuellterapeut, tannlege eller psykolog for at det skal ytes godtgjørelse etter denne forskriften.

Det er behov for mer kunnskap for å bestemme om vi skal gjøre endringer i poliklinikkforskriften. Jeg vil derfor utrede konsekvenser av å utvide personellkretsen til forskriften til å inkludere flere grupper fysioterapeuter enn manuellterapeuter. Dette vil i praksis bety at flere fysioterapeuter vil kunne få tilsvarende mulighet til å henvise til spesialisthelsetjenesten.

En slik utredning som vi nå skal gjennomføre, vil måtte vurdere både hvilke fysioterapeuter dette eventuelt bør gjelde for, kompetansekrav og også økonomiske, administrative og personellmessige vurderinger av forslagene. Det er viktig at utredningen belyser både konsekvenser for den enkelte pasient og muligheten til å få raskere vurdering. Om vi skal gjøre dette – og det er det mange gode grunner til – må vi vite om dette er en god måte å bruke samfunnets ressurser på. Vårt mål er at alle skal få god helsehjelp, samtidig som vi bruker personellet vårt på en god måte.

Jeg mener derfor at regjeringen følger opp intensjonen i forslaget, som jeg opplever at hele salen deler, men ber om forståelse for at det er behov for ytterligere vurderinger og utredninger før vi kan konkludere dette endelig.

Presidenten [14:25:25]: Det blir replikkordskifte.

Bård Hoksrud (FrP) [14:25:42]: Jeg synes det er bra at statsråden er positiv, det er veldig bra. Det er sånn at når man skal utrede noe, er det noe man ofte gjør når man egentlig ikke vil ta stilling, men her opplever jeg at statsråden er tydelig på at han ønsker å få til noe. Det er jeg glad for.

Samtidig har jeg lyst til å utfordre statsråden, for han har snakket veldig mye om fysioterapeuter, og det er jo det som i utgangspunktet var bakgrunnen for det opprinnelige forslaget. Likevel har jeg lyst til å utfordre litt på om man kan tenke seg å se på andre grupper også, som naprapater og osteopater, og om det kan være aktuelt når man gjør denne utredningen nå. Kanskje kan statsråden si litt mer om hvorvidt han har noen tanker

om hvor lang tid man skal bruke på denne utredningen. Jeg vet at det er vanskelig å være konkret her, men det kunne vært interessant å få vite litt mer, for det er ikke første gang jeg har stilt dette spørsmålet og fulgt opp denne saken.

Statsråd Jan Christian Vestre [14:26:30]: Takk for spørsmålet.

Som sagt varslet vi dette i stortingsmeldingen, så vi har absolutt et engasjement for det. Vi mener det er helt riktig å gjøre det.

Nå har Stortinget sluttet seg til denne meldingen, så det er ingen grunn for oss til ikke å komme i gang med dette. Helsedirektoratet må få et oppdrag, og vi setter jo alltid frister på oppdragene. De må få rimelig tid, men ikke altfor lang tid, for det foreligger noe kunnskapsgrunnlag allerede. Jeg merker meg at det er engasjement i salen for dette, og det er også et signal om at Stortinget ønsker at regjeringen skal prioritere det, så så fort som vi kan få levert, skal vi få det på plass.

Det er riktig som representanten sier, at dette forslaget, da det ble fremmet i Stortinget, kun omhandlet fysioterapeutene. Det er det vi har svart ut i brevet til komiteen og tatt stilling til, og da skal jeg være helt ærlig og si at vi ikke har vurdert rekkevidden av de forslagene som har kommet i løpet av prosessen. Jeg kan verken si ja eller nei på det nå, annet enn å si at det får vi ta med oss. Hvis det er gode grunner til å utvide dette utredningsoppdraget, ser vi også positivt på det.

Presidenten [14:27:33]: Replikskordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [14:27:40]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om ideell vekst i helse- og omsorgssektoren (Innst. 402 S (2024–2025), jf. Dokument 8:263 S (2024–2025))

Presidenten [14:27:57]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [14:28:29] (ordfører for saken): Takk til komiteen for arbeidet i denne viktige saken. Komiteen er samlet i synet på at ideelle orga-

nisasjoner har vært en bærebjelke i utviklingen av norsk velferd. Gjennom historien har de levert tjenester med høy kvalitet i møte med mennesker i sårbare livssituasjoner. Det er ikke bare gjennomført en skriftlig høring, det har også kommet flere viktige innspill, bl.a. fra Ideelt Nettverk, som er tydelig på sine bekymringer rundt dagens situasjon.

Mange ideelle aktører opplever uforutsigbarhet, kortsiktige tilskuddsordninger og økt økonomisk press. Resultatet er at flere ideelle har måttet avvike virksomhet, selv om de har levert tjenester av høy kvalitet og hatt sterk lokal forankring. Det er ikke bare et tap for de ideelle aktørene, det er et tap for hele samfunnet. Når ideelle presses ut, mister vi verdibasert kompetanse, langsiktighet og enormt sterke fagmiljøer, som det har tatt årevis å bygge opp. Vi mister også mangfold i velferdstilbudet, og brukerne mister valgfrihet og trygghet.

Kristelig Folkeparti støtter derfor forslaget om å utarbeide en nasjonal strategi for ideell vekst. Vi støtter også forslaget om å utrede alternative finansieringsformer til tradisjonelle anbudskonkurranser. Avtaler med ideelle må ha rettferdige vilkår. Ideelle virksomheter skal ikke være nødt til å subsidiere det offentlige eller avvike fagmiljøer det har tatt år å bygge opp.

Arbeiderpartiet har i praksis bidratt til å svekke ideell sektor. Når ideelle aktører i f.eks. rusomsorgen mister kontrakter, ikke får kompensert for kostnadsvekst og presses ut av anbudsprosesser, er det et resultat av politiske prioriteringer og ikke tilfældigheter. Arbeiderpartiet har valgt å bygge opp offentlige tilbud på bekostning av ideelle, i stedet for å se dem som en likeverdig og verdifull del av velferdsstaten. Det er et alvorlig tillitsbrudd mot en sektor som i tiår har levert tjenester der det offentlige ikke har strukket til.

Kristelig Folkeparti velger en annen vei. Vi vil styrke ideell sektor – vi vil ikke svekke den. Vi vil bygge videre på det som har fungert i generasjoner, og sørge for at ideelle aktører får rammevilkår som gjør det mulig å bidra også i framtiden.

Med det vil jeg ta opp forslagene i saken.

Presidenten [14:31:08]: Da har representanten Hadle Rasmus Bjuland tatt opp de forslagene han refererte til.

Kamzy Gunaratnam (A) [14:31:18]: Det var jo en rekke spennende påstander fra representanten Bjuland.

Vi mener ideelle organisasjoner har vært og er en bærende kraft i vårt norske velferdssamfunn. De har lange tradisjoner som omsorgsleverandører og ikke minst som pådrivere for varme, nærhet og kvalitet i tjenestene de tilbyr. Det er et særpreg ved den ideelle sektoren som vi må verne om, men også videreutvikle.

Det er bra at Arbeiderpartiet i regjering, sammen med KS, har inngått en samarbeidsavtale for å styrke denne sektoren. I tillegg har Støstad-utvalgets to utredninger gitt oss viktige råd og konkrete forslag som kan løfte den ideelle sektoren til nye høyder, særlig når det gjelder hvordan offentlige anskaffelser og tilskudd kan tilpasses for å gjøre det lettere for ideelle aktører å bidra.

Dette handler ikke bare om byråkrati og regelverk. Det handler om å sikre at de menneskene som trenger velferdstjenestene våre, enten det er eldreomsorg, helse eller sosialt arbeid, får de beste tjenestene, levert av aktører som er drevet av fellesskap og et ønske om å ta vare på brukerne.

I Arbeiderpartiet mener vi det er nyttig med klare rettslige rammer som gir de ideelle aktørene trygghet og forutsigbarhet for driften. Derfor er vi positive til forslaget om en egen lov for registrering av ideelle velferdsaktører, slik Støstad-utvalget har pekt på. Et nasjonalt register vil gi en viktig anerkjennelse av sektoren, samtidig som det skapes transparens og bedre samarbeid. Men vi må gjennomføre et grundig arbeid med lovforslaget og registreringsløsningen, inkludert offentlig høring av lovforslaget med tilstrekkelig frist, for dette skal gjøres skikkelig.

Jeg vil også si at dette ikke handler om å avgrense privat virksomhet i helse- og omsorgssektoren, men om å ha kontroll og oversikt over tilbudet. Vi må kunne prioritere der fellesskapets ansvar er størst, som f.eks. i akuttberedskap og tjenester som krever stabilt og tilstrekkelig helsepersonell.

Ideelle organisasjoner representerer verdier som står i kontrast til markedstenkning. De bygger på frivillighet, tillit og et samfunnsengasjement som er avgjørende for et bærekraftig og inkluderende velferdssamfunn. Derfor må vi ta disse forslagene på alvor og sørge for at ideelle organisasjoner får gode rammevilkår og kan vokse i takt med behovene i samfunnet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:34:05] (komiteens leder): Det er nok ingen i denne sal som ikke vil anerkjenne den store innsatsen som gjøres av veldig mange ideelle aktører på veldig mange områder innenfor velferden. De har faktisk skapt mange av tilbudene. Historisk sett var det de ideelle som så at det var behov som ikke var dekket, som så at barn og unge, eldre og dem som trenger pleie, ikke fikk dekket sine behov, og som skapte tilbud som senere har utviklet seg. Heldigvis er noen av dem fortsatt i ideelt eie, mens andre har blitt en del av den offentlige velferds- og helsetjenesten.

Selvfølgelig skal vi hegne om et velferdsområde som løses av det offentlige, de ideelle og de private aktørene i godt samarbeid. Det som er utfordringen med dette forslaget fra Senterpartiet, er at det kommer fra et parti som

har sittet nesten tre og et halvt år i en regjering som satte ned et utvalg for å se på dette. Det skulle på en ryddig måte legge premissene for de beslutningene Stortinget skal ta, basert på de gode utredningene som de to NOU-ene fra det som het avkommersaliseringsutvalget, og som nå kalles Støstad-utvalget, la fram.

Jeg er enig med representanten fra Arbeiderpartiet, som nettopp snakket. Skal man gjøre endringer, må Stortinget ha et godt beslutningsgrunnlag. Statsråden viser i sitt svarbrev til at man er i gang med å se på rammebetingelser også for ideelle aktører, og da bør vi avvente til vi har et godt beslutningsgrunnlag her i Stortinget for å gjøre eventuelle endringer eller tilpasninger.

For Høyre er det viktig at vi fortsetter den lange tradisjonen vi har med å ha både ideelle og private aktører, i et nært samarbeid med det offentlige, for å løse samfunnets store velferdsoppgaver.

Kjersti Toppe (Sp) [14:36:28]: Ideelle organisasjoner har historisk sett hatt ei stor rolle i utviklinga av helse- og velferdstjenestene i Noreg. Politisk sett må vi no stilla oss spørsmålet om vi vil at ideell sektor skal overleva i Noreg som ein sentral samfunnsaktør. Vi har for lengst tatt for gitt at ideell sektor skal vera ein slik aktør. Om vi ser til vårt naboland Danmark, har vi eksempel på ein mykje større og betre systematikk i korleis offentlig og ideell sektor kan samarbeida, og at ein på mange område har meir bruk av ideelle enn i Noreg.

Det er eit faktum at ideell sektor trass i vedtak i Stortinget om å sikra ideell vekst no ofte opplever det motsette. Manglande politisk vilje, i kombinasjon med eit system for kjøp og sal av helsetenester gjennom anbod som ikkje er tilpassa verdiane og styrken til ideell sektor, gjer at ideell sektor ofte kjem i ein skvis. Skal dei framleis vera til stades på viktige velferdsområde, som rusfeltet, rehabilitering, psykisk helse og barnevern, må vi politisk villa det. Og den viljen er ikkje sterk nok, etter vårt syn.

Høgre og Framstegspartiet er ærlege på at dei vil ha ideelle tilbydarar så lenge dei kan konkurrera med dei kommersielle selskapa og vinna. Helseminister Vestre har eitt spørsmål å svara på: Det er kva han og regjeringa eigentleg vil og gjer for ideell sektor på helse- og omsorgsområdet. Anbodssystema i helseføretaka er i alle fall ikkje ei god oppskrift på korleis ideelle skal sikrast ei større rolle enn i dag. No må dei ofte nedskalera, og det vert stadig funne opp nye ord i avtalane, som «dag med overnatting» i staden for «døgntil behandling» osv.

Den økonomiske risikoen og byrda vert ofte i større og større grad kvelvt over på dei ideelle sjølv, og det vil dei over tid ikkje makta å stå i. Dette går ikkje i lengda.

Vi inviterer her til eit ideelt forlik. Det er nokre prinsipp og noko vi kan gjera som vi ikkje treng å greia ut vi-

dare. Vi har lenge venta på den rettslege definisjonen, og eit register er ikkje ein del av dette forslaget, for det har Stortinget vedtatt skal fremjast i denne stortingssesjonen. Det ser vi at dessverre ikkje er vorte gjort, og difor er det ikkje ein del av forslaga.

Bård Hoksrud (FrP) [14:39:41]: Debatten om ideelle aktører innenfor helse- og velferdstjenestene har dessverre blitt en debatt som i veldig stor grad er preget av symbolpolitikk og ideologi, snarere enn kvalitet, effektivitet og ikke minst hva som er til beste for pasientene. Vi ser gang på gang at en rekke partier i Norge, og i denne saken Senterpartiet, ønsker å særbehandle ideelle aktører, samtidig som de også viser at de har et veldig stort ønske om å utestenge private kommersielle aktører fra å kunne levere velferdstjenester. De sier det handler om verdier. Men gjør det det? Jeg mener nei. Det er ideologi og motstanden mot private som er utgangspunktet når vi hører på Senterpartiets argumentasjon.

Jeg synes det er trist, for det aller viktigste bør være best mulig hjelp til den enkelte person, og dens behov for hjelp burde være det aller, aller viktigste. Det mener i hvert fall Fremskrittspartiet. Nettopp fordi hvert enkelt menneske er unikt og kan ha forskjellige behov, er det viktig med et mangfoldig tilbud, hvor både offentlige og private og ikke minst ideelle kan bidra for best mulig resultat for den enkelte.

For oss er det ikke eierskapet som skal avgjøre om en barnehage, et sykehjem eller en rehabiliteringsinstitusjon får kontrakt med det offentlige. Det er hva de leverer, som skal telle. Derfor er også Fremskrittspartiet veldig klar og tydelig på at kvalitet skal telle mer enn pris.

Senterpartiet har nå sittet tre og et halvt år i regjering, nesten fire år, og de har altså akseptert at pris er viktigere i helseforetakene når man skal kjøpe både rus- og rehabiliteringsplasser, enn det kvalitet er – i motsetning til hva det f.eks. er på veisiden.

Fremskrittspartiet har vært tydelig i komitémerknadene. Vi mener det er en grunnleggende feilslutning når man sier at det bare er de ideelle som er bra, og at de kommersielle er mindreverdige. Det er veldig mange ideelle som er kjempegode og gjør en fantastisk jobb, men det gjør også mange private, og ikke minst mange offentlige. Det vi må sikre, er at pasientene og brukerne får det beste tilbudet, at pengene brukes effektivt, og at vi får de beste resultatene for den enkelte som trenger disse tjenestene. Derfor har vi sett gang på gang at private aktører som er profesjonelle, innovative og resultatorienterte, har levert tjenester raskere, billigere og med høy kvalitet. Hvorfor skal vi da si nei til det bare fordi de også kan tjene litt penger?

Fremskrittspartiet advarer mot å bygge opp et system hvor det er aktørenes form og ikke innhold som sty-

rer. Når vi begynner å definere hvem som er gode og onde leverandører basert på ideologi, risikerer vi å miste det viktigste av alt, nemlig mangfold, valgfrihet og kvalitet for brukerne.

Marian Hussein (SV) [14:42:51]: Det er spennende å lytte til representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet, som er så opptatt av kvalitet og personell når de snakker om denne saken. Samtidig ser vi hva som skjer når Høyre og Fremskrittspartiet får makt. I Oslo møtte jeg forleden uke fire kvinner som alle var nødt til å bytte jobb, for de risikerte å miste pensjonen – på opptil 1 mill. kr – etter at Norlandia overtok sykehjemmet de hadde jobbet i. Mange av dem hadde jobbet over 20 år i tjenesten på det sykehjemmet, og veldig mange av dem var frustrerte, for de var nødt til å velge en annen arbeidsgiver – ikke fordi de ville, men for å kunne beholde pensjonen sin. Vi så også, under den tildelingen, hva som var viktigst. Det var pris som var viktigst for Oslo og det høyrestyrte byrådet, ikke kvalitet. Det gjorde også at Lovisenberg, som en ideell aktør, trakk seg fra den kontrakten og den konkurransen, for de sa at det ikke var mulig å levere kvalitet.

Vi i SV har vært opptatt av betydningen av ideelle aktører. Å hindre kommersialisering av helse- og omsorgstjenester er viktig, bl.a. for å unngå den utviklingen vi har sett i veldig mange andre land, hvor kommersielle aktører og den typen konkurranse faktisk er med og presser lønn, men også mulighetene for verdiskaping. Når kapitalsterke kommersielle aktører slipper til i tjenester til sårbare mennesker, legger det stort press på ideelle aktører. Det presser som sagt lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår, men det gjør det også mer krevende for ideelle aktører å ta vare på sin egenart, sitt verdigrunnlag, det som gjør dem til særlig verdifulle tilskudd til tjenestene.

Det har vært en klar forventning fra oss i SV om at definisjonen på ideelle velferdsaktører og register for disse skulle legges fram av regjeringen denne våren, noe som dessverre ikke har skjedd. Det er svært skuffende at Arbeiderpartiet bare later som man er opptatt av begge saker og at de er like viktige. Den utviklingen som jeg har nevnt ovenfor, hvor man stadig vekk ser et press på de ideelle aktørene, krever at vi har en klar definisjon av hva som er en ideell, og hva som er en kommersiell aktør. Jeg vil minne Arbeiderpartiet om at regjeringen i statsbudsjettet for 2025 sa at de skulle komme med dette i denne stortingssesjonen. Tiden begynner å renne ut.

Statsråd Jan Christian Vestre [14:46:07]: La meg allerede først være tydelig på at Arbeiderparti-regjeringen anerkjenner og verdsetter den særdeles viktige rollen som ideelle organisasjoner spiller i alle deler av velferdsstaten vår. Det er jo nettopp en av grunnene til at

regjeringen og KS har inngått en forpliktende samarbeidsavtale med ideell sektor. Akkurat i dag, 11. juni, gjennomfører vi faktisk årets andre møte innenfor rammen av den samarbeidsavtalen som er inngått mellom regjeringen, KS og ideell sektor. På dagsordenen i dag står temaer som er avgjørende for hvordan ideelle aktører kan utvikle seg videre som tjenesteleverandører til det offentlige.

Det er også grunnen til at regjeringen nedsatte Støstad-utvalget. Vi er nå godt i gang med å følge opp utvalgets anbefalinger. Det kom svært mange høringsinnspill, og vi er opptatt av å gjøre dette skikkelig og grundig. Det berører viktige problemstillinger som mange er opptatt av, og da er det viktig at vi har en ordentlig prosess på det.

Regjeringens ønske er å sikre de ideelles rolle på en helhetlig og grundig måte, med bruk av gode, rettslige løsninger som står seg over tid, som gir forutsigbarhet og langsiktighet, og – vil jeg understreke – med respekt for det kommunale selvstyret.

Helse- og omsorgstjenesteloven vår gir kommunene stor frihet til å organisere sine tjenester. Å pålegge dem ensartede modeller kan risikere å undergrave viktige lokale behov for brukerne, og det ønsker vi ikke. Vi har tillit til de lokale folkevalgte.

I dette arbeidet må vi også forholde oss til et komplekst rettslig landskap, både nasjonalt og i Europa. I Høyesterett, i EU-kommisjonen og i EFTAs overvåkningsorgan pågår det nå som kjent prosesser som kan få stor betydning for vårt handlingsrom. Det er utfordrende. Vi er opptatt av å bruke handlingsrommet vårt til det ytterste, men la meg også understreke at vi er nødt til å følge spillereglene og gjøre dette på en skikkelig måte.

Jeg kan forsikre om at regjeringen kommer til å fortsette arbeidet med å sikre at de ideelle organisasjonene skal ha en sterk og forutsigbar plass i framtidens velferdstjenester, ikke minst innenfor helse- og omsorgssektoren. Dette handler ikke bare om jus og regelverk, men det er også et verdivalg, og det verdivalget står regjeringen trygt i.

Presidenten [14:48:29]: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [14:48:46]: Det er ikkje sikkert at helse- og omsorgsministeren er den rette statsråden, men det er jo ein del av debatten at Stortinget hadde forventet at det vart levert ei sak om eit register over og ein definisjon på ideelle, som er sjølve grunnlaget for den vidare politikken. Vi hadde forstått at det skulle koma i denne stortingsperioden. Kan statsråden informera Stortinget om det kjem i denne stortingsperioden, eller kvar den saka står? Det er jo det som er vesentleg for at ein skal byggja politikken vidare for ideell sektor.

Statsråd Jan Christian Vestre [14:49:37]: Ambisjonen er helt klar: Vi skal få på plass både en forpliktende definisjon og et register. Dette er også en del av oppfølgingen av Støstad-utvalget, og så er det digitaliserings- og forvaltningsministeren som har ansvar for dette. Jeg vet at hun er engasjert i og opptatt av dette. Jeg kan dessverre ikke på nåværende tidspunkt svare på når dette kommer, men det har prioritet, og det vil komme.

Kjersti Toppe (Sp) [14:50:04]: Det er iallfall bra at det vil koma, for det er veldig mange i ideell sektor som no sit og ventar på at regjeringa faktisk prioriterer det. Vi har fleire forslag i dette representantforslaget som vi meiner kan gjennomførast trass i både EU-direktiv og andre rettslege sider ved korleis avtalane skal inngåast, og som dessverre ikkje får fleirtal i dag.

Det vert bl.a. i avkommersialiseringsutvalet vist til korleis Danmark har ein større bruk av ideell sektor enn det vi har. Dei er òg med i EU. Det er litt rart at mens vi ser problem og at dette er umogleg å få til, og at det er så mange rettslege motargument, har dei tilsynelatande ein heilt annan måte å gjera det på i Danmark. Vil statsråden sjå til Danmark og ha ein positiv inngang, sånn at vi ikkje ser på kva som er umogleg, men det som er mogleg å få til?

Statsråd Jan Christian Vestre [14:51:08]: Ja, jeg er positiv, og som jeg sa i innlegget, vil vi absolutt bruke handlingsrommet – men det er ikke et politisk skapt problem. Dette er en utfordring som har oppstått i domstolene i Norge, med den pågående saken som ikke er endelig avklart, om hvorvidt Oslo kommune har rett til å forbeholde en konkurranse for ideelle aktører eller ikke. Vi mener at det skal være mulighet for det, og at det er viktig. Vi mener det er innenfor EØS-avtalen å gjøre det. Det er også grunnen til at vi har valgt å ikke endre teksten eller ordlyden i oppdragsbrevene til sykehusene. Der står det at vi ønsker at sykehusene skal prioritere å inngå avtaler med ideelle, men vi må forholde oss til norske domstoler, og før denne saken er endelig avgjort, er vi i et område hvor det er usikkert hvilken rettsstilstand vi har. Nå må domstolene få gjøre sin jobb. Jeg håper at saken blir avklart på en god måte, og så vil vi basert på det eventuelt få se hvilket handlingsrom vi har etterpå.

Marian Hussein (SV) [14:52:26]: I vedtakene nr. 86 og 87 fra statsbudsjettet for 2025 heter det at «Stortinget ber regjeringen i løpet av inneværende stortings sesjon fremme forslag om en ny registreringsordning for ideelle velferdsaktører», og at «Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til ny lov om registrering av ideelle velferdsaktører, som også inkluderer en juridisk definisjon» og så videre. Jeg vet at dette ikke ligger på hel-

se- og omsorgsministerens bord, men ser helse- og omsorgsministeren at det er behov for å styrke ideell sektor? Vi har de siste årene sett at ideell sektor stadig vekk taper anbud i Helse- og omsorgsdepartementets porteføljer i helseforetakene, som ikke velger å forbeholde anbud til ideelle aktører.

Statsråd Jan Christian Vestre [14:53:26]: Tak for spørsmålet.

Ja, det er absolutt behov for både en definisjon og et register, og det har regjeringen sagt at vi skal følge opp. Jeg viser til det jeg sa i sted, om når det kan komme.

Jeg har ikke sett dokumentasjon på at helseforetakene nedprioriterer ideelle aktører. Det vil jeg gjerne se hvis representanten har det. En av de siste store anskaffelsene som er gjennomført – som har fått mye oppmerksomhet fordi det skjedde feil i anskaffelsen, og som må gjennomføres på nytt – er den store anskaffelsen til Helse sør-øst for rusbehandling, til en verdi av godt over 1 mrd. kr, samme nivå som tidligere kontrakter. Nå skal den gjennomføres på nytt, men hvis resultatet hadde blitt stående, hadde elleve av tolv kontrakter gått til ideelle, dvs. elleve kontrakter til ideelle og én kontrakt til kommersielle. Hvis representanten har andre eksempler, vil jeg gjerne se det.

Presidenten [14:54:25]: Da må Stortinget avbryte forhandlingene for å gå til votering.

Votering

Ingrid Fiskaa tok her over presidentplassen.

Presidenten [15:04:22]: Stortinget går då til votering, og me startar med dei gjenstående sakene frå tysdag den 10. juni, sakene nr. 31–47 på dagsorden nr. 91. Det blir ei lang og god votering, men berre hald motet og konsentrasjonen oppe, så blir det sommaravslutning i år øg.

Votering i sak nr. 31, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Lov om saksbehandling i offentlig forvaltning (forvaltningsloven) (Innst. 478 L (2024–2025), jf. Prop. 79 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram ti forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Ingunn Foss på vegner av Høgre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, frå Ragnhild Male Hartviksen på vegner av Arbeidarpartiet og Senterpartiet
- forslaga nr. 3 og 4, frå Ingunn Foss på vegner av Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslag nr. 5, frå Helge André Njåstad på vegner av Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre

- forslag nr. 6, frå Else Marie Rødby på vegner av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 7 og 8, frå Ingvild Wettrhus Thorsvik på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslag nr. 9, frå Helge André Njåstad på vegner av Framstegspartiet
- forslag nr. 10, frå Ragnhild Male Hartviksen på vegner av Arbeidarpartiet

Det blir votert over forslag nr. 9, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede å lovfeste en regel om at forvaltningen ikke kan forfølge eldre saker enn ti år etter modell fra Sverige. Unntaket er om det ugyldige/ulovlige forholdet har vært usynlig for omgivelsene.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet blei med 91 mot 14 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.24)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 6, frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det snarest etableres innloggingssystemer til offentlige digitale tjenester som er tilgjengelige for alle.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti blei med 71 mot 34 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.06.52)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 5, frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at forvaltningsloven § 2 første ledd gis et innhold som innebærer at loven gjelder for staten, fylkeskommunene og kommunene samt andre rettssubjekter som er omfattet av offentliglova.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei med 72 mot 33 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.13)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 4, frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Forvaltningsloven § 54 første og annet ledd skal lyde:

(1) I saker om enkeltvedtak som angår barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste.

(2) Et barn som er i stand til å danne seg meninger om en sak barnet er part i, eller som på andre måter angår barnet, skal fritt få gi uttrykk for disse meningene. Barnets meninger skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.»

Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei med 59 mot 46 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.08.12)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det skal fremgå av forvaltningslovens ordlyd at et grunnleggende hensyn i alle saker som omfatter barn, er barnets beste, og hvordan dette kan gjøres.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet blei med 57 mot 48 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.08.34)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om personalsaker i interkommunale selskaper og oppgavesamarbeid fortsatt skal defineres som enkeltvedtak etter forvaltningsloven, eller om det er mest hensiktsmessig at det utelukkende reguleres gjennom arbeidsmiljøloven.»

Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti blei vedteke med 58 mot 47 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.08.56)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

A.

L o v

om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven)

Kapittel 1 Lovens formål og virkeområde

§ 1 Lovens formål

(1) Loven skal fremme rettssikkerhet for den enkelte og legge til rette for en effektiv, enhetlig og tillitsskape forvaltning.

§ 2 Lovens virkeområde

(1) Loven gjelder for

- staten, fylkeskommunene og kommunene
- andre rettssubjekter i saker der de fatter enkeltvedtak eller utferdiger forskrift.

(2) Når et rettssubjekt er omfattet av loven etter første ledd bokstav b, regnes det som et forvaltningsorgan etter reglene i loven.

(3) Reglene i kapittel 4 om habilitet og kapittel 5 om taushetsplikt gjelder for enhver som utfører arbeid eller oppdrag for et forvaltningsorgan.

(4) Loven gjelder når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov.

§ 3 Unntak for domstolene, Stortinget og organer for Stortinget

(1) Loven gjelder ikke for domstolenes virksomhet eller for Stortinget eller organer for Stortinget.

§ 4 Unntak for visse saker

(1) Loven gjelder ikke når et forvaltningsorgan selv behandler eller avgjør saker i medhold av

- domstolloven
- tvisteloven
- voldgiftsloven
- tvangsfullbyrdelsesloven
- straffeprosessloven
- skjønnsprosessloven
- jordskiftelova
- konkursloven
- gjeldsordningsloven
- arvelovens tredje del
- rettsgebyrloven.

(2) Når et forvaltningsorgan handler på privatrettslig grunnlag, gjelder bare reglene i kapittel 4 om habilitet og kapittel 5 om taushetsplikt.

§ 5 Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen

(1) Loven gjelder også på Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen som utfyller eller fraviker reglene i loven.

§ 6 Beredskapshjemmel

(1) Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og det på grunn av disse forholdene er fare ved opphold, kan Kongen i statsråd i midlertidig forskrift fravike saksbehandlingsregler i loven her eller i andre lover. En slik forskrift kan bare gis når og i den utstrekning det er nødvendig for å opprettholde vesentlige samfunnsfunksjoner, ivareta tungtveiende samfunnsinteresser eller gjennomføre beredskapstiltak.

(2) Beredskapsloven §§ 3 og 4 gjelder tilsvarende.

§ 7 Definisjoner

(1) Med enkeltvedtak menes en avgjørelse som treffes under utøvelse av offentlig myndighet, som er bestemmende for rettighetene eller pliktene til én eller flere bestemte private personer, og som avslutter en sak eller en del av den. Blant annet regnes følgende avgjørelser rettet mot private personer som enkeltvedtak:

- påbud, forbud, fritak eller tillatelse med grunnlag i lov eller forskrift
- tildeling eller opphør av pengeytelser med grunnlag i lov eller forskrift
- tildeling eller opphør av tjenester eller andre naturlytelser med grunnlag i lov eller forskrift
- avvisning av en sak om enkeltvedtak
- bruk av særlige tvangsmidler for å få gjennomført et enkeltvedtak.

(2) Med forskrift menes en avgjørelse som treffes under utøvelse av offentlig myndighet, og som er bestemmende for rettighetene eller pliktene til en ubestemt krets av private personer.

(3) Som part regnes den som en avgjørelse retter seg mot, eller som saken ellers direkte gjelder. I vurderingen av hvem saken direkte gjelder, skal det blant annet legges vekt på avgjørelsens karakter og hvilke rettslige eller vesentlige faktiske virkninger avgjørelsen får.

(4) Et forvaltningsorgan likestilles med et privat rettssubjekt etter denne paragrafen hvis organet har samme interesse eller stilling i saken som private parter kan ha.

§ 8 Lovens anvendelse ved avgjørelse om ansettelse mv. av offentlige tjenestepersoner og oppnevning til offentlige verv

(1) Avgjørelser som gjelder ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og forflytting av en offentlig tjenes-

teperson, regnes som enkeltvedtak. Det samme gjelder illeggelse av ordensstraff.

(2) Når et forvaltningsorgan fatter enkeltvedtak i en sak om ansettelse, gjelder ikke reglene om begrunnelse i § 56, klage i §§ 61 til 68 eller omgjøring i § 72 andre ledd.

(3) Når et kommunalt eller fylkeskommunalt organ fatter enkeltvedtak om oppsigelse, avskjed, suspensjon eller ordensstraff, gjelder ikke reglene om klage i §§ 61 til 68.

(4) Andre ledd gjelder tilsvarende ved avgjørelser om oppnevning til offentlige verv når avgjørelsen er et enkeltvedtak.

(5) Kongen kan gi forskrift om at reglene om behandling av saker om enkeltvedtak i §§ 42 til 60, klage i §§ 61 til 68 og omgjøring i §§ 71 og 72 helt eller delvis ikke skal gjelde i bestemte saker som omfattes av første ledd, eller i saker om oppnevning til offentlige verv når avgjørelsen er et enkeltvedtak. Kongen kan også gi forskrift om at andre avgjørelser i offentlige tjenesteforhold enn de som nevnes i første ledd, skal anses som enkeltvedtak.

Kapittel 2 Alminnelige bestemmelser

§ 9 Skriftlig saksbehandling og oversettelse

(1) Saksbehandlingen i forvaltningen skal være skriftlig.

(2) Forvaltningens interne saksbehandling kan være muntlig hvis hensynet til en hensiktsmessig saksavvikling tilsier det. Forvaltningsorganets avgjørelser og henvendelser til private kan bare være muntlige hvis det er nødvendig fordi saken haster eller andre særlige grunner tilsier det.

(3) Muntlige henvendelser, meddelelser og avgjørelser i en sak skal skrives ned av forvaltningsorganet hvis de inneholder nye opplysninger som har betydning for saksbehandlingen, eller som bør bevares for ettertiden. Det samme gjelder for observasjoner som forvaltningen gjør under befaringer mv.

(4) Hvis det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste, skal forvaltningsorganet så langt som mulig sørge for at sentrale deler av et vedtak med begrunnelse og andre viktige dokumenter i saken oversettes til et språk som en privatperson som er part, forstår. I vurderingen av om oversettelse skal gis, skal det blant annet legges vekt på om organet kan kommunisere forsvarlig med parten uten skriftlig oversettelse, sakens alvorlighet og karakter, forvaltningsorganets kapasitet og tilgjengelige ressurser og om parten har bedt om oversettelse.

§ 10 Kommunikasjon med og i forvaltningen

(1) Et forvaltningsorgan skal være tilgjengelig og legge til rette for at enhver skal kunne kommunisere med organet på en sikker, effektiv og brukervennlig måte.

(2) Et forvaltningsorgan kan benytte elektronisk kommunikasjon når det henvender seg til andre. Alle som henvender seg til et forvaltningsorgan, kan benytte elektronisk kommunikasjon dersom organet har lagt til rette for det og det skjer på den anviste måten. Når forvaltningsorganet mottar en elektronisk henvendelse etter andre punktum, skal det snarest bekrefte at henvendelsen er mottatt.

(3) Når et enkeltvedtak, et forhåndsvarsel eller en annen melding som har betydning for mottakerens rettsstilling eller behandlingen av en sak, gjøres tilgjengelig i et elektronisk informasjonssystem, skal forvaltningsorganet sørge for at mottakeren blir varslet om hvor og hvordan vedkommende kan gjøre seg kjent med innholdet.

(4) Kongen kan gi forskrift om elektronisk kommunikasjon og saksbehandling i forvaltningen og om elektronisk kommunikasjon mellom forvaltningsorganer og den enkelte, herunder om unntak fra reglene i andre og tredje ledd, rett til å reservere seg mot elektronisk kommunikasjon, bruk av fristregler og krav til tilgjengelighet, integritet og konfidensialitet.

§ 11 Automatisering av saksbehandlingen

(1) Et forvaltningsorgan kan automatisere saksbehandlingen, herunder treffe avgjørelser automatisert, såfremt kravene som ellers stilles til saksbehandlingen, oppfylles.

(2) En avgjørelse kan ikke treffes automatisert dersom det rettslige grunnlaget som avgjørelsen bygger på, er til hinder for det.

(3) Forvaltningsorganet kan ikke uten særlig hjemmel treffe automatiserte avgjørelser som er omfattet av personvernforordningen artikkel 22.

(4) Kongen kan gi forskrift om utvikling og bruk av systemer til automatisert saksbehandling og om innholdet i slike systemer. Kongen kan også gi forskrift om automatiserte avgjørelser, herunder om adgang til å treffe avgjørelser omfattet av tredje ledd på bestemte saksområder.

§ 12 Rettigheter og plikter ved automatiserte avgjørelser omfattet av personvernforordningen artikkel 22

(1) Et forvaltningsorgan som treffer automatiserte avgjørelser omfattet av personvernforordningen artikkel 22, skal gjennomføre tiltak for å sikre

- a. at personopplysningene behandles på en sikker måte, og at feil ved opplysningene forebygges og rettes opp

- b. at avgjørelsene ikke innebærer usaklig forskjellsbehandling

- c. at det brukes egnede matematiske og statistiske fremgangsmåter, særlig dersom avgjørelsene gjelder profilering.

(2) Den registrerte har rett til en forklaring og en manuell kontroll av avgjørelsen som er truffet. Forvaltningsorganet skal gi forklaringen og opplyse om retten til manuell kontroll så snart som mulig etter at avgjørelsen er truffet, og i saker om enkeltvedtak senest i meldingen om vedtaket, jf. § 59 tredje ledd bokstav b. Opplysninger som kan unntas fra partsinnsyn etter § 50, kan utelates fra forklaringen.

(3) Kongen kan gi forskrift om plikter ved automatisering av avgjørelser omfattet av personvernforordningen artikkel 22, herunder forskrift som utfyller og presiserer pliktene i første ledd og om andre plikter for forvaltningsorganet enn de som følger av første ledd.

(4) Kongen kan gi forskrift om retten til forklaring og manuell kontroll etter andre ledd, herunder om forholdet til de alminnelige reglene om begrunnelse i § 56 og klage i kapittel 8, og om at forklaring av bestemte former for automatiserte avgjørelser kun gis på forespørsel fra den registrerte. Forskrift som gjør unntak fra retten til forklaring og manuell kontroll, kan bare gis hvis tungtveiende grunner gjør det nødvendig. Kongen kan også gi forskrift om andre rettigheter for personer som er gjenstand for en automatisert avgjørelse.

(5) Kongen kan gi forskrift om at reglene i denne paragrafen skal gjelde i saker som ikke gjelder fysiske personer, eller som ikke gjelder behandling av personopplysninger.

§ 13 Dokumentasjon av det rettslige innholdet i automatiserte saksbehandlingssystemer

(1) Forvaltningsorganet skal dokumentere det rettslige innholdet i automatiserte saksbehandlingssystemer. Dokumentasjonen skal offentliggjøres, med mindre særlige hensyn taler mot det.

(2) Kongen kan gi forskrift om dokumentasjon og offentliggjøring etter første ledd.

§ 14 Forvaltningens veiledningsplikt

(1) Et forvaltningsorgan skal gi veiledning innenfor sitt saksområde. Veiledningen skal tjene til å gi parter og andre mulighet til å ivareta sine interesser.

(2) Forvaltningsorganet skal på forespørsel gi veiledning om

- a. hvilke regler som gjelder, og vanlig praksis på saksområdet
- b. saksgangen
- c. hvilke faktiske omstendigheter som særlig kan få betydning for utfallet av saken.

(3) Omfanget av veiledningen skal tilpasses sakens viktighet, den enkeltes behov og forvaltningsorganets kapasitet

(4) Når forvaltningsorganet behandler en sak, skal organet av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning.

§ 15 *Hvordan veiledning skal gis*

(1) Forvaltningsorganet bestemmer hvordan veiledning skal gis. I vurderingen skal det legges vekt på ønskene og behovene til den som skal få veiledningen.

(2) Den som henvender seg til et forvaltningsorgan med spørsmål som har aktuell interesse for vedkommende, har ved behov rett til en muntlig samtale med en person i organet. Retten etter første punktum gjelder bare så langt en forsvarlig utførelse av organets oppgaver tillater det.

(3) I saker med parter som har motstridende interesser, skal forvaltningsorganet veilede på en måte som ikke gir grunn til å tvile på organets objektivitet.

(4) Veiledning skal være gratis.

(5) Kongen kan gi forskrift om hvor langt veiledningsplikten rekker, og om hvordan veiledning skal gis.

§ 16 *Henvisning til riktig forvaltningsorgan og retting av feil og mangler*

(1) Hvis noen henvender seg til uriktig forvaltningsorgan, skal organet om mulig vise til riktig organ.

(2) Hvis en henvendelse til et forvaltningsorgan inneholder feil, unøyaktigheter eller andre mangler som avsenderen bør rette, skal organet gi beskjed om mangelen og om nødvendig veilede om hvordan den kan rettes, og sette en frist for retting.

§ 17 *Saksbehandlingstid og plikt til å opplyse om sakens fremdrift*

(1) Forvaltningsorganet skal behandle saken uten ugrunnet opphold.

(2) Hvis det er grunn til å tro at det vil gå mer enn én måned før en henvendelse blir besvart, skal forvaltningsorganet gi et foreløpig svar med informasjon om forventet saksbehandlingstid. Organet kan unnlate å gi foreløpig svar hvis det må anses som åpenbart unødvendig, herunder hvis det er gitt informasjon om forventet saksbehandlingstid i bekreftelse etter § 10 andre ledd tredje punktum.

(3) Hvis saken blir vesentlig forsinket ut over en opplyst saksbehandlingstid, skal forvaltningsorganet informere om det, med mindre det må anses som åpenbart unødvendig. Forvaltningsorganet skal informere om årsaken til forsinkelsen og, så langt som mulig, når endelig svar kan ventes.

(4) Kongen kan gi forskrift om beregning av saksbehandlingsfrister.

§ 18 *Fullmektig*

(1) Enhver har rett til å la seg bistå av en fullmektig under saksbehandlingen. Et forvaltningsorgan kan i særlige tilfeller tillate bruk av flere fullmektiger i en sak.

(2) Enhver person over 18 år kan være fullmektig. En forening eller stiftelse kan være fullmektig dersom saken gjelder et spørsmål som ligger innenfor dens formål og naturlige virkeområde. En person som er ansatt i et forvaltningsorgan innenfor forvaltningsområdet som saken hører under, kan ikke være fullmektig.

(3) Forvaltningsorganet kan avvise en fullmektig hvis

- a. det er grunn til å tro at fullmektigen vil spre taushetsbelagte opplysninger
- b. fullmektigen motarbeider fullmaktsgiverens sak i strid med fullmaktsgiverens ønsker
- c. fullmektigen på andre måter viser seg uskikket til å opptre som fullmektig.

(4) Fullmektigen skal legge frem skriftlig fullmakt. En advokat trenger bare å legge frem skriftlig fullmakt hvis forvaltningsorganet finner grunn til å kreve det.

(5) Alle henvendelser i en sak kan gjøres ved fullmektigen, og fullmaktsgiveren har rett til å ha med seg fullmektigen i møter med forvaltningsorganet. Forvaltningsorganet skal henvende seg til fullmektigen i spørsmål som er dekket av fullmakten. Finner organet det hensiktsmessig, kan det i tillegg henvende seg direkte til fullmaktsgiveren. Fullmaktsgiveren kan kreve å bli kontaktet i tillegg til eller i stedet for fullmektigen.

§ 19 *Pålegg om å gi opplysninger mv.*

(1) I et pålegg om å gi opplysninger eller utlevere dokumenter eller andre gjenstander skal forvaltningsorganet vise til reglene pålegget bygger på, og opplyse om at det kan påklages etter reglene i andre ledd. I saker om administrative sanksjoner skal forvaltningsorganet orientere om taushetsrett mv. så langt det følger av § 83.

(2) Den som får pålegget, kan klage skriftlig eller muntlig over pålegget med den begrunnelse at vedkommende ikke har plikt eller lovlig adgang til å etterkomme det. Klagefristen er én uke. For øvrig gjelder reglene om klage i kapittel 8 tilsvarende.

(3) Pålegget skal etterkommes selv om klagen ikke er avgjort, med mindre forvaltningsorganet som ga pålegget, gir utsettelse. Det bør gis utsettelse hvis klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av pålegget. Hvis dokumentene eller gjenstandene som pålegget gjelder, blir forseglet og deponert, skal det gis utsettelse.

§ 20 Undersøkelse eller beslag

(1) I en avgjørelse om undersøkelse eller beslag skal forvaltningsorganet vise til reglene avgjørelsen bygger på, og opplyse om at den kan påklages etter reglene i andre ledd.

(2) Den som undersøkelsen eller beslaget gjelder, kan påklage avgjørelsen muntlig eller skriftlig. Klagefristen er én uke. For øvrig gjelder reglene om klage i kapittel 8 tilsvarende.

(3) Avgjørelsen kan gjennomføres selv om klagen ikke er avgjort, med mindre forvaltningsorganet som traff avgjørelsen, gir utsettelse. Det bør gis utsettelse hvis klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av avgjørelsen.

(4) Den som undersøkelsen eller beslaget gjelder, har rett til å være til stede, såfremt det ikke fører til vesentlig ulempe eller motvirker formålet med undersøkelsen eller beslaget. Vedkommende har i alle tilfeller rett til å ha et vitne til stede.

(5) Den som leder undersøkelsen eller beslaget, skal uoppfordret legitimere seg og informere om formålet og retten til å ha et vitne til stede.

(6) Etter gjennomført undersøkelse eller beslag skal det utarbeides en rapport, hvis det ikke er åpenbart unødvendig. Rapporten skal opplyse om formålet, tid og sted og hvem som var til stede. Ble det avdekket ulovlige forhold, skal det fremgå hvilke forhold det er tale om. Ble det tatt beslag, skal det fremgå hva som ble beslaglagt, og hvor. Så snart rapporten er ferdig, skal den sendes til den som undersøkelsen eller beslaget gjelder.

(7) Denne paragrafen gjelder ikke undersøkelse eller beslag som blir gjennomført på et offentlig kontor eller et annet bestemt tjenestested.

§ 21 Bruk av sakkyndige mv.

(1) Forvaltningsorganet kan benytte sakkyndige, konsulenter og lignende i saksforberedelsen, men skal vurdere saken selvstendig før det treffer en avgjørelse.

Kapittel 3 Delegering av myndighet

§ 22 Delegering av offentlig myndighet

(1) Reglene i dette kapitlet gjelder delegering av myndighet som et forvaltningsorgan har til å fatte enkeltvedtak eller gi forskrifter.

(2) Et forvaltningsorgan som delegerer myndighet, kan gi instruks om hvordan myndigheten skal utøves. En delegering kan når som helst trekkes tilbake.

§ 23 Adgangen til å delegere

(1) Kongen og departementene kan delegere myndighet til sine underordnede forvaltningsorganer.

(2) Andre statlige forvaltningsorganer kan delegere myndighet til underordnede organer når det følger av

lov, forskrift eller beslutning av overordnet organ, eller hvis det av hensyn til en hensiktsmessig saksavvikling i de berørte forvaltningsorganene er et særlig behov for delegering.

(3) Delegering fra statlige forvaltningsorganer til uavhengige organer, private eller andre selvstendige rettssubjekter krever hjemmel i lov.

(4) Delegering fra statlige forvaltningsorganer til kommuner og fylkeskommuner krever hjemmel i lov.

(5) For delegering internt i kommuner og fylkeskommuner og fra kommuner og fylkeskommuner til andre selvstendige rettssubjekter gjelder reglene i kommuneloven kapittel 5.

§ 24 Krav til beslutningen om delegering og plikt til kunngjøring

(1) En delegering av myndighet skal være skriftlig. Delegeringen skal kunngjøres i Norsk Lovtidend hvis den ikke er begrenset til bestemte enkeltsaker som er under behandling.

(2) Første ledd andre punktum gjelder ikke delegeringer i kommuner og fylkeskommuner. For kommuner og fylkeskommuner gjelder reglene i kommuneloven.

Kapittel 4 Habilitet

§ 25 Hva inhabilitet innebærer

(1) Enhver som utfører arbeid eller oppdrag for et forvaltningsorgan, skal avstå fra å tilrettelegge grunnlaget for eller treffe avgjørelse i en sak der en tilknytning til saken gjør vedkommende inhabil etter §§ 26 eller 27.

(2) Når en person er inhabil, kan heller ikke en direkte underordnet i samme forvaltningsorgan treffe avgjørelse i saken. Den underordnede kan likevel tilrettelegge grunnlaget for avgjørelsen.

§ 26 Forhold som fører til inhabilitet uten videre

(1) Den som selv er part i saken, er inhabil.

(2) En person er inhabil hvis en part i saken er vedkommendes

- nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, eller nåværende forlovede
- slektning i rett opp- eller nedstigende linje eller en slik slektnings ektefelle, samboer eller forlovede
- søsken eller søskens ektefelle, samboer eller forlovede
- ektefelles, forlovedes eller samboers søsken eller slektning i rett opp- eller nedstigende linje
- fosterbarn eller fosterforelder
- stebarn eller steforelder.

(3) En person er inhabil når vedkommende

- er eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken ble innledet

- b. har ledende stilling eller verv i styret eller bedriftsforsamlingen i et foretak, en sammenslutning eller en stiftelse som er part i saken.

Et varamedlem omfattes av bokstav b når vedkommende har deltatt i styrets behandling av saken.

(4) En person i klageinstansen er inhabil hvis vedkommende har truffet avgjørelsen i saken i underinstansen. Dette gjelder likevel ikke ved klage til Kongen over en avgjørelse som er truffet av et departement.

§ 27 Inhabilitet etter en konkret vurdering

(1) En person er inhabil når det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet.

(2) I habilitetsvurderingen skal det blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære en særlig fordel eller ulempe for personen selv eller noen vedkommende har en nær personlig tilknytning til, og i den forbindelse hvor nær tilknytningen er, hva slags og hvor stor fordel eller ulempe det er snakk om, og hvor sannsynlig det er at fordelene eller ulempen vil inntre.

§ 28 Behandling av saken til tross for inhabilitet

(1) Hvis en utsettelse vil være til vesentlig ulempe, kan den som er inhabil, tilrettelegge grunnlaget for og treffe foreløpig avgjørelse i saken.

(2) Den som er inhabil, kan tilrettelegge grunnlaget for og treffe avgjørelse i saken hvis det er åpenbart at tilknytningen til saken eller partene ikke kan ha betydning for avgjørelsen og verken offentlige eller private interesser tilsier at den inhabile skal vike sete.

§ 29 Avgjørelse av habilitetsspørsmålet mv.

(1) Habilitetsspørsmålet skal vurderes så snart en person blir kjent med forhold som kan ha betydning for vedkommendes habilitet.

(2) Den enkelte skal ta stilling til sin egen habilitet. Dersom den habilitetsspørsmålet gjelder, finner grunn til det, skal avgjørelsen likevel treffes av en overordnet. I kollegiale organer skal avgjørelsen treffes av organet dersom lederen eller det medlemmet habilitetsspørsmålet gjelder, finner grunn til det. I slike tilfeller skal avgjørelsen treffes uten at det aktuelle medlemmet deltar.

(3) Hvis et kollegialt organ skal vurdere habiliteten til flere medlemmer i samme sak, skal ingen av dem delta ved avgjørelsen om egen eller andres habilitet. Hvis det er nødvendig for at organet skal være vedtaksført, skal likevel alle møtende medlemmer delta.

(4) Om nødvendig skal det oppnevnes eller velges en stedfortreder for den inhabile. I særlige tilfeller kan Kongen beslutte at saken skal overføres til et sideordnet eller overordnet forvaltningsorgan.

Kapittel 5 Taushetsplikt

§ 30 Hva taushetsplikt innebærer

(1) Enhver som utfører arbeid eller oppdrag for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til taushetsbelagte opplysninger vedkommende får vite om i forbindelse med arbeidet eller oppdraget. Taushetsbelagte opplysninger kan heller ikke utnyttes for private formål. Taushetsplikten gjelder også etter at arbeidet eller oppdraget er avsluttet.

§ 31 Taushetsplikt om personlige forhold

(1) Opplysninger om noens personlige forhold er taushetsbelagte.

(2) Taushetsplikten omfatter ikke opplysninger om fødselsnummer eller nummer med tilsvarende funksjon, statsborgerskap, bosted, postadresse, e-postadresse, telefonnummer, sivilstand, yrke, arbeidsgiver eller arbeidssted, med mindre opplysningene avslører et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Taushetsplikten omfatter heller ikke opplysninger som fremgår av et offentlig register som er tilgjengelig for allmennheten, opplysninger som er kjent i offentligheten på en slik måte at grunnlaget for taushetsplikt må anses å ha falt bort, eller opplysninger som grunnlaget for taushetsplikt av andre helt særlige grunner ikke gjør seg gjeldende for.

(3) Kongen kan gi forskrift om hvilke opplysninger som omfattes av taushetsplikten etter denne paragrafen.

§ 32 Taushetsplikt om forretningshemmeligheter

(1) Opplysninger om forretningshemmeligheter er taushetsbelagte.

(2) Med forretningshemmeligheter menes forretningsstrategier, forretningsidéer, fremgangsmåter, produksjonsmetoder eller andre opplysninger om drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningene angår.

(3) Opplysninger om en virksomhets administrative forhold og alminnelige økonomiske forhold utgjør ikke forretningshemmeligheter etter denne paragrafen. Det samme gjelder opplysninger om vedtak som fattes overfor virksomheten.

§ 33 Bortfall av taushetsplikt

(1) Taushetsplikt etter § 31 faller bort 100 år etter at opplysningene oppstod, eller når det er klart at personen opplysningene gjelder, har vært død i minst 20 år.

(2) Taushetsplikt etter § 32 faller bort 60 år etter at opplysningene oppstod.

(3) Kongen kan gi forskrift om at taushetsplikten for bestemte typer opplysninger skal falle bort tidligere eller senere enn det som følger av første eller andre ledd, og om når opplysninger skal anses for å ha oppstått.

§ 34 Unntak fra taushetsplikt og deling av personopplysninger

(1) Taushetsplikten etter §§ 31 og 32 er ikke til hinder for

- a. at opplysninger deles etter samtykke fra den de gjelder
- b. at opplysninger deles med den de gjelder
- c. at opplysningene i en sak deles med sakens parter eller deres representanter
- d. at opplysninger deles for å oppnå det formålet de er gitt eller innhentet for
- e. at opplysninger deles innenfor forvaltningsorganet eller etaten så langt det er nødvendig for veiledning eller til bruk i saker innenfor samme eller tilknyttede fagfelt, eller til bruk ved arkivering, utsending av vedtak og tilsvarende praktiske gjøremål
- f. at opplysninger deles med andre forvaltningsorganer så langt det er nødvendig for å utføre oppgaver som er lagt til avgiverorganet
- g. at opplysninger om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet, deles med andre forvaltningsorganer
- h. at opplysninger deles i forbindelse med kontroll med forvaltningen
- i. at opplysninger deles for å brukes til statistisk bearbeiding
- j. at et forvaltningsorgan anmelder eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten, eller gir opplysninger om lovbrudd til kontrollmyndigheter dersom det har naturlig sammenheng med organets oppgaver eller er ønskelig ut fra allmenne hensyn
- k. at det deles opplysninger om utfallet av en benådningssak
- l. at opplysninger om en alvorlig hendelse deles med personer som var til stede eller på annen måte er direkte berørt, når det er nødvendig for å ivareta deres interesser
- m. at opplysninger deles så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse
- n. at opplysninger om en avdød person deles dersom tungtveiende grunner taler for det.

(2) Opplysninger som er taushetsbelagte etter § 31, kan likevel ikke deles etter første ledd dersom delingen vil utgjøre et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningene gjelder.

(3) Personopplysninger, også personopplysninger som er omfattet av personvernforordningen artikkel 9

og 10, kan deles dersom det er adgang til det etter første og andre ledd.

§ 35 Forskrift om deling og annen behandling av taushetsbelagte opplysninger

(1) Kongen kan gi forskrift om at taushetsplikt etter §§ 31 og 32 ikke skal være til hinder for at bestemte forvaltningsorganer, eller bestemte forvaltningsorganer og bestemte selvstendige rettssubjekter som nevnt i offentliglova § 2 første ledd bokstav c og d, kan dele opplysninger for å utføre oppgaver som er lagt til avgiver- eller mottakerorganet, så langt delingen ikke utgjør et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningene gjelder. Forskrift etter første punktum kan også omfatte annen behandling av opplysninger i forbindelse med delingen.

(2) Der det foreligger et etablert samarbeid mellom forvaltningsorganer, kan forskrift etter første ledd om nødvendig også gi adgang til å dele opplysninger som etter annen lov er helt eller delvis unntatt fra delingsadgangen etter § 34. Det samme gjelder der det foreligger et etablert samarbeid mellom forvaltningsorganer og selvstendige rettssubjekter som nevnt i offentliglova § 2 første ledd bokstav c og d.

§ 36 Taushetsplikt for parter, partsrepresentanter og vitner

(1) Parter, partsrepresentanter og vitner som får tilgang til taushetsbelagte opplysninger, har selv taushetsplikt. Forvaltningsorganet skal informere om dette og om straffansvaret etter straffeloven § 209 senest samtidig som tilgangen gis. Straffansvaret etter straffeloven § 209 gjelder bare dersom forvaltningsorganet har informert om det.

(2) En part og dennes representant kan bare bruke opplysningene så langt det er nødvendig for å ivareta partens interesser i saken.

§ 37 Informasjon om taushetsplikt og lagring av taushetsbelagte opplysninger

(1) Forvaltningsorganet skal sørge for at taushetsplikten blir kjent for dem den gjelder, og kan kreve skriftlig erklæring om at de kjenner og vil overholde reglene.

(2) Forvaltningsorganet skal sørge for trygg lagring av taushetsbelagte opplysninger og dokumentere tiltakene som er gjennomført for å sikre dette.

(3) Kongen kan gi forskrift om lagring av taushetsbelagte opplysninger.

§ 38 Unntak fra taushetsplikt for opplysninger til bruk for forskning

(1) Departementet kan i enkelttilfeller bestemme at et forvaltningsorgan uten hinder av taushetsplikt etter §§ 31 og 32 kan eller skal gi opplysninger til bruk for forskning.

(2) Kongen kan gi forskrift om forskeres tilgang til taushetsbelagte opplysninger og bruk og publisering av taushetsbelagte opplysninger gitt til bruk for forskning.

§ 39 Taushetsplikt for forskere

(1) Enhver som utfører arbeid eller oppdrag i forbindelse med en forskningsoppgave som et forvaltningsorgan har støttet, godkjent eller gitt taushetsbelagte opplysninger til, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til

- a. taushetsbelagte opplysninger etter §§ 31 eller 32 som forskeren har mottatt fra et forvaltningsorgan
- b. opplysninger som i forbindelse med et forskningsarbeid er mottatt under et taushetsløfte
- c. opplysninger som gjelder en enkeltperson som står i et avhengighetsforhold til den virksomheten som har satt personen i kontakt med forskeren.

(2) Opplysningene kan kun brukes i den utstrekning som er nødvendig for forskningsarbeidet. Reglene i § 30 andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.

(3) Taushetsplikt etter første ledd er ikke til hinder for at resultater av arbeidet publiseres eller brukes utad dersom den opplysningene gjelder, samtykker etter § 34 første ledd bokstav a, eller behovet for beskyttelse ivaretas ved at opplysningene gis uten individualiserende kjennetegn.

(4) Reglene i § 36 første ledd andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Kapittel 6 Forvaltningens skjønnsutøvelse

§ 40 Skranker for skjønnsutøvelsen

(1) Selv om en avgjørelse eller vurdering er overlatt til forvaltningens frie skjønn, kan forvaltningsorganet ikke vektlegge utenforliggende hensyn, utøve usaklig forskjellsbehandling eller treffe grovt urimelige avgjørelser.

§ 41 Adgangen til å sette vilkår

(1) I vedtak om tildeling av tillatelser eller andre goeder som parten ikke har krav på, kan forvaltningsorganet sette vilkår. Vilkårene må ha saklig sammenheng med tildelingen og kan ikke være uforholdsmessig tyngende.

Kapittel 7 Behandlingen av saker om enkeltvedtak

§ 42 Forhåndsvarsel om enkeltvedtak

(1) Forvaltningsorganet skal varsle parten så tidlig som mulig ved forberedelsen av et enkeltvedtak. Plikten til å varsle gjelder ikke når parten har innledet saken ved søknad eller på annen måte har uttalt seg i saken.

(2) Forhåndsvarselet skal gjøre rede for hva saken gjelder, og ellers inneholde det som er nødvendig for at parten skal kunne ivareta sine interesser på en forsvarlig måte. Parten skal gis en rimelig frist til å uttale seg om saken.

(3) Forhåndsvarsel kan unnlates dersom

- a. varsling vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres
- b. rask avgjørelse i saken er påkrevd
- c. varsling ikke er praktisk mulig, for eksempel fordi det vil være uforholdsmessig krevende å spore opp parten
- d. varsling er åpenbart unødvendig.

§ 43 Fremlegging av opplysninger for parten under saksforberedelsen

(1) Opplysninger som forvaltningsorganet mottar under saksforberedelsen om en part eller om virksomheten parten driver eller planlegger, skal legges frem for parten. Med mindre det vil medføre en uheldig forsinkelse av saken, skal også andre opplysninger av vesentlig betydning for avgjørelsen som parten antas å ha interesse i å uttale seg om, legges frem for parten. Plikten til fremlegging gjelder bare når parten har rett til innsyn i opplysningene etter §§ 46 til 50. Parten skal gis en rimelig frist til å uttale seg om opplysningene.

(2) Fremlegging av opplysninger kan unnlates dersom

- a. opplysningene bekreftes av en fremstilling som parten selv har gitt eller kontrollert i forbindelse med saken
- b. rask avgjørelse i saken er påkrevd
- c. fremlegging ikke er praktisk mulig, for eksempel fordi det vil være uforholdsmessig krevende å spore opp parten
- d. fremlegging er åpenbart unødvendig.

§ 44 Forvaltningsorganets utredningsplikt og medvirkning fra parten

(1) Forvaltningsorganet skal sørge for at saken er forsvarlig utredet før det fattes vedtak. Utredningens omfang skal tilpasses sakens karakter og hensynet til forsvarlig ressursbruk i forvaltningsorganet. I avveiningen skal det blant annet legges vekt på vedtakets betydning for partene og for eventuelle andre allmenne og

private interesser og om det er behov for en rask avgjørelse.

(2) I en sak en part selv innleder, skal parten så langt som mulig legge frem opplysninger som har betydning for avgjørelsen. Forvaltningsorganet skal informere parten om medvirkningsplikten etter første punktum og veilede parten om plikten ved behov.

§ 45 Befaring

(1) Hvis forvaltningsorganet skal holde befaring, skal parten varsles om tid og sted for befaringen og gis anledning til å være til stede. Krever befaringen hjemmel i lov, skal varselet vise til reglene befaringen bygger på. Varsel kan unnlates når vilkårene i § 42 tredje ledd er oppfylt.

§ 46 Partens rett til innsyn i sakens dokumenter

(1) En part har rett til innsyn i sakens dokumenter når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov. Innsynsretten gjelder også etter at det er fattet vedtak i saken.

(2) Når det er adgang til å gjøre unntak fra innsyn, skal forvaltningsorganet likevel vurdere å gi helt eller delvis innsyn. Det bør gis innsyn dersom partens behov for innsyn veier tyngre enn behovet for unntak.

(3) Kongen kan gi forskrift om hvordan reglene om partsinnsyn skal anvendes på bestemte saksområder. Hvis tungtveiende grunner taler for det, kan det også gis forskrift om unntak fra reglene om partsinnsyn.

§ 47 Unntak fra partsinnsyn for dokumenter utarbeidet for intern saksforberedelse

(1) Et forvaltningsorgan kan gjøre unntak fra partsinnsyn for dokumenter organet har utarbeidet for sin interne saksforberedelse. Første punktum gjelder ikke

- a. faktiske opplysninger som har betydning for avgjørelsen og ikke finnes i et annet dokument som parten har tilgang til, og sammendrag eller andre bearbeidelser av slike opplysninger
- b. foredrag til saker som har blitt behandlet av Kongen i statsråd
- c. presedenskort som ikke gjengir organinterne vurderinger.

§ 48 Unntak fra partsinnsyn for dokumenter innhentet utenfra til bruk for intern saksforberedelse

(1) Når det er nødvendig for å sikre forsvarlige interne avgjørelsesprosesser, kan et forvaltningsorgan gjøre unntak fra partsinnsyn for dokumenter organet har innhentet fra et underordnet organ til bruk for sin interne saksforberedelse. Det samme gjelder dokumenter et departement har innhentet fra et annet departement til bruk for sin interne saksforberedelse.

(2) Det kan gjøres unntak fra partsinnsyn for de delene av et dokument som inneholder råd om eller vurderinger av hvordan et forvaltningsorgan bør opptre i en sak, og som organet har innhentet til bruk for sin interne saksforberedelse, når det er påkrevd av hensyn til en forsvarlig ivaretagelse av det offentliges interesser i saken.

(3) Unntakene i første og andre ledd gjelder tilsvarende for

- a. dokumenter om innhenting av dokumenter som nevnt i første og andre ledd
- b. innkallinger til og referater fra møter mellom overordnede og underordnede organer, mellom departementer og mellom et organ og noen som gir råd eller vurderinger som nevnt i andre ledd.

(4) Unntakene i første til tredje ledd gjelder ikke for opplysninger som nevnt i § 47 andre punktum bokstav a.

§ 49 Særregler om partsinnsyn i dokumenter hos kommuner og fylkeskommuner

(1) Unntakene i §§ 47 og 48 gjelder ikke for

- a. saksfremlegg med vedlegg til folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner
- b. sakslistor til møter i folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner
- c. dokumenter fra eller til kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg, revisjonsorganer og klagenemnder
- d. dokumenter i saker der en kommunal eller fylkeskommunal enhet opptrer som ekstern part overfor en annen slik enhet.

Unntaket i § 47 gjelder likevel for dokumenter som utveksles mellom kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg og utvalgssekretariatet.

(2) Unntaket i § 47 gjelder ikke for dokumenter fra eller til

- a. et kommunalt eller fylkeskommunalt særlovsorgan
- b. et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak etter kommuneloven kapittel 9
- c. en kommunal eller fylkeskommunal enhet på områder der enhetene har selvstendig avgjørelsesmyndighet.

(3) Unntaket i § 47 gjelder likevel for

- a. dokumenter i saker der kommunedirektøren eller kommunerådet gjennomfører kontrolltiltak overfor en enhet som nevnt i andre ledd bokstav c
- b. utkast til vedtak og innstillinger som blir lagt frem for kommunedirektøren eller kommunerådet før det blir fattet vedtak, eller før en innstilling blir lagt frem for et folkevalgt organ
- c. merknader til utkast etter bokstav b.

§ 50 Unntak fra partsinnsyn for enkelte opplysninger

(1) Det kan gjøres unntak fra retten til partsinnsyn for opplysninger

- a. om noens personlige forhold etter § 31, når det ikke har vesentlig betydning for parten å gjøre seg kjent med opplysningene
- b. om forretningshemmeligheter etter § 32
- c. om forskningsidéer eller forskningsprosjekter i saker som gjelder økonomisk støtte eller rådgivning fra det offentlige i forbindelse med forskningsprosjekter
- d. som det av hensyn til partens helse eller forholdet til personer som står parten nær, må anses utilrådelig at parten får kjennskap til
- e. som kan identifisere en kilde til en opplysning, hvis tungtveiende grunner taler for at kilden ikke bør gjøres kjent for parten
- f. som det er påkrevd å unnta fordi innsyn vil lette gjennomføringen av straffbare handlinger eller utsette enkeltpersoner for fare
- g. som er av betydning for Norges utenrikspolitiske interesser eller nasjonale forsvars- og sikkerhetsinteresser, og som kan unntas fra innsyn etter offentliglova §§ 20 eller 21.

(2) Opplysninger som omfattes av første ledd bokstav d, skal på anmodning likevel gjøres kjent for en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det. Bokstav d omfatter ikke opplysninger om partens egen helse.

§ 51 Unntak fra partsinnsyn for resten av et dokument

(1) Når et organ gjør delvis unntak fra partsinnsyn for et dokument, kan også resten av dokumentet unntas fra partsinnsyn dersom de resterende delene vil gi et klart misvisende inntrykk av innholdet i dokumentet eller de unntatte opplysningene utgjør den vesentligste delen av dokumentet.

§ 52 Hvordan organet skal gi partsinnsyn

(1) Parten kan kreve å få papirkopi eller elektronisk kopi av dokumenter. Kopier skal gis vederlagsfritt. For øvrig bestemmer forvaltningsorganet ut fra hensynet til forsvarlig saksbehandling hvordan dokumenter skal gjøres tilgjengelige for parten. Kongen kan gi forskrift om adgang til å kreve betaling for kopier dersom særlige forhold ved dokumentene eller organet tilsier det.

(2) Dersom partsinnsyn kan motvirke muligheten for å få saken avklart, kan det fastsettes at parten ikke skal ha adgang til dokumentene så lenge det pågår undersøkelser.

(3) Når en part etter forespørsel har fått innsyn i et dokument etter § 46, skal det settes en frist for mulig uttalelse dersom det ikke er satt noen frist etter § 43 første

ledd fjerde punktum eller den fastsatte fristen ikke anses tilstrekkelig. Dette gjelder likevel ikke dersom hensynet til vesentlige offentlige eller private interesser taler mot utsettelse.

§ 53 Avslag, begrunnelse og klage på avgjørelse om partsinnsyn

(1) Et avslag på krav om partsinnsyn skal gis skriftlig og opplyse om hvilken bestemmelse som ligger til grunn for avslaget. Avslaget skal også opplyse om klageretten etter andre ledd og klagefristen etter § 63.

(2) Avgjørelser om partsinnsyn kan påklages etter reglene i kapittel 8. Avgjørelser om å gi partsinnsyn kan ikke påklages. Statsforvalteren er klageinstans når avgjørelsen er truffet av et kommunalt eller fylkeskommunalt organ.

(3) Dersom Kongen i statsråd vil være klageinstans, skal forvaltningsorganet opplyse klageren om at retten til å klage saken inn for Sivilombudet ikke gjelder for avgjørelser truffet i statsråd.

§ 54 Særlige regler om barns prosessuelle rettigheter

(1) Et barn som er part i en forvaltningssak, representeres av vergen dersom ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov.

(2) Et barn som er i stand til å danne seg meninger om en sak barnet er part i, skal fritt få gi uttrykk for disse meningene. Barnets meninger skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon som setter det i stand til å danne seg meninger om saken.

(3) Når et barn som er part, blir representert av verge, har også barnet rett til muntlig samtale etter § 15 andre ledd og rett til innsyn i sakens dokumenter etter § 46. Barn under 15 år skal ikke gis taushetsbelagte opplysninger.

(4) Når et barn over 15 år som er part i en sak, blir representert av verge, skal også barnet få forhåndsvarsel etter § 42, opplysninger etter § 43 og melding om vedtaket etter § 58.

§ 55 Vedtakets form

(1) Et enkeltvedtak skal være skriftlig.

(2) Hvis rask avgjørelse i saken er påkrevd eller skriftlighet av andre grunner ikke er praktisk mulig, kan forvaltningsorganet fatte et enkeltvedtak muntlig. Muntlige vedtak skal nedtegnes skriftlig uten ugrunnet opphold.

§ 56 Krav om begrunnelse

(1) Et enkeltvedtak skal begrunnes. Begrunnelsen skal gis samtidig med at vedtaket fattes.

(2) I andre saker enn klagesaker kan forvaltningsorganet la være å gi samtidig begrunnelse dersom det innvilger en søknad og det ikke er grunn til å tro at noen parter vil være misfornøyde med vedtaket. Det samme gjelder i saker om fordeling av tillatelser eller andre fordeler mellom flere parter.

(3) En part kan i saker nevnt i andre ledd likevel kreve begrunnelse etter at vedtaket er fattet. Et krav om begrunnelse må fremsettes i løpet av klagefristen. Dersom ingen klagefrist løper, må kravet fremsettes senest tre uker etter at melding om vedtaket er kommet frem til parten. Reglene i §§ 63, 64 og 65 gjelder tilsvarende.

(4) Kongen kan for bestemte saksområder gi forskrift om at vedtak som skal begrunnes etter første ledd, i stedet skal begrunnes etter reglene i andre ledd. Hvis tungtveiende grunner gjør det nødvendig, kan Kongen for bestemte saksområder gi forskrift om at begrunnelse kan unnlates.

§ 57 Krav til begrunnelsens innhold

(1) Begrunnelsen skal tjene til å forklare sakens utfall for parten. I begrunnelsen skal det opplyses om

- hvilke faktiske omstendigheter som har hatt betydning for sakens utfall
- hvilke regler vedtaket bygger på, og i nødvendig utstrekning hva reglene går ut på
- hvilke hensyn forvaltningsorganet særlig har lagt vekt på i sin vurdering.

(2) Begrunnelsens omfang skal tilpasses vedtakets betydning.

(3) Opplysninger som kan unntas fra partsinnsyn etter § 50, kan utelates fra begrunnelsen.

§ 58 Melding om enkeltvedtak mv.

(1) Forvaltningsorganet skal sørge for at parten gis melding om vedtaket så snart som mulig.

(2) Melding kan unnlates dersom det er åpenbart unødvendig og vedtaket ikke medfører skade eller ulempe for parten, eller dersom det vil være uforholdsmessig krevende å spore opp parten.

(3) Hvis det er fattet et muntlig vedtak etter § 55 andre ledd og vedtakssituasjonen gjør det nødvendig, kan forvaltningsorganet gi en part muntlig melding om vedtaket. Forvaltningsorganet skal uten ugrunnet opphold gi parter som har fått muntlig melding, en skriftlig bekreftelse av vedtaket med informasjonen nevnt i § 59, med mindre vilkårene i andre ledd er oppfylt.

(4) Hvis det er sendt forhåndsvarsel etter § 42 og saken avsluttes uten at det fattes enkeltvedtak, skal parten orienteres om at saken er avsluttet.

§ 59 Innholdet i meldingen

(1) Meldingen skal inneholde vedtaket og begrunnelsen for det. Hvis forvaltningsorganet lar være å gi samtidig begrunnelse i medhold av § 56 andre ledd eller forskrift etter § 56 fjerde ledd, skal meldingen informere om retten etter § 56 tredje ledd til å kreve etterfølgende begrunnelse.

(2) I meldingen skal det opplyses om hvordan forvaltningsorganet kan kontaktes om vedtaket. Det skal opplyses om navnene til saksbehandleren og den ansvarlige for vedtaket, hvis ikke tungtveiende grunner talar mot det.

(3) Hvis det kan være aktuelt i saken, skal meldingen også inneholde

- informasjon om klageadgang, klageinstans, klagefrist og fremgangsmåten ved klage
- forklaring av en automatisert avgjørelse omfattet av personvernforordningen artikkel 22 og informasjon om retten til å kreve manuell kontroll
- informasjon om retten til innsyn i sakens dokumenter
- informasjon om forvaltningsorganets veiledningsplikt
- informasjon om adgangen til og hovedvilkårene for å få dekket sakskostnader
- informasjon om adgangen til å be om at iverksettningen av vedtaket blir utsatt
- informasjon om adgangen til å søke fri rettshjelp
- informasjon om at retten til å klage saken inn for Sivilombudet ikke gjelder for vedtak fattet i statsråd
- informasjon om særlige vilkår for søksmål etter § 60 eller annen lovbestemmelse.

(4) Vilkår for søksmål som nevnt i bokstav i gjelder bare dersom det er opplyst om dem i meldingen.

§ 60 Vilkår for å ta ut søksmål for domstolene

(1) Forvaltningsorganet kan i melding etter § 58 bestemme at søksmål om gyldigheten av vedtaket eller krav om erstatning som følge av vedtaket bare kan reises hvis parten har klaget og klagesaken er endelig avgjort. Søksmål kan likevel reises når det er gått seks måneder fra klagen ble fremsatt, hvis det ikke skyldes klageren at endelig avgjørelse ikke foreligger.

Kapittel 8 Klage

§ 61 Klagerett

(1) Et enkeltvedtak kan påklages av

- en part
- andre som i vesentlig grad berøres av vedtaket
- en forening eller stiftelse dersom vedtaket berører interesser som det ligger innenfor dens formål og naturlige virkeområde å ivareta.

(2) Første ledd bokstav b og c gjelder likevel ikke dersom saken berører rettigheter av så personlig karakter at det er urimelig at saken påklages av andre enn en part.

(3) Klageinstansens vedtak kan ikke påklages.

(4) For særskilte saksområder kan Kongen gi forskrift om klageregler som utfyller eller avviker fra reglene i dette kapittelet. Forskrift som begrenser klageretten eller på annen måte vesentlig fraviker reglene i dette kapittelet til skade for partsinteresser, kan bare gis dersom tungtveiende grunner gjør det nødvendig.

§ 62 Klageinstans

(1) Klageinstans for enkeltvedtak som er fattet av et statlig forvaltningsorgan, er

- a. nærmeste overordnede forvaltningsorgan
- b. en klagenemnd dersom det er bestemt i eller i medhold av lov.

(2) Klageinstans for vedtak som er fattet av en kommune eller fylkeskommune, er kommunestyret eller fylkestinget. Dersom kommunestyret eller fylkestinget har bestemt det, er klageinstansen et særskilt klageutvalg eller formannskapet eller fylkesutvalget. Departementet er klageinstans for vedtak som er fattet av kommunestyret eller fylkestinget.

(3) Et statlig forvaltningsorgan er klageinstans for vedtak som er fattet av kommunen eller fylkeskommunen, dersom

- a. det er bestemt i eller i medhold av loven som gir hjemmel for vedtaket
- b. vedtaket er fattet etter delegering fra det statlige organet.

(4) Klageinstans for vedtak som er fattet av egne rettssubjekter som er gitt myndighet fra kommunen eller fylkeskommunen, er én eller flere særskilte klagenemnder som er oppnevnt av det øverste organet i rettssubjektet. Departementet er klageinstans for vedtak som er fattet av det øverste organet i rettssubjektet.

§ 63 Klagefrist

(1) Fristen for å klage er tre uker fra meldingen om vedtaket er kommet frem til parten. Når et forvaltningsorgan har gjort meldingen om vedtaket tilgjengelig i et elektronisk informasjonssystem, regnes meldingen som kommet frem når det er sendt varsel etter § 10 tredje ledd. Formidles vedtaket ved offentlig kunngjøring, løper klagefristen fra den dagen vedtaket ble kunngjort første gang.

(2) For den som ikke har mottatt melding om vedtaket, løper klagefristen fra den dagen vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til vedtaket. Hvis vedtaket går ut på å gi noen en rettighet eller annen

fordel, utløper likevel klagefristen for andre senest tre måneder etter at vedtaket ble fattet.

(3) Har en part krevd begrunnelse etter § 56 tredje ledd, avbrytes klagefristen. Ny klagefrist begynner å løpe når begrunnelsen er kommet frem til parten, eller når parten på annen måte er gjort kjent med den.

(4) Klagefristen beregnes etter reglene i domstoloven §§ 148 og 149.

(5) I særlige tilfeller kan underinstansen eller klageinstansen forlenge klagefristen før den er utløpt.

§ 64 Overholdelse av klagefristen

(1) Klagen er fremsatt i tide når den er sendt eller levert til det forvaltningsorganet som fattet vedtaket (underinstansen), før klagefristen er utløpt.

(2) Hvis klagen ikke kommer frem, må klageren sende eller levere den på nytt senest én uke etter at han eller hun ble kjent med eller burde ha forstått at klagen ikke var mottatt. Er klagefristen kortere enn én uke, må klageren sende eller levere klagen på nytt innen en frist som er like lang som den opprinnelige klagefristen.

§ 65 Oversitting av klagefristen mv.

(1) Selv om klagen er fremsatt for sent, kan den tas til behandling

- a. dersom parten eller partens fullmektig ikke kan lastes for å ha oversittet fristen eller for å ha drøyd med å klage etterpå, eller
- b. dersom særlige grunner gjør det rimelig at klagen blir prøvd.

(2) I vurderingen av om klagen bør tas til behandling, skal det også legges vekt på om endring av vedtaket kan medføre skade eller ulempe for andre.

(3) Klagen kan ikke tas til behandling som klagesak når det har gått mer enn ett år siden vedtaket ble fattet.

§ 66 Klagens adressat, form og innhold

(1) En klage skal

- a. fremsettes skriftlig for underinstansen
- b. nevne hvilket vedtak det klages over, og om nødvendig gi opplysninger som trengs for å kunne fastslå om klageren har klagerett og har overholdt klagefristen
- c. nevne hvilken endring klageren ønsker i vedtaket.

(2) Klageren bør begrunne klagen.

(3) Er muntlig klage tillatt, skal forvaltningsorganet sette den opp skriftlig.

(4) Hvis en klage ikke oppfyller kravene i første ledd, skal forvaltningsorganet sette en kort frist for retting eller utfylling.

§ 67 Underinstansens behandling av klagesaken

(1) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal underinstansen avvise klagen, med mindre den tas til behandling i medhold av § 65.

(2) Underinstansen skal foreta de undersøkelsene som klagen gir grunn til. Eventuelle motparter skal varsles snarest mulig og gis en rimelig frist for uttalelse etter reglene i § 42. Underinstansen kan endre eller oppheve vedtaket i klagerens favør eller omgjøre vedtaket i medhold av § 71.

(3) Hvis underinstansen ikke fatter vedtak etter første eller andre ledd, skal den sende sakens dokumenter til klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Gir underinstansen en uttalelse om klagen til klageinstansen, skal den sende kopi av uttalelsen til partene, med mindre Kongen er klageinstans eller partene ikke har rett til innsyn i uttalelsen etter reglene om partsinnsyn.

§ 68 Klageinstansens behandling av klagesaken

(1) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal klageinstansen avvise klagen, med mindre den tas til behandling i medhold av § 65.

(2) Klageinstansen skal se til at saken er utredet i samsvar med § 44, før den fatter vedtak. Klageinstansen kan prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter. Den skal vurdere synspunktene klageren kommer med. Klageinstansen kan også ta opp forhold som klageren ikke har nevnt, og skal vurdere om vedtaket er lovlig. Den kan pålegge underinstansen å foreta nærmere undersøkelser m.m.

(3) Er et statlig organ klageinstans for vedtak fattet av en kommune eller fylkeskommune, skal klageinstansen legge særlig stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønn. Det skal fremgå klart av begrunnelsen om en endring i vedtaket skyldes endrede faktiske forhold, feil ved vedtaket eller en overprøving av kommunens frie skjønn. Hvis klageinstansen prøver det frie skjønn, skal begrunnelsen også redegjøre for hvordan klageinstansen har lagt vekt på hensynet til det kommunale selvstyret, og hvilke andre hensyn som har vært sentrale i vurderingen.

(4) Vedtaket kan ikke endres til skade for klageren, med mindre klageinstansen kommer til at klagerens interesser må vike for hensynet til andre allmenne eller private interesser. Melding om at vedtaket er endret, må være sendt til klageren innen tre måneder etter at underinstansen mottok klagen. Begrensningene i første og andre punktum gjelder likevel ikke når vedtaket også er påklaget av en annen som får helt eller delvis medhold i sin klage.

(5) Klageinstansen kan selv fatte nytt vedtak i saken. Hvis klageinstansen ser grunn til det, kan den i stedet

oppheve vedtaket og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.

§ 69 Sakskostnader

(1) Når et vedtak blir endret til gunst for en part, skal han tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, med mindre endringen skyldes partens eget forhold eller forhold utenfor partens og forvaltningens kontroll, eller andre særlige forhold taler mot det.

(2) Et krav om sakskostnader må settes frem senest tre uker etter at meldingen om det endrede vedtaket er kommet frem til parten. Reglene i § 63 fjerde og femte ledd og §§ 64 til 66 gjelder tilsvarende. Kravet avgjøres av organet som fattet nytt vedtak i saken. Sakskostnadene dekkes av organet som fattet vedtaket som er endret.

(3) Et enkeltvedtak om sakskostnader kan påklages etter reglene i dette kapittelet. Kongen kan gi forskrift som utfyller eller avviker fra klagereglene for særskilte saksområder, og om at bestemte avgjørelser om sakskostnader ikke skal kunne påklages.

Kapittel 9 Retting, omgjøring og ugyldighet

§ 70 Retting av feil i vedtak

(1) Et forvaltningsorgan kan av eget tiltak eller dersom en part ber om det, rette klare skrive- eller regnefeil, utelatelser og andre lignende feil i et enkeltvedtak som det har fattet. Uriktige personopplysninger skal rettes, jf. personvernforordningen artikkel 16.

(2) Forvaltningsorganet skal sende det rettede vedtaket til partene i saken. Det skal fremgå av vedtaket at det er rettet, og hva som er rettet.

§ 71 Omgjøring av eget vedtak

(1) Et forvaltningsorgan kan omgjøre sitt eget enkeltvedtak hvis

- a. melding om vedtaket ikke er kommet frem til parten og vedtaket heller ikke er gjort offentlig kjent av forvaltningsorganet
- b. endringen ikke er til skade for noen part
- c. parten bryter vilkår i vedtaket eller sentrale forutsetninger for vedtaket svikter og omgjøringen ikke er uforholdsmessig
- d. sterke allmenne eller private interesser som taler for omgjøring, veier vesentlig tyngre enn hensynene som taler imot.

§ 72 Omgjøring i overordnet forvaltningsorgan

(1) Et overordnet forvaltningsorgan kan omgjøre et enkeltvedtak hvis et av vilkårene i § 71 er oppfylt.

(2) Et overordnet forvaltningsorgan kan også omgjøre et vedtak til skade for en part dersom hensynet til allmenne eller private interesser veier tyngre enn hensynet til parten. Varsel om at vedtaket vil bli overprøvd, må i så fall sendes parten senest tre uker etter at det ble sendt melding om vedtaket, og melding om at vedtaket er omgjort, må sendes parten senest tre måneder etter samme tidspunkt. Hvis omgjøringen gjelder et vedtak i en klagesak, må melding om at vedtaket er omgjort, likevel sendes innen tre uker.

(3) Når det følger av denne paragrafen eller av annen lov at et statlig organ kan omgjøre et vedtak fattet av en kommune eller fylkeskommune, skal organet legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønn. Reglene i § 68 tredje ledd andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.

§ 73 Saksbehandlingen i omgjøringssaker

(1) For behandling av saker om omgjøring etter §§ 71 og 72 gjelder reglene i kapittel 7 og 8, unntatt ved avslag på omgjøringsanmodninger.

(2) Forvaltningsorganet vurderer selv om det skal behandle en anmodning om omgjøring.

§ 74 Ugyldighet

(1) Et enkeltvedtak er ugyldig så langt det mangler nødvendig hjemmel. I helt særlige unntakstilfeller vil hensynet til en part som i aktsom god tro har innrettet seg etter vedtaket, føre til at vedtaket likevel er gyldig.

(2) Når det er gjort feil ved behandlingen av saken, er vedtaket ugyldig hvis det er en reell mulighet for at feilen kan ha påvirket vedtakets innhold. Vedtaket er likevel gyldig hvis særlige grunner tilsier det. I vurderingen etter andre punktum skal det blant annet legges vekt på om parten har innrettet seg etter vedtaket, om parten selv er å bebreide for feilen eller har vært kjent med den, om ugyldighet er til gunst eller skade for parten eller andre, hva slags feil som er begått, og hvor grov feilen er, og hvor lang tid som er gått.

(3) Hvis forvaltningsorganet blir klar over at et vedtak er helt eller delvis ugyldig, skal det oppheve eller endre vedtaket så langt ugyldigheten rekker. Hvis feilen kan repareres i ettertid, kan forvaltningsorganet i stedet beslutte å opprettholde det opprinnelige vedtaket. Plikten etter første punktum gjelder bare så langt det foreligger et reelt behov for å oppheve eller endre vedtaket.

(4) En opphevelse, endring eller opprettholdelse av et vedtak etter tredje ledd kan også besluttes av et overordnet forvaltningsorgan.

(5) For behandlingen av saker etter tredje ledd gjelder reglene i kapittel 7 og 8.

Kapittel 10 Iverksetting og tvangsmulkt

§ 75 Iverksetting av enkeltvedtak

(1) Et enkeltvedtak kan iverksettes straks, med mindre noe annet følger av vedtaket eller det blir besluttet utsatt iverksetting etter § 76.

(2) Iverksettingen skal foretas så hensynsfullt som forholdene tillater, overfor dem som berøres.

§ 76 Utsatt iverksetting

(1) Underinstansen, klageinstansen eller et annet overordnet organ kan beslutte å utsette iverksettingen av et enkeltvedtak helt eller delvis til

- klagefristen har utløpt eller en eventuell klage er behandlet
- saken er endelig avgjort av domstolene, i tilfeller der søksmål er eller vil bli reist
- Sivilombudet har avgitt uttalelse, i tilfeller der vedtaket er eller vil bli klaget inn for ombudet.

(2) Hvis det vil være umulig å gjøre om virkningen av at vedtaket iverksettes, eller det er en risiko for at iverksettingen kan sette noens liv eller helse i fare, skal iverksettingen utsettes til en eventuell klage er behandlet, eller hvis søksmål blir reist, til det er avsagt dom i første instans. Plikten til å utsette iverksettingen gjelder likevel ikke hvis forvaltningsorganet finner at tungtveide samfunnsmessige eller private hensyn taler mot det, eller hvis det er åpenbart at klagen eller søksmålet ikke vil føre frem.

(3) En anmodning om utsatt iverksetting skal avgjøres så snart som mulig. Det kan settes vilkår for utsettelsen. Avslag skal begrunnes.

§ 77 Tvangsmulkt

(1) Når det er fastsatt i lov, kan et forvaltningsorgan fatte vedtak om at en part skal ilegges tvangsmulkt for å sikre at parten oppfyller plikter som følger av lov, forskrift eller en individuell avgjørelse.

(2) Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et beløp som forfaller ved hver overtredelse. Tvangsmulkt påløper ikke dersom det blir umulig å oppfylle plikten som følge av forhold utenfor partens kontroll.

(3) Forvaltningsorganet kan i særlige tilfeller frafalle påløpt tvangsmulkt helt eller delvis.

(4) Tvangsmulkt tilfaller statskassen.

(5) Er parten uenig i at betingelsene for å ilegge tvangsmulkten har inntrådt, eller i tvangsmulkten omfang, kan dette påklages særskilt. Reglene i kapittel 8 gjelder tilsvarende.

Kapittel 11 Administrative sanksjoner

§ 78 Virkeområdet for reglene om administrative sanksjoner

(1) Reglene i dette kapittelet gjelder for saker om administrative sanksjoner.

(2) Med administrativ sanksjon menes en negativ reaksjon som ilegges av et forvaltningsorgan for overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som er regnet som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjonen.

§ 79 Overtredelsesgebyr

(1) Et forvaltningsorgan kan ilegge overtredelsesgebyr når det er fastsatt i lov.

(2) Overtredelsesgebyr kan ilegges etter faste satser eller utmåles i det enkelte tilfellet (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme. Faste satser og øvre rammer for utmålingen må være fastsatt i eller i medhold av lov. Kongen kan gi forskrift om slike faste satser og øvre rammer.

(3) Ved individuell utmåling av overtredelsesgebyr rettet mot fysiske personer kan det blant annet legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, hvilke fordeler som er eller kunne vært oppnådd ved overtredelsen, samt overtrederens skyld og økonomiske evne. For foretak gjelder § 81 andre ledd.

(4) Forhåndsvarsel etter § 42 kan unnlates dersom overtredelsesgebyr ilegges på stedet.

(5) Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble fattet. Lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere.

(6) Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.

§ 80 Administrativt rettighetstap

(1) Et forvaltningsorgan kan fatte vedtak om administrativt rettighetstap når det er fastsatt i lov. Administrativt rettighetstap er en administrativ sanksjon som trekker tilbake eller begrenser en offentlig tillatelse.

(2) Administrativt rettighetstap kan bare ilegges så langt det er forholdsmessig etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig. Vedtaket skal gjelde for en bestemt tid.

§ 81 Administrativ foretakssanksjon

(1) Når det er fastsatt i lov at et foretak kan ilegges en administrativ sanksjon, er skyldkravet uaktsomhet med mindre noe annet er bestemt. Med foretak menes selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenlutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.

(2) Når det skal avgjøres om et foretak skal ilegges en administrativ sanksjon, og når en sanksjon skal utmåles individuelt, kan det blant annet tas hensyn til

a. sanksjonens preventive virkning

- b. overtredelsens grovhet og om noen som handler på vegne av foretaket, har utvist skyld
- c. om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen
- d. om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser
- e. om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
- f. om foretaket har begått flere overtredelser eller tidligere er ilagt reaksjoner for lignende handlinger eller andre handlinger av betydning for saken
- g. foretakets økonomiske evne
- h. om foretaket eller noen som har handlet på vegne av det, er ilagt andre reaksjoner som følge av overtredelsen, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt administrativ sanksjon eller straff
- i. om overenskomst med en fremmed stat eller internasjonal organisasjon forutsetter bruk av administrativ foretakssanksjon eller foretaksstraff.

§ 82 Samordning av sanksjonssaker

(1) I tilfeller der et forvaltningsorgan har grunn til å anta at både straff og administrativ sanksjon kan være aktuelle reaksjoner mot samme overtredelse, må organet i samråd med påtalemyndigheten avklare om forholdet skal forfølges strafferettslig, administrativt eller både strafferettslig og administrativt.

(2) I tilfeller der et forvaltningsorgan har grunn til å anta at også et annet organ kan komme til å ilegge en administrativ sanksjon, skal forvaltningsorganet sørge for at behandlingen av sanksjonsspørsmålet blir samordnet.

§ 83 Orientering om taushetsrett mv.

(1) I en sak om administrativ sanksjon skal forvaltningsorganet gjøre de parter som det er aktuelt for, oppmerksom på at de kan ha rett til ikke å svare på spørsmål eller utlevere dokumenter eller gjenstander i tilfeller der et svar eller en utlevering vil kunne utsette dem for administrativ sanksjon eller straff. Orienteringsplikten gjelder ikke overfor parter som må antas å være kjent med at de kan ha en slik rett.

§ 84 Domstolenes kompetanse ved prøving av vedtak om administrative sanksjoner

(1) Når en domstol skal prøve et vedtak om en administrativ sanksjon, kan den prøve alle sider av saken.

Kapittel 12 Nemnder og uavhengige organer i statsforvaltningen

§ 85 Virkeområdet for reglene om nemnder

(1) Reglene i §§ 86 til 91 gjelder for kollegiale organer i statsforvaltningen som fatter enkeltvedtak. Reglene gjelder ikke for regjeringen.

(2) Kongen kan gi forskrift som utfyller eller avviker fra reglene i §§ 86 til 91.

§ 86 Oppnevning av medlemmer i nemnder

(1) En nemnds medlemmer og eventuelle varamedlemmer oppnevnes for fire år og kan gjenoppnevnes én gang.

(2) Oppnevningsmyndigheten utpeker leder og eventuell nestleder for nemnda.

§ 87 Opphør av verv som medlem av en nemnd

(1) Oppnevningsmyndigheten kan løse et medlem fra vervet hvis medlemmet ber om det av personlige grunner, eller hvis medlemmet grovt har krenket plikter som følger med vervet.

(2) I særlige tilfeller kan oppnevningsmyndigheten løse ett eller flere medlemmer fra vervet hvis det er nødvendig for at nemnda skal ivareta sine oppgaver.

(3) Når et medlem av nemnda fratrer etter første eller andre ledd eller dør, avgjør oppnevningsmyndigheten om et varamedlem skal rykke opp, eller om det skal oppnevnes et nytt medlem for resten av oppnevningsperioden.

§ 88 Delegering i nemnder

(1) En nemnd kan delegere sin myndighet til å fatte vedtak til lederen, ett eller flere medlemmer av nemnda eller sekretariatet når det er bestemt i lov eller forskrift.

§ 89 Hvordan vedtak fattes i nemnder

(1) En nemnd skal behandle saker og fatte vedtak i møte. Møtet kan gjennomføres som fjernmøte der medlemmene kan se og kommunisere med hverandre.

(2) Nemndas leder kan beslutte at vedtak skal fattes skriftlig ved sirkulasjon blant medlemmene hvis

- a. saken haster
- b. saken er kurant på bakgrunn av fast praksis i nemnda eller en prinsippavgjørelse om tilsvarende forhold
- c. saken er diskutert i møte og det bare er behov for mindre avklaringer, suppleringer eller endringer før avgjørelsen treffes
- d. avgjørelsen kunne vært delegert til nemndas leder, ett eller flere medlemmer av nemnda eller sekretariatet.

§ 90 Vedtaksførhet, flertallskrav og stemmeplikt

(1) En nemnd kan fatte vedtak når mer enn halvparten av medlemmene deltar i behandlingen og avgir stemme. I nemnder som skal være sammensatt av personer med bestemt kompetanse eller erfaring, må i tillegg hensynene bak kravene til nemndas sammensetning ivaretas.

(2) Vedtak fattes ved alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Ved stemmelikhet har nemndas leder dobbeltstemme. Vedtaket skal opplyse om eventuell dissens.

(3) Nemndsmedlemmene har plikt til å avgi stemme. Et medlem kan søke om å bli fritatt fra å delta i behandlingen av en sak av tungtveiende personlige grunner. Nemnda avgjør søknaden uten at medlemmet deltar. Hvis flere medlemmer søker om fritak i samme sak, gjelder § 29 tredje ledd tilsvarende.

§ 91 Møteprotokoll

(1) En nemnd skal føre protokoll med opplysninger om når vedtak er fattet, hva vedtaket gjelder, og hva nemndas medlemmer har stemt.

§ 92 Uavhengige organer i statsforvaltningen

(1) Når en lov fastsetter at et statlig forvaltningsorgan er uavhengig, kan ikke andre forvaltningsorganer instruere organet om saksbehandlingen eller innholdet i avgjørelsene, verken generelt eller i den enkelte saken. Andre organer kan heller ikke omgjøre det uavhengige organets vedtak eller fatte vedtak i en sak som hører under det uavhengige organet.

(2) For avgjørelser som et uavhengig organ treffer om saksbehandlingen, innsyn, sakskostnader eller ansettelses forhold, er klageinstansen det departementet som organet administrativt hører under.

§ 93 Særskilte klagenemnder i statsforvaltningen

(1) En særskilt klagenemnd i statsforvaltningen som er opprettet i eller i medhold av lov, kan ikke instrueres i enkeltsaker uten hjemmel i lov.

(2) En særskilt klagenemnd kan ikke instruere underinstansen, omgjøre underinstansens vedtak etter § 72 eller oppheve eller endre underinstansens vedtak etter § 74 tredje ledd.

Kapittel 13 Forskrifter

§ 94 Plikt til utredning av forskrifter

(1) Før et forvaltningsorgan fastsetter en forskrift, skal det sørge for at saken er forsvarlig utredet. Forvaltningsorganet skal blant annet utrede behovet for forskriften, alternativer til forskriftsregulering og hvilke virkninger forskriften vil ha for allmenne og private in-

teresser. Omfanget av utredningen skal tilpasses sakens betydning og behovet for en rask avgjørelse.

§ 95 Høring av forslag til forskrifter

(1) Før en forskrift blir fastsatt, skal det gjennomføres en høring. Høringer skal være åpne for innspill fra alle. Offentlige og private virksomheter og organisasjoner som en forskrift skal gjelde for, eller som ivaretar interesser som blir berørt, skal informeres om høringen. Det samme gjelder andre så langt det er nødvendig for å få saken tilstrekkelig opplyst.

(2) Forvaltningsorganet bestemmer hvordan høringen gjennomføres, og skal sette en frist for å gi uttalelse. Høringsfristen skal tilpasses forskriftens omfang og betydning og skal settes slik at høringsinstansene får en reell mulighet for medvirkning. Fristen skal være minst tre måneder hvis ikke særlige grunner tilsier en kortere frist.

- (3) Forvaltningsorganet kan unnlate høring hvis
- a. det ikke er praktisk mulig fordi rask avgjørelse i saken er nødvendig
 - b. høring kan vanskeliggjøre gjennomføringen av forskriften eller svekke dens effektivitet
 - c. høring er åpenbart unødvendig.

§ 96 Formkrav til forskrifter

- (1) En forskrift skal
- a. betegnes som forskrift
 - b. angi forvaltningsorganet som har fastsatt forskriften
 - c. uttrykkelig vise til den eller de bestemmelsene som gir forvaltningsorganet hjemmel til å fastsette forskriften.

(2) Hvis forskriften inneholder tekniske regler etter EØS-høringsloven, skal det i forskriften henvises i svar med EØS-høringsloven § 12.

§ 97 Kunngjøring av forskrifter

(1) En forskrift skal kunngjøres i Norsk Lovtidend så snart den er fastsatt. Kongen kan gi forskrift om kunngjøring på annen måte i tilfeller der kunngjøring i Norsk Lovtidend ikke er hensiktsmessig på grunn av forskriftens art eller innhold.

(2) En forskrift kan anvendes til skade for den enkelte bare hvis den er kunngjort etter første ledd, eller hvis vedkommende kjente eller burde ha kjent til forskriften fordi den er gjort tilgjengelig på en annen forsvarlig måte.

§ 98 Adgangen til å fravike forskrifter

(1) Et forvaltningsorgan kan bare fravike en forskrift i enkeltsaker hvis forskriften selv eller loven som hjemler forskriften, gir adgang til det.

Kapittel 14 Avsluttende bestemmelser

§ 99 Ikrafttredelse

(1) Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid og gi overgangsregler.

(2) Fra den tiden loven trer i kraft, oppheves lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker.

§ 100 Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner gjøres følgende endringer:

§ 11-10 nytt femte ledd skal lyde:

Avgjørelsen om et medlems habilitet treffes av det folkevalgte organet selv, uten at medlemmet deltar. Hvis organet skal vurdere habiliteten til flere medlemmer i samme sak, skal ingen av disse medlemmene delta ved avgjørelsen om egen eller andres habilitet. Hvis det er nødvendig for at organet skal være vedtaksført, skal likevel alle møtende medlemmer delta.

§ 18-1 nytt femte skal lyde:

Forvaltningsloven gjelder for interkommunale politiske råd med de særreglene som følger av loven her.

§ 19-1 nytt femte ledd skal lyde:

Forvaltningsloven gjelder for oppgavefelleskap med de særreglene som følger av loven her.

2. I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper gjøres følgende endringer:

§ 15 skal lyde:

§ 15 Inhabilitet

Om inhabilitet for selskapets ansatte og medlemmer av selskapets styrende organer gjelder kommuneloven § 13-3 og § 11-10 tilsvarende.

Ny § 15 a skal lyde:

§ 15 a Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder for interkommunale selskaper som er omfattet av offentliglova.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom A § 6 i tilrådinga og forslag nr. 3, frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Forvaltningsloven § 6 skal lyde:

§ 6 Beredskapshjemmel

(1) Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og det på grunn av disse forholdene er fare ved opphold, kan

Kongen i statsråd i midlertidig forskrift fravike saksbehandlingsregler i loven her eller i andre lover. En slik forskrift kan bare gis når og i den utstrekning det er nødvendig for å opprettholde vesentlige samfunnsfunksjoner, ivareta tungtveiende samfunnsinteresser eller gjennomføre beredskapstiltak.

(2) Enhver beslutning om å ta i bruk denne bestemmelsen skal inneholde en skriftlig begrunnelse som redegjør for hvilke vilkår som er oppfylt, og hvilke samfunnshensyn som begrunner unntak fra ordinær saksbehandling.

(3) Forskrifter fastsatt med hjemmel i denne bestemmelsen skal gjelde i maksimalt tre måneder, og kan kun forlenges etter ny vurdering og beslutning i statsråd.

(4) Departementet skal etter bruk av hjemmelen uten unødig opphold orientere Stortinget om hvilke beslutninger som er truffet med hjemmel i bestemmelsen. Det skal gjennomføres en evaluering av bruken innen seks måneder etter at krisesi-tuasjonen er avsluttet.

(5) Beredskapsloven §§ 3 og 4 gjelder tilsvarende.»

Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei tilrådinga vedteken med 61 mot 44 røyster. (Voteringsutskrift kl. 15.09.40)

Presidenten: Det blir votert over A § 14 tredje ledd. Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 91 mot 12 røyster. (Voteringsutskrift kl. 15.10.02)

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom A §§ 31 og 33 i tilrådinga og forslag nr. 7 og 8, frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Forslag nr. 7 lyder:

«Forvaltningsloven § 33 skal lyde:

§ 33 *Bortfall av taushetsplikt*

(1) Taushetsplikten etter § 31 og § 32 skal falle bort når grunnlaget for taushetsplikten svekkes eller ikke lenger er til stede.

(2) Kongen kan gi forskrift om at taushetsplikten for bestemte typer opplysninger skal falle bort tidligere eller senere enn det som følger av første ledd.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Forvaltningsloven § 31 skal lyde:

§ 31 *Taushetsplikt om personlige forhold*

(1) Opplysninger om noens personlige forhold er taushetsbelagte.

(2) Taushetsplikten omfatter ikke opplysninger om fødselsnummer eller nummer med tilsvarende funksjon, statsborgerskap, bosted, postadresse, e-postadresse, telefonnummer, sivilstand, yrke, arbeidsgiver eller arbeidssted, med mindre opplysningene avslører et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Taushetsplikten omfatter heller ikke opplysninger som brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for eksempel når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder, eller opplysninger som grunnlaget for taushetsplikt av andre helt særlige grunner ikke gjør seg gjeldende for.

(3) Kongen kan gi forskrift om hvilke opplysninger som omfattes av taushetsplikten etter denne paragrafen.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei tilrådinga vedteken med 83 mot 21 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.32)

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom A § 68 tredje ledd i tilrådinga og forslag nr. 10, frå Arbeidarpartiet. Forslaget lyder:

«Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven):

§ 68 tredje ledd skal lyde:

Er et statlig organ klageinstans for vedtak fattet av en kommune eller fylkeskommune, skal klageinstansen legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønnet. Det skal fremgå klart av begrunnelsen om en endring i vedtaket skyldes endrede faktiske forhold, feil ved vedtaket eller en overprøving av kommunens frie skjønn. Hvis klageinstansen prøver det frie skjønnet, skal begrunnelsen også redegjøre for hvordan klageinstansen har lagt vekt på hensynet til det kommunale selvstyret, og hvilke andre hensyn som har vært sentrale i vurderingen.»

Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Arbeidarpartiet blei tilrådinga vedteken med 56 mot 49 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.02)

Presidenten: Det blir votert over A § 69.

Arbeidarpartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 77 mot 28 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.21)

Presidenten: Det blir votert over resten av A.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Vidare var tilrådd:

B.

I

Stortinget ber regjeringen gjennomgå reglene for bruk av beredskapshjemmelen i forvaltningsloven og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

II

Stortinget ber regjeringen evaluere virkningene av lovendringene i forvaltningsloven om automatisert saksbehandling og automatiserte avgjørelser innen tre år etter lovens ikrafttredelse.

III

Stortinget ber regjeringen følge opp overfor forvaltningen gjennom forskrift, veiledninger etc. og understreke at veiledningsplikten først kan anses som oppfylt når informasjonen er mottatt og forstått av den enkelte.

IV

Stortinget ber regjeringen på egnet måte innskjerpe overfor forvaltningen at forvaltningslovens bestemmelser vedrørende krav til saksbehandlingstid og personer og virksomheters rett til svar blir ivaretatt.

V

Stortinget ber regjeringen sørge for at rettssikkerheten ivaretas når staten ilegger privatpersoner og virksomheter administrative sanksjoner, og ber regjeringen utrede hvordan kravene til saksbehandling som EMK artikkel 6 oppstiller for slike saker, kan ivaretas.

VI

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan forvaltningen skal imøtekomme behovet for alternative løsninger som ivaretar rettighetene til personer som ikke kan eller ønsker å ta i bruk digitale løsninger.

Presidenten: Det blir votert over B I.

Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 61 mot 43 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.04)

Presidenten: Det blir votert over B III.

Arbeidarpartiet og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 71 mot 32 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.24)

Presidenten: Det blir votert over B VI.

Framstegspartiet og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 87 mot 17 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.44)

Presidenten: Det blir votert over B II, IV og V.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 32, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad og Johan Aas om offentlig tilgjengelig register over visse seksualforbrytere som er domfelt for overgrep mot barn (Innst. 477 S (2024–2025), jf. Dokument 8:204 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Tor André Johnsen sett fram to forslag på vegner av Framstegspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede avgrensningsspørsmål for innføring av et offentlig tilgjengelig register over de som er domfelt for de mest alvorlige kategoriene av seksualforbrytelser mot barn.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovendringsforslag for innføring av et offentlig tilgjengelig register over de som er domfelt for de mest alvorlige kategoriene av seksualforbrytelser mot barn.»

Det blir votert alternativt mellom disse forslaga og tilrådinga frå komiteen.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:204 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helge André Njåstad og Johan Aas om et offentlig tilgjengelig register over visse seksualforbrytere som er domfelt for overgrep mot barn – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Framstegspartiet blei tilrådinga vedteken med 91 mot 13 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.39)

Votering i sak nr. 33, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Erlend Wiborg, Himanshu Gulati og Johan Aas om narkotikabekjempelse ved norske skoler (Innst. 506 S (2024–2025), jf. Dokument 8:205 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Else Marie Rødby sett fram to forslag på vegner av Senterpartiet og Framstegspartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at politiet har adgang til å gjennomføre forebyggende tiltak med

bruk av narkotikahund ved barneskoler, ungdomsskoler og videregående skoler. Regjeringen bes legge til rette for at politiet aktivt benytter denne adgangen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det etableres flere narkotikahundekvipasjer til bruk for politiet.»

Det blir votert alternativt mellom disse forslaga og tilrådinga frå komiteen.

Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaga.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:205 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Erlend Wiborg, Himanshu Gulati og Johan Aas om narkotikabekjempelse ved norske skoler – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Senterpartiet og Framstegspartiet blei tilrådinga vedteken med 72 mot 33 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.31)

Votering i sak nr. 34, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 68/2025 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2021/2118 (Innst. 474 S (2024–2025), jf. Prop. 74 LS (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 68/2025 av 14. mars 2025 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv (EU) 2021/2118 om endring av direktiv 2009/103/EF om ansvarsforsikring for motorvogn og kontroll med at forsikringsplikten overholdes.

V o t e r i n g :

Tilrådinga blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 35, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i bilansvarslova (gjennomføring av endringsdirektiv til motorvognforsikringsdirektivet i norsk rett) (Innst. 475 L (2024–2025), jf. Prop. 74 LS (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

I o v

om endringer i bilansvarslova (gjennomføring av endringsdirektiv til motorvognforsikringsdirektivet i norsk rett)

I

I lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogn-er gjer gjøres følgende endringer:

I kapittel II skal ny § 10 a lyde:

§ 10 a (*skadebot ved insolvens m.m.*)

Er trygdelaget til motorvogna som har gjort skaden, under insolvensbehandling eller avvikling som definert i forskrift fastsett av departementet, skal dei trygdelaga som er godkjende etter § 17 fyrste leden bokstav a, bera skaden i lag overfor skadelidarar som bur her i riket, i det same omfanget som trygda hjå trygdelaget ville ha dekt skaden. Skadelidarane kan i slike tilfelle krevje skadebota hjå Trafikkforsikringsforeningen.

Fyrste leden gjeld berre om trygdelaget til motorvogna som har gjort skaden, har løyve til å tilby trygd innanfor EØS-området.

Det felles ansvaret trygdelaga har etter fyrste leden, gjeld også for attsøkjingskrav Trafikkforsikringsforeningen må betale til andre skadebotorgan i samsvar med dei pliktene staten har etter EØS-avtalen.

Departementet kan gje nærare føresegner om skadebotordninga etter denne paragrafen i forskrift.

§ 17 første ledd bokstav h skal lyde:

h. trygding for motorvogner som blir ført inn til riket utan å vere registrert her, *eller som er registrert her og blir ført ut av riket,*

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Departementet kan gi overgangsregler.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 36, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om bedre digital beredskap i urolige tider (Innst. 433 S (2024–2025), jf. Dokument 8:227 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram ti forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Ingunn Foss på vegner av Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslag nr. 2, frå Torgeir Knag Fylkesnes på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslaga nr. 3–10, frå Torgeir Knag Fylkesnes på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Det blir votert over forslaga nr. 3–10, frå Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en digital beredskapsplan som kan redusere Norges teknologiske avhengighet til USA og Kina, i samarbeid med sivilsamfunn, næringsliv og arbeidsliv.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en helhetlig sårbarhetsgjennomgang av Norges digitale infrastruktur, inkludert telekommunikasjon, programvarebruk og datalagring, med særlig vekt på avhengighet til aktører i USA, Kina og andre land med lav grad av rettssikkerhet og demokratisk kontroll.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi for gradvis løsrivelse fra digitale løsninger som overfører norske persondata til USA, med mål om å stanse all overføring av norske persondata til USA innen 1. januar 2026, med mindre USA igjen kan garantere rettssikker personvernbehandling.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge en plan for å gjøre sivil infrastruktur i offentlig sektor uavhengig av programvare fra USA og Kina, med mål om at denne erstattes av norske eller europeiske alternativer.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse offentlig sektors bruk av programvare fra selskaper med nære bånd til myndigheter eller etterretningstjenester i land hvor det finnes dokumenterte inngrep mot borgerrettigheter, rettssikkerhet eller personvern. Det skal særlig prioriteres å stanse bruken av slike løsninger der de brukes til behandling og analyse av personopplysninger.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at bevilgningene til overgang til fri og åpen programvare i offentlig sektor økes, og etablere et nasjonalt program for å utvikle og ta i bruk europeiske og åpne alternativer til programvare fra Microsoft og lignende amerikanske selskaper.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke Datatilsynets mandat og finansiering, samt utrede etablering av et uavhengig nasjonalt digitalt kriseråd med ansvar for å gi strategiske råd knyttet til digital sikkerhet, suverenitet og personvern.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke innsatsen mot digital desinformasjon gjennom å utvikle og iverksette et nasjonalt folkeopplysningsprogram om digitale trusler, kildekritikk, algoritmisk manipulasjon og fremmede aktørers påvirkningsoperasjoner.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti blei med 90 mot 15 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.17)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer av politiregisterloven og etterretningstjenesteloven som styrker personvernet og landets sikkerhet gjennom redusert datainnhenting og klare krav til kontroll og åpenhet rundt verktøyene som brukes til å overvåke norske borgere.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei med 84 mot 21 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.35)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen delta aktivt i EU-initiativer for digital suverenitet, inkludert finansiering av europeisk skytjenestekapasitet og regnekraft, og sikre norsk deltakelse i et felleseuropeisk rammeverk for digital grunninfrastruktur.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei med 65 mot 39 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.16.55)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:227 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson og Sigrid Zurbuchen Heiberg om bedre digital beredskap i urolige tider – vedtas ikke.

Presidenten: Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 61 mot 44 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.27)

Votering i sak nr. 37, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Lov om informasjonstilgang m.m. for Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven (Innst. 440 L (2024–2025), jf. Prop. 127 L (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

L o v

om informasjonstilgang m.m. for Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven

§ 1 Formålet med loven

Formålet med loven er å gi Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven tilgang til opplysninger som er nødvendige for å få utført utvalgets arbeid i henhold til mandatet, og å gi utvalget adgang til å behandle disse opplysningene.

§ 2 Adgang til å innhente informasjon uten hinder av taushetsplikt

EOS-utvalget, domstolene, Etterretningstjenesten og andre offentlige og private virksomheter, også ekomtilbydere som nevnt i etterretningstjenesteloven § 7-2 første ledd, kan uten hinder av taushetsplikt gi Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven de opplysningene som er nødvendige for at utvalget skal kunne utføre sine oppgaver. Unntaket fra taushetsplikt i ekom-

loven § 3-10 første ledd omfatter kun opplysninger om tekniske innretninger og fremgangsmåter.

Utvalget skal iaktta hensynet til rikets sikkerhet og fremmede makter og ikke søke innsyn i sikkerhetsgradert informasjon i større utstrekning enn nødvendig.

Utvalget skal ikke søke innsyn i personopplysninger i større utstrekning enn nødvendig.

§ 3 Taushetsplikt

Medlemmene i Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 g. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde. Det samme gjelder etter at materialet er avlevert til arkivdepot for de som er ansatt i eller som utfører arbeid eller tjeneste for arkivdepotet.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at utvalget avgir en ugradert evalueringsrapport.

§ 4 Behandling av personopplysninger

Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven kan behandle personopplysninger når det er nødvendig for utvalgets evalueringsarbeid.

Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven er behandlingsansvarlig frem til utvalget har avsluttet sitt arbeid. Arkivdepot er behandlingsansvarlig for personopplysninger i materiale som avleveres dit.

§ 5 Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks.

§ 2 og § 4 første ledd oppheves når Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven har avsluttet sitt arbeid, og § 4 andre ledd blir da første ledd.

§ 6 Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i lov 24. november 2023 nr. 85 om militær politimyndighet:

§ 16 første ledd skal lyde:

(1) Personell med militær politimyndighet kan avvise, stanse, bortvise eller innbringe enhver person som de har politimyndighet over, og som på grunn av beruselse forårsaket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, forstyrrer den alminnelige ro og orden eller lovlig ferdsel, utgjør en fare for sikkerheten, forulemper andre eller volder fare for seg selv eller andre.

§ 22 første ledd bokstav b skal lyde:

b. andre lovbrudd som bestemt av *riksadvokaten dersom lovbruddet er begått i tjenesten eller i anledning tjenesten*

1. på militært område
2. overfor militært personell
3. mot eller ved bruk av militært materiell.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile ble samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 38, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Hege Bae Nyholt, Mímir Kristjánsson og Marie Sneve Martinussen om å styrke veteranenes rettigheter og innføre en veteranlov i Norge (Innst. 448 S (2024–2025), jf. Dokument 8:253 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram tre forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 2, frå Ingrid Fiskaa på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre
- forslag nr. 3, frå Ingrid Fiskaa på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt

Det blir votert over forslag nr. 3, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at veteraner fra internasjonale operasjoner som søker om erstatning og kompensasjon for psykiske skader, og som får negativ spesialisterklæring, gis mulighet til å innhente en ny spesialisterklæring dekket av staten.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt blei med 89 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.47)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at soldater som på oppdrag for norske myndigheter skades i krig, krigslignende situasjoner eller andre militær-operasjoner for å skape, bevare eller gjenopprette fred i Norge eller på alliert territorium, får rett til erstatning og kompensasjon tilsvarende erstatnings- og kompensasjonsordningene for veteraner fra internasjonale operasjoner.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre blei med 84 mot 21 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.10)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et prinsipp om omvendt bevisbyrde i regelverket for erstatnings- og kompensasjonsordningene for veteraner fra internasjonale operasjoner, der myndighetene ikke lenger kan nekte kompensasjon eller erstatning for psykisk skadde veteraner uten å kunne bevise at skaden ikke skyldes hendelser/belastning i tjenesten. Kravet om medisinsk spesialisterklæring som påviser årsakssammenheng mellom den psykiske skaden og hendelser/belastning i tjenesten, gjelder fortsatt.»

Framstegspartiet og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre blei med 74 mot 31 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.30)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k

I

Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg med mandat til å utrede en egen veteranlov som styrker og lovfester rettighetene til veteranene og deres pårørende og etterlatte. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget med et forslag til en veteranlov.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Voting i sak nr. 39, debattert 10. juni 2025

Innstilling frå utanriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde om å kartlegge ubalansen mellom Forsvarets kampkraft og utholdenhet (Innst. 447 S (2024–2025), jf. Dokument 8:266 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Ingrid Fiskaa på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslag nr. 2, frå uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde

Det votes over forslag nr. 2, frå uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Riksrevisjonen foreta en grundig gjennomgang av Forsvarets beredskap for hovedvåpensystemer (inkludert reservedels- og ammunisjonsbeholdninger) vedlikeholdskapasitet og bemanning innen alle forsvarsgrener. Stortinget ber om at Riksrevisjonens funn legges frem for Stortinget snarest mulig og senest i løpet av høstsesjonen 2025.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde blei med 102 mot 2 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.30)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa sørga for at effektiviseringskrav til Forsvaret ikkje blir gjennomført som kutt i drift og aktivitet.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt blei med 89 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.48)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen umiddelbart legge frem den årlige stortingsmeldingen som rapporterer om status, fremdrift, utfordringer og risiko knyttet til gjennomføringen av langtidsplanen for forsvarssektoren, slik at

stortingsmeldingen kan bli behandlet sammen med revidert nasjonalbudsjett.

Presidenten: Arbeidarpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei med 61 mot 44 røyster ikkje vedteken.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.23)

Votering i sak nr. 40, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ingrid Fiskaa, Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie og Marian Hussein om å gjera Noreg tryggare (Innst. 446 S (2024–2025), jf. Dokument 8:267 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten har Ingrid Fiskaa sett fram 18 forslag på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Det blir votert over forslaga nr. 1–5, 8, 9, 11, 12, 17 og 18, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikra nasjonal kontroll over etterretningstenesta, mellom anna ved at all finansiering kjem over det norske statsbudsjettet, og at innhenta informasjon blir vurdert før eventuell vidaresending til andre statar.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringa setja all byggeverksemd på USA-basane på pause og ta nødvendige steg for å seia opp tilleggsavtalen mellom Noreg og USA om forsvarssamarbeid og sikra full nasjonal råderett på norsk jord.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringa redusera den våpenteknologiske avhengigheita av USA ved å sikra at nye innkjøp av forsvarsmateriell blir gjort frå nordiske og nord-europeiske land.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringa redusera den våpenteknologiske avhengigheita av USA ved å planlegga for framtidig ombygging og oppgradering av våpensystema ved hjelp av leverandørar frå nordiske og nord-europeiske land.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringa styrka den nasjonale forsvarsberedskapen ved å henta heim det norske bidraget med fregatt og andre styrkebidrag i Indo-Stillehavet i 2025.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sørga for at all drift og vedlikehald av Forsvarets graderte og ugraderte system skal utførast av Forsvarets egne tilsette.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sørga for at alle Forsvarets data blir lagra på serverar som er under statleg kontroll og fysisk plassert i Noreg.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringa etablera ei forsvarsindustriell klynge i Nord-Noreg for å styrka totalforsvaret.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringa arbeida for ein gjensidig nordisk sikkerheitsgaranti, uavhengig av NATO.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringa halda på dagens politikk og sørga for at Svalbard ikkje blir militarisert.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringa sørga for at det framleis ikkje skal vera alliert trening i Aust-Finnmark, med mogleg unntak for nordiske allierte.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt blei med 92 mot 12 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.56)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:267 S (2024–2025) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ingrid Fiskaa, Torgeir Knag Fylkesnes, Kathy Lie og Marian Hussein om å gjera Noreg tryggare – vedtas ikkje.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom tilrådinga og forslaga nr. 6, 7, 10 og 13–16, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringa fremma ei justert utdanningsordning i Forsvaret, både i innretning og omfang, som gjer rekrutteringsmåla i Langtidsplan for forsvarssektoren 2025–2036 realistiske.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringa greia ut ei forsterka sivil beredskapsretning i førstegongstenesta.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringa styrka vedlikehald og sikring av kritisk infrastruktur som jernbane, kraftforsyning, vatn, avløp og digital infrastruktur for å styrka totalberedskapen.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringa styrka det praktiske samarbeidet med nordiske, baltiske og nord-europeiske land om øving og trening, produksjon av forsvarsmateriell, forsyningslinjer og forsvarsplanlegging.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringa vidareutvikla det nordiske beredskapssamarbeidet gjennom eit nordisk totalforsvarskonsept som inkluderer avtalar om produksjon, lagring og leveransar av kritiske varer.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringa styrka infrastruktur og kapasitet til forflytting av styrkar og forsvarsmateriell mellom Noreg, Sverige og Finland.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringa ta initiativ til at Norden skal vera ei atomvåpenfri sone.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt blei tilrådinga vedteken med 89 mot 16 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.22.41)

Votering i sak nr. 41, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Klimamelding 2035 og fem representantforslag som omhandler reduksjon av utslipp (Innst. 520 S (2024–2025), jf. Meld. St. 25 (2024–2025), Dokument 8:142 S (2024–2025), Dokument 8:177 S (2024–2025), Dokument 8:195 S (2024–2025), Dokument 8:226 S (2024–2025) og Dokument 8:270 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram 174 forslag. Forslaga nr. 1–167 er tekne inn i innstillinga på sidene 57–66. Forslaga nr. 168–174 ligg i salappen og på skranken framfor salen.

Det blir votert over forslag nr. 165, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innlemme statistikk og utslippsframskrivninger for forbruksbaserte utslipp, samt tiltak for å begrense disse, i den årlige rapporteringen gjennom Klimastatus og -plan.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt blei med 99 mot 5 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.26)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 166 og 167, frå Venstre.

Forslag nr. 166 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde regelverket om at det ikke kan kreves inn bompenger over 70 pst. av ordinær takst for elektriske personbiler og varebiler.»

Forslag nr. 167 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i en tilleggsavtale gi Enova ansvar for å etablere et nasjonalt nett av fyllestasjoner for flytende biogass og hydrogen.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Venstre blei med 99 mot 5 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.23.44)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 174, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å opprette et nasjonalt folkepanel som skal foreslå konkrete og langsiktige tiltak for å håndtere klima- og naturkrisen. Panelet skal bestå av et representativt utvalg av befolkningen, og anbefalingene skal legges fram til Stortinget for behandling.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Rødt blei med 97 mot 7 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.01)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 156, frå Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke bevilgninger til miljø- og klimatiltak i det globale sør gjennom bilaterale og multilaterale kanaler i form av gaver heller enn lån.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 97 mot 8 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.18)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 157, frå Raudt og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem Klimastatus og -plan som en egen sak til behandling på Stortinget årlig i forbindelse med statsbudsjettet.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt og Kristeleg Folkeparti blei med 97 mot 8 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.34)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 158–162, frå Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 158 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innlemme klimaavtalen med EU i EØS-avtalens forpliktende deler.»

Forslag nr. 159 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et uavhengig klimaråd, som får ansvar for å følge og evaluere fremdrift i klimapolitikken og utarbeide forslag til styrket klimapolitikk. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget med et forslag og mandat for dette.»

Forslag nr. 160 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som sikrer nasjonale midler under den europeiske hydrogenbanken.»

Forslag nr. 161 lyder:

«Stortinget ber regjeringen prioritere implementeringen av FuelEU Maritime i norsk lovverk for å sikre forutsigbare rammevilkår for omstilling i sjøfarten.»

Forslag nr. 162 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan utslipp fra fritidsbåter kan reduseres, herunder momsfratak for elbåter, for å gjøre Norge til et ledende land for utvikling av ny elbåtteknologi på privatmarkedet, etter modell av norsk elbilpolitikk.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 98 mot 7 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.24.52)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 163 og 164, frå Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 163 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2026 komme med forslag til innføring av en Grønn folkebonus hvor hele eller deler av CO₂-avgiften som folk betaler inn, deles ut gjennom en lik sum til hver innbygger over 18 år.»

Forslag nr. 164 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at 100 pst. biodrivstoff med vedlegg V-råstoff skal omsettes utenfor omsetningskravet fra 1. januar 2026, ved å gjennomføre nødvendige endringer i produktforskriften.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti blei med 97 mot 8 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.09)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 149–154, frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 149 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at CO₂-avgiften økes med en lineær opptrapping til 4 000 kroner i 2030 (målt i 2020-kroner) og en videre opptrapping ut over 2030 i tråd med vedtatte klimamål.»

Forslag nr. 150 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at den effektive karbonprisen ikke reduseres av andre tiltak, men at en rettferdig omstilling skal sikres på andre måter.»

Forslag nr. 151 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at oljeselskapene selv stiller med erstatningskraft til nye elektrifiseringsprosjekt, gjennom flytende havvind i kombinasjon med gasskraftverk med CCS.»

Forslag nr. 152 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for opptrapping av CO₂-avgiften på sokkelen slik at den samlede CO₂-prisen blir 4 000 kroner per tonn innen 2030 og 5 000 kroner per tonn innen 2040.»

Forslag nr. 153 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for utfasing og nedstengning av petroleumsfelt med høyere klimagassutslipp i produksjonen enn verdensgjennomsnittet.»

Forslag nr. 154 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2026, fremme forslag om å doble CO₂-avgiften på sokkelen.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 94 mot 11 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.27)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 155, frå Raudt og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Sokkeldirektoratet bidrar til en forsvarlig forvaltning av norske petroleumsressurser i tråd med Norges klimamål og internasjonale klimaforpliktelser.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt og Venstre blei med 94 mot 11 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.25.43)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 134, frå Raudt, Venstre og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen melde inn til FN under Parisavtalen et mål i 2035 om 80 pst. reduksjon av Norges klimagassutslipp sammenlignet med 1990, hvorav minst 60 pst. av utslippskuttene skal tas i Norge. Utslippskuttene kan gjennomføres i samarbeid med EU gjennom klimaavtalen.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt, Venstre og Kristeleg Folkeparti blei med 90 mot 15 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.03)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 135, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gradvis trappe opp CO₂-avgiften til 3 400 kroner/tonn (i dagens kroneverdi) innen 2035, uten at andre miljørelaterte avgifter som veibruksavgiften og flypassasjeravgiften samtidig reduseres.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt blei med 89 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.22)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 139–147, frå Framstegspartiet.

Forslag nr. 139 lyder:

«Stortinget ber regjeringen revidere og nedjustere norske klimamål til mer realistiske nivåer som ivaretar konkurransekraften, verdiskapingen, kritiske verdikjeder og beredskapen.»

Forslag nr. 140 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle Norges «omstillingsmål».»

Forslag nr. 141 lyder:

«Stortinget ber regjeringen revidere, alternativt fjerne, urealistiske, kontraproduktive og særnorske krav til bransjer, eksempelvis Stortingets urealistiske mål om at alle offshoreskip skal være utslippsfrie i løpet av 2029.»

Forslag nr. 142 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fjerne kostbare krav om fossilfrie biler og anleggsmaskiner i offentlige anbud.»

Forslag nr. 143 lyder:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for å redusere eskalerende offentlige utgifter, blant annet ved å fjerne krav om kostbare klimatiltak i offentlige anskaffelser.»

Forslag nr. 144 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for å justere norsk CO₂-pris slik at den ikke overstiger markedsprisen.»

Forslag nr. 145 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at særnorske CO₂-avgifter blir fjernet der hvor sektoren allerede er underlagt internasjonale avgifter.»

Forslag nr. 146 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bokføre skogens karbonopptak tilsvarende EU, i nytt mål for klimagassutslipp.»

Forslag nr. 147 lyder:

«Stortinget ber regjeringen intensivere skogplanting og gjødsling av skog.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet blei med 92 mot 12 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.26.40)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 136–138, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 136 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette et reduksjonsmål for luftfart på 5 pst. årlig med utgangspunkt i 2024-nivået. Avinor skal primært arbeide for at reduksjonen gjøres i utenlandsflygninger, samt i flytrafikk mellom byer hvor jernbaneforbindelsen er god.»

Forslag nr. 137 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem et forslag om forbud mot privatfly, inkludert charterflygninger med én eller få passasjerer. Forbudet må gjøre unntak for flygninger begrunnet i liv, helse og sikkerhet. Forslaget må inneholde unntak for småflyklubber, fallskjermklubber, veteranflymiljøer og liknende.»

Forslag nr. 138 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med utredninger av mål for utslippsreduksjoner fra irreversible arealendringer og et nasjonalt langtidsmål for 2100 for forvaltet skog.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt blei med 90 mot 15 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 15.26.58)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 148, frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om en avgift på mineralgjødsel, hvor formålet er å redusere utslipp av lystgass.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei med 91 mot 13 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.27.14)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 85–123, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 85 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at en stortingsmelding med en forpliktende opptrappingsplan for Norges bidrag til internasjonal klimafinansiering svarer på hvilket nivå norsk klimafinansiering skal ligge på fram mot 2035, hvordan nivået reflekterer Norges rettfærdige andel av de globale behovene for finansiering, hvor stor andel som skal være offentlig eller privat, hvilke sektorer det skal satses på, og hvilke land Norge ønsker å samarbeide med. Meldingen skal skilles mellom midler som i hovedsak er fattigdomsreduserende og har andre hovedformål, og midler til utslippskutt, tilpasning og tap og skade.»

Forslag nr. 86 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med et forslag om å lovfeste et mål om 80 pst. nasjonale utslippsreduksjoner i 2035, og at dette er målet som meldes inn til FN.»

Forslag nr. 87 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med forslag til et separat klimamål for utslippsreduksjoner fra skog- og arealbruk for å ivareta naturhensyn og gjøre det mer forutsigbart hvor store utslippsreduksjoner Norge skal gjennomføre innen 2035.»

Forslag nr. 88 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram årlige veikart for hvordan Norge ligger an til å nå klimamålene slik de er vedtatt i klimaloven. Dette skal inkludere sektorvise utslippsbaner samt forslag til nye virkemidler og klimaeffekten av disse for å sikre at Norge er i rute med å nå vedtatte klimamål.»

Forslag nr. 89 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at UFF-rammeverket for klima og natur benyttes i utviklingen av klimapolitikken med hovedvekt på unngå-tiltak.»

Forslag nr. 90 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot nye, store hyttefeltutbygginger.»

Forslag nr. 91 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre Klimasats til en permanent ordning med en minimumsramme på 200 mill. kroner/år.»

Forslag nr. 92 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre øremerkede midler for å styrke kommunenes klima- og miljøkompetanse.»

Forslag nr. 93 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke veiledning for hvordan klimahensyn skal ivaretas i planlegging etter plan- og bygningsloven.»

Forslag nr. 94 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag om tilbakeføring av provenyet fra økte klimaavgifter på en sosialt og geografisk rettfærdig måte, før neste Klimastatus og -plan.»

Forslag nr. 95 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gradvis trappe opp CO₂-avgiften til 3 000 kroner/tonn (i 2020-kroner) innen 2030, uten at andre miljørelaterte avgifter som veibruksavgiften og flypassasjeravgiften samtidig reduseres.»

Forslag nr. 96 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og innføre en ordning for omvendt auksjon for CO₂-fjerning, med en tentativ tidsplan for auksjoner og beskrivelse av overordnede rammer, målsettinger og prioritering for de nærmeste auksjonsrundene.»

Forslag nr. 97 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede et system for transport og lagring av CO₂ for alle norske punktutslipp, med forslag til koordinering og optimalisering av transportløsninger.»

Forslag nr. 98 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre mandatet til Enovas punktutslippsprogram med oppdrag om å utløse minst 1,5 Mt-CO₂-kutt i året fra og med 2026.»

Forslag nr. 99 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke Climit, det nasjonale programmet for forskning, utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering, i forslag til statsbudsjett for 2026.»

Forslag nr. 100 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at alle virksomheter hvor staten er deleier, og hvor virksomheten ikke allerede omfattes av krav gjennom EUs direktiv om bærekraftsrapportering, skal legge frem en omstillingsplan som sikrer at deres virksomhet er i tråd med 1,5-gradersmålet.»

Forslag nr. 101 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om et tak for utslipp fra sement og stål i offentlige bygge- og anleggsprosjekter for å skape et marked med betalingsvilje for industriprodukter produsert med lave eller ingen utslipp.»

Forslag nr. 102 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag i statsbudsjettet for 2026 til hvordan staten kan få eierskap til, eller koordinere anskaffelse av, transport- og lagringstjenester for å få tilstrekkelig volum til å kunne utløse norske prosjekter for fangst av CO₂ som tilsvarer minimum en halvering av utslippene fra norsk industri innen 2035, som oppfølging av vedtak nr. 90 (2024–2025), jf. Prop. 1 S (2024–2025) og Innst. 2 S (2024–2025).»

Forslag nr. 103 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2026 foreslå å etablere en søknadsbasert statlig omstillingsstøtte som gir arbeidstakere inntektssikring ved deltakelse i kompetanseutvikling der virksomhetene ikke dekker lønn.»

Forslag nr. 104 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bruke statens eierskap mer aktivt for å få til klimainvesteringer.»

Forslag nr. 105 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med en plan for å fase ut de mest forurensende og minst lønnsomme oljefeltene på norsk sokkel.»

Forslag nr. 106 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom investeringene i alle norske statlige selskap og deres datterselskap, og sørge for at de trekker seg ut av all form for fracking og tjæreslamutvinning, dersom de er involvert i dette.»

Forslag nr. 107 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2026 innføre en omstillingsavgift på olje og gass for å sørge for at den minst lønnsomme oljen blir liggende i bakken.»

Forslag nr. 108 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre elavgift på bruk av strøm fra land til elektrifisering av sokkelen, så fremt det ikke er fra et gasskraftverk med CCS, samtidig som CO₂-avgiften økes.»

Forslag nr. 109 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med forslag til en nasjonal omstillingsplan for oljevirksomheten i samarbeid med partene i arbeidslivet, der målene i Parisavtalen er styrende for tempoet i omstillingen. Denne planen skal meldes inn til FN.»

Forslag nr. 110 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ikke gi ytterligere lettelisateller eller utvinningstillateller til olje- og gasselskapene.»

Forslag nr. 111 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ikke gi ytterligere lettelisateller og utvinningstillateller, eller godkjenne nye planer for utvinning og drift (PUD) eller anlegg og drift (PAD) etter petroleumsløven inntil en strategi for sluttfasen av norsk petroleumslvirksomhet er behandlet av Stortinget.»

Forslag nr. 112 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse planen om nye miljøfiendtlige motorveier som ferjefri E39 med Hordfast, E18 og E6 og nedskalere planlagte firefelts motorveier til to- og trefelts veier med midtdeler.»

Forslag nr. 113 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et reduksjonsmål for personbiltrafikken i de største byene.»

Forslag nr. 114 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette et nasjonalt reduksjonsmål for personbiltrafikken i de største byene på minst 20 pst. i 2035.»

Forslag nr. 115 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om nullutslipp for alle cruiseskip i norske farvann innen 2030.»

Forslag nr. 116 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag for å gi kommunestyre direkte anledning til å regulere og stille miljøkrav til cruissetraffikk.»

Forslag nr. 117 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med forslag til forbud mot store fossile yachter og fossile privatfly.»

Forslag nr. 118 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i forhandlinger med dem som mottar CO₂- kompensasjon, om skjerpede krav til å kutte utslipp og energibruk.»

Forslag nr. 119 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide sektorvisetidslinjer for utfasing av fossil energi og komme tilbake til Stortinget med en plan i forbindelse med statsbudsjettet for 2026. Tidslinjene skal tidfeste når fossil energi kan fases ut, og hvilke virkemidler

det er behov for, samt vurdere behovet for kraft og nett.»

Forslag nr. 120 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan forpliktelser om styrking og bevaring av karbonlagring i norsk natur kan integreres i klimaloven, med virkning både på land og i havet, på en måte som skiller de ulike elementene, slik at utslipp ikke kan regnes mot høyt opptak, og komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendring på egnet måte.»

Forslag nr. 121 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2026, rapportere på utslippsintensitet for alle felt på norsk sokkel.»

Forslag nr. 122 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre en omstillingsavgift per produsert enhet olje og gass, som også skal gjelde elektrifiserte felt.»

Forslag nr. 123 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fra 1. januar 2026 gjennom endringer i produktforskriften etablere at alt biodrivstoff som omsettes uten å ilegges CO₂-avgift, skal tilfredsstille EUs bærekraftkriterier for biodrivstoff. Tilsvarende skal biodrivstoff som ikke tilfredsstiller EUs bærekraftkriterier, avgiftsmessig likebehandles med fossilt drivstoff.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 89 mot 16 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.27.33)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 124–133, frå Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 124 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forlenge klimaavtalen med EU, forankret i protokoll 31, i EØS-avtalen fram til minst 2040.»

Forslag nr. 125 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette en uavhengig, faglig fundert klimakommisjon med mandat til å vurdere måloppnåelse, foreslå nødvendige tiltak og virkemidler for å nå klimamålene under klimaloven og føre uavhengig kontroll med om målene etterleves.»

Forslag nr. 126 lyder:

«Stortinget ber regjeringen lage en opptrappingsplan for CO₂-avgiften for perioden etter 2030, der videre opptrapping av CO₂-avgiften tilsvarer minst 4 000 kroner per tonn i 2035.»

Forslag nr. 127 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette en nasjonal status for industriparker, på samme måte som for klyngeprogrammet som Innovasjon Norge i dag driver sammen med Siva og Norges forskningsråd.»

Forslag nr. 128 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en forpliktende plan for hvordan EØS-målet om 65 pst. materialgjenvinning skal nås i 2035.»

Forslag nr. 129 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå og fremme forslag til justeringer i skatte- og avgiftssystemet for å fremme klimavennlige valg. Gjennomgangen kan blant annet omfatte firmabilbeskatning, trafikkforsikringsavgift, engangsavgift, veibruksavgift og grunnavgift, med mål om å sikre at avgiftsnivået og insentivene effektivt bygger opp under målene for lav- og nullutslippsløsninger.»

Forslag nr. 130 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi lastebiler og varebiler som er utslippsfrie eller går på biogass, tilgang til kollektivfeltene der det er lokalt ønske om det.»

Forslag nr. 131 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om krav til at offentlige anskaffelser av mat og måltidstjenester skal være i tråd med kostholdsrådene.»

Forslag nr. 132 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om en ordning med en negativ CO₂-avgift, hvor fangst av CO₂ fra omgivelsesluft (DACCS) og fangst av biogene utslipp (bio-CCS eller BECCS) belønnes med 3 000 kroner per tonn.»

Forslag nr. 133 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at 100 pst. av den samlede kompensasjonen en virksomhet mottar fra CO₂-kompensasjonsordningen, skal brukes på klima- og energieffektiviseringstiltak fra 2026.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 89 mot 15 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.09)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 78, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en konkret opptrappingsplan i KSP for en forutsigbar opptrapping av CO₂-avgiften

også etter 2030. Stortinget ber også regjeringen utrede mulige tilbakeføringsmekanismer.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei med 88 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.28)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 80–84, frå Senterpartiet.

Forslag nr. 80 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at norske aktører kan delta i et fremtidig EU-marked for sertifiserte karbonkreditter fra skog.»

Forslag nr. 81 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ikke videreføre klimasamarbeidet med EU for skog- og arealbrukssektoren (LULUCF) for perioden 2026–2030 og gå i dialog med EU for å sikre en oppdatert klimaavtale som gir en videreføring av klimasamarbeidet for ikke-kvotepliktig sektor frem til 2030.»

Forslag nr. 82 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide, i samråd med skognæringen, en tidfestet handlingsplan for hvordan målet om å øke det addisjonelle opptaket i forvaltet skog med 10 millioner tonn CO₂ årlig i 2100 skal nås, med utgangspunkt i tiltakene beskrevet av Miljødirektoratet i rapporten «Klimatiltak i Norge: Kunnskapsgrunnlag 2025». Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget med handlingsplanen innen utgangen av 2026.»

Forslag nr. 83 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en tilskuddsordning for planting av skog på nye areal, i tråd med veilederen utarbeidet av Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet og på en måte som er tråd med målsettingene for økosystem skog i Meld. St. 35 (2023–2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur.»

Forslag nr. 84 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forsterke virkemidlene for å øke bruken av biomasse fra skog til å erstatte fossilbaserte produkter.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Senterpartiet blei med 88 mot 17 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.45)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 170, 171 og 173, frå Framstegspartiet.

Forslag nr. 170 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere vekstdispenasjoner og økte vektgrenser for tyngre kjøretøy, i den grad sikkerhet tillater dette, for å øke effektivitet og utnyttelse av kjøretøy og forbrukt drivstoff.»

Forslag nr. 171 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede de direkte kostnadene i form av skatter, avgifter, energipriser og annet klimapolitikken som vedtas medfører, både for befolkning og næringsliv, og komme tilbake til Stortinget med orientering.»

Forslag nr. 173 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en fullstendig liste over kjente og tilgjengelige klimatiltak, med vurdering av modenheten av tiltakene, kostnadene av tiltakene og kraft-, nett- og ressursbehovet for tiltakene.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet blei med 92 mot 13 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.04)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 168, 169 og 172, frå Framstegspartiet.

Forslag nr. 168 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ikke videreføre klimasamarbeidet med EU for skog og arealbrukssektoren (LULUCF) for perioden 2026–2030.»

Forslag nr. 169 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å utarbeide, i samråd med skognæringen, en handlingsplan for å øke addisjonelt opptak i forvaltet skog og komme tilbake til Stortinget med handlingsplanen innen utgangen av 1. kvartal 2026.»

Forslag nr. 172 lyder:

«Stortinget ber regjering utsette og avvente fastsettelsen av Norges klimamål til EUs klimamål er fastsatt og kjent.»

Senterpartiet har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Framstegspartiet blei med 76 mot 28 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.23)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 79, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå hvordan det kan gjøres enklere og rimeligere å velge miljøvennlig innen transport, mat og på andre

områder, og komme tilbake til Stortinget på egnet vis.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre blei med 84 mot 21 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.29.41)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 32–77, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 32 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for å stoppe avskoging og reversere skogdegradering innen 2030.»

Forslag nr. 33 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en karbonskatt på internasjonal skipsfart og luftfart i fellesskap med andre land.»

Forslag nr. 34 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å ikke ta i bruk markedssamarbeid under Parisavtalen artikkel 6.4 utenfor Europa for å nå Norges klimamål under Parisavtalen.»

Forslag nr. 35 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem felles klima- og energiplaner for Stortinget annethvert år.»

Forslag nr. 36 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide et helhetlig nasjonalt karbonbudsjett frem mot 2050 innenfor 1,5-gradersmålet i Parisavtalen, med forslag til nasjonale klimamål for 2035, 2040 og 2045 i tråd med karbonbudsjettet, uten at skog- og arealbrukssektoren er regnet inn.»

Forslag nr. 37 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at statlige virksomheter, selskaper og andre organer integrerer UFF-rammeverket i selskapenes strategier.»

Forslag nr. 38 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utvikle en helhetlig plan som kartlegger hvilke områder i landet vårt som egner seg for nye utbygginger av fornybar energi, for å sikre at det kun bygges i områder som ikke risikerer nedbygging av urørt natur, reinbeite eller andre viktige natur- og friluftsområder.»

Forslag nr. 39 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag om sterkt å begrense nybygging av fritidsboliger i følgende områder: fjellheimen over skoggrensen, strandsonen, villreinens leveområder, myrområder, inngrepsfrie naturområder, og andre utsatte områder.»

Forslag nr. 40 lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppdatere statlige planretningslinjer med krav om at hensynet til klima og naturlig karbonbinding utredes og vektlegges tungt i all arealplanlegging.»

Forslag nr. 41 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at arealinngrep under statlige reguleringsplaner skal vektlegges å redusere klimaskade av inngrep.»

Forslag nr. 42 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan innføring av et prinsipp om arealnøytralitet kan bidra til å redusere karbonutslipp fra natur.»

Forslag nr. 43 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å sikre lagertilgang, utvikling av infrastruktur, og økonomisk støtte til prosjekt- og teknologiutvikling innenfor karbonfangst og -lagring i avfallsforbrenningsanlegg og prosessindustrien.»

Forslag nr. 44 lyder:

«Stortinget ber regjeringen definere en ambisjon om at det kommende støtteprogrammet for å kutte utslipp og oppnå negative CO₂-utslipp innen industri og avfallshåndtering skal bidra til å kutte 4 millioner tonn CO₂ innen 2035.»

Forslag nr. 45 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag i statsbudsjettet for 2026 til krav til ombruk av materialer og bruk av spillvarme i industriprosesser for å sikre areal- og energieffektiv industriutvikling.»

Forslag nr. 46 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjettet for 2026 varsle utvidelse av forbud mot bruk av fossile brensler til indirekte oppvarming i industrien til også å gjelde industri omfattet av EUs kvotesystem (kvotepliktig industri) fra 2035.»

Forslag nr. 47 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om krav til CO₂-håndtering ved avfallsforbrenning, hvor andelen skal trappes opp mot null utslipp i 2035.»

Forslag nr. 48 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at regjeringens samfunnsoppdrag på sirkulærøkonomien også inkluderer industri, for å legge til rette for gjenvinning av kritiske råvarer fra sekundære kilder i Norge.»

Forslag nr. 49 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Miljødirektoratet mandat til å etablere et nytt helhetlig nasjonalt støtteprogram i samarbeid med Enova, rettet mot omstilling og avkarbonisering av fastlandsindustrien.»

Forslag nr. 50 lyder:

«Stortinget ber regjeringen lage en samlet strategi for hvordan petroleumspolitikken kan utvikles i tråd med Norges klimapolitiske forpliktelser og gjøre den grønne omstillingen mer forutsigbar for bedrifter og arbeidstakere.»

Forslag nr. 51 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for leverandørindustrien slik at kompetansen og arbeidsplassene som er bygd opp rundt petroleumsnæringen, videreutvikles gjennom omstilling mot klimavennlige næringer.»

Forslag nr. 52 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et mål om at alle nye varebiler skal ha nullutslipp innen utgangen av 2027.»

Forslag nr. 53 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre nullutslippskrav til fartøy i havbaserte næringer som olje, gass og oppdrett.»

Forslag nr. 54 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om nullutslipp på Kystruten ved neste anbud.»

Forslag nr. 55 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom subsidiordninger som virker stimulerende på samlet uttak av tømmer, på bunntråling eller på annen virksomhet som svekker naturlig karbonlagring, og legge fram forslag om fjerning eller omlegging av slike ordninger.»

Forslag nr. 56 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en strategi for hvordan eventuelle resterende fossile utslipp i Norge i 2050 kan fjernes med geologisk, permanent karbonfjerning. Strategien skal inneholde forslag til konkrete virkemidler for å oppnå dette.»

Forslag nr. 57 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette et separat mål for henholdsvis økte opptak og reduserte utslipp fra skog- og arealbrukssektoren.»

Forslag nr. 58 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utelukke en tiltaksbasert tilnærming for å regne addisjonalitet i Parisforpliktelsen for skog- og arealbrukssektoren. Regnemåten skal kunne fange opp utilsiktede og indirekte effekter.»

Forslag nr. 59 lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge opp det pågående kunnskapsarbeidet om karbonlagring til havs og legge fram et forslag til atskilte mål for karbonopptak og -lagring i marine økosystemer, samt vur-

dere relevante tiltak og virkemidler for å nå målene.»

Forslag nr. 60 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede områdespesifikke rammer for bruk av bunntrål og snurrevad i forbindelse med oppdateringen av de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder i 2028. De områdespesifikke rammene skal bidra til å bevare områder som er viktige for naturens evne til å binde og lagre karbon, og områder som har en særlig betydning for naturmangfold.»

Forslag nr. 61 lyder:

«Stortinget ber regjeringen umiddelbart innføre et moratorium på nedbygging av myr til utbyggingsformål. Moratoriet gjelder inntil Stortinget har behandlet nytt lovforslag om forbud mot nedbygging av myr.»

Forslag nr. 62 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå og revidere metode- og beslutningsverktøyene som brukes i transportplanlegging, herunder i arbeidet med Nasjonal transportplan, slik at de er i tråd med Norges klima- og miljømål.»

Forslag nr. 63 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en forpliktende plan for nullutslippsløsninger på ikke-elektrifiserte togstrekninger.»

Forslag nr. 64 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om krav til nullutslipp eller biogass i offentlige anskaffelser av transporttjenester.»

Forslag nr. 65 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nullutslippskrav i offentlige anskaffelser av hurtigbåter fra 2026.»

Forslag nr. 66 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nullutslippskrav til servicefartøy i havbruksnæringen fra 2027.»

Forslag nr. 67 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nullutslippskrav til offshorefartøy fra 2027.»

Forslag nr. 68 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om krav til overgang til nullutslipp eller biogass i anbud og kontrakter der det i dag benyttes flytende naturgass (LNG).»

Forslag nr. 69 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede et nasjonalt krav om bruk av landstrøm i skipsfarten for å sikre utslippskutt i sektoren, herunder at det vurderes hvilke skip kravet bør gjelde for, samt om det er be-

hov for støtte til ytterligere utbygging av landstrøm-anlegg.»

Forslag nr. 70 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en tilskuddsordning for karbonfangst og -lagring på avfallsanlegg ved de store byene.»

Forslag nr. 71 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede en støtteordning for CCS i industrien, basert på et auksjonssystem som involverer et differansekontraktregime som kobles mot kvoteprisen, slik at utbetalingene for staten blir mindre jo høyere kvoteprisen er.»

Forslag nr. 72 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette årlige mål for redusert avskoging for å nå netto null avskoging i Norge fra 2030.»

Forslag nr. 73 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå og fremme forslag til justeringer i skatte- og avgiftssystemet for å fjerne unødvendige hindringer og gjøre det mer lønnsomt med gjenbruk.»

Forslag nr. 74 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om et midlertidig nasjonalt bompengefritak for lastebiler og varebiler som er utslippsfrie eller går på biogass.»

Forslag nr. 75 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en handlingsplan for utslippskutt i fiske.»

Forslag nr. 76 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ikke gi nye utvinningstillatelser på norsk sokkel.»

Forslag nr. 77 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en strategi for sluttfasen til norsk petroleumsvirksomhet.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 84 mot 21 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.30.01)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 21–28, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti.

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av våren 2026 legge fram en stortingsmelding med en forpliktende opptrappingsplan for Norges bidrag til internasjonal klimafinansiering i tråd med Parisavtalen og vedtakene på klimatoppmøtet i Baku (COP29).»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for reduksjon av klimagassutslipp i andre land fra forbruk i Norge i samsvar med målene i Parisavtalen.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang et arbeid for å bedre metodikken for beregning av indirekte, importerte utslipp fra norsk forbruk, som stimulerer til redusert klimafotavtrykk.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme en handlingsplan med konkrete tiltak for å redusere indirekte og importerte utslipp fra nordmenns forbruk.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide et separat mål for reduksjon i forbruksbaserte utslipp, hvor også Norges importerte utslipp er medregnet.»

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av om det er nødvendig at en andel av overføringene til Klimainvesteringsfondet føres som en tapsavsetning, eventuelt om denne andelen kan reduseres.»

Forslag nr. 27 lyder:

«Stortinget ber regjeringen videreføre og øke budsjettrammen til Enovas punktutslippsprogram fra og med statsbudsjettet 2026 og sikre at dette opprettholdes til alle store punktutslipp er borte.»

Forslag nr. 28 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta i bruk flere virkemidler for å kutte utslipp i strategisk viktig fastlandsindustri, i tillegg til EUs kvotesystem, for å sikre at utslippene reduseres og konkurransekraften bevares når taket i EUs kvotesystem forventes å gå mot null i 2040.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei med 82 mot 23 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.30.20)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 29, frå Senterpartiet og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til lovfesting av et separat nasjonalt mål for addisjonelle CO₂-opptak i forvaltet skog på 10 millioner tonn CO₂ årlig innen 2100.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet og Raudt blei med 82 mot 23 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.30.38)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 30 og 31, frå Høgre.

Forslag nr. 30 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gradvis og forutsigbart innføre egnede klimaavgifter for klimagassutslipp i jordbrukssektoren.»

Forslag nr. 31 lyder:

«Stortinget ber regjeringen lage en plan for å styrke kraftoverskuddet frem mot 2035, med utgangspunkt i konkrete anbefalinger fra Energikommisjonens rapport, NOU 2023: 3 Mer av alt – raskere.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Høgre blei med 82 mot 23 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 15.30.55)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 20, frå Høgre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en samlet oversikt over de mest kostnadseffektive klimatiltakene knyttet til økt bruk av biokull og redusert omdisponering av skog til jordbruk, inkludert vurdering av utslippskutt, kostnader og behov for utvikling av metodeverk og støtteordninger.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre og Venstre blei med 77 mot 27 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.31.11)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 14 og 15, frå Høgre, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen prioritere arbeidet med å implementere de gjenværende rettsaktene i EUs Ren energi-pakke.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre forberedelser for å inngå en klimaavtale med EU ut over 2030.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Høgre, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 75 mot 29 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 15.31.29)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 16–19, frå Senterpartiet og Framstegspartiet.

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en vesentlig forsterking av virkemidlene for ungsogpleie og innsats mot råteskader i skog.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen redusere elektrifiseringsplanene og krav om elektrifisering slik at tilgang på rikelig, rimelig og ren energi for husholdninger og næringsliv ivaretas.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre kostnytte-analyser i alle klimarelaterte saker og presentere dette sammen med alle forslag.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppheve forskrift av 3. april 2025 om å begrense utslipp fra bygge- og anleggsplasser.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Senterpartiet og Framstegspartiet blei med 75 mot 30 røyster ikkje vedtekne.
(Voteringsutskrift kl. 15.31.47)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 12, frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen åpne for vektdispensasjoner for fossilfrie tyngre kjøretøy i den grad sikkerhet tillater dette, for å fremskynde teknologiskifte i bransjen. Dispensasjonene må rammes inn slik at det gir forutsigbarhet for aktørene.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei med 69 mot 34 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.32.04)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 13, frå Høgre og Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen presentere en grundig analyse for hvor store nettinvesteringer regjeringens klimamål vil resultere i.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre og Framstegspartiet blei med 69 mot 35 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.32.22)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 11, frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang en reform av konsesjonssystemet for kraft og nett, med målsetting om en halvering av saksbehandlingstiden.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti blei med 67 mot 37 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.32.40)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 8–10, frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med en plan som sikrer tilstrekkelig ladeinfrastruktur for hurtiglading over hele landet.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå det regulatoriske rammeverket for fiskefartøy og fjerne unødvendige hindringer i reguleringene samt sørge for at disse ikke utgjør barrierer for innovasjon og reduserte klimagassutslipp fra fiskeflåten.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Enova oppretter et målrettet støtteprogram for fiskerinæringen.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 66 mot 39 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.00)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 4, frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke Enovas tilsagnsfullmakt for energieffektiviseringstiltak rettet mot husholdninger.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei med 65 mot 40 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.20)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 5–7, frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for og lage incentivordninger som støtter opp omkring reduksjon av effektleddet ved lading av ellastebiler og varebiler.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen presentere en detaljert og helhetlig handlingsplan for videre omstilling av norsk transportsektor som viser hvilke tiltak som skal gjennomføres for å nå klimamålet innen 2035, herunder opprettholde den relative fordelene til elbiler og styrke incentiver og infrastruktur for lavutslipps varebiler og tungtransport, maritim sektor og luftfart.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et uavhengig råd som ser kraft- og klimapolitikk i sammenheng. Rådet skal årlig og på faglig grunnlag anbefale tiltak og virkemidler for å nå de norske klimamålene, anslå kraftbehovet det vil kreve, sikre konkurransekraft for næringslivet og langsiktig bærekraft i norsk økonomi samt legge fram en kostnadsanalyse av dette.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei med 64 mot 40 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.40)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 2 og 3, fra Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til konkret innretning av et program for reduserte punktutslipp i industrien og for avfallsforbrenning frem til 2030 og videre til 2035, der karbondifferansekontrakter, omvendte auksjoner og andre egnede virkemidler benyttes.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre Enovas styringsavtale for perioden 2025–2029 slik at punktutslippsprogrammet i industrien og for avfallsforbrenning inkluderes og omfatter støtte til utrulling av moden teknologi, for eksempel ved å utvide delmålet om å redusere klimagassutslipp til også å inkludere kvotepliktig sektor og tillate at moden teknologi gis støtte der det effektivt kan kutte utslipp på kort sikt.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei med 60 mot 44 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.33.59)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Senterpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avslå nye søknader om elektrifisering av olje- og gassinstallasjoner med kraft fra land.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei med 58 mot 45 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.34.19)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :**I**

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at utvikling mot nullutslipps hurtigbåter fortsetter. Dette kan innebære at lavutslipps hurtigbåter også får nødvendig støtte på vei mot en løsning med nullutslipp, og ordninger som premierer lavest mulig CO₂-avtrykk.

II

Stortinget ber regjeringen raskt avklare hva slags tiltak som vil gi uttelling som addisjonelle opptak i skog, samordnet med eventuelle karbonkreditter fra skog, og lage en handlingsplan og mål for økt karbonlagring i skog frem mot 2100.

III

Stortinget ber regjeringen sette et nytt mål om klimafinansiering og følge det opp gjennom blant annet Norfund og klimainvesteringsfondet.

IV

Stortinget ber regjeringen legge til rette for å gjenbruke overskuddsmasser, blant annet ved etablering av digitale markedsplasser for overskuddsmasser, og beregne klimateffekten av slike tiltak.

V

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan man kan stille krav til gjenbruk av spillvarme fra industri, av-

fallsforbrenning, datasentre og hydrogenproduksjon der det ligger til rette for dette.

VI

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan for opptrapping av Klimainvesteringsfondet fra 2026 til 2030 med sikte på en gradvis oppskalering av overføringene til fondet, som del av Norges bidrag til oppnåelse av målet fra klimatoppmøtet i Baku om tredobling av internasjonal klimafinansiering.

VII

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av neste stortingsperiode med en felles klima- og energimelding. Stortingsmeldingen skal legges frem i første halvdel av fireårsperioden, redegjøre for statusen på Norges klimamål og fremheve nødvendige prioriteringer i klima- og energipolitikken.

VIII

Stortinget ber regjeringen følge opp videreføring av klimasamarbeidet med EU etter 2030 og arbeide for at EUs skogpolitikk fra 2030 tar høyde for utfordringene særlig skogrike land, som Norge, står i.

IX

Stortinget ber regjeringen vurdere hvilke forutsetninger Norge har for en økt nasjonal biogassproduksjon, forventet nasjonal etterspørsel, identifisere barrierer og lage en plan for økt bruk av biogass spesielt innen transportsektoren og for BioCCS for å realisere Norges klimamål.

X

Stortinget ber regjeringen vurdere modeller for «industrivekstavtaler» der industri, kraftprodusenter, kommune, fylkeskommunen og stat går sammen om å legge til rette for videre industriutvikling i kommuner som bidrar til å utvikle nye kraftprosjekter i årene som kommer.

XI

Stortinget ber regjeringen forsterke arbeidet mot forsøpling på land og i havet.

XII

Meld. St. 25 (2024–2025) – Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det blir først votert over II.

Senterpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 55 mot 49 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.34.41)

Presidenten: Det blir votert over III og VIII.
Senterpartiet, Framstegspartiet og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 72 mot 32 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.35.01)

Presidenten: Det blir votert over VI.
Arbeidarpartiet og Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 64 mot 40 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.35.19)

Presidenten: Det blir votert over I og VII.
Senterpartiet og Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 75 mot 30 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.35.52)

Presidenten: Det blir votert over V.
Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 76 mot 27 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.36.10)

Presidenten: Det blir votert over X.
Framstegspartiet, Raudt og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 82 mot 23 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.36.28)

Presidenten: Det blir votert over IV.
Framstegspartiet og Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 85 mot 19 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.36.45)

Presidenten: Det blir votert over IX.
Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 90 mot 13 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.37.01)

Presidenten: Det blir votert over XI.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over XII.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 42, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i klimakvoteloven (utvidet virkeområde – nytt klimakvotesystem m.m.) (Innst. 527 L (2024–2025), jf. Prop. 104 L (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om endringer i klimakvoteloven (utvidet virkeområde – nytt klimakvotesystem m.m.)

I

I lov 17. desember 2004 nr. 99 om kvoteplikt og handel med kvoter for utslipp av klimagasser gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd skal lyde:

Formålet med denne loven er å begrense *utslipp* av gasser og andre partikler som kan påvirke klimaet, på en kostnadseffektiv måte gjennom å overvåke og rapportere *utslipp* og å delta i internasjonale systemer for utslippsreduksjoner.

§ 2 a skal lyde:

§ 2 a (*definisjoner*)

Med anleggsoperatør menes den som drifter eller kontrollerer et anlegg med aktiviteter som omfattes av § 3, eller den som etter norsk rett har avgjørende økonomisk innflytelse på den tekniske driften av anlegget.

Med luftfartøysoperatør menes den som drifter et luftfartøy hvor det utføres luftfartsaktiviteter som omfattes av §§ 3 eller 3 a, eller eieren av luftfartøyet hvis den som drifter fartøyet, er ukjent eller ikke identifisert av eieren.

Med skipsoperatør menes eier av skip med aktivitet som omfattes av §§ 3 eller 3 a, eller enhver annen organisasjon eller person som har overtatt ansvaret for den tekniske driften av skipet fra eieren, og som er opplyst å være driftsansvarlig i skipets sikkerhetsstyringssertifikat, jf. skipssikkerhetsloven § 7 tredje ledd bokstav b.

Med brenseloperatør menes enhver fysisk eller juridisk person som utfører aktiviteten tilgjengeliggjøring av brensel for forbruk som omfattes av § 3.

Med operatør menes anleggsoperatør, luftfartøysoperatør, skipsoperatør og brenseloperatør.

§ 3 første og andre ledd skal lyde:

Loven gjelder følgende aktiviteter som er omfattet av EUs klimakvotesystem:

- a. aktiviteter i anlegg, luftfart og maritim transport
- b. tilgjengeliggjøring av brensel for forbruk.

Kongen kan gi forskrift om hvilke aktiviteter, aktører og utslipp av gasser og partikler som kan påvirke klimaet, som helt eller delvis er omfattet av loven.

§ 3 nåværende andre ledd blir tredje ledd.

§ 3 nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd og skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om hvilke luftfartøysoperatører og skipsoperatører som skal forholde seg til norske administrerende myndigheter.

§ 4 a skal lyde:

§ 4 a (*tillatelse og krav til godkjent overvåkingsplan*)

For anlegg som omfattes av forurensningsloven, og for brenseloperatører, kreves tillatelse etter forurensningsloven § 11. For luftfartøysoperatører og skipsoperatører som har kvotepliktige utslipp, kreves en plan for

overvåking av utslipps- og aktivitetsdata som er godkjent av klimakvotemyndigheten.

§ 11 andre og tredje ledd skal lyde:

Kongen utpeker en ansvarlig myndighet for opprettelse og drift av klimakvoteregisteret. Kongen kan gi forskrift om utformingen og driften av klimakvoteregisteret. Dette omfatter bestemmelser som innskrenker adgangen til å overføre kvoter, dersom dette er nødvendig i henhold til Norges folkerettslige forpliktelser.

Offentlige myndigheter har rett til å få tilgang til opplysninger fra klimakvoteregisteret i den utstrekning dette er nødvendig for å fremme deres oppgaver i eller i medhold av lov.

§ 12 første ledd skal lyde:

En operatør med ansvar for kvotepliktige utslipp skal hvert år overføre et antall kvoter som svarer til kvoteplikten etter § 4, til en nærmere angitt oppgjørskonto i klimakvoteregisteret. For anleggs-, luftfartøys- og skipsoperatører er den årlige oppgjørfristen 30. september. For brenseloperatører er den årlige oppgjørfristen 31. mai.

§ 12 tredje ledd første punktum skal lyde:

Dersom den kvotepliktige ikke innen fristen etter første ledd har satt inn et tilstrekkelig antall kvoter på oppgjørskontoen, skal anleggs-, luftfartøys- og skipsoperatører innen 1. oktober og brenseloperatører innen 1. juni året etter at oppgjøret skulle ha funnet sted, plassere kvoter på den angitte oppgjørskontoen svarende til underskuddet fra det tidligere året.

§ 14 skal lyde:

§ 14 (*overvåking og rapportering*)

Operatøren skal hvert år innen en frist fastsatt av klimakvotemyndigheten rapportere foregående års utslipp til klimakvotemyndigheten.

Kongen kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om overvåking og rapportering, blant annet om hva som skal rapporteres, hvordan utslippene skal beregnes eller måles og om overvåking og rapportering av effektene på klimaet fra utslipp av gasser og andre partikler som kan påvirke klimaet.

§ 15 første ledd første punktum skal lyde:

Klimakvotemyndigheten skal kontrollere rapportering etter § 14.

§ 17 skal lyde:

§ 17 (*suspensjon av retten til å overføre kvoter*)

Dersom en anleggs-, luftfartøys- eller skipsoperatør ikke innen 31. mars, eller en brenseloperatør ikke innen 30. april, det enkelte år har rapportert sine utslipp i hen-

hold til bestemmelsene gitt i eller i medhold av § 14, skal klimakvotemyndigheten suspendere vedkommende fra retten til å overføre kvoter i *klimakvoteregisteret* fram til tilfredsstillende rapportering foreligger.

II

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: Senterpartiet og Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 75 mot 30 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.37.55)

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Senterpartiet og Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei vedtekne med 74 mot 29 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.38.14)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 43, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i klimaloven (klimamål for 2035) (Innst. 519 L (2024–2025), jf. Prop. 129 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram åtte forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Marit Arnstad på vegner av Senterpartiet og Framstegspartiet
- forslag nr. 2, frå Lars Haltbrekken på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 4, frå Marit Arnstad på vegner av Senterpartiet
- forslag nr. 3, frå Lars Haltbrekken på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti
- forslaga nr. 5 og 6, frå Lars Haltbrekken på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 7, frå Bård Ludvig Thorheim på vegner av Høgre
- forslag nr. 8, frå Sveinung Rotevatn på vegner av Venstre

Det blir votert over forslaga nr. 5 og 6, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 5 lyder:

«Klimaloven § 4 skal lyde:

§ 4 *Klimamål for 2035*

Målet skal være at Norges territoriale klimagassutslipp i 2035 reduseres med minst 80 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990. Dette målet skal nås uten at skog- og arealbrukssektoren regnes inn.

Nåværende §§ 4 til 7 blir § 5 til ny § 8.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i klimaloven som presiserer at klimamålet for 2050 er et netto null-mål med minst 90–95 pst. nasjonale utslippskutt. For å sikre at CO₂-fjerning ikke går på bekostning av utslippskutt, skal det opprettes et separat mål for CO₂-fjerning i klimaloven, og utslipp og opptak fra skog og annen arealbruk skal ikke regnes inn.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 90 mot 15 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.15)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 4, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Klimaloven § 4 skal lyde:

§ 4 *Klimamål for 2035*

Målet skal være at klimagassutslippene i 2035 reduseres med minst 63,75–65 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990.

Nåværende §§ 4 til 7 blir § 5 til ny § 8.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet blei med 85 mot 19 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.32)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 3, frå Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Klimaloven ny § 7 a skal lyde:

§ 7 a *Helhetlig klima- og energiplan*

Regjeringen skal legge frem en klima- og energiplan i form av en stortingsmelding i løpet av det første året av en stortingsperiode.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei med 88 mot 17 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.39.50)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Kristeleg Folkeparti.

«Klimaloven § 4 skal lyde:

§ 4 Klimamål for 2035

Målet skal være at klimagassutslippene i 2035 reduseres med minst 80 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990.

Klimagassutslippene i Norge i 2035 skal reduseres med minst 60 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990.

Nåværende §§ 4 til 7 blir § 5 til ny § 8.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Kristeleg Folkeparti blei med 82 mot 23 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.09)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Senterpartiet og Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak der det gjøres rede for hvilke addisjonelle utslipp og opptak fra skog- og arealbrukssektoren som skal telle mot Norges klimamål for 2035, samt hvordan effekten av tiltakene skal beregnes.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet og Framstegspartiet blei med 75 mot 30 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.27)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om endringer i klimaloven (klimamål for 2035)

I

I lov 16. juni 2017 nr. 60 om klimamål gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

§ 4 Klimamål for 2035

Målet skal være at klimagassutslippene i 2035 reduseres med minst 70–75 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990.

Nåværende §§ 4 til 7 blir § 5 til ny § 8.

§ 6 første ledd første punktum skal lyde:

For å fremme omstilling til et lavutslippssamfunn, jf. § 5, skal regjeringen i 2020 og deretter hvert femte år legge fram for Stortinget oppdaterte klimamål.

§ 7 første ledd bokstav a skal lyde:

a. hvordan Norge kan nå klimamål som nevnt i §§ 3 til 6

§ 7 annet ledd bokstav a skal lyde:

a. utviklingen i utslipp og opptak av klimagasser, framskrivninger av utslipp og opptak og gjennomføring av klimamål som nevnt i §§ 3 til 6

II

Loven trer i kraft straks.

Presidenten: Det blir votert over I § 4.

Senterpartiet, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 56 mot 48 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.40.54)

Presidenten: Det blir votert over resten av I, og II.

Framstegspartiet, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 80 mot 22 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.41.15)

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Framstegspartiet, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei vedtekne med 82 mot 23 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.41.37)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Det blir votert over forslag nr. 8, frå Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen planlegge for at det lovbestemte klimamålet for 2035 skal nås med utslippskutt i Norge og i samarbeid med EU, og komme tilbake til Stortinget i løpet av 2026 med forslag til hvordan dette kan sikres.»

Arbeidarpartiet, Høgre og Raudt har varsla støtte til forslaget.

Sosialistisk Venstreparti har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Venstre blei vedteke med 63 mot 39 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.05)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 7, frå Høgre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere konsekvensene dersom EU vedtar et annet klimamål enn Norge og komme tilbake til Stortinget med en anbefaling om hvordan det følges opp.»

Arbeidarpartiet og Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre blei vedteke med 54 mot 50 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.42.25)

Votering i sak nr. 44, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i folke-registerloven og skatteloven (særlige bostedsregler og pendlerregler for stortingsrepresentanter mv.) (Innst. 522 L (2024–2025), jf. Prop. 62 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Marie Sneve Martinussen på vegner av Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 2, frå Marie Sneve Martinussen på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslag nr. 3, frå Marie Sneve Martinussen på vegner av Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne
- forslaga nr. 4 og 5, frå Marie Sneve Martinussen på vegner av Raudt

Det blir votert over forslag nr. 4, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve tidsbegrensningen på 24 måneder for fradragsrett for merkostnader til kost og losji for pendlere.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt blei med 100 mot 5 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.12)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 5, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer og endre forskrifter som bidrar til at regelverket rundt bosted og pendling for stortingsrepresentanter mv. ikke er urimelig sammenlignet med ordninger i samfunnet for øvrig, med sikte på full harmonisering med regelverket som gjelder for vanlige arbeidstakere.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt blei med 98 mot 7 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.27)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 3, frå Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer og endre forskrifter som sikrer at stortingsrepresentanter, regjeringsmedlemmer, statssekretærer og politiske rådgivere, eller deres ektefelle/samboer, som eier eller disponerer bolig innenfor avstandskravet til arbeidsstedet, ikke kan oppnå pendlerstatus uten dokumentert særskilt behov.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 97 mot 7 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.43.44)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til unntaksregel fra avstandskravet som skal gjelde i særskilte tilfeller i særreglene for stortingsrepresentanter mv. om bosted i skatte- og folkeregisterregelverket.»

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne blei med 88 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.44.01)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

A.

L o v

om endringer i folkeregisterloven og skatteloven (særlege bostedsregler og pendlerregler for stortingsrepresentanter mv.)

I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

§ 3-1 sjette ledd oppheves. Nåværende syvende og åttende ledd blir sjette og syvende ledd.

Ny § 3-5 skal lyde:

§ 3-5 *Særregler for medlemmer av Stortinget og regjeringen mv.*

(1) Medlemmer av Stortinget og regjeringen som må oppholde seg utenfor hjemmet som følge av det politiske vervet, kan beholde denne boligen som bosted. Det samme gjelder for statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor. Denne boligen må ligge minst 40 kilometer fra arbeidsstedet, være fullverdig og disponeres gjennom et reelt eie- eller leieforhold på alminnelige vilkår.

(2) Ektefelle og barn i personens husstand skal anses bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til boligen.

(3) Ved flytting til en annen bolig som også oppfyller avstandskravet, kan personen med husstand anses bosatt der på samme vilkår. Personer nevnt i første ledd som i løpet av funksjonsperioden etablerer seg i en slik bolig som oppfyller avstandskravet, kan på nærmere vilkår anses bosatt der.

(4) Opphold i statsministerboligen endrer ikke bostedet så lenge statsministeren også disponerer en egen privat bolig gjennom et reelt eie- eller leieforhold. Ektefelle og barn i statsministerens husstand skal anses bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til den private boligen.

(5) Departementet kan gi forskrift om kravene til å disponere bolig, herunder besøkshyppighet, kravene til fullverdig bolig og vilkårene for adgangen etter tredje ledd

andre punktum til å etablere bosted under funksjonsperioden.

(6) Departementet kan gi forskrift om at personer som nevnt i første og tredje ledd kan frasi seg skattefordeler som gjelder for bosatte i Finnmark eller Nord-Troms.

§ 5-15 første ledd bokstav n oppheves. Nåværende første ledd bokstav o til r blir bokstav n til q.

Ny § 5-16 skal lyde:

§ 5-16 *Fri bolig for medlemmer av Stortinget og regjeringen mv.*

(1) Som inntekt regnes ikke fordel ved fri bolig til medlemmer av Stortinget og regjeringen, statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor. Fritaket gjelder bare så lenge personen har en annen bolig som utgjør bosted etter § 3-5. Ved utleie av denne boligen gjelder fritaket bare så lenge inntekten er skattefri etter § 7-2 første ledd bokstav a.

(2) Som inntekt regnes ikke fordel ved statsministerens private bruk av statsministerboligen.

II

I lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering skal § 5-4 lyde:

§ 5-4 *Medlemmer av Stortinget og regjeringen mv.*

Medlemmer av Stortinget og regjeringen som må oppholde seg utenfor registrert bosted som følge av det politiske vervet, kan beholde denne boligen som registrert bosted. Det samme gjelder for statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor. Denne boligen må ligge minst 40 kilometer fra arbeidsstedet, være fullverdig og disponeres gjennom et reelt eie- eller leieforhold på alminnelige vilkår.

Ektefelle og barn i personens husstand skal være registrert bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til boligen.

Ved flytting til annen bolig som også oppfyller avstandskravet, kan personen med husstand registreres der på samme vilkår. Personer nevnt i første ledd som i løpet av funksjonsperioden etablerer seg i en slik bolig som oppfyller avstandskravet, kan på nærmere vilkår registreres bosatt der.

Opphold i statsministerboligen endrer ikke registrert bosted så lenge statsministeren disponerer en egen privat bolig gjennom et reelt eie- eller leieforhold. Ektefelle og barn i statsministerens husstand anses bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til den private boligen.

Departementet kan gi forskrift om kravene til å disponere bolig, herunder besøkshyppighet, kravene til fullverdig bolig og vilkårene for adgangen etter tredje ledd andre punktum til å etablere bosted under funksjonsperioden.

III

Loven trer i kraft 1. oktober 2025.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom A I ny § 3-5 første ledd tredje punktum og A II § 5-4 første ledd tredje punktum i tilrådinga og forslag nr. 1, frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Skatteloven § 3-5 første ledd tredje punktum skal lyde:

Denne boligen må ligge minst 50 kilometer fra arbeidsstedet, være fullverdig og disponeres gjennom et reelt eie- eller leieforhold på alminnelige vilkår.

Folkeregisterloven § 5-4 første ledd tredje punktum skal lyde:

Denne boligen må ligge minst 50 kilometer fra arbeidsstedet, være fullverdig og disponeres gjennom et reelt eie- eller leieforhold på alminnelige vilkår.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti blei tilrådinga vedteken med 75 mot 30 røyster. (Voteringsutskrift kl. 15.44.48)

Presidenten: Det blir votert over resten av A.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Vidare var tilrådd:

B.

Stortinget ber regjeringen gjennomgå de alminnelige skattereglene for pendlere og utrede forslag til forenkling og klargjøring av regelverket.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 45, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra finanskomiteen om Finansmarkedsmeldingen 2025 (Innst. 513 S (2024–2025), jf. Meld. St. 26 (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram 26 forslag. Det er

- forslaga nr. 1–3, frå Ole André Myhrvold på vegner av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslag nr. 4, frå Roy Steffensen på vegner av Framstegspartiet og Venstre
- forslag nr. 5, frå Marie Sneve Martinussen på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 6, frå Roy Steffensen på vegner av Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti
- forslaga nr. 7–23, frå Marie Sneve Martinussen på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
- forslag nr. 24, frå Marie Sneve Martinussen på vegner av Raudt
- forslaga nr. 25 og 26, frå Alfred Jens Bjørlo på vegner av Venstre

Det blir votert over forslag nr. 24, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg for å vurdere nødvendige lovendringer og reguleringer i møte med store teknologiske utviklinger innenfor finans.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Raudt blei med 98 mot 7 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.10)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 25 og 26, frå Venstre.

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest legge fram forslag til ny lov om folkefinansiering av næringsvirksomhet (folkefinansieringsloven).»

Forslag nr. 26 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Finanstilsynet i oppdrag å etablere et eget innovasjonssenter eller tilsvarende etter modell fra den svenske Finansinspektionen.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Venstre blei med 98 mot 7 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.30)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 9 og 16, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2026 komme med forslag til regelendringer for å innføre en maksimal rentedifferanse mellom innskudds- og utlånsrenter.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å utrede et offentlig bankalternativ, enten gjennom å utvide Husbankens rolle i det norske bankmarkedet eller gjennom opprettelsen av en helt ny bank.»

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt blei med 92 mot 13 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.46.47)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 7, 8, 10–15 og 17–23, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig foreslå kredittregulering som sørger for at bankenes totale utlån til bolig begrenses, samtidig som første-gangskjøpernes andel av totale nye boliglån øker.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede virkemidler for å endre sammensetningen av bankenes kreditt på sikt, slik at en mindre andel går til bolig og næringseiendom og en større andel til annen næring, og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette i finansmarkedsmeldingen for 2026.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som legger til rette for økt bruk av fastrente på boliglån.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å øke finansskatten på overskudd.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Finanstilsynet i oppdrag å jevnlig kjøre stresstester av naturrisiko i tillegg til klimarisiko i norske finansinstitusjoner.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan rammevilkårene for og reguleringen av finansbransjen kan endres slik at de fremmer omstilling og kli-

makutt, og slik at klima og klimarisiko vektlegges mer i kredittprosessen.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennom sin eierdialog med DNB kreve at banken viser større samfunnsansvar og tilbyr kundene sine bedre rentebetingelser enn i dag.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som bidrar til at norske banker må øke innskuddsrentene minst like mye som utlånsrentene og at de ikke kan øke utlånsrentene raskere enn innskuddsrentene i etterkant av en rentøkning fra Norges Bank.»

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke nivået på finansskatten for å oppfylle hensikten om å være en erstatning for manglende merverdiavgift på finansielle tjenester, og fremme forslag som sikrer at næringen betaler like mye skatt som annet næringsliv senest i statsbudsjettet for 2026.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede om omfanget av de gjeldende avgrensningene i finansskattens virkeområde er hensiktsmessige, og komme tilbake til Stortinget med forslag til mulige justeringer.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag etter svensk modell om maksimalt tillatte rentesatser og et kostnadstak på samlet tilbakebetaling på usikret gjeld.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å sette i gang arbeidet med et internasjonalt eierskapsregister.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre omstilling til nullutslippssamfunnet til en del av formålet til Norges Bank.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2026 opprette en offentlig løsning som kan brukes til kontantutbetalinger til personer eller husholdninger i Norge.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen involvere eksterne eksperter, samt partene i arbeidslivet, tett i arbeidet med å evaluere Norges Banks mandat.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt blei med 90 mot 15 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.47.07)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 6, frå Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen uten ugrunnet opphold avvikle utlånsforskriften, slik at bankene fullt ut kan vurdere låntakernes betjeningsevne på selvstendig grunnlag.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti blei med 89 mot 16 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.47.23)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 5, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som ytterligere reduserer bankenes adgang til å ta risiko utenfor kjernevirksomheten.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Kristeleg Folkeparti blei med 89 mot 15 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.47.39)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 4, frå Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at systemrisikobufferkravet fullt ut likebehandler norske og utenlandske bankers eksponeringer i Norge ved at vesentlighetsstærskelen (beregningsgrunnlag på NOK 5 mrd.) også gis anvendelse for norske banker.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet og Venstre blei med 85 mot 20 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.47.57)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 1–3, frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fra og med finansmarkedsmeldingen for 2026 legge frem tall for bankkonkurransen lokalt og regionalt, både for næringskunder og privatmarked.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i finansmarkedsmeldingen for 2026 legge frem en evaluering av til-

tak for å bedre bankkonkurransen for forbrukerne og en vurdering av behov for ytterligere tiltak.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i finansmarkedsmeldingen for 2026 beskrive utviklingen i bankmarkedet de siste årene med spesielt fokus på oppkjøp og fusjoner, samt en vurdering av hvordan dette påvirker konkurransen.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Raudt blei med 72 mot 33 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.48.16)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen for 2026 foreta en helhetlig gjennomgang av rammevilkårene for finansnæringen i Norge og skissere eventuelle behov for å justere disse. Regjeringen skal innhente innspill fra og ha dialog med relevante aktører i næringa om hvilke områder det er hensiktsmessig å prioritere i en slik gjennomgang.

Presidenten: Høgre, Framstegspartiet, Raudt og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 58 mot 46 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.48.35)

Vidare var tilrådd:

II

Stortinget ber regjeringen følge opp forskriftsendringene rundt valutasikring av andelsklasser og vurdere eventuelle endringer og rapportere tilbake til Stortinget om dette seinest i forbindelse med neste års finansmarkedsmelding.

Presidenten: Høgre, Framstegspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

Voteringstavlene viste at 53 representantar hadde røysta imot tilrådinga frå komiteen og 51 hadde røysta for.

(Voteringsutskrift kl. 15.49.28)

Presidenten: Sidan fleire frå salen seier at dei har røysta feil, tek me voteringa om igjen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 53 mot 51 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.49.28)

Vidare var tilrådd:

III

Meld. St. 26 (2024–2025) – Finansmarkedsmeldingen 2025 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 46, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup, Anna Molberg, Aleksander Stokkebø, Tina Bru, Mahmoud Farahmand og Mudassar Kapur om en handlingsplan for å styrke finansnæringen i Norge (Innst. 514 S (2024–2025), jf. Dokument 8:240 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Mahmoud Farahmand på vegner av Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti
- forslag nr. 2, frå Alfred Jens Bjørlo på vegner av Venstre

Det blir votert over forslag nr. 2, frå Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for raskere behandlingstid og enkel tilgang på rådgivning hos Finanstilsynet for oppstartsbedrifter og om nødvendig fremme forslag til bevilgningsendringer og endringer i finanstilsynsloven i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Venstre blei med 97 mot 8 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.50.22)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:240 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nikolai Astrup, Anna

Molberg, Aleksander Stokkebø, Tina Bru, Mahmoud Farahmand og Mudassar Kapur om en handlingsplan for å styrke finansnæringen i Norge – vedtas ikke.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom tilrådinga og forslag nr. 1, frå Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for å styrke finansnæringen i Norge.»

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti blei tilrådinga vedteken med 61 mot 44 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.51.02)

Votering i sak nr. 47, debattert 10. juni 2025

Innstilling fra finanskomiteen om Noregs Banks representantskap – Rapport for 2024 (Innst. 500 S (2024–2025), jf. Dokument 9 (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 9 (2024–2025) – Noregs Banks representantskap – Rapport for 2024 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Stortinget går då til votering over sakene nr. 1–6 og 16 på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i barnevernsloven mv. (kvalitetsløftet i barnevernet) (Innst. 524 L (2024–2025), jf. Prop. 83 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram 12 forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Tage Pettersen på vegner av Høgre, Framstegspartiet og Venstre
- forslag nr. 2, frå Tage Pettersen på vegner av Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslaga nr. 3 og 4, frå Per Olav Tyldum på vegner av Senterpartiet, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 5 og 6, frå Tage Pettersen på vegner av Høgre og Venstre

- forslaga nr. 7 og 8, frå Per Olav Tyldum på vegner av Senterpartiet og Framstegspartiet
- forslaga nr. 9 og 10, frå Per Olav Tyldum på vegner av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 11, frå Per Olav Tyldum på vegner av Senterpartiet
- forslag nr. 12, frå Kathy Lie på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Venstre

Det blir votert over forslag nr. 12, frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Barnevernsloven § 11-1 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Tilbud etter første og annet ledd gjelder for barn som er under 18 år når de søker om beskyttelse.

Bestemmelsen gjelder også barn under 18 år som har flyktningstatus eller er innvilget midlertidig kollektiv beskyttelse.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei med 83 mot 21 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.52.34)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 11, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Barnevernsloven § 5-3 første ledd skal lyde:

Når barneverns- og helsenemnda treffer vedtak om omsorgsovertakelse, skal det fremgå av vedtaket om barnet skal bo i et *kommunalt botiltak*, fosterhjem eller i en barnevernsinstitusjon. Nemnda kan bestemme at barnet skal bo i en opplærings- eller behandling sinstitusjon dersom det er nødvendig fordi barnet har nedsatt funksjonsevne. Nemnda kan i særskilte tilfeller også bestemme at barnet skal bo i et omsorgssenter, jf. kapittel 11.»

Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet blei med 82 mot 23 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.52.53)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 9 og 10, frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringa greie ut moglegheitene for eit nasjonalt pårørandesenter for barnevernet, gjerne i regi av ideelle stiftingar eller organisasjonar, og kome attende til Stortinget på eigna måte.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringa følgje opp forslaget i NOU 2023:24 om å redusere den kommunale eigenandelen på institusjonstiltak og kome tilbake til Stortinget på eigna måte.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti blei med 71 mot 33 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.53.12)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 8, frå Senterpartiet og Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa om å gjennomføre ei evaluering av OEM (Omsorgs- og endringsmodellen) og andre nytta fagmodellar i barnevernsinstitusjonar, der også vurderinga frå barna kjem fram, og sikre at fagmodellar blir utvikla med føremål om utviklingsstøtte i tråd med ny retning for institusjonsbarnevernet. Stortinget må bli informert om evalueringa på eigna vis.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet og Framstegspartiet blei med 72 mot 33 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.53.30)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 7, frå Senterpartiet og Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre at langtidsopphald for barn med store og samansette behov blir varetatt i den varsla kapasitetsauka i døgnplassar i BUP, og gi helseføretaka plikt til å prioritere barn i barnevernsinstitusjon, og kome attende til Stortinget på eigna måte.»

Høgre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at 57 representantar hadde røysta mot forslaget frå Senterpartiet og Framstegspartiet og 47 representantar hadde røysta for.

(Voteringsutskrift kl. 15.53.48)

Presidenten: Fleire har røysta feil. Me tek voteringa på ny.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet og Framstegspartiet blei vedteke med 54 mot 50 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.17)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 5 og 6, frå Høgre og Venstre.

Forslag nr. 5 lyder:

«Barnevernsloven ny § 16-3 a skal lyde:

§ 16-3 a *Krav til kompetanse og skikkethetsvurdering i barnevernsinstitusjoner m.m.*

Ansatte som skal arbeide i statlige barnevernsinstitusjoner, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere etter § 16-3 tredje ledd bokstav c, må ha gjennomført relevant utdanning som i tillegg inneholder skikkethetsvurdering.

Barne-, ungdoms- og familieetaten kan gi midlertidig dispensasjon fra kravet om utdanning underlagt skikkethetsvurdering i særskilte tilfeller, herunder i tilfeller der stillingen det søkes dispensasjon for, har vært offentlig utlyst og ingen kvalifiserte søkere har meldt seg. Barnevernsinstitusjoner, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere skal ved dispensasjon for kravet om utdanning underlagt skikkethetsvurdering lage en plan for systematisk veiledning av den nyansatte ved utførelse av de oppgavene som følger av denne loven.

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal gjennomføre internkontroll for å sikre at oppgavene utføres i samsvar med de kravene som er fastsatt i loven eller i medhold av loven. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset virksomhetens egenart, aktiviteter og risikoforhold. Etaten skal også kunne redegjøre for hvordan kravene oppfylles. Departementet kan gi forskrift om internkontroll.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke utdanninger som vil oppfylle kravet.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Barnevernsloven § 15-6 skal lyde:

§ 15-6 *Krav til kompetanse for barnevernstjenestens personell*

Personell i barnevernstjenesten som skal utføre oppgaver etter § 15-3 tredje ledd, skal fra 1. januar 2040 oppfylle ett av følgende vilkår:

a. barnevernsfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå

b. relevant bachelorutdanning dersom det innen 1. januar 2040 kan dokumenteres minst tre års arbeidserfaring fra barnevernet i tillegg til at det er gjennomført en barnevernsfaglig eller annen relevant *videreutdanning*.

Bestemmelsen gjelder også for barnevernstjenestens leder og lederens stedfortreder, for sakkynndige som barnevernstjenesten har engasjert etter § 2-2, og for personell som bistår barnevernstje-

nesten med utredning som barne-, ungdoms- og familieetaten tilbyr etter § 16-3 fjerde ledd bokstav a.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som anses som relevant utdanning etter første ledd bokstav a og b.»

Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Høgre og Venstre blei med 75 mot 30 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.54.42)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 3, frå Senterpartiet, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa greie ut dei økonomiske og administrative konsekvensane ved å opprette ein barnevernsportal, og kome attende til Stortinget på eigna måte.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti blei med 60 mot 45 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.01)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 4, frå Senterpartiet, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa i eit samarbeid med KS legge til rette for at kommunar og barneverns-tenester som ønskjer det, i 2026 kan sette i gang forsøk med praksisorienterte tverrfaglege team med spisskompetanse som kan få fram naudsynt fagleg, klinisk kunnskap om utsette barn og familiars problem, ressursar og behov. Stortinget skal informerast om forsøka på eigna måte.»

Høgre, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet, Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti blei vedteke med 67 mot 37 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.23)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa sikre at barn under 12 år får oppnevnt egen advokat i saker for barneverns- og helsenemnda.»

Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei med 57 mot 48 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.55.44)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at også private godkjente barnevernsaktører kan etablere og drifte botiltak med døgnbemanning etter barneverns-loven § 3-2.»

Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre blei med 61 mot 44 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.56.03)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

A.

L o v

om endringer i barnevernsloven mv. (kvalitetsløftet i barnevernet)

I

I lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern gjøres følgende endringer:

§ 1-2 tredje ledd første punktum skal lyde:

For barn som oppholder seg i en annen stat og har sitt vanlige bosted i Norge, kan det treffes vedtak om omsorgsovertakelse etter § 5-1 og *vedtak om opphold* på barnevernsinstitusjon etter § 6-2.

§ 1-2 fjerde ledd skal lyde:

For barn som oppholder seg i Norge, men har sitt vanlige bosted i en annen stat, kan det treffes vedtak om hjelpetiltak etter kapittel 3, vedtak om akutttiltak etter kapittel 4 og vedtak om frivillig opphold i barnevernsinstitusjon etter § 6-1, samt vedtak om *opphold* på institusjon etter § 6-6 når det er fare for menneskehandel.

§ 1-10 første ledd skal lyde:

Barnevernet skal sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og *at barnet utsetter sin utvikling for alvorlig fare*.

§ 2-2 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Undersøkelsen skal gjennomføres så skånsomt som mulig og *skal ikke være mer omfattende enn formålet tilsier*.

§ 2-5 tredje ledd første punktum skal lyde:

Dersom barnevernstjenesten henlegger en sak etter en undersøkelse fordi foreldrene ikke samtykker til anbefalte hjelpetiltak, kan den fastsette i vedtaket at ny undersøkelse *igangsettes innen* seks måneder etter at saken ble henlagt, dersom vilkårene etter § 2-2 fortsatt er oppfylt.

§ 3-1 første ledd skal lyde:

Barnevernstjenesten skal tilby og iverksette hjelpetiltak for barnet og foreldrene når barnet har et særlig behov for hjelp på grunn av sin omsorgssituasjon eller fordi barnet utsetter sin utvikling for fare. Hjelpetiltak skal være egnet til å møte barnets og *familiens* behov og til å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.

§ 3-2 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 3-2 *Fosterhjem, kommunale botiltak med døgnbemanning og barnevernsinstitusjon som frivillig hjelpetiltak*

§ 3-2 første punktum skal lyde:

Barnevernstjenesten kan tilby fosterhjem, *kommunale botiltak med døgnbemanning* eller institusjon som hjelpetiltak når vilkårene i § 3-1 første ledd er til stede og barnets behov ikke kan ivaretas på annen måte.

§ 3-3 tredje ledd skal lyde:

Når det som følge av krigen i Ukraina er nødvendig å evakuere barn som er under omsorg av ukrainske myndigheter, kan barnevernstjenesten samtykke *til at barn gis opphold* i et fosterhjem eller en institusjon i Norge etter en anmodning fra ukrainske myndigheter, dersom

- a. *tiltaket* er forsvarlig og til barnets beste
- b. det er inngått en avtale med kompetente ukrainske myndigheter
- c. *vilkår etter* artikkel 33 i konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn er oppfylt.

§ 3-5 skal lyde:

§ 3-5 *Foreldrestøttende hjelpetiltak uten barnets samtykke*

Barneverns- og helsenemnda kan vedta foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke dersom barnet utsetter eller er i ferd med å utsette sin utvikling for alvorlig fare, jf. § 6-2. Tiltaket skal ha som formål å forebygge behov for tiltak etter kapittel 6. Slike foreldrestøttende tiltak kan

også gjennomføres uten barnets samtykke når tiltakene iverksettes som ledd i avslutningen av et institusjonsopphold etter § 6-2. Foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke kan ikke opprettholdes i mer enn seks måneder etter at nemndas vedtak ble truffet.

§ 3-6 nytt fjerde ledd skal lyde:

Det er barnevernstjenesten i den kommunen som sist iverksatte tiltak før ungdommen fylte 18 år, som har ansvaret for tiltak etter denne bestemmelsen.

§ 4-2 fjerde ledd skal lyde:

Vedtak som gjelder et barn som har sitt vanlige bosted i en annen stat, jf. § 1-2 fjerde ledd, faller likevel bort først seks måneder etter vedtakstidspunktet dersom norske myndigheter innen samme frist har gjort ett av følgende:

- a. har fremmet en begjæring til bostedsstaten om å treffe nødvendige beskyttelsestiltak
- b. har truffet vedtak om å få overført jurisdiksjon etter lov om gjennomføring av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn § 5.

§ 4-2 femte ledd skal lyde:

De alternative tiltakene som fremgår av § 5-3, gjelder tilsvarende ved akuttvedtak om omsorgsovertakelse.

§ 4-4 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 4-4 Akuttvedtak om opphold i barnevernsinstitusjon

§ 4-4 første ledd første punktum skal lyde:

Barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan treffe akuttvedtak om opphold i barnevernsinstitusjon dersom barnet har *utsatt sin utvikling for alvorlig fare* som nevnt i § 6-2.

§ 4-4 andre ledd første punktum skal lyde:

Dersom det er behov for videre tiltak, skal barnevernstjenesten snarest følge opp akuttvedtaket med en begjæring til barneverns- og helsenemnda om *vedtak om opphold* i institusjon etter § 6-2.

§ 4-5 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 4-5 Akuttvedtak om opphold i institusjon når det er fare for menneskehandel

§ 4-5 første ledd første punktum skal lyde:

Barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan treffe akuttvedtak om opphold i institusjon dersom det er sannsynlig at barnet utnyttet til menneskehandel, eller det er en nærliggen-

de og alvorlig fare for at barnet kan bli utnyttet til menneskehandel.

§ 4-5 andre ledd første punktum skal lyde:

Dersom det er behov for videre tiltak, skal barnevernstjenesten snarest følge opp akuttvedtaket med en begjæring til barneverns- og helsenemnda om *vedtak om opphold* i institusjon etter § 6-6.

§ 5-3 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 5-3 Valg av tiltak etter vedtak om omsorgsovertakelse

§ 5-3 andre ledd skal lyde:

Barnevernstjenesten skal redegjøre for sitt syn på valg av *tiltak etter første ledd* når den legger frem forslag om omsorgsovertakelse for nemnda. Nemnda kan i vedtaket sette krav til *tiltaket*. Saken skal forelegges nemnda på nytt dersom *vedtaket ikke kan gjennomføres som forutsatt*.

§ 5-3 tredje ledd første punktum skal lyde:

Ved valg av tiltak skal det blant annet legges vekt på barnets mening, barnets identitet og behov for omsorg i et stabilt miljø, behovet for kontinuitet i barnets oppdragelse og barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

§ 5-4 skal lyde:

§ 5-4 Ansvaret for barnet etter vedtak om omsorgsovertakelse

Etter at det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse, har barnevernstjenesten omsorgsansvaret for barnet. Barnevernstjenesten skal gi barnet forsvarlig omsorg og skal ta avgjørelser på vegne av barnet, med mindre avgjørelsen ligger til foreldrene etter tredje ledd eller til ver-
gen.

Fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor, utøver omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten og kan treffe alle avgjørelser på vegne av barnet som omfattes av barnevernstjenestens myndighet etter første ledd annet punktum. Fosterforeldrene og institusjonen skal utøve omsorgen i samarbeid med barnevernstjenesten, og vesentlige avgjørelser skal avklares med den. Dersom barnevernstjenesten mener at fosterforeldrenes eller institusjonens vurderinger ikke er til barnets beste, skal fosterforeldrene eller institusjonen rette seg etter barnevernstjenestens beslutning.

Foreldrenes foreldreansvar er begrenset til avgjørelser om barnets grunnleggende personlige forhold, som valg av type skole, endring av navn, samtykke til adopsjon og inn- og utmelding i tros- og livssynssamfunn.

§ 5-11 første ledd skal lyde:

Når barneverns- og helsenemnda treffer vedtak om adopsjon etter § 5-10, skal den vurdere om det skal være besøkskontakt mellom barnet og foreldrene *og mellom barnet og søsken* etter at adopsjonen er gjennomført, dersom noen av partene har krevd det og adopsjons-søkerne samtykker til slik kontakt. *Er barnet over 12 år, må også barnet samtykke. For vedtak om kontakt med søsken må dessuten søsken over 12 år samtykke.* Nemnda skal treffe vedtak om besøkskontakt dersom det er til barnets beste. Nemnda skal samtidig fastsette omfanget av kontakten.

§ 5-11 tredje ledd skal lyde:

Et vedtak om besøkskontakt kan prøves på nytt bare dersom særlige grunner tilsier det. Særlige grunner kan blant annet være at barnet motsetter seg kontakt, eller at foreldrene *eller søsken* ikke følger opp vedtaket om kontakt.

Ny § 5-12 skal lyde:

§ 5-12 *Varig opphold i fosterhjem*

Barneverns- og helsenemnda kan vedta varig opphold i fosterhjem dersom det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse, barnet har bodd minst to år i fosterhjemmet, fosterforeldrene har samtykket og følgende vilkår er oppfylt:

- a. det må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg, eller at barnet er blitt så knyttet til mennesker og miljøet der det er, at flytting kan føre til alvorlige problemer for barnet
- b. fosterforeldrene har vist seg egnet til å oppdra barnet som sitt eget og har utøvd omsorgen for barnet på en god måte
- c. barnet, når det er over 12 år, har samtykket på vedtakstidspunktet.

Når nemnda vedtar varig opphold i fosterhjem, skal den ta stilling til samvær, jf. kapittel 7, og til om foreldrene skal fratas foreldreansvaret, jf. § 5-8.

De private partene kan bare kreve at nemnda behandler en sak om endring av samvær dersom det foreligger opplysninger om vesentlige endringer i barnets eller foreldrenes situasjon som kan ha betydning for samværsspørsmålet.

De private partene kan bare kreve at nemnda behandler en sak om opphevelse av vedtaket om varig opphold i fosterhjem dersom det foreligger særlige grunner. Barneverns- og helsenemnda skal oppheve vedtaket om varig opphold i fosterhjem dersom det åpenbart er til barnets beste.

Barnevernstjenesten og fosterforeldrene må avtale omfanget av oppfølging etter § 9-6 annet ledd. § 8-3

tredje ledd gjelder ikke når nemnda fatter vedtak om varig opphold i fosterhjem.

Kapittel 6 overskriften skal lyde:

Kapittel 6 Tiltak for barn som utsetter sin utvikling for alvorlig fare m.m.

§ 6-1 første ledd første punktum skal lyde:

Et barn som *utsetter sin utvikling for alvorlig fare*, kan på samme vilkår som etter § 6-2 gis opphold i institusjon dersom barnet selv og de som har foreldreansvar, samtykker til det.

§ 6-1 tredje ledd skal lyde:

Dersom barnet *forlater institusjonen uten tillatelse eller unnlater å komme tilbake til institusjonen etter fravær*, og blir brakt tilbake til institusjonen innen tre uker, kan barnet holdes tilbake i tre uker fra det tidspunktet da barnet ble brakt tilbake til institusjonen.

§ 6-2 skal lyde:

§ 6-2 *Vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon uten samtykke*

Dersom mindre inngripende tiltak ikke kan skape tilfredsstillende forhold for barnet og det er nødvendig ut fra barnets situasjon, kan barneverns- og helsenemnda vedta at et barn skal ha opphold i institusjon uten samtykke fra barnet selv eller fra de som har foreldreansvar. Slikt vedtak kan bare treffes dersom barnet utsetter sin utvikling for alvorlig fare på en eller flere av følgende måter:

- a. ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd
- b. ved vedvarende problematisk bruk av rusmidler
- c. ved *andre utpreget skadelige handlinger*.

Nemnda kan vedta opphold i institusjon i inntil fire uker for observasjon, undersøkelse og korttidsbehandling. Dersom det treffes nytt vedtak, kan oppholdstiden forlenges med inntil fire nye uker.

Dersom barnet har behov for mer langvarig behandling, kan nemnda vedta *at oppholdet skal gjelde i inntil tolv måneder*. Barnevernstjenesten skal vurdere vedtaket på nytt senest når barnet har oppholdt seg i institusjonen i seks måneder. Nemnda kan i særlige tilfeller vedta at oppholdet skal forlenges med inntil tolv måneder. *Oppholdstiden etter akuttvedtak etter § 4-4 skal inngå i den totale oppholdstiden som gjelder for vedtak etter § 6-2 første og annet ledd.*

Nemnda kan treffe vedtak etter første og annet ledd bare dersom institusjonen er faglig og materielt i stand til å tilby barnet forsvarlig hjelp. Institusjonen skal være godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten til å ta imot barn på grunnlag av vedtak etter denne bestemmelsen. Bestemmelsen i § 5-3 annet ledd gjelder tilsvarende.

Dersom det er nødvendig ut fra formålet med oppholdet, kan nemnda treffe vedtak om rusmiddeltesting uten samtykke under oppholdet.

Barnevernstjenesten kan la være å sette vedtaket i verk dersom forholdene tilsier det. Barnevernstjenesten skal i så fall varsle nemnda. Vedtaket faller bort dersom det ikke er satt i verk innen seks uker.

§ 6-3 skal lyde:

§ 6-3 Opphold i fosterhjem med særlige forutsetninger eller i institusjoner med hjem

Vedtak etter §§ 6-1 og 6-2 kan også gjelde opphold i fosterhjem med særlige forutsetninger. Fosterhjemmet skal være utpekt av barne-, ungdoms- og familieetaten.

Vedtak etter §§ 6-1 og 6-2 kan også gjelde opphold i institusjoner med hjem, jf. § 10-24.

§ 6-4 skal lyde:

§ 6-4 Vedtak om informasjon til fornærmede eller etterlatte utsatt for et alvorlig lovbrudd

Når barneverns- og helsenemnda treffer vedtak etter § 6-2, skal nemnda vedta at fornærmede eller etterlatte skal informeres om dette dersom følgende vilkår er oppfylt:

- a. begrunnelsen for vedtaket er at barnet har begått et alvorlig lovbrudd
- b. barnet hadde ikke fylt 15 år da lovbruddet ble begått
- c. det antas å ha betydning for fornærmede eller etterlatte å få informasjon om vedtaket.

Det skal ikke gis informasjon dersom det kan medføre fare for barnets sikkerhet.

Nemnda kan treffe vedtak som nevnt i første ledd også i tilfeller der barnet allerede har tiltak etter § 6-2 når lovbruddet begås.

§ 6-5 første ledd skal lyde:

Er det truffet vedtak om informasjon til fornærmede eller etterlatte etter § 6-4, skal institusjonen gi informasjon om at barnet oppholder seg i institusjon, og varigheten av oppholdet, institusjonens beliggenhet og annen nødvendig informasjon om institusjonsoppholdet.

§ 6-6 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 6-6 Vedtak om opphold i institusjon når det er fare for at barnet kan utnyttes til menneskehandel

§ 6-6 første ledd første punktum skal lyde:

Dersom politiets vurdering og øvrige opplysninger tilsier at det er nærliggende og alvorlig fare for at barnet utnyttes eller kan bli utnyttet til menneskehandel, jf. straffeloven § 257, kan barneverns- og helsenemnda treffe vedtak om opphold i institusjon.

§ 6-6 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Beskyttelsestiltakene kan også omfatte begrensninger for hvem som kan få vite hvor barnet er, ved at barnet har vedtak om skjult adresse.

§ 6-6 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Barnevernstjenesten har ansvar for omsorgen for barnet etter vedtak om opphold i institusjon.

Ny § 7-7 skal lyde:

§ 7-7 Barnevernstjenestens adgang til å stanse fastsatt samvær

Barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan, når det er nødvendig, treffe midlertidig vedtak om stans av samvær som er fastsatt av barneverns- og helsenemnda eller domstolen, dersom det er fare for at barnet blir skadelidende dersom samværet gjennomføres. På samme vilkår kan barnevernstjenesten treffe midlertidig vedtak om tilsyn under samvær.

Dersom det er behov for videre tiltak, skal barnevernstjenesten snarest følge opp det midlertidige vedtaket med en begjæring til barneverns- og helsenemnda om endring av samvær. Dersom slik begjæring ikke foreligger innen tre uker fra vedtakstidspunktet, faller det midlertidige vedtaket bort.

Barnevernstjenesten skal fortløpende vurdere behovet for det midlertidige vedtaket.

§ 8-3 tredje ledd skal lyde:

Dersom hensynet til barnet ikke taler mot det, skal barnevernstjenesten legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet, jf. § 5-7. Barnevernstjenesten skal systematisk og regelmessig vurdere om det er nødvendig å endre tiltaket, herunder om det er grunnlag for å fremme sak om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse, eller andre tiltak for å gi barnet ro og stabilitet.

§ 8-4 første ledd første punktum skal lyde:

Etter at det er truffet vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon etter § 6-1 eller etter § 6-2, skal barnevernstjenesten følge med på hvordan barnet utvikler seg, og om det får forsvarlig omsorg og behandling.

§ 8-4 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Planen skal om mulig foreligge før barnet flytter inn i institusjonen.

§ 8-4 fjerde ledd første punktum skal lyde:

I en sak om opphold i institusjon uten samtykke etter § 6-2 skal barnevernstjenesten utarbeide et utkast til plan for tiltaket og oppfølgingen av barnet som skal

foreligge når barneverns- og helsenemnda behandler saken.

Ny § 8-7 skal lyde:

§ 8-7 Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse

Etter at barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse, skal barnevernstjenesten tilby barn og foreldre oppfølging i opptil seks måneder. Ved samtykke skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser. Barnevernstjenesten skal utarbeide en plan for oppfølgingen.

§ 9-2 andre punktum skal lyde:

Barnet skal selv kunne bestemme i personlige spørsmål så langt det er mulig ut fra formålet med oppholdet og fosterforeldrenes ansvar for å gi barnet forsvarlig omsorg.

§ 9-6 skal lyde:

§ 9-6 Oppfølging av barn i fosterhjem og oppfølging av fosterfamilien

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å følge opp barnet i fosterhjemmet, jf. kapittel 8. Barnevernstjenesten kan tilby støttehjem som del av oppfølgingen av barnet og fosterfamilien.

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å følge opp fosterfamilien så lenge barnet bor i fosterhjemmet, og skal gi godtgjøring og utgiftsdekning til fosterforeldrene. Barnevernstjenesten skal også gi fosterforeldre godtgjøring for å kompensere for manglende oppfølging av tjenestepensjon, når de på grunn av fosterhjemsoppdraget helt eller delvis ikke er i annet arbeid.

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal ivareta ansvaret etter første ledd annet punktum og annet ledd for fosterhjem som etaten tilbyr, jf. § 16-3 annet ledd bokstav a og c.

§ 9-8 andre ledd skal lyde:

Fosterforeldrene kan klage på vedtak om flytting etter § 5-5.

§ 9-9 første ledd første punktum skal lyde:

Det er forbudt for privatpersoner å drive formidlingsvirksomhet som har som formål å gi barn opphold utenfor hjemmet.

§ 9-10 andre og tredje punktum skal lyde:

Kommunen skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjemmet fra barnet har flyttet inn og frem til barnet fyller 18 år. Formålet med tilsynet er å kontrollere at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet, og at forutsetningene for oppholdet blir fulgt opp.

Nytt kapittel 9 A skal lyde:

Kapittel 9 A Kommunale botiltak med døgnbemanning

§ 9 A-1 Ansvar for forsvarlig omsorg og beskyttelse

Kommunale botiltak med døgnbemanning skal gi barn som oppholder seg i tiltaket, forsvarlig omsorg og beskyttelse. Botiltaket skal møte barn hensynsfullt og ivareta barnets rettigheter og rettssikkerhet.

§ 9 A-2 Barns rettigheter i kommunale botiltak med døgnbemanning

Barnet har rett til vern av sin personlige integritet, forsvarlig omsorg og beskyttelse under opphold i kommunale botiltak med døgnbemanning.

Barn har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet under opphold i botiltaket, jf. § 1-4. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Barnet skal bli lyttet til, og barnets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Botiltaket må sørge for at barnets rett til medvirkning blir ivaretatt ved utformingen av tiltakets daglige liv og ved andre forhold som vedrører barnet.

§ 9 A-3 Grensesetting ut fra omsorgsansvaret og hensynet til trygghet og trivsel

Botiltaket har rett og plikt til å sette grenser for barnet når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse ut fra dets alder og modenhet. Botiltaket kan på tilsvarende måte som foreldre sette grenser for barnets bevegelsesfrihet, besøk, bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler og internett.

Hvilke grenser som kan settes i medhold av omsorgsansvaret, må vurderes ut fra barnets individuelle behov for omsorg og beskyttelse. Grensesettingen må være egnet til å oppnå formålet og stå i rimelig forhold til de interesser som skal ivaretas, både i omfang og varighet. Botiltaket kan også sette grenser for barnet hvis det er nødvendig for å ivareta trygghet og trivsel for andre i botiltaket.

Hvis det er åpenbart nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse, kan botiltaket benytte milde former for fysisk makt, som å holde barnet kortvarig fast eller lede barnet. Slike tiltak kan også benyttes hvis det åpenbart er nødvendig for å ivareta trygghet og trivsel for andre i botiltaket.

§ 9 A-4 Saksbehandling og klage

Barnet og foreldrene kan klage direkte til statsforvalteren ved brudd på bestemmelser i §§ 9 A-2 og 9 A-3. Statsforvalteren kan prøve alle sider av saken.

§ 9 A-5 *Generelle krav til kommunale botiltak med døgnbemanning*

Barn kan bare gis opphold i kommunale botiltak med døgnbemanning som er godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten. Reglene om godkjenning i § 10-19 gjelder så langt de passer.

Botiltaket skal til enhver tid ha forsvarlig bemanning og kompetanse. Botiltaket skal ha en stillingsplan som sikrer kontinuitet for barna og en faglig forsvarlig drift.

Botiltaket skal ha en leder og en stedfortreder for lederen.

Botiltaket skal sørge for at de ansatte får nødvendig faglig veiledning og opplæring.

§ 9 A-6 *Barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn i kommunale botiltak med døgnbemanning*

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal ivareta sitt løpende og helhetlige ansvar for å følge opp barnet under opphold i botiltaket.

§ 9 A-7 *Forskrift om kommunale botiltak med døgnbemanning*

Departementet kan gi forskrift med nærmere krav til kvalitet, godkjenning, bemanning og kompetanse, innholdet i barns rettigheter, gjennomføring av grensesetting og om saksbehandling og klagebehandling ved opphold i kommunale botiltak med døgnbemanning.

Kapittel 10 skal lyde:

Kapittel 10 Barnevernsinstitusjoner m.m.

§ 10-1 *Barnevernsinstitusjonens ansvar for forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling*

Barnevernsinstitusjonen skal gi barn som oppholder seg på institusjonen, forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling. Institusjonen skal møte barn hensynsfullt og ivareta barnets rettigheter og rettssikkerhet.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i institusjonens ansvar overfor det enkelte barn.

§ 10-2 *Barns rettigheter i barnevernsinstitusjon*

Barnet har rett til vern av sin personlige integritet og forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling under opphold på barnevernsinstitusjon.

Barn har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet under opphold i institusjon, jf. § 1-4. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Barnet skal bli lyttet til, og barnets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Institusjonen må sørge

for at barnets rett til medvirkning blir ivaretatt ved utformingen av institusjonens daglige liv og ved andre forhold som vedrører barnet.

Barnet har rett til kontakt med oppnevnt verge, advokat, barnevernstjeneste, tilsynsmyndighet, helsepersonell, konsulær representant, prest, annen religiøs leder eller lignende.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i barns rettigheter i institusjon.

§ 10-3 *Grensesetting ut fra omsorgsansvaret*

Barnevernsinstitusjonen har rett og plikt til å sette grenser for barnet når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse ut fra barnets alder og modenhet. Institusjonen kan på tilsvarende måte som foreldre sette grenser for barnets bevegelsesfrihet, besøk, bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler og internett.

Hvilke grenser som kan settes i medhold av omsorgsansvaret, må vurderes ut fra barnets individuelle behov for omsorg og beskyttelse.

Hvis det er åpenbart nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse, kan institusjonen benytte milde former for fysisk makt, som å holde barnet kortvarig fast eller lede barnet.

Tiltak som ikke kan gjennomføres i medhold av omsorgsansvaret, krever hjemmel i lov.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i omsorgsansvaret og gjennomføring av grensesetting etter denne bestemmelsen.

§ 10-4 *Trygghet og trivsel på barnevernsinstitusjonen*

Hvis det er nødvendig for å ivareta trygghet og trivsel for andre på barnevernsinstitusjonen, kan institusjonen sette tilsvarende grenser for barnet som nevnt i § 10-3 første ledd. Hvis det er åpenbart nødvendig for å ivareta trygghet og trivsel for andre på institusjonen, kan institusjonen benytte milde former for fysisk makt som nevnt i § 10-3 tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av grensesetting etter denne bestemmelsen.

§ 10-5 *Forebygging av bruk av fysisk makt og inngrep i barnets rettigheter*

Barnevernsinstitusjonen skal arbeide systematisk for å forebygge bruk av fysisk makt og inngrep i barnets rettigheter.

Institusjonen skal gjennomgå bruk av fysisk makt og inngrep i barnets rettigheter sammen med barnet så snart som mulig etter at tiltaket er avsluttet.

Departementet kan gi forskrift om nærmere regler om systematisk forebygging etter denne bestemmelsen.

§ 10-6 Vilkår for og omfanget av grensesetting og inngrep

Før det settes grenser eller gjøres inngrep, skal andre mindre inngripende tiltak være forsøkt eller vurdert som utilstrekkelige. Tiltaket må være egnet til å oppnå formålet og stå i rimelig forhold til interessene som skal ivaretas. Tiltaket skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ikke vare lenger enn nødvendig.

Ved vurderingen av nødvendigheten og forholdsmessigheten skal barnevernsinstitusjonen vurdere det samlede omfanget og varigheten av grenser og inngrep overfor barnet. Det skal også legges vekt på om barnet bor alene.

§ 10-7 Frivillig rusmiddeltesting

Barn kan samtykke til at det tas prøver av biologisk materiale under oppholdet for å fastslå om det er brukt rusmidler, når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling.

Barn med vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon etter §§ 6-1, 6-2 og 4-4 kan samtykke til at det foretas rusmiddeltesting etter første ledd også ved inntak i institusjonen.

For barn under 15 år, kreves samtykke også fra de som har foreldreansvar, eller barnevernstjenesten hvis den har overtatt omsorgen for barnet. For barn under 15 år i omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere, skal barne-, ungdoms- og familieetaten samtykke i tillegg til barnet. Samtykke skal være skriftlig, og den som samtykker, skal informeres om at samtykket når som helst kan trekkes tilbake.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av rusmiddeltesting etter denne bestemmelsen.

§ 10-8 Kroppsvisitasjon og undersøkelse av barnets rom, eiendeler, brev og pakker

Ved begrunnet mistanke om at barnet besitter tyvegods, farlige gjenstander, rusmidler eller andre skadelige medikamenter og tilhørende brukerutstyr, kan barnet kroppsvisiteres eller barnets rom og eiendeler undersøkes. Undersøkelser kan på samme vilkår foretas for brev og pakker som kommer til barnevernsinstitusjonen.

Tiltak etter første ledd kan iverksettes bare hvis dette er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling eller for å ivareta trygghet og trivsel for andre på institusjonen. Kroppsvisitasjoner kan bare omfatte kroppens overflater, munnhulen, samt gjennomsøkning av klær.

Bare institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt, kan beslutte tiltak etter første ledd.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av kroppsvisitasjon og undersøkelser etter denne bestemmelsen.

§ 10-9 Inndragning av farlige gjenstander m.m.

Dersom barnevernsinstitusjonen finner gjenstander som nevnt i 10-8 første ledd, skal gjenstandene inndras. Ulovlige gjenstander, rusmidler eller medikamenter skal overleveres til politiet. Tyvegods skal overleveres til politiet eller eieren. Øvrige gjenstander kan tilintetgjøres, oppbevares eller overleveres politiet.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av inndragning og håndtering av gjenstander, herunder om overlevering til politiet.

§ 10-10 Innsyn i barnets kommunikasjon

Ved begrunnet mistanke om at barnet utsettes for fare eller skade ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler, kan barnevernsinstitusjonen treffe vedtak om innsyn i barnets elektroniske kommunikasjon og aktivitet.

Tiltak etter første ledd kan bare iverksettes dersom det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling.

Bare institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt, kan vedta tiltak etter første ledd. Vedtak kan treffes for inntil 14 dager om gangen. Institusjonen må fortløpende vurdere om det er nødvendig å opprettholde vedtaket.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av innsyn i barnets elektroniske kommunikasjon og aktivitet etter denne bestemmelsen.

§ 10-11 Bruk av fysisk makt for å avverge skade

Barnevernsinstitusjonen kan, dersom det er strengt nødvendig, benytte fysisk makt for å avverge

- akutt fare for skade på barnets liv eller helse*
- nært forestående fare for at barnet utsetter eget liv eller egen helse for alvorlig skade*
- akutt fare for skade på andre personers liv eller helse eller ved akutt fare for vesentlig skade på eiendom.*

Dersom det er strengt nødvendig å isolere barnet etter første ledd, skal minst én av personalet være til stede i rommet eller i naborom med ulåst dør. Isolasjon av et barn er bare tillatt i rom med vindu og med minst 8 m² gulvflate. Isolasjon kan bare besluttes av institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av bruk av fysisk makt etter denne bestemmelsen.

§ 10-12 Utvidet adgang til inngrep i barnets rettigheter

Når barn er i barnevernsinstitusjon etter §§ 4-4, 6-1 eller 6-2 og det er nødvendig ut fra formålet med oppholdet, kan institusjonen treffe vedtak om inngrep

- i barnets bevegelsesfrihet innenfor og utenfor institusjonsområdet, herunder nekte barnet å forlate institusjonsområdet
- om å låse døren til institusjonen for barnet eller kreve at barnet har følge med institusjonsansatte

utenfor institusjonen for å gjennomføre vedtak etter bokstav a

- c. i barnets rett til besøk, herunder nekte barnet besøk
- d. i barnets bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler og tilgang til internett, herunder nekte bruk
- e. om å inndra elektroniske kommunikasjonsmidler dersom barnet ikke retter seg etter institusjonens vedtak om å nekte bruk etter bokstav d.
- f. Vedtak om *inngrep* i barnets bevegelsesfrihet og besøk etter første ledd kan treffes for inntil 14 dager om gangen. Vedtak om *inngrep* i bruk av et elektronisk kommunikasjonsmiddel og tilgang til internett etter første ledd bokstav d og e kan treffes for inntil fire uker fra barnet ankommer institusjonen, og deretter for maksimum 14 dager om gangen. Institusjonen må fortløpende vurdere om vedtaket skal opprettholdes.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av vedtak etter bestemmelsen.

§ 10-13 Rusmiddeltesting av barn i barnevernsinstitusjon etter § 6-2

Når barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om rusmiddeltesting av et barn som er i *barnevernsinstitusjon* etter § 6-2, kan institusjonen kreve at det tas prøver av biologisk materiale.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av rusmiddeltesting etter denne bestemmelsen.

§ 10-14 Tilbakeføring til barnevernsinstitusjon

Hvis barnet forlater *barnevernsinstitusjonen* uten tillatelse eller unnlater å komme tilbake til institusjonen etter fravær, skal institusjonen prøve å bringe barnet frivillig tilbake til institusjonen. Tilbakeføringen skal om mulig skje i samarbeid med foreldre og barnevernstjenesten.

Dersom vedtaket for oppholdet i institusjonen gir adgang til det etter §§ 4-2, 4-4, 4-5, 5-1, 6-2 og 6-6, kan barnevernstjenestens leder dersom det er nødvendig, kreve bistand fra politiet til å bringe barnet tilbake til institusjonen mot sin vilje, jf. § 12-10.

Departementet kan gi forskrift om varsling av barnevernstjeneste og politi, og om samarbeid med andre instanser ved *fravær* og tilbakeføring til institusjon.

§ 10-15 Beskyttelsestiltak for barn som er utsatt eller i fare for menneskehandel

Når det er truffet vedtak etter § 6-6, skal *barnevernsinstitusjonen* iverksette de beskyttelsestiltak som barneverns- og helsenemnda har fastsatt etter § 6-6 annet ledd for å hindre at barnet får kontakt med personer som kan utnytte barnet til menneskehandel.

§ 10-16 Saksbehandling og klage

Barnevernsinstitusjonens avgjørelser om inngrep i barnets rettigheter etter §§ 10-8 til 10-12 er enkeltvedtak som skal protokollføres. Avgjørelser om rusmiddeltesting etter §§ 10-7 og 10-13 og tilbakeføring mot barnets vilje etter § 10-14 annet ledd skal også protokollføres. Protokollen skal vise institusjonens vurdering av det samlede omfanget og varigheten av grenser og inngrep overfor barnet, jf. § 10-6 annet ledd. Protokollen skal sendes til barnevernstjenesten og statsforvalteren.

Barnet og foreldrene kan klage direkte til statsforvalteren på enkeltvedtak og brudd på §§ 10-1 til 10-15. Institusjonen skal informere barnet og foreldrene om adgangen til å klage. Hvis barnet ønsker det, skal institusjonen bistå med å utforme og oversende klager. Klager behandles etter reglene i forvaltningsloven, og statsforvalteren kan prøve alle sider av saken.

Statsforvalteren skal også behandle andre muntlige og skriftlige henvendelser fra barnet og foreldrene om forhold som gjelder oppholdet på institusjonen.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og klagebehandling ved institusjonsopphold.

§ 10-17 Generelle krav til barnevernsinstitusjoner

Enhver barnevernsinstitusjon skal være godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten.

Institusjonen skal ha en definert målgruppe og et formulert mål for sin faglige virksomhet. Institusjonen skal anvende metoder som er faglig og etisk forsvarlige og tilpasset institusjonens målgrupper og målene for institusjonens virksomhet.

Institusjonen skal ha en skriftlig plan for sin virksomhet. Institusjonen skal føre internkontroll for å sikre forsvarlig drift.

Departementet kan gi forskrift om internkontroll og nærmere krav til kvalitet, bemanning og kompetanse i institusjonene.

§ 10-18 Krav til bemanning og kompetanse i barnevernsinstitusjon

Barnevernsinstitusjonen skal til enhver tid ha forsvarlig bemanning og kompetanse. Institusjonen skal ha en stillingsplan som sikrer en faglig forsvarlig drift. Institusjonen skal ha ansatte med tilstrekkelig nivå og bredde i kompetansen ut fra institusjonens målgruppe og målsetting.

Institusjonen skal ha en arbeidstidsordning som sikrer kontinuitet og stabilitet for barna. Faglig personell som ansettes i en institusjon, skal ha relevant bachelorutdanning. Barne-, ungdoms- og familieetaten kan i særlige tilfeller gi unntak fra dette kravet.

Institusjonen kan også ansette faglig personell som kan dokumentere minst tre års arbeidserfaring fra barne-

vernsinstitusjon, andre barnevernstiltak med døgnbemanning eller andre tilsvarende omsorgstiltak etter annet lov- og regelverk.

Institusjonen kan også ansette studenter under relevant bachelorutdanning, med vilkår om at utdanningen fullføres. Institusjonen og studenten avtaler lengde på ansettelsen ut fra omfanget av stillingen og hvor langt studenten har kommet i utdanningsløpet. Dersom utdanningen ikke fullføres innen avtalt tid, gjelder reglene om avslutning av midlertidig stilling i arbeidsmiljøloven § 14-9 femte ledd.

Institusjonen skal ha en leder og en stedfortreder for lederen. Fra 1. januar 2031 skal disse ha barnevernsfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå. Kompetansekravet er oppfylt også for ledere og stedfortredende ledere som har relevant bachelorutdanning, og som innen 1. januar 2031 har gjennomført relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng.

Institusjonen skal sørge for at de ansatte får nødvendig faglig veiledning og opplæring.

§ 10-19 Godkjenning av barnevernsinstitusjoner

Barne-, ungdoms- og familieetaten regionalt skal godkjenne barnevernsinstitusjoner.

En barnevernsinstitusjon kan godkjennes bare dersom den drives i samsvar med denne loven med forskrifter og ellers drives på en forsvarlig måte. Godkjenningen skal gjelde for bestemte målgrupper.

Barnevernsinstitusjoner kan bestå av flere institusjonsavdelinger. Dersom en institusjonsavdeling utfører selvstendige faglige og administrative oppgaver, må den ha egen godkjenning.

Dersom institusjonen ikke lenger oppfyller vilkårene for godkjenning, skal det treffes vedtak om bortfall av godkjenning.

Avgjørelser om godkjenning kan påklages til sentralt nivå i barne-, ungdoms- og familieetaten.

Departementet kan gi forskrift om godkjenningsordningen, om regnskapsføring og om offentlige myndigheters innsyn i regnskapene.

§ 10-20 Kartlegging under opphold på barnevernsinstitusjon

Barnevernsinstitusjonen kan kartlegge barnets behov under oppholdet. Formålet med kartleggingen skal være å tilrettelegge tilbudet for det enkelte barnet.

§ 10-21 Barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn på barnevernsinstitusjon

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal følge opp barnet på barnevernsinstitusjonen, jf. kapittel 8. Barnet kan som ledd i oppfølgingen tilbys støttehjem. De-

partementet kan gi forskrift om barnevernstjenestens plikt til å følge opp barnet.

§ 10-22 Rettigheter og plikter under opphold i senter for foreldre og barn

Sentre for foreldre og barn som tilbyr heldøgntjenester, skal sørge for at familiene får et faglig forsvarlig tilbud. Senteret skal behandle familiene hensynsfullt og slik at den enkeltes integritet blir ivaretatt.

Foreldre og barns rett til privatliv og familieliv, og foreldrenes rett til å ta beslutninger for barnet, skal respekteres under oppholdet så langt det er forenlig med formålet med oppholdet og senterets ansvar for trygghet og trivsel for alle på senteret.

Departementet kan gi forskrift om barns og foreldres rettigheter og plikter under opphold i sentre for foreldre og barn.

§ 10-23 Godkjenning av og krav til kvalitet, bemanning og kompetanse i senter for foreldre og barn

Sentre for foreldre og barn som tilbyr heldøgntjenester, skal være kvalitetssikret og godkjent av barne- og ungdoms- og familieetaten etter §§ 10-17 og 10-19.

Senteret skal til enhver tid ha forsvarlig bemanning og kompetanse. Senteret skal ha en stillingsplan som sikrer en faglig forsvarlig drift. Senteret skal ha tilsatt personell med tilstrekkelig kompetanse ut fra senterets målgruppe og målsetting.

Senteret skal ha en leder og en stedfortreder for lederen. Leder eller stedfortreder skal minst ha treårig høyskoleutdanning i sosialfag eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå, samt tilleggsutdanning i administrasjon og ledelse.

For personell i senteret som skal bistå barnevernstjenesten med utredning av barnets omsorgssituasjon, gjelder § 15-6.

Departementet kan gi forskrift om internkontroll, krav til kvalitet, bemanning, kompetanse, godkjenning, regnskapsføring og offentlige myndigheters innsyn i regnskapene ved sentre for foreldre og barn.

§ 10-24 Institusjoner med hjem

Barnevernsinstitusjoner som skal ta imot barn etter § 6-1 eller § 6-2, kan omfatte institusjoner med hjem.

Hjemmene må ha særlige forutsetninger for å ta imot barn som utsetter sin utvikling for alvorlig fare, og må være knyttet opp mot en oppfølgingsenhet.

Oppfølgingsenheten har ansvaret for oppfølgingen av hjemmene, herunder ansvaret for opplæring, behandling og veiledning.

Departementet kan gi forskrifter om institusjoner med hjem.

§ 11-5 skal lyde:

§ 11-5 *Rettigheter for barnet og krav til omsorgssenteret*

Loven §§ 10-1 til 10-11, § 10-14 og § 10-16 gjelder tilsvarende for omsorgssentre. Det samme gjelder §§ 10-17 til 10-19.

§ 11-7 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 11-7 *Vedtak om opphold i omsorgssenter*

§ 12-1 første ledd skal lyde:

Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i eller i medhold av loven her. Dette gjelder også for klientsaker i private institusjoner, private sentre for foreldre og barn og private omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere som er godkjent etter §§ 10-19, 10-23 og 11-5.

Ny § 12-3 a skal lyde:

§ 12-3 a *Barns rett til å klage på vedtak om flytting*

Barnet kan klage på barnevernstjenestens vedtak om opphold utenfor hjemmet etter §§ 3-2 og 3-3. Barnet kan også klage på barnevernstjenestens vedtak etter § 5-5 om flytting etter omsorgsovertakelse.

§ 12-7 andre og nytt tredje ledd skal lyde:

Departementet kan føre oversikt over sakkyndige for å legge til rette for at barnevernstjenesten, nemnda, domstolen og private parter kan be om sakkyndig bistand i saker etter loven.

Departementet kan gi forskrift om krav til sakkyn-diges mandater, rapporter og egenerklæringer. *Departementet kan gi forskrift om innholdet i og forvaltning av oversikten i annet ledd.*

§ 12-11 andre ledd skal lyde:

Personer som skal ansettes i eller utføre oppgaver på vegne av et botiltak med døgnbemanning etter kapittel 9 A, en barnevernsinstitusjon etter kapittel 10, et senter for foreldre og barn etter kapittel 10 eller et omsorgssenter etter kapittel 11, skal legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Tilsvarende gjelder for personer som utfører andre oppgaver for *botiltaket, institusjonen, senteret for foreldre og barn eller omsorgssenteret, og som har direkte kontakt med barn og unge eller foreldre som oppholder seg der.*

§ 12-11 åttende ledd skal lyde:

Personer med anmerkning knyttet til lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig straffelov §§ 162, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 201 a, 203, 204 a, 219, 224, 229 annet og tredje straffalternativ, 231, 233 og 268 jf. 267 eller straffeloven 231, 232, 257, 258, 274, 275, 282, 283, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 309, 310, 311,

312, 314, 327 eller 328 skal ikke få utføre oppgaver overfor mindreårige. Personer med anmerkning knyttet til andre straffebud eller anmerkninger knyttet til straffebud etter første punktum, men som ikke ville fremgått av politiattest etter politiregisterloven § 39 første ledd, skal ikke godkjennes som fosterforeldre eller ta imot barn i avlastningshjem dersom anmerkningen kan skape tvil om hvorvidt de egner seg for oppgaven.

§ 13-2 første ledd bokstav d skal lyde:

d. når et barn *har utsatt sin utvikling for alvorlig fare ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd, ved problematisk bruk av rusmidler, eller ved å ha vist annen form for utpreget skadelige handlinger*

§ 13-4 første ledd bokstav e skal lyde:

e. akuttvedtak om *opphold* i barnevernsinstitusjon, jf. § 4-4

§ 13-4 første ledd bokstav f skal lyde:

f. akuttvedtak om *opphold* i institusjon når det er fare for menneskehandel, jf. § 4-5

§ 13-4 første ledd bokstav l skal lyde:

l. vedtak om *opphold* i barnevernsinstitusjon uten samtykke, jf. § 6-2

§ 13-4 første ledd bokstav m skal lyde:

m. vedtak om *opphold* i institusjon ved fare for menneskehandel, jf. § 6-6

§ 13-5 tredje ledd skal lyde:

Barnevernstjenesten skal uten hinder av taushetsplikt gi informasjon til politiet så snart som mulig når det vurderes, treffes, endres eller oppheves vedtak om skjult adresse i samsvar med denne loven eller vedtak om gradering av opplysninger, jf. folkeregisterloven § 10-4.

Ny § 13-5 a skal lyde:

§ 13-5 a *Informasjonsplikt til statsforvalteren*

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal snarest mulig informere statsforvalteren om dødsfall, livstruende hendelser og seksuelle overgrep som involverer barn som har barnevernstiltak utenfor hjemmet. Informasjonsplikten gjelder også for barnevernsinstitusjoner, omsorgssentrene, senter for foreldre og barn og kommunale botiltak med døgnbemanning når barnet har opphold der. Barne-, ungdoms- og familieetaten plikter å informere statsforvalteren når barnet har opphold i omsorgssenter.

Ny § 13-7 skal lyde:

§ 13-7 Nasjonalt barnevernsregister

Departementet kan etablere et nasjonalt register for å utvikle statistikk og analyser om barnevernet. Registeret kan inneholde personopplysninger tilknyttet fødselsnummer eller andre personentydige identifikasjonsnummer.

Formålet med registeret er å behandle personopplysninger som grunnlag for statistikk og analyser for å

- a. frembringe kunnskap om effekten av ulike tiltak i barnevernet og hvordan disse tiltakene påvirker barn og familier som mottar tjenestene
- b. følge med på utviklingen i barnevernstjenesten.

Personopplysninger i registeret kan bare brukes som grunnlag for å utvikle statistikk og analyser om barnevernet.

Registeret kan bare behandle personopplysninger som er nødvendige å behandle for registerets formål. Personopplysningene i registeret kan ikke benyttes til formål som er uforenlig med formål nevnt i annet ledd, eller som grunnlag for enkeltvedtak eller andre individuelle beslutninger eller tiltak rettet mot de registrerte.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om registeret, herunder pålegge organer og private som utfører oppgaver etter denne loven, uten hinder av taushetsplikt å utlevere opplysninger som er nødvendige for registerets formål, og bestemmelser om behandlingen av personopplysninger i registeret.

§ 14-3 femte ledd skal lyde:

Dersom en sak gjelder forlengelse av nemndas vedtak etter § 6-6 om *opphold* i institusjon når det er fare for at et barn kan utnyttes til menneskehandel, skal nemndlederen avgjøre saken alene.

§ 14-17 andre ledd skal lyde:

Nemnda kan likevel beslutte at møtet skal holdes helt eller delvis for åpne dører, *dersom private parter begjærer det* og nemnda finner det ubetenkelig *ut fra hensynet til barnet, sakens opplysning, de private partene selv og andre*.

§ 14-20 tredje ledd skal lyde:

Et vedtak skal begrunnes som en dom. Tvisteloven § 19-6 gjelder tilsvarende så langt den passer. Det skal fremgå av vedtaket hva som er barnets mening, og hvilken vekt barnets mening er tillagt. Hvordan barnets beste og hensynet til familieband er vurdert, skal også fremgå av vedtaket. *Dersom det er holdepunkter for å vurdere det, skal foreldrenes støttebehov og antatt varighet av omsorgsovertakelsen fremgå av vedtaket.*

§ 14-22 første ledd skal lyde:

Akuttvedtak etter §§ 4-2 *første ledd*, 4-4 og 4-5, *vedtak* om midlertidig flytteforbud etter § 4-3 og *vedtak* om *midlertidig stans av eller tilsyn under samvær*, jf. § 7-7, skal straks etter iverksettingen sendes til nemnda for kontroll. Nemndlederen skal avgjøre om vedtaket skal godkjennes. Nemndlederen skal avgjøre saken snarest, og om mulig innen 48 timer etter at nemnda har mottatt den.

§ 14-22 andre ledd skal lyde:

Nemndlederen *skal* innhente ytterligere opplysninger når det er nødvendig for å ta stilling til *om vedtaket skal godkjennes*.

§ 14-23 første ledd første punktum skal lyde:

De private partene kan påklage akuttvedtak etter § 4-2 første og annet ledd, § 4-4 og § 4-5, *vedtak* om midlertidig flytteforbud etter § 4-3 og *vedtak* om *midlertidig stans av eller tilsyn under samvær* etter § 7-7.

§ 15-1 første ledd første punktum skal lyde:

Kommunen skal fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller *utsetter sin utvikling for fare*.

§ 15-2 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om opplæring og *veiledning*.

§ 15-3 andre ledd skal lyde:

Barnevernstjenesten har ansvar for å gi hjelp, omsorg og beskyttelse når det er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon, eller *når et barn utsetter sin utvikling for fare*. Ansvaret omfatter tiltak rettet mot *omsorgssituasjonen* eller *forhold som setter barnets utvikling i fare*.

§ 15-6 skal lyde:

§ 15-6 Krav til kompetanse for barnevernstjenestens ledelse

Barnevernstjenestens leder og lederens stedfortreder skal fra 1. januar 2031 oppfylle ett av følgende vilkår:

- a. barnevernsfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå
- b. relevant bachelorutdanning dersom det innen 1. januar 2031 kan dokumenteres minst fire års arbeidserfaring fra *barnevernet*
- c. relevant bachelorutdanning dersom det innen 1. januar 2031 kan dokumenteres minst to års arbeidserfaring fra *barnevernet* i tillegg til at det er gjennomført en barnevernsfaglig eller annen relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng.

Kommunen kan gi midlertidig dispensasjon fra kravet om mastergrad i tilfeller der stillingen *som barnevernstjenestens leder eller stedfortredende leder* har vært offentlig utlyst, og ingen kvalifiserte søkere har meldt seg. Kommunen skal lage en ettårig plan for systematisk *veiledning*. Kommunen skal informere statsforvalteren om at midlertidig dispensasjon er gitt.

Den som er gitt midlertidig dispensasjon, må innen tre år fra tidspunktet for tiltredelse ha gjennomført og bestått en barnevernsfaglig eller annen relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng. Kommunen kan gi varig unntak fra kravet om mastergrad når det foreligger dokumentasjon på bestått videreutdanning. Kommunen skal informere statsforvalteren om at varig unntak er gitt.

§ 15-7 andre ledd oppheves.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir andre og tredje ledd.

§ 15-7 tredje ledd første punktum skal lyde:

Barnevernstjenesten kan ikke *benytte* et fosterhjem som har inngått avtale med en privat tjenesteyter om godtgjøring for eller innholdet i fosterhjemsoppdraget.

§ 15-12 første ledd første punktum skal lyde:

Når et barn *har opphold* utenfor hjemmet som følge av et vedtak etter denne loven, kan kommunen kreve at foreldrene skal betale oppfostringsbidrag fra måneden etter at vedtaket ble iverksatt, og til den måneden da vedtaket opphører.

§ 16-3 andre ledd skal lyde:

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal etter anmodning fra kommunen *bistå barnevernstjenesten med å gi barn*

- a. *opphold* utenfor hjemmet når det treffes akuttvedtak etter §§ 4-1, 4-2, 4-4 eller 4-5
- b. *opphold* i fosterhjem
- c. *opphold* i barnevernsinstitusjon. Staten kan i særlige tilfeller tilby opphold i spesialisert fosterhjem.

§ 16-3 tredje ledd bokstav c skal lyde:

- c. godkjenne *kommunale botiltak med døgnbemanning i samsvar med § 9 A-5*, barnevernsinstitusjoner i samsvar med § 10-19, sentre for foreldre og barn i samsvar med § 10-23 og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere i samsvar med § 11-5.

§ 16-3 fjerde ledd bokstav c og d skal lyde:

- c. spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet der dette kan forhindre *tiltak* utenfor hjemmet

- d. tverrfaglig helsekartlegging dersom barnevernstjenesten har besluttet å fremme sak for barneverns- og helsenemnda eller nemnda har truffet vedtak om *opphold* utenfor hjemmet etter §§ 5-1 eller 6-2, eller ved vedtak om frivillig *opphold* etter §§ 3-2 eller 6-1.

§ 16-4 første punktum skal lyde:

Når barnevernstjenesten vurderer å *vedta at barn skal bo* i institusjoner som er regulert av en annen lov, skal barne-, ungdoms- og familieetaten sørge for at det blir etablert et samarbeid med barnevernstjenesten og disse institusjonene.

§ 16-6 første ledd tredje punktum skal lyde:

Kommunens vedtak om godkjenning etter § 10-19 kan påklages til sentralt nivå i barne-, ungdoms- og familieetaten.

§ 16-7 bokstav c og ny bokstav d skal lyde:

- c. behandle klager på barnevernstjenestens og barne-, ungdoms- og familieetatens vedtak i samsvar med § 12-9 og *klager på barnevernsinstitusjoners enkeltvedtak og brudd på §§ 10-1 til 10-15 i samsvar med § 10-16*
- d. *behandle muntlige og skriftlige henvendelser fra barn og foreldre om forhold i en barnevernssak.*

§ 17-2 første ledd første punktum skal lyde:

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsynet med barnevernsvirksomheten i de enkelte kommuner og med barnevernsinstitusjoner, *kommunale botiltak med døgnbemanning*, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere, samt med andre statlige tjenester og tiltak etter denne loven.

§ 17-3 andre ledd første punktum skal lyde:

Statsforvalteren skal føre tilsyn med at barnevernsinstitusjoner, *kommunale botiltak med døgnbemanning*, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere drives i samsvar med denne loven og forskrifter til loven.

§ 17-4 første punktum skal lyde:

Statens helsetilsyn og statsforvalteren kan kreve at kommunale organer som hører inn under loven, barne-, ungdoms- og familieetaten, barnevernsinstitusjoner, *kommunale botiltak med døgnbemanning*, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere, gir de opplysninger og meldinger som er nødvendige for at myndighetene skal kunne utøve sine tilsynsoppgaver.

§ 17-5 andre ledd skal lyde:

Dersom det avdekkes uforsvarlig drift ved en institusjon, *et kommunalt botiltak med døgnbemanning* eller et senter, kan statsforvalteren gi institusjonens, *botiltakets* eller senterets leder eller eier pålegg om å rette forholdet eller å nedlegge driften.

II

I følgende bestemmelser skal formuleringene «har vist alvorlige atferdsvansker» endres til «utsetter sin utvikling for alvorlig fare» og «å ha vist annen form for utpreget normløs atferd» endres til «andre utpreget skadelige handlinger»:

- I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap § 26 a andre ledd bokstav d
- I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 25-11 andre ledd bokstav d
- I lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer § 10 andre ledd bokstav d
- I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. § 33 andre ledd bokstav d
- I lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 45 andre ledd bokstav d
- I lov 6. november 2020 nr. 127 om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid § 49 andre ledd bokstav d

III

I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:

§ 3-4 sjette ledd skal lyde:

Har barnevernstjenesten overtatt omsorgen for en pasient eller bruker under 18 år etter barnevernsloven § 4-2 eller 5-1 *eller vedtatt flytteforbud etter barnevernsloven § 4-3*, gjelder første til femte ledd tilsvarende for barnevernstjenesten *og for fosterforeldre eller institusjonen der barnet bor*.

§ 4-4 fjerde ledd skal lyde:

Har barnevernstjenesten overtatt omsorgen for et barn under 16 år etter barnevernsloven § 4-2 eller 5-1 *eller vedtatt flytteforbud etter barnevernsloven § 4-3*, har barnevernstjenesten *og fosterforeldre eller institusjonen der barnet bor*, rett til å samtykke til helsehjelp. *Dersom barnevernstjenesten mener at fosterforeldrenes eller institusjonens vurderinger ikke er til barnets beste, skal fosterforeldrene eller institusjonen rette seg etter barnevernstjenestens beslutning.*

IV

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot gjøres følgende endringer:

§ 7-4 andre ledd bokstav c skal lyde:

- c. når eit barn *set utviklinga si i alvorleg fare* i form av alvorleg eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmiddel eller *andre utprega skadelege handlingar*

§ 7-7 første ledd skal lyde:

Dersom barnevernstjenesten har overteke omsorga etter barnevernsloven §§ 5-1 eller 4-2 *eller vedtatt flytteforbud etter barnevernsloven § 4-3*, har barnevernstjenesten *og fosterforeldre eller institusjonen der barnet bor*, rett til å ta avgjerder på vegner av barnet. *Dersom barnevernstjenesten meiner at vurderingane til fosterforeldre eller institusjonen ikkje er til det beste for barnet, skal fosterforeldre eller institusjonen rette seg etter avgjerda til barnevernstjenesten.*

V

I lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehage-loven) gjøres følgende endringer:

§ 32 fjerde ledd skal lyde:

Dersom barnevernstjenesten har overtatt omsorgen etter barnevernsloven §§ 5-1 eller 4-2 *eller vedtatt flytteforbud etter barnevernsloven § 4-3*, har barnevernstjenesten *og fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor*, rett til å ta avgjørelser etter dette kapittelet på vegne av barnet. *Dersom barnevernstjenesten mener at fosterforeldrenes eller institusjonens vurderinger ikke er til barnets beste, skal fosterforeldrene eller institusjonen rette seg etter barnevernstjenestens beslutning.*

VI

I lov 19. juni 2009 nr. 44 om kommunale krisesentertilbud gjøres følgende endringer:

§ 6 andre ledd bokstav d skal lyde:

- d. når eit barn *set utviklinga si i alvorleg fare* i form av alvorlege eller gjentatte brotsverk, problematisk bruk av rusmiddel eller *andre utprega skadelege handlingar*,

VII

I lov 9. juni 2023 nr. 30 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa gjøres følgende endringer:

§ 24-3 andre ledd bokstav c skal lyde:

- c. når eit barn *set utviklinga si i alvorleg fare* i form av alvorleg eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmiddel eller *andre utprega skadelege handlingar*

§ 24-4 første ledd skal lyde:

Dersom barnevernstjenesten har overtatt omsorga etter barnevernsloven §§ 5-1 eller § 4-2 *eller vedtatt flytteforbud etter barnevernsloven § 4-3*, har barnevernstjenesten

sta og fosterforeldra eller institusjonen der eleven bur, rett til å ta avgjerder på vegner av eleven. Dersom barnevernstenesta meiner at vurderingane til fosterforeldra eller institusjonen ikkje er til det beste for barnet, skal fosterforeldra eller institusjonen rette seg etter avgjerda til barnevernstenesta.

VIII

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Departementet kan gi overgangsbestemmelser.

Presidenten: Det blir votert over A I § 10-11 første ledd b.

Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 90 mot 13 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.56.33)

Presidenten: Det blir votert over resten av A.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Vidare var tilrådd:

B.

I

Stortinget ber regjeringa fremme forslag om ny organisering av det statlege barnevernet, med bakgrunn i ekspertutvalets rapport, der det er eit tydeleg skilje mellom fagdirektorat og etatsstyring.

II

Stortinget ber regjeringa så snart som mogleg syte for at alle barnevernsinstitusjonar er knytte til eit helse-team.

III

Stortinget ber regjeringa snarast opprette sikkerheitspsykiatrisk tilbod for barn under 18 år.

IV

Stortinget ber regjeringa fremje lovendringsforslag som gir barn frå 12 år partsrettar i barnevernssaker frå 1. januar 2028.

V

Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre at varigheten av inngrep i barns bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler og internett ikke må utgjøre et urimelig inngrep i barnets rettigheter, og at det må stilles strenge krav til inngrepets nødvendighet. Dette må fremkomme tydelig i rundskriv og veileder til barnevernsloven.

VI

Stortinget ber regjeringen sørge for at barnevernsinstitusjonen også kan ansette faglig personell som kan dokumentere minst tre års arbeidserfaring tilsvarende heltidsstilling fra barnevernsinstitusjon, andre barnevernstiltak med døgnbemanning eller andre tilsvarende omsorgstiltak etter annet lov- og regelverk enn barnevernsloven.

Presidenten: Det blir votert over B VI.

Høgre, Framstegspartiet, Venstre, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 60 mot 44 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.57.15)

Presidenten: Det blir votert over B I.

Arbeidarpartiet og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 68 mot 35 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.57.33)

Presidenten: Det blir votert over B III.

Høgre og Venstre har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 76 mot 27 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.57.52)

Presidenten: Det blir votert over B IV.
Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g:

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 92 mot 13 røyster.
(Voteringsutskrift kl. 15.58.09)

Presidenten: Det blir votert over B II og V.

V o t e r i n g:

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 2, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om barn og foreldre (barnelova) (Innst. 526 L (2024–2025), jf. Prop. 117 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram tolv forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 3, frå Turid Kristensen på vegner av Høgre, Framstegspartiet og Venstre
- forslag nr. 2, frå Tor André Johnsen på vegner av Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, frå Turid Kristensen på vegner av Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslag nr. 5, frå Turid Kristensen på vegner av Høgre og Framstegspartiet
- forslag nr. 6, frå Turid Kristensen på vegner av Høgre og Venstre
- forslag nr. 7, frå Turid Kristensen på vegner av Høgre
- forslag nr. 8, frå Kathy Lie på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslag nr. 9, frå Tor André Johnsen på vegner av Framstegspartiet
- forslag nr. 10, frå Kathy Lie på vegner av Sosialistisk Venstreparti
- forslaga nr. 11 og 12, frå Naomi Ichihara Røkkum på vegner av Venstre

Det blir votert over forslag nr. 11, frå Venstre. Forslaget lyder:

«Prop. 117 L (2024–2025) Lov om barn og foreldre (barnelova) sendes tilbake til regjeringen.»

Raudt og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget frå Venstre blei med 92 mot 12 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.59.20)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 12, frå Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede et lovforslag hvor delt bosted for barna skal være utgangspunktet ved samlivsbrudd, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget frå Venstre blei med 98 mot 7 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 16.00.02)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 10, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«§ 1-2 første punktum skal lyde:

Barn som er i stand til å gjere seg opp egne meningar, har rett til medverknad i alt som vedkjem dei etter denne lova.»

Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti blei med 92 mot 13 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 16.00.28)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 9, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«§ 7-1 skal lyde:

Barnet skal ha bustad hos begge foreldra etter eit samlivsbrøt, med mindre foreldra blir einige om noko anna.

Er foreldra ueinige, avgjer retten om barnet skal bu hos begge eller hos ein av dei. Retten kan berre fastsette bustad hos ein dersom det ligg føre vektige grunnar. Det beste for barnet skal vere eit grunnleggjande omsyn i ei avgjerd om bustad. Retten kan sette vilkår for bustad.»

V o t e r i n g:

Forslaget frå Framstegspartiet blei med 92 mot 13 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 16.00.43)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 8, frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om ratifikasjon av barnekonvensjonens tredje tilleggsprotokoll om individklagerett for barn.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei med 83 mot 21 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 16.01.01)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 7, frå Høgre. Forslaget lyder:

«§ 7-1 skal lyde:

Barnet skal ha bustad hos begge foreldra etter eit samlivsbrot, med mindre foreldra blir einige om noko anna.

Er foreldra ueinige, avgjer retten om barnet skal bu hos begge eller hos ein av dei. Retten kan fastsette bustad hos ein dersom det ligg føre vektige grunnar. Det beste for barnet skal vere eit grunnleggjande omsyn i ei avgjerd om bustad. Retten kan sette vilkår for bustad.»

Framstegspartiet har varsla subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre blei med 69 mot 35 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 16.01.32)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 6, frå Høgre og Venstre. Forslaget lyder:

«Barnelova § 10-3 tredje ledd utgår. Fjerde ledd blir tredje ledd.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre og Venstre blei med 77 mot 28 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 16.01.49)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 5, frå Høgre og Framstegspartiet. Forslaget lyder:

«Barnelova § 4-5 andre og tredje ledd skal lyde:

Kvar av foreldra kan alltid reise farskapssak etter å ha lagt fram opplysningar som tyder på at nokon andre enn den som er rekna som far eller medmor, kan vere far til barnet.

Ein som meiner å vere far til eit barn, kan alltid reise sak om endring av farskapen etter å ha lagt fram opplysningar som tyder på at han kan vere far til barnet.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre og Framstegspartiet blei med 69 mot 35 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 16.02.06)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 4, frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til endringer i barneloven som regulerer etablering av foreldreskap for personer som har endret juridisk kjønn, slik at registreringer skjer i tråd med juridisk kjønn.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei med 61 mot 44 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 16.02.23)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 3, frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen pilotere tverrfaglige team i saker etter barnelova hvor det er mistanke om, risiko for, påstand om, eller allerede konstatert vold eller seksuelle overgrep, for å sikre høy kompetanse og helhetlig utredning, med barnet i sentrum.»

Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre blei med 54 mot 50 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 16.02.43)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for utprøving av en voldscoordinator-ordning i flere norske kommuner, med følgeforskning, eventuelt komme tilbake med forslag til hvordan dagens barnekoordinatorordning kan tilføres mer ressurser og kompetanse på vold og seksuelle overgrep, i utvalgte kommuner.»

Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet og Venstre blei med 70 mot 32 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 16.03.07)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede ytterligere tiltak for å motvirke samværshindring, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Alle parti har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre blei samrøystes vedteke.

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

A.

L o v

om barn og foreldre (barnelova)

Kapittel 1 Grunnleggjande rettar for barn

§ 1-1 *Det beste for barnet*

I alle avgjerder og handlingar etter denne lova skal kva som er best for barnet, vere eit grunnleggjande omsyn.

§ 1-2 *Barnet sin rett til medverknad*

Barn som er i stand til å gjere seg opp eigne meiningar, har rett til å medverke i alt som gjeld dei sjølv etter denne lova. Barn skal få tilstrekkeleg og tilpassa informasjon, og skal få ytre meningane sine fritt. Det skal leggjast vekt på meningane deira i samsvar med alder og modning.

§ 1-3 *Barnet sin rett til omsorg, utvikling og vern mot vald*

Barn har rett til omsorg og skal få så gode utviklingsvilkår som mogleg.

Barn har rett til vern mot vald, overgrep og anna omsynslaus åtferd. Dei skal ikkje utsetjast for noko som dei kan ta fysisk eller psykisk skade av, verken i oppdraginga eller i andre samanhengar.

§ 1-4 *Barnet sin rett til ikkje å bli diskriminert*

Alle barn har like og uavhendelege rettar.

Ingen barn skal bli diskriminerte i avgjerder eller handlingar etter denne lova på grunn av sitt eige eller nærståande sitt nasjonale, etniske eller sosiale opphav, fødsel, hudfarge, kjønn, språk, religion, livssyn, politisk oppfatning, eigeomsforhold, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder eller anna stilling.

§ 1-5 *Barnet sin rett til famieliv*

Barn har rett til respekt for famielivet sitt.

Barnet sin rett til kontakt med begge foreldra skal ivaretakast, så langt det er til det beste for barnet.

Kapittel 2 Kven som er foreldre til eit barn

§ 2-1 *Foreldreskapen til eit barn*

Kven som er foreldre til eit barn, skal fastsetjast etter denne lova eller etter adopsjonsloven.

Eit barn kan ikkje ha fleire enn to foreldre.

Domstolar og andre myndigheiter kan berre prøve foreldreskapen til eit barn i saker etter denne lova.

§ 2-2 *Morskap*

Den som har født barnet, er mor til barnet.

Morskap kan ikkje overførast gjennom ein avtale om å føde eit barn for ein annan person.

§ 2-3 *Medmorskap*

Ei kvinne som samtykker til assistert befruktning av ein ektefelle eller sambuar ved sæddonasjon, blir medmor til barnet. Dette gjeld berre når befruktninga har skjedd her i landet etter reglane i bioteknologiloven.

Har assistert befruktning skjedd utanlands, må ho vere utført innanfor godkjent helsestell, identiteten til sæddonoren må vere kjend, og den som krev medmorskap, må vere over 18 år for at medmorskap skal kunne fastsetjast.

Der andre lover og forskrifter legg rettar eller plikter til ein far, skal reglane gjelde tilsvarende for ei som er medmor etter denne lova.

Departementet kan gi forskrift om fastsetjing av medmorskap etter assistert befruktning.

§ 2-4 *Farskap etter ekteskap*

Dersom mora var gift med ein mann då barnet vart født, skal mannen reknast for far til barnet.

Første ledd gjeld ikkje dersom ektefellane var separerte etter løyve eller dom då barnet vart født.

Ein avdød ektefelle skal reknast som far dersom unnfanginga kan ha skjedd før dødsfallet.

§ 2-5 *Farskap etter erklæring for barn født i Noreg*

Ein mann kan erklære farskapen til eit barn født i Noreg, under svangerskapen eller seinare, dersom ikkje farskap allereie følgjer av reglane i denne lova. Erklæringa gjeld berre når ho er gitt av den som mora har peika ut som far, eller når mora skriftleg har godteke erklæringa. Dersom den som vil erklære farskap etter denne paragrafen, er under 18 år, må dei som har foreldreansvaret for han, òg skrive under på erklæringa. Faren må identifisere seg på ein sikker måte.

Farskap skal erklærast enten digitalt til Arbeids- og velferdsetaten eller skriftleg ved personleg frammøte for

- jordmor eller lege ved svangerskapskontroll eller fødsel,
- folkeregistermyndigheita (skattekontor),

- c. Nav-kontor, eller
- d. utsend utanrikstenestetilsett, dersom faren er i utlandet.

Farskap kan òg erklærast ved returnering av skjema der Arbeids- og velferdsetaten oppmodar til å erklære farskap, jf. § 3-3 tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av reglane om erklæring av farskap til barn født i Noreg.

§ 2-6 Farskap etter erklæring for barn født i utlandet

Ein mann kan erklære farskap til eit barn født i utlandet, dersom barnet ikkje allereie har ein far etter reglane i denne lova. Dette kan skje skriftleg, ved personleg frammøte for utsend utanrikstenestetilsett eller Nav-kontor, når dette er i samsvar med reglane i § 15-2. Lova § 2-5 første ledd andre til fjerde punktum gjeld tilsvarende.

Dersom opplysningane i saka ikkje gir grunnlag for å slå fast farskapen med rimeleg sikkerheit, kan myndigheita be om eigna prøve for DNA-analyse frå barnet, mora og den som vil erklære seg som far, i desse tilfella:

- a. når barnet, mora eller ein som vil erklære seg som far, ikkje kan dokumentere identiteten sin, eller
- b. når det er grunn til å tru at nokon har gitt urette opplysningar om kven som er far, for å få norsk statsborgarskap til barnet.

Når ein som vil erklære seg som far, seier nei til å gi frå seg prøve etter andre ledd, eller når ein DNA-analyse viser at han ikkje er far til barnet, kan han ikkje erklære farskap.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av reglane om erklæring av farskap til barn født i utlandet.

§ 2-7 Farskap for ektefelle eller sambuar som var død før assistert befruktning

Ein avdød ektefelle eller avdød sambuar til mora blir far til barnet dersom barnet er blitt til ved assistert befruktning ved bruk av sæd frå den avdøde eller egg som er befrukta med sæd frå den avdøde etter reglane i bioteknologiloven § 2-17.

§ 2-8 Endring av foreldreskap når ein annan person erklærer farskap

Farskap eller medmorskap kan endrast med ei erklæring av farskap etter §§ 2-5 eller 2-6 frå ein som meiner å vere far, når mora skriftleg godtek erklæringa og den som har vore rekna som forelder, skriftleg samtykker til at foreldreskapen endrast. Foreldreskapen kan berre endrast når Arbeids- og velferdsetaten etter ein DNA-analyse har slått fast at den som erklærer farskap, er biologisk forelder til barnet. Dersom barnet har fylt

18 år, kan foreldreskapen ikkje endrast etter denne paragrafen utan samtykke frå barnet.

§ 2-9 Barnet sin rett til kunnskap om den biologiske faren

Frå barnet fyller 18 år, har det rett til å få greie på kven som er den biologiske faren, etter reglane i andre ledd. Opplysningane om biologisk farskap endrar ikkje den juridiske farskapen.

Den som har fylt 18 år, og som trur at ein bestemt person kan vere far sin, kan krevje at Arbeids- og velferdsetaten gir pålegg om at denne personen skal levere ei eigna prøve til DNA-analyse etter § 3-3. Den som har kravd pålegget, har rett til å få vite resultatet av analysen. Dersom eit slikt pålegg ikkje blir følgt, kan retten ta avgjerd etter § 4-6 andre ledd.

Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten for at barnet skal få kunnskap om sin biologiske far.

Kapittel 3 Det offentlege sitt ansvar for å fastsetje foreldreskap m.m.

§ 3-1 Plikt til å gi fødselsmelding

Når eit barn er født, skal lege eller jordmor gi fødselsmelding til folkeregistermyndigheita. I meldinga skal det stå kven som er foreldra til barnet, eller kven mora har peika ut som far eller medmor til barnet.

Når barnet er født utan lege eller jordmor til stades, skal mora sjølv gi fødselsmelding til folkeregistermyndigheita innan ein månad. Føder ho barnet medan ho midlertidig held til i utlandet, skal ho gi melding til folkeregistermyndigheita innan åtte dagar etter at barnet er kome til Noreg.

Fødselsmelding skal òg bli gitt når barnet er død-født.

Fødselsmeldinga skal òg sendast til Arbeids- og velferdsetaten når farskap eller medmorskap enno ikkje er fastsett eller foreldra ikkje lever saman.

Departementet kan gi forskrift om melding av fødselar.

§ 3-2 Det offentlege sitt ansvar for fastsetjing eller klarlegging av foreldreskap

Dersom Arbeids- og velferdsetaten får greie på at det ikkje er klarlagt kven som er mor til eit barn, skal etaten om mogleg finne identiteten til den som har født barnet.

Dersom Arbeids- og velferdsetaten får greie på at eit barn ikkje har far eller medmor, skal etaten handsame saka for å få fastsett kven som er far eller medmor etter reglane i denne lova. Dersom mora har peika ut ein som kan vere far, skal Arbeids- og velferdsetaten melde frå til han. Dersom ein som er peika ut som far, ikkje erklærer farskap etter §§ 2-5 eller 2-6, eller dersom mora ikkje har

peika ut nokon som far, kan etaten krevje at mora eller dei som kan vere far til barnet, gir forklaring.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av det offentlege si plikt til å få fastsett og klarlagt foreldreskap.

§ 3-3 Innhentning av prøver for DNA-analyse i saker om farskap

I saker om farskap kan Arbeids- og velferdsetaten gi pålegg om at barnet, mora og den eller dei som kan vere far til barnet, skal gi frå seg eigna prøver til DNA-analyse. I særlege høve kan den som kan vere far, bli pålagd å gi frå seg ei eigna prøve til DNA-analyse før barnet er født.

Dersom nokon ikkje rettar seg etter eit pålegg etter første ledd, kan retten ta avgjerd etter § 4-6 andre ledd.

Den som analysen peikar ut som far, skal oppmønstast av Arbeids- og velferdsetaten til å erklære farskap etter §§ 2-5 eller 2-6.

Departementet kan gi forskrift om identitetskontroll, prøvetaking, eigna biologisk materiale og DNA-analyse til bruk i saker om farskap og annan slektskap.

§ 3-4 Bortlegging av sak om foreldreskap

Når det ikkje er råd å klarleggje identiteten til mora i samsvar med § 3-2 første ledd, kan Arbeids- og velferdsetaten leggje bort saka.

Når det ikkje er råd å fastsetje farskapen eller medmorskapen i samsvar med § 3-2 andre ledd, kan Arbeids- og velferdsetaten leggje bort saka dersom mora samtykker til det.

I ei farskapssak der det kan vere mogleg å få fastslått foreldreskapen med DNA-analyse, kan Arbeids- og velferdsetaten berre leggje bort saka dersom det er sterke grunnar til det.

Når ei sak er lagd bort etter første til tredje ledd, kan Arbeids- og velferdsetaten opne sak for å klarleggje eller fastsetje foreldreskapen seinare, dersom det kjem fram nye opplysningar.

Dersom Arbeids- og velferdsetaten legg bort saka etter første til tredje ledd, kan barnet, den som er registrert som einaste forelder til barnet, eller ein som meiner å vere forelder til barnet, sjølv reise sak om fastsetjing av foreldreskapen for retten.

§ 3-5 Når Arbeids- og velferdsetaten skal reise sak for retten

Dersom foreldreskapen ikkje blir klarlagt eller fastsett etter § 3-2 og saka ikkje er lagd bort etter § 3-4, skal Arbeids- og velferdsetaten reise sak om kven som er forelder til barnet.

Dersom ei rettssak endar utan at foreldreskapen blir fastsett, kan Arbeids- og velferdsetaten sende ny stemning til tingretten viss det har kome fram nye opplysning

gar som vil gjere det mogleg å fastsetje farskap eller klarleggje morskap.

Kapittel 4 Rettargang i saker om foreldreskap

§ 4-1 Kapittelet sitt verkeområde og forholdet til andre reglar om rettargang

Reglane i dette kapittelet gjeld når det ikkje er klarlagt morskap eller fastsett farskap eller medmorskap for barnet, og når foreldreskap er fastsett og det er reist sak med påstand om at nokon andre er forelder til barnet.

§ 4-2 Kva for domstol foreldreskapssaka høyrer under

Saka skal reisast der barnet har alminneleg verneting på den tida saka blir reist. Dersom barnet bur utanfor Noreg eller dersom det ikkje lever, skal saka reisast der den saksøkte har alminneleg verneting.

I saker om foreldreskap gjeld § 12-3 andre ledd tilsvarende.

§ 4-3 Partane i saka

Barnet, kvar person som blir rekna som forelder til barnet, og kvar person som kan bli forelder til barnet, er part i saker etter dette kapittelet.

Dersom nokon som kan vere forelder til barnet, er død, skal dødsbuet eller arvingane til denne personen gjerast til part.

Kjem det fram opplysningar som tyder på at nokon som ikkje har vore part i saka, kan vere forelder, skal retten ved prosesskriv gjere denne personen til saksøkt.

Når stemning skal forkynnast etter domstolloven § 181, skal namnet på andre partar enn den som forkynninga gjeld for, ikkje gjerast kjent.

§ 4-4 Midlertidig verje for mindreårige barn

Dersom ei sak etter dette kapittelet skal handsamast ved hovudforhandling og barnet saka gjeld er mindreårig, skal retten syte for oppnemning av ei midlertidig verje som tek hand om interessene til barnet når mora ikkje har peika ut kven faren er, når det ligg føre opplysningar som tyder på at faren kan vere ein annan enn den mora har peika ut, og når det elles er nødvendig. Det er statsforvaltaren som nemner opp verje etter reglane i vergemålsloven.

§ 4-5 Vilkår og fristar for å reise sak om endring av farskap eller medmorskap

Eit barn kan alltid reise sak om endring av farskap eller medmorskap. Er barnet mindreårig, blir saka reist av ei midlertidig verje. Har barnet fylt 15 år, kan verja ikkje reise sak utan samtykke frå barnet. Når særlege grunnar taler for det, kan Arbeids- og velferdsetaten reise saka.

Kvar av foreldra kan reise farskapssak etter å ha lagt fram opplysningar som tyder på at nokon andre enn den som er rekna som far eller medmor, kan vere far til barnet. Ein må reise saka innan eitt år etter at ein fekk kjennskap til opplysningane. Dersom ein fekk kjennskap til dei før barnet vart født, har ein likevel frist fram til barnet fyller eitt år. Retten avgjer i orskurd om vilkåra for å reise sak er oppfylte, og kan i orskurd gjere unntak frå fristen når særlege grunnar taler for det.

Ein som meiner å vere far til eit barn, kan fram til barnet fyller tre år, reise sak om endring av farskapen etter å ha lagt fram opplysningar som tyder på at han kan vere far til barnet. Retten kan i orskurd forlengje fristen når særlege grunnar taler for det. Reglane i andre ledd andre og tredje punktum gjeld tilsvarande.

§ 4-6 Prøvetaking og DNA-analyse

I saker om foreldreskap kan retten gi alle partane i saka pålegg om å møte hos lege for å gi frå seg ei eigna prøve til DNA-analyse. Retten kan òg gi eit slikt pålegg til ein mann som ikkje er part, dersom det er grunn til å tru at han kan vere far, men berre når han først har fått sagt si meining. Kommunelegen peikar ut ein lege som har plikt til å ta dei prøvene som trengst.

Dersom nokon ikkje rettar seg etter pålegg etter første ledd om å kome til prøvetaking og DNA-analyse, enten sjølv eller med barn dei bur saman med, kan retten i orskurd vedta at vedkomande skal gripast av politiet og førast til lege for prøvetaking.

Dersom ein som kan vere far til barnet, er død eller utilgjengeleg av andre grunnar, kan retten som prov i ei sak om farskap hente inn og bruke prøver som er tekne av vedkomande før, eller hente inn anna biologisk materiale.

Departementet kan gi forskrift om innhenting og bruk av prøver som er tekne tidlegare, eller bruk av anna biologisk materiale.

§ 4-7 Vilkår for å avsei dom i foreldreskapssak

Dersom nokon blir peika ut som far etter DNA-analyse, skal det avseiest dom for at han er far.

Dersom det ikkje ligg føre DNA-analyse, det er grunn til å tru at det heftar feil ved DNA-analysen, eller nærståande slektningar også kan vere moglege fedre, gjeld dei alminnelege reglane om bevisvurdering.

Er det utført assistert befruktning på mora med samtykke frå ektefellen eller sambuaren og det ikkje er fastsett farskap eller medmorskap, skal det avseiest dom for at ektefellen eller sambuaren er forelder, med mindre det er lite truleg at barnet er blitt til ved assistert befruktning.

Ein som er sæddonor etter bioteknologiloven, kan ikkje dømast til far, med mindre han er ektefelle eller sambuar til mora.

§ 4-8 Dom utan hovudforhandling

Retten kan gi dom utan hovudforhandling i saker om farskap når resultatet av ein DNA-analyse enten peikar ut eller utelukkar nokon som far til barnet. Partane skal likevel få høve til å uttale seg om kor langt vilkåra for slik dom er oppfylte.

§ 4-9 Heving av saka

Retten kan heve saka i orskurd i desse tilfella:

- når nokon erklærer farskap i samsvar med §§ 2-5 eller 2-6, eller
- når ein som det er reist sak mot, bur i utlandet og det er uråd å få nok opplysningar til å fastsetje foreldreskapen.

§ 4-10 Utvida rettskraft

Ein rettskraftig dom i ei sak etter dette kapittelet gjeld for og mot alle, og skal leggjast til grunn i alle samanhengar der foreldreskapen har noko å seie.

§ 4-11 Særreglar om ankesaker

Alle partane i saka på første rettssteget held fram med å vere partar i ankesaka. Den som er frifunnen etter § 4-8, er likevel part berre når retten eller nokon av dei andre partane dreg vedkomande inn i saka. Dersom opplysningar som kjem fram i ankesaka, tyder på at nokon som ikkje har vore part i saka kan vere forelder, skal retten enten gjere vedkomande til part ved prosesskriv eller oppheve dommen og sende saka til ny forhandling i tingretten.

§ 4-12 Særreglar om gjenopning

I saker om farskap der det ikkje har vore gjort ein DNA-analyse, kan det krevjast at ei rettskraftig avgjerd skal takast opp att til ny prøving utan omsyn til vilkåra i tvisteloven §§ 31-3 til 31-6. Dersom nokon krev at saka skal takast opp att, skal retten gi pålegg om eigna prøve for DNA-analyse etter reglane i § 4-6.

I saker om farskap der det har vore gjort ein DNA-analyse, og i saker om annan foreldreskap, gjeld ikkje fristen i tvisteloven § 31-6 andre ledd for å krevje at saka skal takast opp att.

§ 4-13 Kostnaden med saka

Staten ber den kostnaden som retten har med saker etter dette kapittelet, medrekna kostnaden med å få tak i opplysningar som retten meiner trengst.

Kapittel 5 Rettargang i andre slektsskapsaker enn foreldreskapsaker

§ 5-1 Verkeområdet og forholdet til allmenne rettargangsreglar

Reglane i dette kapittelet gjeld saker for domstolane om slektsskap i rett opp- eller nedstigande line (slektsskapsak), anna enn foreldreskap.

I ei slektsskapsak kan andre tvistar berre takast opp når dei følgjer av slektsskapen eller slektsskapsaka.

§ 5-2 Kven som kan vere part i ei slektsskapsak

Berre dei som det er påstått er i slekt, kan reise slektsskapsak seg imellom. Saka må reisast mot den eller dei som er påstått nærast i slekt.

For å ivareta offentlege interesser har Arbeids- og velferdsetaten rett til å møte i ei slektsskapsak og til å anke eller krevje at saka blir teken opp att. Retten skal gi melding til Arbeids- og velferdsetaten om at ei sak er reist, og skal òg gi slik melding dersom nokon av partane ikkje møter.

Dersom nokon som påstår å vere lenger ute i slekt, har reist sak, har livsarvingane etter ein slektning som ikkje lenger er i live, rett til å tre inn i saka og til å anke eller krevje at saka blir teken opp att.

Døyr ein part før det er gitt dom, kan dei næraste slektningane av den avdøde i rett opp- eller nedstigande line halde fram med saka. Døyr ein part etter at det er gitt dom, kan dei som er nemnde i første punktum, dødsbuet eller arvingar som dommen rører ved interessene til, anke eller krevje at saka blir teken opp att.

§ 5-3 Stillinga til verja

Verja kan ikkje reise slektsskapsak for ein person med verje som har fylt 15 år, utan samtykke frå personen, med mindre personen ikkje er i stand til å forstå kva eit samtykke fører med seg.

§ 5-4 Utvida rettskraft

Ein rettskraftig dom i ei slektsskapsak gjeld for og mot alle, og skal leggjast til grunn i alle samanhengar der slektsskapen har noko å seie.

Er saka reist mellom nokon som det er påstått er lenger ute i slekt, gjeld dommen berre mot ein nærare slektning eller livsarvingane hans eller hennar dersom vedkomande er gått inn i saka eller er varsla om ho.

Det same gjeld for den som sjølv krev å vere den som slektsskapsaka gjeld.

§ 5-5 Særreglar om gjenopning

Fristen etter tvisteloven § 31-6 andre ledd for å krevje at saka blir teken opp att, gjeld ikkje i slektsskapsaker.

Kapittel 6 Foreldreansvaret

§ 6-1 Kven som har foreldreansvaret

Foreldre har felles foreldreansvar for barn dei har saman.

Foreldre som separerer eller skil seg eller flytter frå kvarandre, har framleis felles foreldreansvar, men dei kan avtale at den som bur saman med barnet, skal ha foreldreansvaret aleine.

Dersom foreldra ikkje bur saman når barnet blir født, og mora ønskjer foreldreansvaret aleine, kan ho gi melding til folkeregistermyndigheita innan eitt år frå farskapen vart fastsett. Faren kan òg gi melding om at han ikkje ønskjer felles foreldreansvar. Når ein av foreldra har gitt slik melding, får mora foreldreansvaret aleine.

Er foreldra ueinige, avgjer retten om foreldreansvaret skal vere felles eller om ein av dei skal ha foreldreansvaret aleine.

§ 6-2 Foreldreansvar etter dødsfall

Dersom foreldra har foreldreansvaret saman og den eine dør, får den attlevande foreldreansvaret aleine. Dersom den attlevande forelderen er sikta eller tiltalt for å forsettleg ha valda den andre forelderen sin død, skal retten ta midlertidig avgjerd om foreldreansvaret etter reglane i § 13-3.

Døyr ein forelder som har foreldreansvaret aleine, får den attlevande forelderen foreldreansvaret dersom barnet budde saman med begge ved dødsfallet. Dette gjeld ikkje når den attlevande er sikta, tiltalt eller dømd for å forsettleg ha valda den andre forelderen sin død.

Den attlevande forelderen og andre kan krevje å få foreldreansvar etter reglane i § 13-1.

§ 6-3 Melding om foreldreansvar til folkeregistermyndigheita

Når foreldra inngår ein avtale om foreldreansvaret etter denne lova, skal dei melde avtalen til folkeregistermyndigheita. Ein avtale om foreldreansvar som ikkje er meld til folkeregistermyndigheita, er ikkje gyldig.

Når retten tek avgjerd om foreldreansvaret, skal retten melde dette til folkeregistermyndigheita.

§ 6-4 Omsorgsplikta som følgjer med foreldreansvaret

Dei som har foreldreansvaret, skal ivareta barnet sine rettar etter kapittel 1. Dei skal ta omsyn til at kva som er best for barnet, kan endre seg gjennom oppveksten til barnet, mellom anna ut frå alder og modning.

Dei som har foreldreansvaret, skal gi barnet omsorg, kjærleik, forsørging og ei oppdraging med respekt for eigenverdet til barnet. Dei skal òg bidra til at barnet får utdanning. Barnet har rett til omsorg frå begge foreldra, og

foreldra må så langt mogleg samarbeide om å ivareta helse, livskvaliteten og utviklinga til barnet.

§ 6-5 Avgjerder som høyrer til foreldreansvaret

Foreldre med foreldreansvar har rett og plikt til å ta avgjerder for barnet i personlege forhold innanfor dei grensene som sjølvråderetten og retten til medverknad for barnet set.

Foreldre som har felles foreldreansvar, skal ta avgjerdene saman, med mindre anna følgjer av lov. Når ein forelder har foreldreansvaret aleine og det er avtalt eller fastsett samvær, skal forelderen som har foreldreansvar, gi den som har samværsrett, høve til å uttale seg før det blir teke avgjerder som vil gjere det vesentleg vanskelegare å gjennomføre samværet.

For retten til å ta avgjerder for barnet i økonomiske saker gjeld reglane i vergemålsloven.

Ein avtale om ekteskap som foreldre eller andre gjer på vegner av barnet, er ikkje bindande.

§ 6-6 Foreldra si plikt til å oppfylle barnet sin sjølvråderett og rett til medverknad

Foreldra skal høyre på kva barnet uttrykkjer, før dei tek avgjerder som gjeld personlege forhold for barnet. Dei skal leggje vekt på kva barnet meiner, alt etter kor gammalt og modent barnet er.

Foreldra skal gi barnet gradvis større sjølvråderett med alderen og fram til det fyller 18 år eller får sjølvråderett etter særskilde reglar.

§ 6-7 Barnet sin rett til personvern

Barn har rett til personvern. Når foreldre tek avgjerder som involverer barn sine personopplysningar, skal dei alltid ta omsyn til denne retten.

I vurderinga etter lova § 6-6 av om barnet er i stand til å ta avgjerder om eigne personopplysningar, skal foreldra mellom anna leggje vekt på barnets alder og modning, barnets evne til å forstå kva avgjerda går ut på, arten av personopplysningane, kva karakter bruken av opplysningane har, kva som er formålet med bruken, og kva for konsekvensar bruken vil ha for personvernet til barnet.

Barn kan nekte foreldra å publisere bilete, film eller lydopptak av dei.

§ 6-8 Medlemskap i foreiningar

Eit barn som har fylt 12 år, avgjer sjølv spørsmål om å melde seg inn eller ut av foreiningar. Ingen barn skal meldast inn i ei foreining mot sin vilje.

§ 6-9 Flytting ut av landet og opphald utanfor landet

Den eller dei som har foreldreansvaret, kan ta avgjerd om at barnet skal flytte ut av landet eller ta opp-

hald utanfor landet. Når foreldra har felles foreldreansvar, må dei bli einige om flytting eller opphald. Det same gjeld der eit avtalt opphald blir forlenga eller endra.

Eit barn som har fylt 12 år, må samtykke til avgjerd om at det skal flytte eller ta opphald utanfor landet utan ein forelder som har foreldreansvar. Det same gjeld der eit avtalt opphald blir forlenga eller endra.

Dersom det er reist sak om foreldreansvar, bustad, dagleg myndigheit eller flytting ut av landet etter § 12-1, kan barnet ikkje flytte ut av landet før saka er avgjort.

Dersom ein av foreldra vil flytte ut av landet, og det er gjort ein avtale eller teke ei avgjerd om samvær med den andre, skal den som vil flytte, varsle den andre seinast tre månader før flyttinga. Er foreldra ueinige om barnet skal flytte, kan ein av foreldra krevje mekling etter § 10-2 tredje ledd.

§ 6-10 Utanlandsreise med barnet

Når foreldra har felles foreldreansvar, kan den eine ta med eller sende barnet på kortare utanlandsreiser utan samtykke frå den andre forelderen med foreldreansvar.

Etter krav frå ein forelder som ikkje har foreldreansvar, kan retten avgjere i orskurd at denne forelderen kan reise utanlands med barnet, når alt tyder på at barnet vil kome attende. Avgjerda kan gjelde ei enkelt reise eller allment, og kan også takast i ein foreldretvist for retten. Retten kan ta midlertidig avgjerd for tida fram til saka er endeleg avgjort.

Eit barn som har fylt 12 år, må samtykke til avgjerd om reise utanlands utan ein forelder som har foreldreansvar.

§ 6-11 Forbod mot utanlandsreise med barnet

Har foreldra felles foreldreansvar, kan retten i orskurd setje forbod mot utanlandsreise dersom det er fare for at barnet ikkje kjem attende. Forbodet kan gjelde ei enkelt reise eller allment. Forbodet kan setjast i sak for seg og i foreldretvist for retten. Retten kan setje midlertidig forbod mot utreise fram til saka er endeleg avgjort.

Dersom det er fare for at barnet ikkje kjem attende, kan politiet setje midlertidig forbod mot utreise fram til retten tek avgjerd i saka. Det kan ikkje klagast på avgjerder om midlertidig utreiseforbod.

Set retten eller politiet forbod mot utreise, skal passet til barnet trekkjast attende eller barnet førast ut av passet til den som vil reise frå landet.

§ 6-12 Rett til opplysningar om barnet

Personar med foreldreansvar har etter førespurnad rett til opplysningar om barnet. Har den eine av foreldra

foreldreansvaret aleine, skal denne forelderen etter førespurnad gi den andre forelderen opplysningar om barnet. Den andre forelderen har etter førespurnad også rett til å få opplysningar om barnet frå barnehage, skule, helse- og sosialtenesta, barnevernet og politiet, om ikkje opplysningane er omfatta av lovfesta teieplikt som gjeld overfor foreldra. Det kan nektast å gi slike opplysningar etter leddet her dersom det kan vere til skade for barnet å gi dei ut.

Avslag på krav om opplysningar etter første ledd første punktum eller tredje punktum kan påklagast til statsforvaltaren etter reglane i forvaltningsloven. Avslag på krav om opplysningar frå den andre forelderen kan likevel ikkje påklagast.

I særlege høve kan statsforvaltaren avgjere at den som ikkje har foreldreansvaret, skal tape opplysningsretten etter paragrafen her.

Kapittel 7 Barnet sin bustad og dagleg myndigheit når foreldra ikkje bur saman

§ 7-1 Barnet sin bustad

Foreldre som ikkje bur saman, må bli einige om kor barnet skal bu. Dei kan avtale at barnet skal bu hos begge (delt bustad) eller hos ein av dei. Barnet kan berre bu hos foreldre med dagleg myndigheit.

Er foreldra ueinige, avgjer retten om barnet skal bu hos begge eller hos ein av dei. Retten kan setje vilkår for bustad.

§ 7-2 Myndigheit til å ta daglege avgjerder

Den eller dei som har dagleg myndigheit for eit barn, har ein rett og ei plikt til å ta dei viktigaste avgjerdene om dagleglivet til og omsorga for barnet.

Foreldre som budde saman da barnet vart født, og som seinare flyttar frå kvarandre, har dagleg myndigheit. Der foreldra ikkje budde saman da barnet vart født, har mor myndigheita aleine. Første og andre punktum gjeld ikkje dersom anna følgjer av avtale eller avgjerd. Det beste for barnet skal vere eit grunnleggjande omsyn i ei avtale eller avgjerd om dagleg myndigheit. Berre dei som har foreldreansvar, kan ha dagleg myndigheit.

Er foreldra ueinige, avgjer retten om begge eller ein av dei skal ha dagleg myndigheit. Retten kan setje vilkår for dagleg myndigheit.

§ 7-3 Flytting innanlands

Den eller dei som har dagleg myndigheit for barnet, har rett til å ta avgjerd om kor i landet barnet skal bu. Der begge foreldre har dagleg myndigheit, må dei bli einige om slik flytting.

Dersom ein som har dagleg myndigheit aleine, vil flytte med barnet, skal den andre forelderen bli varsla

seinast tre månader før flyttinga dersom det er gjort ein avtale eller teke ei avgjerd om samvær.

Er foreldra ueinige, kan ein av foreldra krevje meking etter § 10-2 tredje ledd.

Kapittel 8 Samvær

§ 8-1 Barnet og foreldra sin rett til samvær

Barnet og den forelderen som barnet ikkje bur saman med, har rett til samvær med kvarandre, med mindre samværet ikkje er til det beste for barnet.

§ 8-2 Omfanget av samværet

Foreldra avtaler seg imellom kor mykje samvær det skal vere mellom barnet og forelderen. Er foreldra ueinige, avgjer retten om det skal vere samvær, og i så fall kor mykje.

§ 8-3 Ansvaret for gjennomføring av samvær

Begge foreldra har ansvar for at samværsretten blir oppfylt.

Foreldra skal gi kvarandre melding i rimeleg tid når samværet ikkje kan finne stad som fastsett, eller når tida for samværet må avtalast nærare.

§ 8-4 Omsorgsplikt og avgjerder som høyrer til samværet

Den som har samvær med barnet, skal gi barnet omsorg, kjærleik, forsørging og ei oppdraging med respekt for eigenverdet til barnet.

Den som har samvær med barnet, har rett og plikt til å ta avgjerder som gjeld omsorga for barnet under samværet.

Reglane i § 6-6 gjeld tilsvarende for den som har samvær med barnet.

§ 8-5 Høve til å stille vilkår for samvær

I avtale eller avgjerd om samvær kan det setjast vilkår for samværet, til dømes at det skal vere privat tilsyn under samværet eller tiltak for ruskontroll.

Dersom retten set som vilkår at det skal førast privat tilsyn, kan retten peike ut ein tilsynsperson eller be foreldra gjere det.

Den av foreldra som skal ha samvær, dekkjer kostnadene knytte til dei tiltaka som er sette som vilkår for samvær etter denne paragrafen. Retten kan i særlege høve fastsetje ei anna fordeling av kostnadene.

§ 8-6 Samvær med støtta eller beskytta tilsyn

Dersom omsynet til barnet taler for det, kan retten i særlege høve gi pålegg om støtta tilsyn eller beskytta tilsyn under samværet.

Støtta tilsyn går ut på at barnet eller samværsforelderen får støtte eller rettleiing under samværet.

Beskytta tilsyn går ut på at foreldre og barn i tillegg til støtte og rettleiing har tilsyn under heile samværet. Beskytta tilsyn skal nyttast når det er nødvendig for å beskytte den fysiske og psykiske helsa til barnet.

Den kommunale barnevernstenesta kan påleggjast å nemne opp dei personane som skal føre tilsyn ved pålegg om beskytta tilsyn, og følgje opp saka. Departementet kan påleggjast å nemne opp dei personane som skal føre tilsyn ved pålegg om støtta tilsyn, og følgje opp saka.

Tilsyn kan påleggjast i ein dom, i ei midlertidig avgjerd etter § 12-7 eller i rettens avgjerd etter eit rettsforlik. Før avgjerda blir fatta, skal retten hente inn ei konkret vurdering frå den kommunale barnevernstenesta eller departementet om korleis pålegget kan gjennomførast. I pålegget skal vilkåra for samværet fastsetjast, mellom anna timetalet og avgrensa varigheit. Om saka blir heva ved rettsforlik, skal retten gjere greie for formålet med tilsynet og behovet til barnet.

Det offentlege dekkjer kostnadene med tilsyn etter denne paragrafen.

Den som skal oppnemnast til å føre tilsyn etter denne paragrafen, skal leggje frem politiattest som nemnt i politiregisterloven § 39.

Departementet kan gi forskrift om samvær med støtta eller beskytta tilsyn.

§ 8-7 Samvær ved kontaktforbod eller besøksforbod

Den som har forbod mot kontakt med eit barn etter straffeloven § 57 eller straffeprosessloven § 222 a, kan ikkje ha samvær med barnet etter avtale eller avgjerd etter denne lova. Dette gjeld likevel ikkje om forbodet etter nærare føresegner gir høve til det.

§ 8-8 Reisekostnader ved samvær med foreldra

Nøvdendige reisekostnader ved samvær skal delast mellom foreldra etter kor stor inntekt dei har, dersom dei ikkje blir einige om noko anna. Dette gjeld reisekostnadene til barnet og foreldra sine reisekostnader knytte til å følgje barnet til og frå samværet. Det gjeld òg reise- og bukostnadene til forelderen som skal ha samvær med barnet der barnet bur. Reglane i § 9-5 sjuande ledd gjeld så langt dei høver.

Dersom foreldra ikkje blir einige om korleis kostnadene skal delast, kan kvar av dei reise sak for retten. Når begge foreldra ber om det, kan Arbeids- og velferdsetaten avgjere spørsmålet. Reglane i § 12-10 gjeld tilsvarande. Arbeids- og velferdsetaten sitt vedtak er tvangsgrunnlag for utlegg.

Ei anna deling av kostnadene enn den som følgjer av første ledd, kan berre fastsetjast dersom det er særleg grunn til det.

Når begge foreldra ber om det, kan Arbeids- og velferdsetaten fastsetje at ein skriftleg avtale om deling av

kostnader skal kunne tvangsfullførast ved utlegg etter tvangsfullbyrdsloven kapittel 7.

§ 8-9 Samværsrett for andre enn foreldra

Er ein av eller begge foreldra døde, eller er ein av dei nekta samvær i dom, kan slektningar som er nært knytte til barnet krevje at retten fastset om dei skal ha samvær med barnet, og kva for omfang samværsretten skal ha. I andre særlege høve kan søsken eller andre som er nært knytte til barnet, krevje at retten fastset om dei skal ha samvær med barnet, og kva for omfang samværsretten skal ha.

Reglane i §§ 8-3, 8-5 og 8-7 gjeld tilsvarande. Reglane i § 8-4 gjeld så langt dei høver.

Når samvær er fastsett ved avgjerd etter første ledd, ber den som barnet har samvær med, kostnadene sjølv. Retten kan ta avgjerd om ei anna deling dersom det er særleg grunn til det.

Kapittel 9 Forsørgaransvar og bidragsplikt m.m.

§ 9-1 Foreldra sitt ansvar for å forsørge barnet

Foreldra skal bere utgiftene til forsørging og utdanning av barnet etter evne og dei økonomiske kåra til foreldra, når barnet sjølv ikkje har midlar til det. Innbyrdes har foreldra plikt til å skyte inn det som trengst, etter evne.

Reglane etter dette kapitlet gjeld tilsvarande for andre som har fått foreldreansvaret etter at begge foreldra er døde.

§ 9-2 Barnebidrag og særbidrag

Ein forelder som ikkje bur saman med barnet, skal betale faste pengebidrag, barnebidrag, til forsørging og utdanning av barnet. Faste pengebidrag til barn over 18 år etter § 9-3 andre og tredje ledd er òg barnebidrag. Også foreldre som bur saman med barnet, kan påleggjast å betale pengebidrag når dei forsømmer forsørgaransvaret sitt etter § 9-1. Ingen kan gi avkall på den retten barnet har etter dette leddet.

Det er barnet som har rett på barnebidraget. Når ikkje noko anna er fastsett, skal barnebidraget betalast på forskot for kvar månad til den barnet bur hos. Barnebidraget skal betalast frå og med den kalender månaden kravet oppstår, og ut den kalender månaden vilkåra for barnebidrag fell bort.

Foreldra kan også påleggjast å betale særbidrag for særlege utlegg så lenge forsørgaransvaret varer. Utlegga må vere rimelege og nødvendige og kan ikkje gå inn under dei utgiftene som barnebidraget skal dekke. Krav om særbidrag må setjast fram innan eit år etter at dei særlege utlegga er betalte. Departementet kan gi forskrift om særbidrag.

§ 9-3 Kor lenge forsørgaransvaret varer

Ansvaret til foreldra etter §§ 9-1 og 9-2 varer til barnet er 18 år når ikkje anna er avtalt eller fastsett etter paragrafen her.

Vil barnet etter fylte 18 år halde fram med slik skulegang som må reknast som vanleg, har det krav på bidrag etter § 9-2 for den tida skulegangen varer. Det skal fastsetjast ei tidsgrense for krav på bidrag etter denne regelen.

Foreldra kan også påleggjast å betale bidrag etter § 9-2 til anna vidareutdanning dersom det er rimeleg etter interessene og evnene til barnet, og ut i frå mogleheita barnet har til å skaffe seg midlar til vidareutdanninga på anna vis og forholda elles. Det skal fastsetjast ei tidsgrense for krav på bidrag etter denne regelen.

§ 9-4 Forholdet mellom reglane om bidragsplikt etter barnelova og barnevernsloven

Barnebidrag som er fastsette etter lova her, fell bort frå det tidspunktet oppfostringsbidrag kan fastsetjast etter barnevernsloven § 15-12 første ledd.

§ 9-5 Korleis bidrag blir fastsett

Foreldra kan inngå ein avtale om bidrag.

Dersom foreldra ikkje blir einige, kan kvar av dei krevje at Arbeids- og velferdsetaten fastset bidraget. Foreldra kan krevje at Arbeids- og velferdsetaten fastset barnebidraget sjølv om dei har inngått ein avtale om barnebidraget, men dei kan berre få fastsett eit nytt bidragsbeløp dersom reglane i lova vil medføre ei endring på meir enn 12 prosent. Departementet kan gi forskrift om gebyr der Arbeids- og velferdsetaten tek avgjerd om fastsetjing og endring av barnebidrag.

Dersom foreldra ikkje lever saman når barnet blir født, og dei ikkje har inngått ein avtale om barnebidrag, skal Arbeids- og velferdsetaten av eige tiltak fastsetje barnebidrag til barnet.

Sak om barnebidrag skal likevel avgjerast av domstolane

- a. når nokon av foreldra bed om at det blir gjort i samband med ekteskapssak eller rettssak om foreldreansvar, om kven barnet skal bu saman med, eller om samværsrett,
- b. når Arbeids- og velferdsetaten viser partane til domstolane, fordi det er meir tenleg etter den karakteren saka har.

Når det gjeld barnebidrag etter § 9-3 andre og tredje ledd til barn som har fylt 18 år, er det barnet sjølv som inngår ein avtale eller er part i saka.

Får den bidragspliktige barnetillegg frå Forsvaret i samband med avtening av førstegongsteneste, eller har rett til anna yting frå det offentlege der barnetillegg er ein del av stønaden, kan Arbeids- og velferdsetaten av

eige tiltak fastsetje barnebidrag til barnet for den tida slikt tillegg blir utbetalt.

Foreldra har plikt til å opplyse det organet som skal behandle fastsetjinga av bidrag, om kva arbeid, utdanning, inntekt og formue dei har, og elles om alt anna som kan ha noko å seie for fastsetjinga av bidraget. For å fastsetje bidrag og gebyr kan organet utan omsyn til teieplikta krevje dei opplysningane som trengst frå arbeidsgivarar, Skatteetaten, Arbeids- og velferdsetaten og forsikringsselskap, bankar og andre som forvarar eller forvaltar formueverdiar. For å fastsetje bidrag etter at barnet har fylt 18 år, kan organet utan omsyn til teieplikta krevje opplysningar frå utdanningsinstitusjonar om skulegangen er i gang, held fram eller er avslutta, og om fagleg progresjon.

§ 9-6 Offentleg utmåling av barnebidrag

Arbeids- og velferdsetaten skal fastsetje barnebidraget slik at fastsette utlegg til forsørging av barnet etter barnet sin alder (underhaldskostnadene) blir delte mellom foreldra etter storleiken på inntekta deira. Barnebidraget skal likevel ikkje fastsetjast til eit høgare beløp enn at bidragspliktige har att fastsette midlar til eige underhald m.m. Barnebidraget skal som hovudregel reduserast for munnleg eller skriftleg avtalt eller offentlig fastsett samvær. Har foreldra avtalt delt bustad etter lova § 7-1, gjeld særskilte reglar som følgjer av forskrift.

Arbeids- og velferdsetaten skal av eige tiltak regulere barnebidraget når barnet går over til ei ny aldersgruppe, om ikkje anna er fastsett i forskrift etter fjerde ledd.

Bidragssummen blir avrunda til næraste heile ti kroner.

Departementet kan gi forskrift om offentlig utmåling av barnebidrag.

§ 9-7 Fastsetjing av barnebidrag for tid som har gått

Det kan fastsetjast barnebidrag også for tid som har gått, men likevel ikkje for lengre tid enn tre år før kravet vart sett fram for avgjerdsorganet. Skal fastsetjing skje for meir enn eitt år tilbake, er det eit vilkår at parten har hatt særleg grunn for å ikkje ha sett fram kravet tidlegare.

§ 9-8 Indeksregulering av barnebidrag

Alle barnebidrag skal indeksregulerast etter reglane i denne paragrafen dersom ikkje anna er fastsett i avgjerda eller avtalen.

Indeksreguleringa gjeld også for beløpet som er fastsett etter forskotteringsloven § 5 første ledd, med mindre Stortinget gjer vedtak om noko anna.

Reguleringa er knytt til endringane i konsumprisindeksen frå Statistisk sentralbyrå. Barnebidrag skal regulerast kvart år ut i frå endringa i konsumprisindeksen for januar månad i forhold til indeksen ved førre regulering.

Kvar regulering gjeld berre for bidragsterminar som forfell i juni eller seinare.

Barnebidrag skal regulerast med den prosentsatsen som konsumprisindeksen er endra med, rekna ut på næraste tidel. Bidragssummen blir avrunda til næraste heile ti kroner.

Arbeids- og velferdsetaten reknar om barnebidrag som skal krevjast inn etter bidragsinnkrevingsloven.

Departementet kan gi forskrifter om indeksregulering av barnebidrag.

§ 9-9 *Særskilt endring av fastsett bidrag*

Barnebidrag som er fastsett av administrativt organ eller domstol, kan krevjast endra dersom særlege grunnar taler for det. Departementet kan gi forskrift om endring av barnebidrag fastsett av det offentlege.

Også bidrag som er eller skulle ha vore betalt då kravet om endring vart framsett, kan reduserast, aukast eller bli ettergitt dersom sterke grunnar taler for det. Reglane i § 9-7 andre punktum gjeld tilsvarende. Departementet kan gi forskrift om ettergiving av bidrag fastsett av det offentlege.

Blir det teke avgjerd om å redusere barnebidrag som alt skulle vore betalt, skal private og offentlege bidragskrav for perioden endringa gjeld, fastsetjast på nytt basert på den nye barnebidragssetningen.

Reglane i § 9-5 andre og fjerde ledd gjeld tilsvarende om kven som kan ta avgjerd om særskilt endring.

Reglane i § 9-5 sjetten ledd om at Arbeids- og velferdsetaten kan fastsetje barnebidrag av eige tiltak, gjeld tilsvarende ved endring av barnebidrag.

§ 9-10 *Forholdet mellom avgjerdsorgan og påstandar frå partane*

I klagesaker og i saker om endring av barnebidrag etter § 9-9 kan avgjerdsorganet gå utanfor det partane gjer påstand om. Avgjerdsorganet kan også endre andre bidrag etter barnelova og ekteskapsloven endå om ingen av partane krev det.

I tilfelle der bidragspliktige med fleire barn ikkje har full bidragsevne, der samla bidragsplikt er høgare enn ein viss prosent av inntekta, eller der oppfostringstilskot er fastsett etter barnevernsloven § 15-12, kan avgjerdsorganet av eige tiltak foreta samla forholdsmessig fastsetjing av barnebidraget til barna. Dette gjeld i alle typar saker der det kjem minst eitt krav om førstegongsfastsetjing, klage eller endring eller der Arbeids- og velferdsetaten av eige tiltak kan ta opp eit krav. Regelen gjeld uavhengig av om bidragspliktig har barn med same bidragsmottakar eller fleire bidragsmottakarar. Lova § 9-5 andre ledd og § 9-9 første ledd gjeld tilsvarende. Departementet kan gi forskrift om samla forholdsmessig fastsetjing av bidrag.

§ 9-11 *Midlertidig avgjerd om barnebidrag*

Arbeids- og velferdsetaten kan utan opphald fastsetje eit midlertidig barnebidrag. Hastar det, kan slik avgjerd takast utan at partane får seie si meining.

Arbeids- og velferdsetaten kan etter krav ta midlertidig avgjerd om å redusere barnebidrag utan at motparten får seie si meining. Dette gjeld dersom Arbeids- og velferdsetaten finn det klart at vilkåra for det er til stades.

Midlertidig avgjerd etter første og andre ledd gjeld tidlegast frå den månaden kravet om fastsetjing eller endring vart sett fram. Slik avgjerd kan fullførast straks om ikkje anna er fastsett, og gjeld berre til det ligg føre ei endeleg avgjerd i saka.

Når sak om barnebidrag skal avgjerast av retten, gjeld paragrafen her tilsvarende. Midlertidig barnebidrag skal fastsetjast av retten i orskurd.

§ 9-12 *Klage*

Avgjerd om bidrag fastsett av Arbeids- og velferdsetaten kan klagast inn for næraste overordna organ eller det organet som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Klageretten gjeld ikkje avgjerd som berre gjeld regulering ved overgang til ny aldersgruppe etter § 9-6 andre ledd.

§ 9-13 *Gjennomføring av avgjerder om bidrag og gebyr. Tvangsgrunnlag*

Bidrag blir kravde inn av Innkrevjingsmyndigheita etter reglane i bidragsinnkrevingsloven.

Avgjerd i sak om bidrag er tvangsgrunnlag for utlegg. Avgjerda har rettsverknader og kan fullførast før ho er endeleg, om ikkje anna er fastsett. Oppfylingsfristen er tre dagar, om ikkje anna frist er fastsett.

Ein skriftleg avtale om bidrag er tvangsgrunnlag for utlegg når bidrag etter avtalen blir kravd inn etter reglane i innkrevingsloven. Det same gjeld ei avgjerd om gebyr som nemnd i § 9-5 andre ledd.

Blir barnebidrag som er gjort opp, redusert etter reglane i § 9-5 andre ledd, §§ 9-9 eller 9-11 eller etter klage, kan den bidragspliktige krevje at Innkrevjingsmyndigheita gjer frådrag i pålagt lønnstrekk m.m. på den måten og for dei terminane som Innkrevjingsmyndigheita finn rimeleg. Avgjerd om frådrag i barnebidrag kan påklagast etter reglane i forvaltningsloven.

§ 9-14 *Forskot på barnebidrag*

Om utbetaling av forskot på barnebidrag gjeld reglane i forskotteringsloven.

§ 9-15 *Krav om tilbakebetaling av bidrag når farskapen blir endra*

Blir nokon som har betalt pålagt eller avtalt bidrag til eit barn, seinare friteken for farskapen til barnet, kan

han krevje summen tilbakebetalt frå folketrygda. Summen skal indeksregulerast i samsvar med konsumprisindeksen frå Statistisk sentralbyrå frå bidraget vart betalt, og til det blir betalt tilbake. Ei indeksregulering skal likevel først gjerast etter at det er teke omsyn til frådraga den frikjende faren tidlegare har fått i skattefastsetjinga si for betalt bidrag. Fordelen av det tidlegare frådraget i skattefastsetjinga skal setjast til 20 prosent. Kravet kan reduserast eller falle bort dersom det er klart at han ikkje hadde rimeleg grunn til å vedgå eller erklære farskapen, eller at han burde ha reist sak om endring tidlegare.

Ein mann som er pålagd bidragsplikt, men ikkje farskap, kan krevje pengane tilbakebetalt frå folketrygda dersom ein DNA-analyse viser at han ikkje kan vere far til barnet. Første ledd gjeld tilsvarande så langt det høver.

Den som blir fritaken for farskapen, kan ikkje krevje pengane tilbakebetalt frå barnet sjølv, frå mora eller frå den verkelege faren til barnet.

Departementet kan gi forskrift om tilbakebetaling av bidrag ved endring av farskap.

Kapittel 10 Mekling

§ 10-1 Formål med mekling

Foreldre med felles barn bør ved samlivsbrot søke einigheit om ein avtale om barnet eller barna, der barnet får medverke. Foreldra skal sørge for at barnet får ytre meiningane sine fritt i samband med avtale og mekling, og skal leggje vekt på meiningane til barnet etter alder og modning.

Formålet med mekling er å gi foreldra informasjon og eit grunnlag for vidare samarbeid om barnet, og å sette foreldra i stand til å gjere avtalar som ivaretar helsa, livskvaliteten og utviklinga til barnet. Mekling skjer i form av familiesamtale, foreldretvistmekling eller flyttmekling etter § 10-2.

§ 10-2 Kven skal delta i mekling

Gift og sambuande foreldre med felles barn under 16 år skal ved samlivsbrot delta i mekling i form av ein familiesamtale.

Foreldre med felles barn under 16 år skal før dei reiser sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, dagleg myndigheit, kor barnet skal bu, eller samvær, delta i mekling i form av ei foreldretvistmekling.

Foreldre skal også mekle ved ueinigheit om at barnet skal flytte innanlands eller utanlands.

§ 10-3 Gjennomføring av mekling

Til mekling skal foreldra møte personleg og til same tid. Den som meklar, kan likevel avgjere at dei skal møte kvar for seg dersom det er tenleg.

Etter ein time mekling etter § 10-2 skal det skrivast ut attest. Attesten er gyldig i seks månader.

Meklaren skal skrive referat frå foreldretvistmeklinga. Det same gjeld ved samtale med barnet i samband med ei foreldretvistmekling.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av mekling, irekna kven som kan mekle, og om godkjenning av desse, referat og meklingsattest, og om unntak frå mekling i særlege høve.

§ 10-4 Barnesamtale ved mekling

Barnet har rett til ein eigen samtale med meklaren utan samtykke frå dei med foreldreansvar. Meklaren skal tilby barnet ein slik samtale. Meklaren skal opplyse barnet om at eit referat frå samtalen i samband med ei foreldretvistmekling kan bli oversendt retten dersom ein av foreldra reiser sak. Meklaren kan i særlege høve la vere å oversende heile eller delar av referatet av omsyn til barnet.

§ 10-5 Teieplikt for meklaras

Den som meklar etter denne lova, har teieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Familievernkontorloven §§ 6, 7, 9 og 10 gjeld tilsvarande. Teieplikta er ikkje til hinder for at meklaren kan gi retten opplysningar som nemnde i § 12-5 første ledd.

§ 10-6 Politiattest for meklaras

Den som skal godkjennast som meklar, skal leggje fram politiattest som nemnd i politiregisterloven § 39.

Departementet kan gi forskrift om politiattest for meklaras.

Kapittel 11 Generelle reglar om rettargang i foreldretvist

§ 11-1 Dei særlege pliktene til advokatar

Advokatar som har saker etter kapitla 10 til 14, skal vurdere om partane kan kome fram til ei avtaleløysing. Advokaten skal opplyse foreldra om dei ulike verkemidla som kan nyttast for å kome fram til ei avtaleløysing.

§ 11-2 Dei særlege pliktene til dommarar

Dommaren skal påskunde saka så mykje som mogleg, og skal vurdere om ein kan få til ei minneleg løysing av tvisten jf. tvisteloven § 8-1.

§ 11-3 Teieplikt for sakkunnig og representant for barnet

Ein sakkunnig som gjer teneste etter denne lova, har teieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Teieplikta er ikkje til hinder for at den sakkunnige kan gi retten opplysningar som er

mottekne i samband med oppdraget og har noko å seie for det. Familievernkontorloven §§ 6, 7, 9 og 10 gjeld tilsvarende.

Ein representant for barnet som gjer teneste etter § 12-11, har teieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Retten kan oppheve teieplikta dersom representanten til barnet krev det.

§ 11-4 *Kostnader ved tiltak etter kapittel 12*

Staten ber kostnadene for dei tiltaka som er nemnde i §§ 12-6, 12-9, 12-11 og 12-12. Departementet kan gi forskrift om godtgjering for teneste etter kapittel 12.

Kapittel 12 Særlege reglar om rettargang i foreldretvistar

§ 12-1 *Kva ein kan reise sak om*

Kvar av foreldra kan reise sak for retten i foreldretvistar.

Med foreldretvist meiner ein i denne lova ueinigheit om eitt eller fleire av desse spørsmåla:

- a. foreldreansvar
- b. kor barnet skal bu
- c. dagleg myndigheit
- d. samvær
- e. flytting med barnet ut av landet.

Ein forelder kan òg reise sak om foreldreansvar når det er uråd å kome fram til ein avtale fordi den andre forelderen ikkje bur i landet og ikkje lar seg oppspore.

Sak om flytting med barnet ut av landet kan reisast av ein forelder med foreldreansvar eller av ein forelder som samtidig reiser sak om foreldreansvar.

Andre enn foreldra til barnet kan reise sak om samvær etter § 8-9. Reglane i kapittelet her gjeld så langt dei høver for saker om samværsrett med andre enn foreldra, likevel slik at dei som vil reise sak, først kan gjere det etter å ha møtt foreldra til mekling, når det er mogleg og tenleg, jf. § 10-2 andre ledd.

§ 12-2 *Vilkår for å reise sak*

Det er eit vilkår for å reise sak etter § 12-1 at foreldra kan leggje fram ein gyldig meklingsattest etter gjennomført mekling, jf. § 10-2. Ein forelder kan likevel reise sak utan meklingsattest dersom den andre forelderen er dømd for alvorleg vald eller overgrep mot eigne barn etter straffeloven eller er overført til tvungent psykisk helsevern eller idømd tvungen omsorg på grunn av slike handlingar. Departementet kan gi forskrift om kva som skal reknast som eigne barn og alvorleg vald eller overgrep etter andre punktum.

§ 12-3 *Kva for domstol saka høyrer under*

Ei sak etter § 12-1 skal reisast der barnet har alminneleg verneting på den tida saka blir reist. Dersom saka gjeld søsken som ikkje har same verneting, kan felles sak for barna reisast der eitt av barna har alminneleg verneting.

Dersom barnet bur på sperra adresse, jf. folkeregisterloven med forskrifter, eller det er søkt om eller gitt løyve til å nytte fiktiv identitet for barnet, jf. politiloven § 14 a, kan saka reisast for Oslo tingrett.

§ 12-4 *Stemning og tilsva*

I stemninga skal det stå kva foreldra og barna heiter, kva adresse dei har, og kva tvisten gjeld. Det skal òg stå ei kort utgreiing om grunnlaget for tvisten og påstanden til saksøkjaren. Meklingsattest og meklingsprotokoll skal leggjast ved. Ein kan nytte eit skjema for forenkla stemning.

Retten skal forkynne stemninga for den saksøkte. I tilsvaret skal den saksøkte gjere greie for kva tvistepunkt det er ueinigheit om, og greie kort ut om korleis han eller ho ser på saka. Tilsvaret må òg innehalde påstanden frå den saksøkte. Ein kan nytte eit skjema for forenkla tilsva.

§ 12-5 *Innhenting av informasjon*

Etter samtykke frå partane kan retten innhente eit skriftleg notat frå meklaren som har mekla etter § 10-2 andre ledd. Notatet skal innehalde informasjon om kva partane er ueinige om, og meklaren si vurdering av om saka er eigna for vidare mekling. Retten kan også innhente eit referat frå ein eventuell samtale med barnet i samband med mekling etter § 10-2 andre ledd, jf. § 10-3 tredje ledd.

Retten bør innhente uttale frå barnevernet og sosialtenesta når det er nødvendig for å få eit forsvarleg faktisk avgjerdsgrunnlag. Teieplikta etter barnevernsloven § 13-1 er ikkje til hinder for at barnevernstenesta kan gi opplysningar til retten i foreldretvistar.

Retten kan krevje utlevert opplysningar frå politiet som svarar til innhaldet i ein barneomsorgsattest etter politiregisterloven § 39. Retten bør også innhente straffesaksdokument eller annan dokumentasjon frå politiet når det er nødvendig for å få eit forsvarleg faktisk avgjerdsgrunnlag.

Avgjerder om val av tiltak etter denne paragrafen kan ikkje ankast. Unntak gjeld for avgjerder om å nekte å innhente uttale eller dokument som nemnde i andre og tredje ledd.

§ 12-6 *Barnet sin rett til medverknad i foreldretvistsaker for retten*

Retten skal sørge for at barn som er i stand til å gjere seg opp eigne meiningar, skal få tilstrekkeleg og tilpassa

informasjon og høve til å uttale seg fritt om kva dei meiner. Meiningsane til barnet skal leggjast vekt på i samsvar med alder og modning.

Dommaren kan samtale med barnet aleine, saman med ein sakkunnig eller ein annan eigna person, eller nemne opp ein sakkunnig eller ein annan eigna person til å gjere dette.

Det skal stå i avgjerda korleis retten har oppfylt barnet sin rett til å uttale seg, og korleis og kor mykje retten har teke omsyn til kva barnet meiner.

I saker der barnet har ytra meininga si, skal dommaren, eller den dommaren peikar ut, orientere barnet om utfallet av saka og om korleis retten har teke omsyn til kva barnet meiner.

Avgjerder om val av tiltak etter denne paragrafen kan ikkje ankast.

§ 12-7 Midlertidig avgjerd

Dersom ein av partane krev det, kan retten ta midlertidig avgjerd i foreldretvistar. Sak om midlertidig avgjerd om flytting med barnet ut av landet kan reisast av ein forelder med foreldreansvar og av ein forelder som samtidig reiser sak om foreldreansvar. Ei midlertidig avgjerd kan gjelde for ei viss tid eller til saka er endeleg avgjort. Retten kan ta midlertidig avgjerd før saka er reist, dersom særlege grunnar taler for det.

Etter krav frå ein part skal retten alltid ta midlertidig avgjerd, og så vidt mogleg innan seks veker, når det er fare for at barnet kan bli utsett for vald eller noko anna som det kan ta fysisk eller psykisk skade av. Det same gjeld der det er ein vesentleg reduksjon i samværet samanlikna med det som er avtalt, fastsett eller praktisert.

Dersom ein av partane krev det, kan retten i ei midlertidig avgjerd forby den andre parten å kome til huset der barnet bur, eller til nokon eigedom der barnet måtte vere. Dersom det ikkje trengst ei avgjerd straks, skal den parten som kan bli ilagd forbod, om mogleg få høve til å uttale seg for retten.

Når ei midlertidig avgjerd er teken før ei sak er reist, skal retten setje ein frist for å reise sak. Er det ikkje reist sak innan fristen, fell den midlertidige avgjerda bort.

Midlertidige avgjerder blir tekne i orskurd. Det er ikkje nødvendig med munnleg forhandling først.

§ 12-8 Saksstyring og plan for sakshandsaming

Retten skal styre saksførebuinga etter reglane i tvisteloven § 9-4, og skal mellom anna klarleggje

- kva partane er ueinige om
- kva informasjon retten skal hente inn
- korleis retten skal høyre barnet, og om retten skal nemne opp ein representant for barnet
- om det er nødvendig å nemne opp ein sakkunnig
- om det er særlege forhold i saka.

§ 12-9 Avgjerder under saksførebuinga

Retten fastset tid for hovudforhandling straks eller straks etter at eitt eller fleire av tiltaka i denne paragrafen er gjennomført.

Retten skal vurdere om det vil vere tenleg å vise partane tilbake til mekling i familievernet, jf. § 10-2 andre ledd.

Retten skal som hovudregel innkalle partane til eitt eller fleire førebuinge møte for mellom anna å klarleggje tvistepunkta mellom dei, drøfte vidare handsaming av saka, og eventuelt mekle mellom partane der saka er eigna for det.

I førebuinge møte kan retten òg gi partane høve til å prøve ut ein midlertidig avtale for ei viss tid og, dersom det er nødvendig, nemne opp ein eigna person for å rettleie foreldra i den fastsette prøvetida.

Retten kan avseie dom utan hovudforhandling, jf. tvisteloven § 9-5.

Avgjerder om val av tiltak etter denne paragrafen kan ikkje ankast.

§ 12-10 Endring av avgjerd

Foreldra kan, om dei er einige om det, endre avtalar og avgjerder om foreldreansvaret, bustad, dagleg myndigheit, samvær eller flytting med barnet ut av landet. Blir foreldra ikkje einige, kan kvar av dei reise sak for retten, jf. § 12-1. Dom, rettsforlik og avtale med tvangskraft kan berre endrast når særlege grunnar taler for det, irekna når tilhøva har endra seg på ein måte som verkar inn på kva som er best for barnet. Ei midlertidig avgjerd etter § 12-7 kan endrast på same vilkår av den domstolen som har hovudsaka.

Dersom det er klart at det ikkje ligg føre slike særlege grunnar som nemnde i første ledd, kan retten avgjere saka utan hovudforhandling.

§ 12-11 Representant for barnet

Dersom særlege høve taler for det, kan retten nemne opp ein advokat eller ein annan person som kan vere representant for barnet. Representanten skal ta vare på interessene til barnet i samband med saka og gi informasjon og støtte.

Representanten skal få saksdokumenta og kan skriftleg eller i rettsmøte kome med framlegg om korleis sakshandsaminga kan leggjast opp til det beste for barnet. Retten avgjer om og kor lenge representanten skal vere til stades i rettsmøte. I rettsmøte kan representanten stille spørsmål til partar og vitne.

Ein representant for barnet som blir oppnemnd etter denne paragrafen, skal leggje fram politiattest som nemnd i politiregisterloven § 39. Hastar oppnemninga, kan oppnemninga skje før det er innhenta politiattest.

Avgjerder etter denne paragrafen kan ikkje ankast.

§ 12-12 *Bruk av sakkunnig*

Retten kan nemne opp ein sakkunnig til å vere med i førebauande møte, jf. § 12-9 tredje ledd. Retten kan òg be den sakkunnige ha samtalar med barna og foreldra, rettleie foreldra i ei prøvetid og gjere undersøkingar for å klarleggje forholda i saka. Retten fastset kva den sakkunnige skal gjere, etter at partane har fått høve til å uttale seg. Avgjerder etter dette leddet kan ikkje ankast.

Retten kan nemne opp ein sakkunnig som kan uttale seg om spørsmål som saka reiser, når det er nødvendig for å få eit forsvarleg faktisk avgjerdsgrunnlag. Når det er sett fram påstandar om vald, overgrep, rus eller psykisk liding, skal retten alltid vurdere å nemne opp ein sakkunnig.

Sakkunnig som blir oppnemnd av retten etter denne paragrafen, skal leggje fram politiattest som nemnd i politiregisterloven § 39. Hastar oppnemninga, kan oppnemning skje før det er innhenta politiattest.

Departementet kan gi forskrift om utforminga av mandata til dei sakkunnige og utgreiingane deira.

§ 12-13 *Oversikt over sakkunnige*

Departementet kan føre oversikt over sakkunnige for å leggje til rette for at domstolane og private paratar kan be om sakkunnig bistand i saker etter lova, og handsame personopplysningar i den grad det er nødvendig for dette formålet.

Departementet kan gi forskrift om innhaldet i og forvaltning av oversikta.

§ 12-14 *Barnesakkunnig kommisjon*

Retten kan berre leggje til grunn ei sakkunnig utgreiing som har vore vurdert av Barnesakkunnig kommisjon etter denne paragrafen.

Kommisjonen skal vurdere kvaliteten på utgreiingar frå sakkunnige som er oppnemnde av retten etter § 12-12 andre ledd, og utgreiingar frå sakkunnige som parten har engasjert.

Ein sakkunnig som er oppnemnd av retten etter § 12-12 andre ledd, skal sende utgreiinga si til kommisjonen med kopi til retten. Er den sakkunnige engasjert av ein part, skal parten sende inn utgreiinga på same måten. Kommisjonen skal sende vurderinga si til retten og den sakkunnige.

Departementet nemner opp medlemmene i kommisjonen og kan gi forskrift om korleis kommisjonen skal vere organisert, kva oppgåver han skal ha, og korleis han skal handsame sakene.

§ 12-15 *Handsaming av personopplysningar i Barnesakkunnig kommisjon*

Personopplysningsloven gjeld for Barnesakkunnig kommisjon. Kommisjonen kan handsame personopp-

lysningar, irekna personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utføre oppgåver etter § 12-14 eller forskrift etter § 12-14 fjerde ledd.

Departementet kan gi forskrift om handsaminga av personopplysningar, mellom anna om formålet med handsaminga, handsamingsansvar, kva personopplysningar som kan handsamast, kven det kan handsamast personopplysningar om, tiltak som skal verne den opplysningane gjeld, høve til vidarehandsaming, utlevering, registerføring og tilgang til register.

Kapittel 13 Særlege reglar om rettargang i saker om foreldreansvar m.m. etter dødsfall

§ 13-1 *Kven som kan krevje foreldreansvaret etter dødsfall*

Hadde den avdøde foreldreansvaret aleine, kan den andre forelderen alltid reise sak med krav om å få foreldreansvaret.

Andre kan reise sak med krav om å få del i foreldreansvaret eller om å få foreldreansvaret aleine dersom den attlevande som får foreldreansvaret etter § 6-2, ikkje budde saman med barnet då den andre forelderen døydde. Fristen for å reise sak er seks månader etter dødsfallet, og retten kan ta midlertidig avgjerd etter § 12-7.

Andre kan òg reise sak med krav om å få del i foreldreansvaret eller om å få foreldreansvaret aleine dersom den attlevande forelderen er sikta, tiltalt eller dømd for forsettleg å ha valda den andre forelderen sin død. Fristen for å reise sak er seks månader etter at siktinga eller tiltalen er fråfallen eller dom i straffesaka er rettskraftig.

§ 13-2 *Retten si avgjerd i saker om foreldreansvar etter dødsfall*

Retten kan la ein person få foreldreansvaret aleine eller la gifte eller sambuande få det saman. Retten kan la ein forelder få eller framleis ha foreldreansvaret sjølv om andre får foreldreansvar. Retten kan setje som vilkår for avgjerda at barnet i ei viss tid ikkje skal måtte flytte frå heimen der det bur, dersom flyttinga kan vere uheldig for barnet, og det ikkje er rimeleg grunn til å flytte.

Når fleire får foreldreansvar, skal retten òg ta avgjerd om kven barnet skal bu saman med, kven som skal ha dagleg myndigheit for barnet, og fastsetje samvær. Retten kan alltid ta avgjerd om samvær for den attlevande forelderen.

Retten skal gi melding til den kommunale barnevernstenesta og statsforvaltaren dersom ingen har vendt seg til retten etter § 13-3 første ledd, eller dersom avgjerda fører til at ingen har foreldreansvar for barnet. Barnevernstenesta skal ta avgjerd om kor barnet skal bu,

og skal følge opp barnet etter reglane i barnevernsloven.

Reglane om rettargang i kapittel 11 og 12 gjeld elles så langt dei høver.

§ 13-3 Retten si plikt til å ta opp sak om foreldreansvar etter dødsfall av eige tiltak

Retten skal av eige tiltak og utan ugrunna opphald handsame sak om foreldreansvar når han får melding etter arveloven § 89 om at eit dødsfall fører til at ingen lenger har foreldreansvaret for eit barn. Den som ønsker foreldreansvaret, kan vende seg til retten der barnet bur.

Retten skal av eige tiltak og utan ugrunna opphald ta midlertidig avgjerd om foreldreansvaret når han får melding om at den attlevande forelderen er sikta eller tiltalt for forsettleg å ha valda den andre forelderen sin død, og den attlevande forelderen har eller krev å få foreldreansvaret. Retten tek avgjerda i orskurd. Det er ikkje nødvendig med munnleg forhandling først. Dersom ei midlertidig avgjerd fører til at ingen har foreldreansvaret, skal retten gi melding som nemnd i § 13-2 tredje ledd.

Så lenge ei midlertidig avgjerd om å ta foreldreansvaret frå den attlevande gjeld, skal den attlevande ikkje bu saman med barnet eller ha samvær med det.

Retten skal av eige tiltak og utan ugrunna opphald avgjere kven som skal ha foreldreansvaret når det er teke ei midlertidig avgjerd og ingen har reist sak etter § 13-1. Dette gjeld ikkje dersom det etter andre ledd er teke avgjerd om at ingen skal ha foreldreansvaret, og det er gitt melding som nemnd i § 13-2 tredje ledd.

Reglane i § 13-2 gjeld så langt dei høver for saker etter denne paragrafen.

§ 13-4 Endring av avgjerd om foreldreansvar m.m. etter dødsfall

Den attlevande forelderen kan reise sak for retten med krav om endring av avgjerd etter §§ 13-1, 13-2 og 13-3. Ei avgjerd kan berre endrast når særlege grunner taler for det, irekna når tilhøva har endra seg på ein måte som verkar inn på kva som er best for barnet. Andre kan på same vilkår reise sak om endring av ei midlertidig avgjerd etter § 13-3 andre ledd, og saka skal reisast for den domstolen som tok den midlertidige avgjerda.

Dersom det er klart at det ikkje ligg føre slike særlege grunnar, kan retten avgjere saka utan hovudforhandling.

Kapittel 14 Tvangskraft og tvangsfullføring

§ 14-1 Vedtak om tvangskraft for avtalar

Når begge foreldra ber om det, kan statsforvaltaren vedta at ein skriftleg avtale om foreldreansvar, bustad og

samvær skal få tvangskraft. Berre ein avtale som rettar seg etter kva som er best for barnet, kan få tvangskraft. Når det trengst for å opplyse saka, bør statsforvaltaren hente inn fråsegn frå sakkunnige, barnevernstenesta eller sosialtenesta.

Eit vilkår for å leggje saka fram for statsforvaltaren etter første ledd er at foreldra kan leggje fram ein gyldig meklingsattest.

Saka må leggjast fram for statsforvaltaren i det fylket der barnet bur på den tida saka blir reist.

Ein avtale som statsforvaltaren har gitt tvangskraft, utgjer særleg tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdsloven kapittel 13.

§ 14-2 Tvangsfullføring av avtalar og avgjerder i foreldretvistar

Når avtalar med tvangskraft, jf. § 14-1, og avgjerder om foreldreansvar, bustad og samvær skal tvangsfullførast, gjeld tvangsfullbyrdsloven kapittel 13, likevel slik at § 13-8 femte ledd ikkje gjeld. Ei midlertidig avgjerd etter § 12-7 er tvangskraftig sjølv om avgjerda ikkje er rettskraftig.

Eit krav om tvangsfullføring skal setjast fram for retten der den saksøkte har alminneleg verneting. Reglane i § 12-3 andre ledd gjeld tilsvarande.

Retten har plikt til å sørge for at barn får høve til å seie kva dei meiner i saker om tvangsfullføring, jf. § 12-6.

§ 14-3 Når tvangsfullføring ikkje skal skje

Ein avtale med tvangskraft eller ei avgjerd skal ikkje tvangsfullførast dersom det er umogleg. Dette gjeld til dømes når det er fare for at barnet kan bli utsett for vald eller noko anna som det kan ta fysisk eller psykisk skade av. Tvangsfullføring skal heller ikkje skje når barnet set seg imot tvangsfullføring og tvangsfullføring ikkje er nødvendig av omsyn til barnet.

§ 14-4 Bruk av sakkunnig, godkjend meklar eller tilsett ved familieverntenesta i saker om tvangsfullføring

Før retten tek avgjerd om tvangsfullføring, kan retten nemne opp ein sakkunnig, ein godkjend meklar eller ein tilsett ved familieverntenesta som kan mekle mellom eller ha samtalar med foreldra. Formålet med mekinga eller samtalan er å få foreldra til å oppfylle pliktene sine frivillig. Retten kan fastsetje eit mandat for utføring av oppdraget.

Retten skal setje ein frist for utføringa av oppdraget. Fristen skal normalt setjast til to veker etter oppnemninga.

Den som har fått oppdrag etter første ledd, skal levere ei utgreiing med opplysningar om kva for tiltak som er sette i verk, og om andre omstende som kan ha noko vesentleg å seie for saka.

I saker om tvangsfullføring gjeld § 12-12 andre ledd tilsvarande.

§ 14-5 Korleis avtalar med tvangskraft og avgjerder kan tvangsfullførast

Avtalar med tvangskraft og avgjerd om at barnet skal bu hos ein av foreldra, jf. § 7-1, kan tvangsfullførast med tvangsbót eller med henting av barnet.

Avtalar med tvangskraft og avgjerd om foreldreansvar, om at barnet skal bu hos begge foreldra, og om samvær kan tvangsfullførast med tvangsbót. Retten kan fastsetje ei ståande tvangsbót som for ei viss tid skal gjelde for kvar gong ein forelder ikkje oppfyller avtalen eller avgjerda. Retten skal avgjere kor lenge tvangsbota står.

For å leggje til rette for gjennomføring av avgjerda om fastsett samvær, kan retten gjere praktiske endringar i avgjerda når det er formålstenleg, til dømes endre tida for henting og levering av barnet.

Den som har fått medhald i retten i krav om tvangsfullføring ved tvangsbót, må be Innkrevjingsmyndigheita om å krevje inn bota. Bota går til statskassa. Bota skal ikkje krevjast inn for meir enn åtte veker om gongen. Lar den som har retten etter lova det gå lenger tid med inn-drivinga, løper inga vidare bot før den bota som er forfallen til betaling, er betalt, eller det er teke utlegg for bota.

Kapittel 15 Internasjonal privatrett

§ 15-1 Generelle føresegner

Reglane i dette kapittelet gjeld så langt ikkje noko anna følgjer av avtale med annan stat.

Når ei sak skal handsamast i Noreg i medhald av dette kapittelet, skal ho avgjerast etter norsk rett.

Utanlandsk rett skal ikkje brukast, og utanlandske avgjerder skal ikkje leggjast til grunn eller fullførast dersom sakshandsaminga eller resultatet strir mot grunnleggjande rettsprinsipp i norsk rett (ordre public).

§ 15-2 Jurisdiksjon i saker om foreldreskap

Ei sak om morskap kan handsamast i Noreg etter kapittel 4 og § 3-2 første ledd dersom

- barnet har vanleg bustad i Noreg,
- mora hadde vanleg bustad i Noreg då barnet vart født, eller
- mora seinare har fått vanleg bustad i Noreg.

Farskap eller medmorskap kan handsamast i Noreg etter §§ 2-5, 2-6, 2-8 og kapitla 3 og 4 dersom

- mora hadde vanleg bustad i Noreg då barnet vart født,
- barnet seinare har fått vanleg bustad i Noreg, eller
- den oppgitte faren eller medmora har vanleg bustad i Noreg.

Ei sak om farskap og medmorskap skal likevel ikkje handsamast i Noreg dersom partane har nær tilknytning til ein annan stat der dei kan krevje fastsetjing av foreldreskapen, og saka vil bli betre opplyst og handsama i denne staten.

Ei sak om endring av farskap kan reisast i Noreg etter § 4-5 dersom nokon av dei som kan reise sak, har vanleg bustad i Noreg, eller dersom farskapen er fastsett etter denne lova.

§ 15-3 Anerkjenning av morskap

Morskap til den som har født barnet i ein annan stat, skal leggjast til grunn i Noreg.

§ 15-4 Anerkjenning av farskap og medmorskap

Farskap og medmorskap som følgjer direkte av utanlandsk lov, skal leggjast til grunn i Noreg. Dette gjeld ikkje dersom noko anna er fastsett etter §§ 2-8 og 4-5.

Kongen kan i forskrift gi reglar om, eller for kvart einskild tilfelle avgjere, at farskap eller medmorskap som på annan måte er fastsett etter utanlandsk lov, skal leggjast til grunn i Noreg. Det same kan fastsetjast i avtale med annan stat.

§ 15-5 Jurisdiksjon i sak om foreldreansvar, bustad, samvær m.m.

Dersom barnet har vanleg bustad i Noreg, kan ein sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, bustad, dagleg myndigheit eller om samvær reisast for ein norsk domstol. Det same gjeld i sak som statsforvaltaren skal handsame etter § 14-1.

Ei midlertidig avgjerd kan takast i Noreg når barnet har opphald i Noreg.

§ 15-6 Lovval for foreldreansvar etter lova m.m.

Reglar om foreldreansvar etter §§ 6-1 til 6-3 gjeld for barn som har vanleg bustad i Noreg.

Foreldreansvar eller tilsvarande myndighetsforhold etter lova i ein stat der barnet tidlegare hadde vanleg bustad, skal leggjast til grunn i Noreg når dette følgjer av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn artikkel 16 nr. 3. Dette gjeld likevel ikkje dersom det ligg føre ei utanlandsk avgjerd som skal godkjennast etter § 15-7.

Når eit barn får vanleg bustad i Noreg, og tidlegare hadde vanleg bustad i ein annan stat, kan ein forelder som ikkje har foreldreansvar etter andre ledd, berre tildele foreldreansvar for barnet i kraft av barnelova dersom forelderen har vanleg bustad i Noreg.

§ 15-7 *Anerkjenning av utanlandske avgjerder om foreldreansvar, bustad, samvær m.m.*

Ei utanlandsk avgjerd om foreldreansvar eller tilsvarende myndighetsforhold, flytting med barnet ut av landet, bustad eller om samvær skal berre leggjast til grunn i Noreg direkte i kraft av lova når dette følger av avtale med annan stat.

§ 15-8 *Jurisdiksjon i saker om barnebidrag*

Spørsmålet om barnebidrag kan handsamast av Arbeids- og velferdsetaten eller norsk domstol

- a. når det blir reist sak om farskap, medmorskap, foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet eller samvær for avgjerdstørt norsk organ, eller
- b. dersom ein av partane eller barnet har vanleg bustad i Noreg

§ 15-9 *Henting og utlevering av opplysningar etter avtale med annan stat*

Når avtale med annan stat med heimel i § 15-1 andre ledd i lova her eller i bidragsinnkrevingsloven § 2 har reglar om utveksling av informasjon, kan Arbeids- og velferdsetaten utan hinder av teieplikt gi andre medlemsland opplysningar om identitet, adresse eller inntekts- og formuesforhold for partane i ei bidragssak, eventuelt etter at opplysningane er henta etter § 9-5 sjuande ledd i lova her eller etter innkrevingsloven.

§ 15-10 *Godkjenning av private avtalar for innkrevjing i utlandet*

Når ein part med heimel i ein avtale med annan stat ber om innkrevjing av ein avtale om bidrag etter § 9-5 første ledd, skal avtalen sendast Arbeids- og velferdsetaten for godkjenning. Arbeids- og velferdsetaten skal kontrollere at vilkåra for innkrevjing av avtalen etter norske reglar er oppfylte. Om vilkåra er oppfylte, skal Innkrevjingsmyndigheita gi skriftleg fråsegn om at avtalen er godkjent og tvangskraftig i Noreg.

Kapittel 16 Andre føresegner

§ 16-1 *Forholdet til andre reglar om sakshandsaming*

Domstolloven og tvisteloven gjeld for retten si handsaming av saker etter denne lova når ikkje noko anna følgjer av reglane her.

§ 16-2 *Innhenting av opplysningar frå Folkeregisteret*

Folkeregistermyndigheita skal, utan hinder av teieplikt, gi dei opplysningane som er nødvendige for utføring av oppgåver etter lova her.

Kapittel 17 Ikraftsetjingsreglar og overgangsreglar. Endringar i andre lover

§ 17-1 *Ikraftsetjing*

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset. Kongen kan sette i verk dei enkelte føresegnene til ulik tid.

§ 17-2 *Overgangsreglar*

Departementet kan gi nærmare overgangsreglar.

§ 17-3 *Endringar i andre lover*

Frå den tid lova tek til å gjelde, blir det gjort følgande endringar i andre lover:

1. I lov 21. mars 1975 nr. 9 om nordisk vitneplikt gjøres følgende endringer:

§ 3 skal lyde:

Ingen må påleggast å gje vitneforklaring i strid med reglane i straffeprosessloven §§ 117 til 125 eller tvisteloven *kapittel 22* eller med lovgjevinga i det landet der vitnet er busett.

§ 8 første ledd første punktum skal lyde:

§§ 1 første og andre ledd, 2, 3 og 6 gjeld tilsvarende for partar i saker om *foreldreskap og foreldretvist* etter barnelova.

2. I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endringer:

§ 11 andre ledd nummer 1 skal lyde:

1. i saker etter ekteskapsloven *del II* eller barneloven *kapittel 6 til 8 og 10 til 14*, herunder saker om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring

§ 16 første ledd nummer 6 skal lyde:

6. til den det oppnevnes advokat for i medhold av barneloven § 12-11

§ 16 andre ledd nummer 1 skal lyde:

1. saker etter barnelova *kapittel 6 til 14*, herunder saker om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring

3. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 118 b andre ledd tredje punktum skal lyde:

Om den mindreåriges medbestemmelsesrett ved rettens beslutning gjelder reglene i barnelova §§ 1-2 og 12-6.

4. I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endringer:

§ 14 første ledd andre punktum skal lyde:

Det betales ikke gebyr for begjæring om utlegg for underholdsbidrag mv. og for tvangsbortsettelse etter barnelova § 14-5 eller når en kommune fremsetter en beslutning om utleggstrekk for namsmannen etter tvangsfullbyrdelsesloven § 2-17.

5. I lov 8. juli 1988 nr. 72 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar m v og om tilbakelevering av barn gjøres følgende endringer:

§ 18 første ledd første og andre punktum skal lyde:

Bestemmelsene i *barneloven § 12-7 og kapittel 14* gjelder for saker om tvangsfullbyrding etter § 6 og tilbakelevering etter § 11. *Barneloven § 14-1 fjerde ledd og § 14-2 første ledd* gjelder også ved tvangsfullbyrding av samværsrett.

§ 18 tredje ledd andre punktum skal lyde:

Beslutter retten at barnet skal være hos en av foreldrene mens sak som nevnt behandles, jf. *barneloven § 12-7*, kan det settes vilkår for å utøve samværet.

§ 19 første ledd skal lyde:

(1) Dersom det under behandlingen av en sak om foreldreansvar eller samværsrett etter *barneloven* blir brakt på det rene at barnet er begjært tilbakelevert etter § 11 i loven her, skal retten ikke treffe avgjørelse i saken før begjæringen er endelig avgjort.

§ 20 første ledd tredje punktum skal lyde:

Bortføring eller ulovlig tilbakeholdelse etter forrige punktum foreligger ikke dersom utenlandsoppholdet skjer med samtykke av den annen part eller det gjelder et kort opphold og det synes åpenbart at barnet vil komme tilbake som planlagt, jf. *barneloven § 6-9 første ledd og § 6-10 første og andre ledd*.

6. I lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott gjøres følgende endringer:

I følgende bestemmelser skal uttrykket «bidragsfogden» endres til «Arbeids- og velferdsetaten»: § 3 andre ledd, § 5 tredje ledd, § 6 andre ledd, § 7 andre ledd og § 9 andre, tredje og fjerde ledd.

7. I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endringer:

§ 26 skal lyde:

§ 26 *Mekling mv.*

Ektefeller med felles barn under 16 år, skal i saker om separasjon og skilsmisse etter §§ 20 og 22 *delta i mekling før saken bringes inn for retten eller statsforvalteren, jf. § 27. Barneloven kapittel 10 gjelder tilsvarende.*

Mekling etter første ledd kreves ikke når saken allerede er brakt inn for retten med påstand om skilsmisse etter § 23 eller oppløsning etter § 24. Mekling og orientering er heller ikke nødvendig når sak reises av vergen etter § 28 andre ledd.

§ 30 d tredje ledd skal lyde:

Når spørsmål etter barnelova om felles barn trekkes inn i saken etter første ledd, får saksbehandlingsreglene i barnelova *kapittel 10 til 13* anvendelse for behandlingen av disse spørsmålene.

§ 30 d femte ledd tredje punktum skal lyde:

For spørsmål som bringes inn i saken etter første ledd bokstav b, gjelder barnelova § 15-5 om norske domstolars kompetanse tilsvarende, med mindre noe annet følger av overenskomst med annen stat.

§ 83 skal lyde:

§ 83. *Fastsettelse av bidrag.*

Partene kan inngå avtale om bidrag. Dersom partene ikke er enige om bidragsspørsmålet, kan hver av dem kreve at det avgjøres av domstolene. Dersom begge parter ønsker det, kan spørsmålet isteden avgjøres av *Arbeids- og velferdsetaten*. Arbeidsgivers opplysningsplikt etter barnelova § 9-5 *syvende ledd andre punktum* gjelder tilsvarende. *Arbeids- og velferdsetatens* vedtak kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organ som *Arbeids- og velferdsetaten* bestemmer. Partene kan kreve avgjørelse av bidragsspørsmålet selv om de tidligere har inngått avtale om det.

§ 84 skal lyde:

§ 84. *Endring av fastsatt bidrag.*

Hver av partene kan kreve at bidrag som er fastsatt av *Arbeids- og velferdsetaten* eller domstol, blir endret eller opphevet dersom særlige grunner foreligger. Når sterke grunner taler for det, kan avgjørelsen også gjelde bidrag som er forfalt før krav om endring ble satt fram. Bestemmelsene i barnelova § 9-9 *tredje ledd* gjelder tilsvarende. Hver av partene kan kreve endringskravet avgjort av *Arbeids- og velferdsetaten* hvis bidraget er fastsatt av *Arbeids- og velferdsetaten*. Hvis begge partene ønsker det, skal endringskravet avgjøres av domstolen. Er bidraget fastsatt av domstol, gjelder § 83 andre og tredje punktum.

§ 85 andre ledd skal lyde:

Reglene i barnelova § 9-13 om gjennomføring av bi-drag gjelder tilsvarende.

8. I lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjelds-ordning for privatpersoner gjøres følgende endringer:

§ 4-3 første ledd tredje punktum skal lyde:

Dersom skyldneren utøver samvær med barn, jf. barneloven kapittel 8, skal det tas hensyn til skyldne-rens rimelige utgifter i forbindelse med samværet.

9. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres føl-gende endringer:

§ 14-5 andre ledd skal lyde:

Det kan ytes foreldrepenger som ved adopsjon til person som har foreldreansvar når den andre av foreld-rene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av barnelova § 6-2 og kapittel 12, såfremt vedkommende *ikke* har hatt *samvær* eller *har hatt samvær av mindre omfang*.

§ 14-17 andre ledd skal lyde:

Engangsstønad kan ytes også til person som har for-eldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får til-delt foreldreansvaret i medhold av barnelova § 6-2 og kapittel 12, såfremt vedkommende *ikke* har hatt *sam-vær*, eller *har hatt samvær av mindre omfang*.

§ 14-17 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Faren har rett til engangsstønad også dersom han i stønadsperioden har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 6.

§ 15-4 andre ledd skal lyde:

Som mor eller far regnes også den som på grunn av dødsfall har fått foreldreansvaret etter barnelova § 6-2.

§ 23-1 skal lyde:

§ 23-1 *Folketrygdens utgifter*

De avgifter og tilskott som dette kapitlet omfatter, herunder tilskott fra staten, skal dekke utgiftene til ytelsene etter denne loven, til statsgaranti for lønnskrav ved konkurs etter lov av 14. desember 1973 nr. 61, til bi-dragsforskott etter lov av 17. februar 1989 nr. 2 og til til-bakebetaling etter barnelova § 9-15.

§ 23-10 tredje ledd skal lyde:

Tilskottet skal minst dekke utgiftene til ytelsene et-ter § 3-22, § 7-2 annet ledd, § 10-6, § 12-13 tredje ledd, §§ 14-17, 17-10, 17-15, kapitlene 6 og 15 og til tilbakebe-taling etter barnelova § 9-15.

10. I lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer gjø-res følgende endringer:

§ 1 første ledd tredje og fjerde punktum skal lyde:

Familievernkontorene skal foreta mekling etter *ek-teskapsloven* § 26 og barneloven § 10-2. Familievern-kontorene skal bistå der retten oppnevner en ansatt fra familievernet etter barnelova §§ 12-6, 12-9 eller 14-4.

§ 5 a første ledd første punktum skal lyde:

Den som foretar mekling etter ekteskapsloven § 26 og barneloven §§ 10-2, 12-6, 12-9 og 14-4 har taushets-plikt om det som kommer fram om personlige forhold i forbindelse med oppdraget.

§ 11 tredje ledd skal lyde:

Plikten til å føre journal gjelder ikke ved mekling et-ter *ekteskapsloven* § 26 og barneloven §§ 10-2, 12-9 og 14-4.

11. I lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til små-barnsforeldre gjøres følgende endringer:

§ 9 andre ledd første punktum skal lyde:

Hvis foreldrene ikke bor sammen og skriftlig har av-talt delt bosted i samsvar med barneloven § 7-1, kan for-eldrene få utbetalt kontantstøtte med en halvpart på hver dersom de er enige om en slik deling.

12. I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inn-tekt gjøres følgende endringer:

§ 5-43 første ledd bokstav h skal lyde:

h. Barnebidrag og *særbidrag* etter barneloven kapittel 9, oppfostringsbidrag etter barnevernsloven og bidragsforskudd etter forskotteringsloven.

13. I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettighe-ter gjøres følgende endringer:

§ 4-4 andre ledd første punktum skal lyde:

Det er tilstrekkelig at én av foreldrene, eller andre som har foreldreansvaret, samtykker til helsehjelp som regnes som del av den daglige og ordinære omsorgen for barnet, jf. barnelova §§ 7-2 og 8-4 *andre ledd*.

14. I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:

§ 35 første ledd andre punktum skal lyde:

I meldingen skal det opplyses *hvem som er foreldre-ne til barnet etter barnelova kapittel 2, eller hvem moren har oppgitt som far eller medmor til barnet i tilfeller der det ikke er klarlagt*.

§ 35 andre ledd skal lyde:

Dersom farskapet eller medmorskapet ikke er klarlagt eller foreldrene ikke lever sammen, skal fødselsmeldingen også sendes til Arbeids- og velferdsetaten.

15. I lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd skal lyde:

Hvis foreldrene ikke bor sammen og skriftlig har avtalt at barnet skal bo hos begge eller det foreligger rettskraftig avgjørelse om at barnet skal bo hos begge, jf. barneloven § 7-1, kan hver av foreldrene få rett til 50 prosent barnetrygd, hvis de fremsetter krav om dette.

16. I lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdsbidrag mv. gjøres følgende endringer:

§ 2 fjerde ledd skal lyde:

I den utstrekning avtaler som nevnt i første og andre ledd har regler om utveksling av informasjon mellom medlemslandene, kan andre medlemsland gis opplysninger om identitet, adresse eller inntekts- og formuesforhold for partene i en bidragssak uten hinder av taushetsplikt, eventuelt etter at opplysningene er innhentet etter innkrevingsloven eller barnelova § 9-5 syvende ledd.

§ 2 femte ledd skal lyde:

Når en part begjærer innkreving av en privat bidragsavtale, jf. barnelova § 9-5 første ledd, i medhold av en avtale som nevnt i første og andre ledd, skal den private avtalen sendes Arbeids- og velferdsetaten for godkjenning. Arbeids- og velferdsetaten skal kontrollere at vilkårene for innkreving av avtalen etter norske regler er oppfylt. Om vilkårene er oppfylt, skal Innkrevingsmyndigheten gi skriftlig erklæring om at avtalen er godkjent og tvangskraftig i Norge.

§ 8 første ledd skal lyde:

Arbeids- og velferdsetaten skal straks overføre saken til innkreving når henvendelse om dette er mottatt og det er klart at det foreligger grunnlag for innkreving, jf. § 5 og barneloven § 9-13.

§ 29 første ledd første punktum skal lyde:

Vedtak om tilbakekreving etter §§ 25 og 26 og pålegg etter § 27 treffes av Arbeids- og velferdsetaten.

17. I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister gjøres følgende endringer:

§ 22-3 a andre ledd tredje punktum skal lyde:

Om den mindreåriges medbestemmelsesrett ved rettens beslutning gjelder reglene i barnelova § 12-6.

18. I lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål gjøres følgende endringer:

§ 17 andre ledd første punktum skal lyde:

Har ingen foreldreansvar for den mindreårige, trefter vergen de avgjørelser som tilkommer den som har foreldreansvaret, jf. barneloven § 6-5.

§ 17 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Om den mindreåriges medbestemmelsesrett i personlige forhold gjelder reglene i barneloven § 6-6.

19. I lov 6. juni 2014 nr. 19 om stans i utbetalinga av offentlege ytingar og barnebidrag når ein av foreldra har bortført eit barn til utlandet gjøres følgende endringer:

§ 6 andre punktum skal lyde:

Det kan ikkje krevjast endring av bidraget etter barnelova § 9-9 første ledd så lenge bortføringa varar.

20. I lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering gjøres følgende endringer:

§ 3-3 første ledd skal lyde:

For personer som fødes i Norge, registreres fødselsdato på grunnlag av fødselsmeldingen gitt i medhold av barnelova § 3-1.

§ 6-4 første ledd skal lyde:

Fødsel som har skjedd uten at en lege eller jordmor er til stede, skal meldes til skattekontoret av moren selv, jf. barnelova § 3-1.

21. I lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern gjøres følgende endringer:

§ 3-4 tredje ledd skal lyde:

Pålegg om hjelpetiltak kan rettes mot både foreldre som barnet bor sammen med, og foreldre som har samvær med barnet.

§ 15-12 andre ledd skal lyde:

Krav om bidrag eller endring av fastsatt bidrag etter første ledd skal sendes til Arbeids- og velferdsetaten. Arbeids- og velferdsetaten avgjør kravet og fastsetter beløpet. Den bidragspliktige kan sette frem krav om å få endret fastsatt bidrag eller ettergitt bidragsgjeld. Bidraget kan fastsettes eller endres med virkning fra inntil tre måneder før kravet ble mottatt. Bidrag som er fastsatt etter barneloven faller bort fra det tidspunktet bidrag kan fastsettes etter denne bestemmelsen. Barnevernstjenesten skal, uten hinder av taushetsplikt, gi Arbeids- og velferdsetaten de opplysninger som er nødvendige i den enkelte saken.

Presidenten: Det blir votert over A § 10-3 tredje ledd.

Høgre, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

Voteringsstavlne viste at 73 representantar hadde røysta for tilrådinga frå komiteen og 28 representantar hadde røysta imot.

(Voteringsutskrift kl. 16.03.46)

Presidenten: Nokon har røysta feil. Me tek voteringa på nytt.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 74 mot 28 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.04.13)

Presidenten: Det blir votert over A § 7-2 andre ledd. Høgre, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti har varsla subsidiær støtte til tilrådinga.

Raudt har varsla at dei vil røysta imot.

Voteringsstavlne viste at 96 representantar hadde røysta for tilrådinga frå komiteen og 5 representantar hadde røysta imot.

(Voteringsutskrift kl. 16.04.38)

Olve Grotle (H) (frå salen): Sogn og Fjordane sine skjermar er ute av drift.

Presidenten: Me tek voteringa på nytt – Sogn og Fjordane skal med.

Voteringsstavlne viste at 97 representantar hadde røysta for tilrådinga frå komiteen og 5 representantar hadde røysta imot.

(Voteringsutskrift kl. 16.05.15)

Presidenten: Dei er framleis ikkje med. Me tek voteringa endå ein gong.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 97 mot 6 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.07.04)

Presidenten: Det blir votert over A § 7-2 første og tredje ledd.

Raudt, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 93 mot 12 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.07.32)

Presidenten: Det blir votert over A § 6-6 første ledd første punktum.

Kristeleg Folkeparti har varsla subsidiær støtte til tilrådinga.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over resten av A.

Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 94 mot 7 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.08.02)

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei vedtekne med 94 mot 7 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.08.21)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Vidare var tilrådd:

B.

I

Stortinget ber regjeringen om å vurdere hvordan momenter som bør legges til grunn ved «barnets beste»-vurderinger, kan tydeliggjøres i arbeidet med forskrifter til barneloven og i relevant veiledningsmateriell.

II

Stortinget ber regjeringen utrede endringer i barnelova § 2-3 om medmorskap, med sikte på å fremme et lovforslag som innebærer at medmorskap fastsettes på samme vis som farskap etter reglene i §§ 2-4 om ekteskap og reglene om erklæring i §§ 2-5 flg.

III

Stortinget ber regjeringen vurdere hva som er innholdet i omsorgsplikten, og hvordan foreldreansvaret kan tydeliggjøres i arbeidet med forskrifter til barnelova og i relevant veiledningsmateriell.

IV

Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre gjennom veiledning hva som er innholdet i begrepet «daglig myndighet» som utøves overfor barn etter samlivsbrudd, og vurdere om det er behov for særreguleringer.

V

Stortinget ber regjeringen prioritere oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nr. 514, 515, 516 og 517 (2024–2025), slik at barn og unge sikres mot vold, overgrep og risiko. Regjeringen bes snarest mulig komme tilbake til Stortinget på egnet måte med plan for det videre arbeidet.

VI

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at barn som har vært utsatt for eller vært vitne til vold i nære relasjoner som utøves av en forelder, i utgangspunktet ikke skal ha samvær med den voldsutøvende forelderen. Barn gis rett til å midlertidig stanse samvær dersom de opplever det som utrygt eller belastende.

VII

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at barn som oppholder seg på kresenter, ikke skal ha samvær med en forelder som har utøvd vold mot den andre forelderen, og at barn gis rett til å nekte samvær dersom de opplever det som utrygt eller belastende.

VIII

Stortinget ber regjeringen utrede om det bør etableres mer forpliktende kontakt og samarbeid mellom ulike tjenester mv. for bedre å kunne avdekke og håndtere vold, overgrep og annen alvorlig risiko mot barn, og tilfeller med risiko for uberettiget brudd i kontakt mellom barn og forelder.

IX

Stortinget ber regjeringen utrede forslag til hvordan det kan sikres tverrfaglig vurdering i foreldretvistsaker der det er mistanke om eller risiko for vold, seksuelle overgrep eller at barnet på annet vis blir behandlet slik at den fysiske eller psykiske helsa utsettes for skade eller fare.

Presidenten: Det blir votert over B V.

Arbeidarpartiet og Senterpartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 57 mot 43 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.08.43)

Presidenten: Det blir votert over B II.

Arbeidarpartiet, Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 62 mot 42 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.09.03)

Presidenten: Det blir votert over B VI og VII.

Arbeidarpartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 77 mot 28 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.09.21)

Presidenten: Det blir votert over B IX.

Høgre har varsla subsidiær støtte til tilrådinga.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over B I, III, IV og VIII.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 3, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i markedsføringsloven mv. (overtredelsesgebyr for brudd på god markedsføringsskikk overfor barn) (Innst. 421 L (2024–2025), jf. Prop. 119 L (2024–2025))

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

l o v

om endringer i markedsføringsloven mv. (overtredelsesgebyr for brudd på god markedsføringsskikk overfor barn)

I

I lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. gjøres følgende endringer:

§ 10 a paragrafoverskriften skal lyde:

§ 10 a *Informasjon om klageorgan mv.*

§ 10 a tredje ledd oppheves.

§ 42 første ledd første punktum skal lyde:

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av § 2 annet ledd annet punktum, § 6, § 10, § 11, § 12, § 13, § 13 a, § 14 første ledd, § 15, § 16, § 16 a første ledd bokstav a, § 17, § 17 a, § 18, § 20 annet ledd, § 21 jf. § 2 eller § 22 eller av forskrift gitt i medhold av § 6 femte ledd eller § 10, som anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger, kan den ansvarlige ilegges et overtredelsesgebyr.

II

I lov 17. juni 2016 nr. 29 om godkjenning av klageorganer for forbrukersaker gjøres følgende endring:

§ 26 oppheves.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Framstegspartiet har varslet at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 91 mot 13 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.10.34)

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Framstegspartiet har varslet at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei vedtekne med 89 mot 11 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.10.53)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i krisesenterlova (tydeleggjering av det kommunale ansvaret og grunnlag for behandling av personopplysninger m.m.) (Innst. 439 L (2024–2025), jf. Prop. 122 L (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Turid Kristensen på vegner av Høgre, Framstegspartiet og Venstre
- forslag nr. 2, frå Naomi Ichihara Røkkum på vegner av Venstre

Det blir votert over forslag nr. 1, frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre. Forslaget lyder:

«I krisesenterlova gjøres følgende endring:

Nåværende § 2 femte ledd oppheves. Sjettede ledd blir femte ledd.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Høgre, Framstegspartiet og Venstre blei med 64 mot 41 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 16.11.29)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 2, frå Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre en ny vurdering av konsekvensene av en kjønnsnøytral krisesenterlov, hvor hensynet til barnets beste inngår i vurderingen.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Venstre blei med 99 mot 5 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 16.11.45)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

A.

L o v

om endringer i krisesenterlova (tydeleggjering av det kommunale ansvaret og grunnlag for behandling av personopplysninger m.m.)

I

I lov 19. juni 2009 nr. 44 om kommunale krisesentertilbud blir det gjort følgjande endringer:

§ 2 andre og tredje ledd skal lyde:

Tilbudet skal omfatte følgjande:

- a. eit krisesenter eller eit tilsvarende gratis, heilårs, heildøgns, trygt og mellombels *butilbod*
- b. eit gratis *dagtilbod*
- c. eit heilårs og heildøgns tilbud der personar nemnde i første ledd kan få råd og rettleiing per *telefon*
- d. oppfølging i reetableringsfasen i *samarbeid med andre delar av tenesteapparatet*, jf. § 4.

Tilbodet skal gi brukarane støtte, rettleiing og hjelp til å ta kontakt med andre delar av tenesteapparatet.

Noverande § 2 tredje til sjette ledd blir fjerde til nytt sjuande ledd.

§ 3 første og andre ledd skal lyde:

Kommunen skal sørge for at tilbudet så langt råd er blir lagt til rette slik at det kjem dei individuelle behova til brukarane i møte. *Er tilrettelegging ikkje mogleg, skal kommunen sørge for likeverdige alternative krisesenter-tilbod for brukarar som ikkje kan nytte det vanlege tilbudet ved krisesenteret.*

Dei særskilde rettane til samiske brukarar skal varetakast i krisesentertilbudet.

Noverande § 3 andre og tredje ledd blir tredje og nytt fjerde ledd.

Nye §§ 5 a og 5 b skal lyde:

§ 5 a *Behandling av personopplysningar*

Organ som utfører oppgåver etter denne lova, kan behandle personopplysningar, også personopplysningar som nemnde i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utføre oppgåver etter lova. Det same gjeld private som utfører oppgåver etter denne lova.

Brukarar av krisesentertilbudet kan reservere seg mot vidarebehandling av opplysningar til bruk i til dømes statistikk, analysar og forskning.

Departementet kan gi nærmare reglar i forskrift om behandling av personopplysningar, mellom anna om formålet med behandlinga, behandlaransvar, kva for personopplysningar som kan behandlast, utlevering, registerføring, tilgang til register og høvet til vidarebehandling.

§ 5 b *Tilgang til teiepliktige opplysningar frå Folkeregistret*

Organ som utfører oppgåver etter denne lova, kan utan hinder av teieplikt innhente opplysningar frå Folkeregistret som er nødvendige for å utføre oppgåver etter denne lova.

II

1. Lova gjeld frå den tida Kongen bestemmer. Kongen kan setje i kraft dei einskilde føresegnene til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi overgangsreglar.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei samrøystes vedtekne.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sett opp til andre gongs behandling i eit seinare møte i Stortinget.

Vidare var tilrådd:

B.

I

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at beslutninger som angår barn på krisesenter, skal ta utgangspunkt i barnets beste, og at barna selv må få mulighet til å uttrykke seg i saker som angår dem.

II

Stortinget ber regjeringen utrede løsninger for at alle barn på krisesenter får rett til gratis og trygg transport til tilbud som fritidsaktiviteter, skolefritidsordning og barnehage.

III

Stortinget ber regjeringen utarbeide en veiledning til krisesentrene om at de skal legge til rette for egne tilbud til voldsutsatte med kjæledyr, eller at de skal inngå avtaler med lokale aktører som kan tilby et trygt og tilgjengelig tilbud for dyrene.

IV

Stortinget ber regjeringen utrede tiltak for å sikre universell utforming og bedre tilrettelegging ved krisesentre og skjerming av særlig utsatte beboere samt utrede kommunenes handlingsrom vedrørende disse kravene.

V

Stortinget ber regjeringen styrke kunnskapsgrunnlaget om felles botilbud på krisesenter ved å legge til rette for at de kommunene som ønsker det, kan gjennomføre forsøk med integrert krisesenter etter bestemmelsene i forsøksloven, og komme tilbake til Stortinget på egnet vis.

VI

Stortinget ber regjeringen sørge for at allerede igangsatte forsøksprosjekter med ulike krisesentermødeller får fortsette.

VII

Stortinget ber regjeringen utrede behovet for krav til kompetanse for ansatte ved krisesentre, og vurdere hvordan slike krav best kan reguleres og følges opp.

Presidenten: Det blir votert over B VII.

Arbeidspartiet og Senterpartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 59 mot 45 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.12.53)

Presidenten: Det blir votert over B IV.

Framstegspartiet har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 90 mot 13 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.13.11)

Presidenten: Det blir votert over B V.

Høgre, Framstegspartiet og Venstre har varsla subsidiær støtte til tilrådinga.

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 100 mot 2 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.13.33)

Presidenten: Det blir votert over B VI.

Høgre, Framstegspartiet og Venstre har varsla subsidiær støtte til tilrådinga.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over B I–III.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Votering i sak nr. 5, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Une Bastholm om å gjøre det lettere og billigere å reparere (Innst. 437 S (2024–2025), jf. Dokument 8:212 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram elleve forslag. Det er

- forslag nr. 1, frå Per Olav Tyldum på vegner av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslaga nr. 2–11, frå Rasmus Hansson på vegner av Miljøpartiet Dei Grøne

Det blir votert over forslag nr. 11, frå Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2026, legge fram EUs «Right to repair»-direktiv for Stortinget.»

Raudt og Venstre har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne blei med 91 mot 13 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 16.14.29)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 8–10, frå Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å utvide den generelle reklamasjonsfristen i forbrukerkjøpsloven fra to til fem år.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om å utvide den generelle reklamasjonsfristen i kjøpsloven fra to til fem år.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om å utvide reklamasjonsfristen for hvitevarer og annen elektronikk med lang holdbarhet fra fem til ti år.»

Senterpartiet, Raudt og Venstre har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne blei med 75 mot 30 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 16.14.49)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 7, frå Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om redusert arbeidsgiveravgift for reparatørbedrifter, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Raudt har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne blei med 96 mot 8 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 16.15.06)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 6, frå Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om momsfritak på innkjøp av reservedeler til klær, turutstyr, sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk.»

Raudt og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget frå Miljøpartiet Dei Grøne blei med 95 mot 10 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 16.15.23)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 4 og 5, frå Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om momsfritak på reparasjoner av klær, turutstyr, sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om momsfritak på utleie av klær, turutstyr, sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk.»

Raudt, Venstre og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g:

Forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne blei med 91 mot 14 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 16.15.41)

Presidenten: Det blir votert over forslaga nr. 2 og 3, frå Miljøpartiet Dei Grøne.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et klyngeprogram for reparatører i samarbeid med næringen og relevante fagmiljøer.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å opprette tilskuddsordningen «Reparatørsats», som skal være en belønningsordning for kommuner og fylkeskommuner som vil fremme sirkulær økonomi, og komme tilbake til Stortinget senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2026.»

Raudt har varsla støtte til forslaga.

V o t e r i n g:

Forslaga frå Miljøpartiet Dei Grøne blei med 96 mot 9 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 16.15.58)

Presidenten: Det blir votert over forslag nr. 1, frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringa greie ut dei økonomiske kostnadane og vinstane ved å redusere momsen på reparasjon, gjenbruk og utleie av klede og utstyr.»

Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti har varsla støtte til forslaget.

V o t e r i n g:

Forslaget frå Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei med 63 mot 41 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 16.16.17)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k:

Dokument 8:212 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Une Bastholm om å gjøre det lettere og billigere å reparere – vedtas ikke.

Presidenten: Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

V o t e r i n g:

Tilrådinga frå komiteen blei vedteken med 95 mot 8 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.16.48)

Votering i sak nr. 6, debattert 11. juni 2025

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Marian Hussein, Kathy Lie, Freddy André Øvstegård og Torgeir Knag Fylkesnes om å gi ungdommen en sjanse – arbeid, tilhørighet og like muligheter for alle (Innst. 465 S (2024–2025), jf. Dokument 8:211 S (2024–2025))

Presidenten: Under debatten er det sett fram fire forslag. Det er

- forslaga nr. 1 og 2, frå Kathy Lie på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslaga nr. 3 og 4, frå Kathy Lie på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Det blir votert over forslaga nr. 3 og 4, frå Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen opprette et nasjonalt program med mål om å skape 50 000 ungdomsjobber.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et nasjonalt kompetansesenter for unge menn og psykisk helse.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaga.

Voteringstavlene viste at 88 representantar hadde røysta mot forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og 16 representantar hadde røysta for.

(Voteringsutskrift kl. 16.17.22)

Anette Trettebergstuen (A) (fra salen): Nå virker ikke min skjerm.

Presidenten: Me tek voteringa på ny.

V o t e r i n g :

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti blei med 88 mot 17 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 16.18.25)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

v e d t a k :

Dokument 8:211 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Marian Hussein, Kathy Lie, Freddy André Øvstegård og Torgeir Knag Fylkesnes om å gi ungdommen en sjanse – arbeid, tilhørighet og like muligheter for alle – vedtas ikke.

Presidenten: Det blir votert alternativt mellom tilrådinga og forslaga nr. 1 og 2, frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme tiltak som gjør det enklere for unge å starte og drive næring, blant annet som fiskere, som bønder og i øvrige deler av næringslivet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med idretten og kommunene gjennomføre målrettede tiltak for å redusere kostnader og øke deltakelsen i barne- og ungdomsidretten.»

Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varslet støtte til forslaga.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Venstre blei tilrådinga vedteken med 83 mot 21 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 16.19.07)

Sak nr. 16 [16:19:24]

Referat

1. (533) Statsministerens kontor melder at

1. lov om endringer i folketrygdloven (yrkessykdommer og elektronisk melding av yrkesskade) (Lovvedtak 75 (2024–2025))

2. lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (nye pensjonsregler for personer med særaldersgrense) (Lovvedtak 76 (2024–2025))

3. lov om endringer i straffeprosessloven og straffegjennomføringsloven (tilgang til taushetsbelagte opplysninger i Folkeregisteret og krav om politiattest) (Lovvedtak 52 (2024–2025))

4. lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven) (Lovvedtak 65 (2024–2025))

– er sanksjonert under 10. juni 2025

Samr.: Blir lagd ved protokollen.

2. (534) Trygg oppvekst i et digitalt samfunn (Meld. St. 32 (2024–2025))

Samr.: Blir send familie- og kulturkomiteen.

3. (535) Endringer i helselovgivningen (tilgjengeliggjøring av helsedata og krav til tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak) (Prop. 152 L (2024–2025))

Samr.: Blir send helse- og omsorgskomiteen.

4. (536) Riksrevisjonens undersøkning av arbeidet til styresmaktene med samanhengande digitale tenester (Dokument 3:14 (2024–2025))

Samr.: Blir send kontroll- og konstitusjonskomiteen.

5. (537) Norges innsats for fred og konfliktløsning i en urolig verden (Meld. St. 30 (2024–2025))

6. (538) Status, fremdrift, utfordringer og risiko i gjennomføring av langtidsplanen for forsvarssektoren 2025–2036 (Meld. St. 33 (2024–2025))

Samr.: Nr. 5 og 6 blir sende utanriks- og forsvarskomiteen.

Sak nr. 9 heldt fram [16:19:58]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om ideell vekst i helse- og

omsorgssektoren (Innst. 402 S (2024–2025), jf. Dokument 8:263 S (2024–2025))

Presidenten [16:20:00]: Stortinget går då tilbake til behandlingen av sak nr. 9.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [16:20:26]: Etter en drøy time med votering er det kanskje litt spesielt helt på tampen av debatten å komme tilbake til der vi var, men jeg synes det uansett er viktig å være tydelig her, for Fremskrittspartiet er veldig opptatt av at vi skal ha gode, ideelle aktører – og mange av dem har vært her i mange år, egentlig mange år før det offentlige satte i gang med de samme tiltakene. Derfor er det utrolig viktig at vi sørger for at vi fortsatt skal ha den ideelle sektoren.

Det forslaget som kommer fra Senterpartiet, synes jeg er litt spesielt, for de har altså sittet i regjering i over tre et halvt år. Vi har vært bekymret for det vi ser, nemlig at pris har blitt vektet mye høyere enn kvalitet innenfor anbudsområdene. Man kan vekte kvalitet, nettopp fordi det er viktig for mange av de ideelle, og at pris blir vektet mer ned. Så er det i tillegg spesielt at vi hatt en regjering og regjeringssamarbeidspartnere som har vært opptatt av å sette ned et avkommersialiseringsutvalg og ha en godkjenningsordning for helsetjenestene. Vi har også hatt anbudsprosesser som står til stryk rundt omkring i helseforetakene, uten at man faktisk griper inn og gjør noe.

Så er det et forslag fra Senterpartiet med flere, forslag nr. 1, om å lage en nasjonal strategi. Det høres veldig flott og fint ut, men jeg liker at det er handling i stedet. Her kunne man gjort noe med én gang. Man kunne sørget for å gi klar melding til helseforetakene om at man f.eks. skal vekte kvalitet mer enn man vokter pris. Det er et enkelt grep som ville betydd veldig mye for de ideelle som driver innenfor spesielt helsesektoren, men det har ikke Senterpartiet vært villig til å være med på i det hele tatt. Vi liker handlekraft, at man faktisk gjør noe – ikke at man lager strategier. Strategier er noe som politikere ofte vedtar i denne salen. Man sier at man skal utarbeide en strategi, men Fremskrittspartiet er mye mer tydelig: Vi vil ha handling, at det skjer noe, ikke en ny strategi som ikke blir fulgt opp, og som blir en ansvarsfraskrivelse for det politiske flertallet. Derfor kommer vi ikke til å støtte forslaget nå, for vi mener at det finnes konkrete tiltak man kan gjøre med én gang, som ville fått stor betydning, og som ville betydd mye for mange av de ideelle som må levere anbud for å få lov til å levere gode tjenester til mennesker som trenger hjelp og behandling fra det offentlige helsevesenet.

Presidenten [16:23:08]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [16:23:14]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen og Siv Mossleth om å gjøre sykehusene i Norge rustet for krig og kriser (Innst. 407 S (2024–2025), jf. Dokument 8:264 S (2024–2025))

Presidenten [16:23:31]: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til replikkar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Irene Ojala (PF) [16:24:07] (ordfører for saken): Det er et viktig spørsmål som tas opp når vi behandler representantforslaget fra Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen og Siv Mossleth om å gjøre sykehusene i Norge rustet for krig og kriser. Helse- og omsorgskomiteen har avholdt skriftlig høring i saken, og høringsinstansene støtter i stor grad representantforslaget. Komiteen har også fått helse- og omsorgsministerens vurdering av forslagene.

Komiteen uttrykker i innstillingen at man deler forslagsstillernes intensjoner. Både koronapandemien og andre kriser har vist at norske sykehus og norske helse-tjenester generelt må være bedre beredt til å håndtere kriser enn man er i dag, og verdenssituasjonen tilsier også at norske sykehus må være forberedt på å håndtere krig og krisesituasjoner.

Det fremmes åtte mindretallsforslag i innstillingen, og komiteens tilråding fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er at representantforslaget ikke vedtas. De ulike medlemmene har ulike syn på hvordan vi best forbereder oss på krig og kriser. Dette er noe de enkelte har gjort rede for i innstillingen, og som vil bli belyst i dagens debatt.

Pasientfokus viser til at Stortinget den siste tiden har behandlet mange ulike saker om krisehåndtering og totalforsvar, om beredskap, totalberedskap og helseberedskap. Stortinget har vedtatt at regjeringen, for å forberede oss på å håndtere kriser og en eventuell krig, bl.a. må øke kapasiteten på sykehusene, og vi må sikre tilstrekkelig bemanning og ressurser. De regionale helseforetakene er faktisk pålagt å sørge for planer for krise- og krigssituasjoner, for å sikre helsehjelp når kriser rammer oss, og ikke minst hvis krig rammer oss.

Hva er en krise? Jo, det er en situasjon der en uønsket hendelse eller en plutselig forandring fører til usikkerhet og potensielt uakseptable konsekvenser for enkeltpersoner, grupper eller samfunn. Det kan være en akutt situasjon som truer liv, helse, verdier og omdømme. Likevel ser vi at vi i Norge ikke gjør tilstrekkelig for å forberede oss. I mitt fylke, Finnmark, er det ikke kapasitetsøkning som står på agendaen – det er innsparing, nedbygging og sentralisering som gjelder. Det skjer til tross for at Stortinget har bevilget penger, men regjeringen lar helseforetakene bruke bevilgningene til det det ikke var tiltenkt, og som Stortinget ikke stemte for. I dag protesterer pasienter, pårørende og ansatte i hele Finnmarkssykehusets ansvarsområde fordi grunnleggende helsetrygghet er tatt fra oss. Det skjer i fredstid, mens Finnmark står i en geopolitisk vanskelig situasjon. For vi snakker ikke om det oppstår kriser, men når krisen er et faktum. Det vi ser i Finnmark og Nord-Norge, er ikke god beredskap.

Jeg tar opp forslagene som Pasientfokus er med på i innstillingen.

Presidenten [16:27:09]: Då har representanten Irene Ojala teke opp dei forslaga ho refererte til.

Kamzy Gunaratnam (A) [16:27:20]: Vi skal sikre at helsetjenestene våre fungerer – ikke bare i hverdagen, men også i det ekstraordinære. Vi deler intensjonen om å styrke helseberedskapen og gjøre sykehusene våre mer robuste. Vi vil derfor rose intensjonen til forslagsstillerne.

Jeg er veldig stolt av helseberedskapsmeldingen vår – En motstandsdyktig helseberedskap, Fra pandemi til krig i Europa – som Stortinget behandlet i april i fjor. Den legger grunnlaget for en helhetlig tilnærming til helseberedskap i møte med dagens trusler, enten det er pandemi, terror, store ulykker eller krig. Samtidig er det ikke nok med bare planer og strukturer. Beredskap handler først og fremst om mennesker – tilgang til personell med rett kompetanse, muligheten til å mobilisere reservekapasitet og god samhandling på tvers av nivåene i helsetjenesten. Det er kjernen. Helsepersonellkommisjonen har vist oss hvor presset situasjonen allerede er. Vi må sørge for at investeringer i helseberedskap også styrker helsetjenesten i hverdagen. Det henger tett sammen.

Nye sykehusbygg i Norge planlegges nå med fleksibilitet i fokus, slik at de både kan fungere effektivt til vanlig og raskt kan omstilles ved kriser. Men vi må planlegge for det ekstraordinære, for krig og kriser. Derfor er det viktig at reservekapasitet og omdisponering av personell inngår i planene våre.

Vi må styrke samarbeidet mellom helseforetak og regionene. Beredskapsplanene må oppdateres og koor-

dineres med Forsvaret. Det arbeides allerede med dette, og vår oppgave er å følge det nøye opp.

Legemidler og medisinsk utstyr er en annen kritisk faktor. Markedene er globale og sårbare. Vi er derfor opptatt av en balanse mellom nasjonale tiltak og internasjonalt samarbeid. Vi støtter regjeringens arbeid med å sikre norsk deltakelse i EUs styrkede helseberedskaps-samarbeid. Vi har også fremmet initiativ til nordisk samarbeid, men realiteten er at også Norden er for lite alene. Derfor må vi bidra inn i det europeiske samarbeidet med en sterk og felles stemme. Direktoratet for medisinske produkter har fått et tydelig ansvar for forsyningssikkerhet, og det er etablert en offentlig–privat samarbeidsgruppe. Dette er viktig. Med veikartet for helsenæringen på plass har vi et grunnlag for å koble næringsutvikling og beredskap.

Arbeiderpartiet mener at helseberedskap ikke er noe vi bygger opp ved siden av helsetjenesten, det er en del av den. Den må fungere i hverdagen, ikke bare i krise, og da må vi tenke helhetlig. Dette handler ikke bare om bygninger, men om mennesker, kompetanse, samhandling og tillit. Det handler om trygghet for hele befolkningen.

Erlend Svoldal Bøe (H) [16:30:25]: Høyre er opptatt av at vi i landet vårt skal ha en god helseberedskap som er rustet til å håndtere krevende og vanskelige situasjoner, i både krise og krig. God helseberedskap handler om å ha forståelse for hva en krise innebærer, ha en klar plan for hvordan en krise skal håndteres, god organisering og kommunikasjon og et godt gjennomtenkt lovverk og planverk som gir myndighetene rom for å iverksette nødvendige tiltak som beskytter liv og helse.

Det er ingen tvil om at god helseberedskap er viktig, men jeg synes det er litt spesielt at Senterpartiet fremmer dette forslaget nå, bare noen måneder etter at helseberedskapsmeldingen – som Stortinget har behandlet ferdig – ble lagt fram av regjeringen som Senterpartiet på det tidspunktet var en del av. Det samme gjelder totalberedskapsmeldingen, som Stortinget også har behandlet, der helseberedskap var en viktig del. Det som er viktig nå, er at tiltakene og vedtakene som er gjort, både i helseberedskapsmeldingen og totalberedskapsmeldingen, følges raskt og effektivt opp av regjeringen.

Noe av det Høyre har vært kritisk til, er at statsråden ikke har en god oversikt over hvor mange intensivsenger og overvåkningssenger det var ved norske sykehus per 1. januar 2025. Det mener vi vitner om dårlig kontroll, og det er helt nødvendig at Stortinget får den informasjonen. Høyre mener det er viktig å legge til rette for fleksible løsninger som gjør det mulig å skalere intensivkapasiteten opp og ned basert på behov, og det er behov

for en nasjonal opptrapping av intensivkapasiteten i Norge.

Helseberedskap og det å sørge for at sykehusene er godt rustet, handler ikke bare om de nasjonale rammene vi gir på Stortinget. Norge er heller ikke ennå tilknyttet EUs helseberedskapssamarbeid, HERA, selv om det begynner å bli flere år siden mandatet for forhandlinger var klart. Koronapandemien viste hvor viktig det er å styrke helseberedskapen og knytte oss tettere til europeiske helsesamarbeid. Både koronakommisjonen og totalberedskapskommisjonen er tydelige på det, og de har pekt på at Norge må bli en del av EUs forsterkede helseberedskapssamarbeid.

HERA ble etablert av EU i kjølvannet av pandemien for å sikre EU tilgang til bl.a. legemidler og medisinsk utstyr i en helsekrise, for spørsmålet er ikke om det vil komme en ny helsekrise, men når, og hvor godt forberedt vi er på den. Da er det merkelig at det tar så lang tid, og jeg håper statsråden i løpet av sitt innlegg også vil redegjøre for hva som er regjeringens strategi for å knytte Norge til HERA, og hva som er grunnen til at disse forhandlingene tar så lang tid.

Europeisk samarbeid vil bli helt avgjørende for Norge i krise og krig, og det er ingen tvil om at det også vil være viktig for sykehusene og kommunehelsetjenesten at vi er tilknyttet EUs forsterkede helseberedskapssamarbeid.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Siv Mossleth (Sp) [16:33:42]: Jeg er glad for at både komiteen og de som kom med høringsinnspill til denne saken, deler Senterpartiets intensjon om å gjøre sykehusene i Norge bedre rustet for krig og kriser.

Legeforeningen har i flere år vært tydelig på behovet for å styrke kapasiteten, strukturen og beredskapen i spesialisthelsetjenesten, både i møte med helsekriser og i et endret sikkerhetspolitisk landskap. Totalberedskapskommisjonen er tydelig på at vi må skape en beredskapskultur i alle deler av samfunnet. Det betyr å se på alle tilgjengelige ressurser.

Vi har vært gjennom en pandemi. Den viste at norske sykehus og norsk helsevesen ikke var godt nok forberedt på en helsekrise. Nå er det krig i Europa, og den utenrikspolitiske situasjonen er mer urolig enn på lang tid. Da er det viktig at norske sykehus er forberedt på å håndtere krig og kriser.

Sengekapasiteten i norske sykehus går stadig nedover. I 2021 var det om lag 18 400 sykehussenger. Det er 2 200 færre enn for ti år siden. I samme periode har befolkningen økt med nærmere en halv million innbyggere. I 2021 hadde Norge 3,4 sykehussenger per 1 000 innbyggere, mens gjennomsnittet i OECD-landene var 4,3 sykehussenger. Norge ligger på topp i Europa når det

gjelder belegg, og Norge har relativt få sykehussenger per innbygger. Det er dessverre ikke fordi befolkningen vår er veldig mye friskere enn gjennomsnittet.

Koronakommisjonen anbefalte at grunnkapasiteten i intensiv- og intermedieravdelinger bør økes. Kommisjonen var tydelig på at det ikke er nok med en moderat økning i grunnkapasiteten for å bedre intensivberedskapen. Norske sykehus må bli bedre rustet til å håndtere kommende pandemier eller andre kriser. Koronakommisjonen anbefalte jevnlig øvelser for å kunne håndtere kriser. Den anbefalte at nye sykehus bygges fleksibelt, sånn at ensengsrom raskt kan omgjøres til å ta imot flere pasienter. Der må jeg få lov til å peke på det nye sykehuset i Narvik som et godt eksempel. De ansatte har vært godt involvert i prosessen, og det er valgt gode løsninger i det nye krigssykehuset. Kanskje var det ekstra fokus på fleksibiliteten fordi byggingen pågikk under pandemien.

Bård Hoksrud (FrP) [16:36:59]: Norge må ha en beredskap som fungerer ikke bare i teorien, men også i praksis. Det hjelper ikke med fine ord og gode intensjoner hvis vi står der uten medisiner, uten folk og uten oversikt neste gang en krise treffer oss.

Fremskrittspartiet har i flere sammenhenger vært tydelig på at helseberedskapen må styrkes. Vi har fremmet forslag i våre alternative budsjetter om å bygge opp nasjonale lagre av medisiner og smittevernutstyr. Pandemien lærte oss det på en hard måte: Man kan ikke håndtere kriser uten å være forberedt.

Samtidig er det viktig å understreke at vi må være realistiske. Det holder ikke å vedta at man skal ha flere senger, flere bygg og mer beredskap uten å ha en plan for hvordan dette skal brukes, driftes og finansieres. Vi trenger fleksibilitet. Det må være mulig å skalere kapasitet opp og ned etter behov. Å binde opp store ressurser i passiv kapasitet uten å ha helsepersonell eller utstyr klar til bruk, er ikke en god beredskapspolitikk.

Her er det grunn til alvorlig bekymring. Regjeringen har per i dag ingen oversikt over hvor mange intensiv- og overvåkingssenger vi har i Norge. Hvis ikke engang statsråden vet hva vi har av kapasitet, hvordan skal vi da kunne planlegge for en krise?

Fremskrittspartiet mener vi må gjøre mer for å sikre tilgang til nødvendig medisinsk utstyr. Derfor ønsker vi et sterkere samarbeid med norske produksjonsmiljøer. Vi har fabrikkene, vi har kompetansen, og vi har behovene, og da må staten bruke innkjøpsmakten sin til å inngå langsiktige beredskapsavtaler. Dette handler om selvforsyning i krise, ikke om å erstatte hele legemiddelindustrien.

Palla Pharma i Kragerø er en av bedriftene som har prøvd å få det til, men som sliter veldig fordi virkemid-

delapparatet i Norge er svært begrenset når det gjelder å kunne bistå. Da er denne typen avtaler viktig.

Vi må også ha bedre oversikt over spesialkompetansen i helsevesenet, og vi må styrke samarbeidet med de frivillige beredskapsorganisasjonene. Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Sanitetskvinnene – disse er ikke pynt på beredskapskaken; de er en kritisk ressurs når det virkelig gjelder.

Til syvende og sist handler beredskap om én ting: Det er å være i stand til å beskytte liv og helse raskt, effektivt og trygt når det smeller.

Fremskrittspartiet står selvfølgelig fullt og helt bak mindretallsforslag nr. 1. Vi viser også til våre merknader og forslag i forbindelse med Meld. St. 5 for 2023–2024, den såkalte helseberedskapsmeldingen. Vi synes selvfølgelig det er litt interessant at Senterpartiet plutselig har blitt mye mer opptatt av dette enn de var da de satt i regjering og hadde alle muligheter til å sørge for at helseberedskapsmeldingen hadde blitt enda bedre. Det var også noen mindretallsforslag i den saken som regjeringspartiene valgte å stemme ned. Så jeg skulle gjerne sett at det hadde vært litt mer offensivitet den gangen, men det er bra at Senterpartiet har kommet på nye tanker. Vi står derfor helhjertet bak mindretallsforslag nr. 1, som vi står sammen med Senterpartiet og flere andre partier om.

Marian Hussein (SV) [16:40:19]: Jeg vil bruke anledningen til å si at jeg synes debatten etter pandemien har vært litt rar. Det har ikke vært nok vilje til å diskutere det åpenbare, nemlig at farlige mikroorganismer ikke alltid fanges opp, og at vi bor i en verden hvor ting henger sammen, men også at vi faktisk er nødt til å gjøre mer for å være klar for en sårn type utvikling. Akkurat i disse dager planlegges det å selge Ullevål-tomten her i Oslo. Vi skal inn i et smalt sykehus på Gaustad, som ikke kommer til å være godt nok forberedt for en sårn pandemi, for det blir veldig trangt der. Det er ikke nok plass og fleksibilitet.

Vi har altfor lenge bygd sykehusene våre for små, noe som vil gi oss en stor utfordring. Vi ser stadig vekk at matsikkerhet og forsyningslinjer for legemidler og andre typer utstyr gjøres lengre og lengre. Vi i SV har ved en rekke anledninger fremmet forslag om å styrke denne produksjonen i Norge, men vi har også sagt at det er en risikofaktor her.

Koronapandemien lærte oss mye, og noen av de viktigste lærdommene var at beredskapen i helsevesenet vårt rett og slett ikke var god nok. Nå må vi ikke dure fram like fort. Ja, det er noen som mener at vi bør se til HERA, EUs helseorgan, men veldig ofte sies det også at det er viktig at landene tar egne beslutninger. HERA ville ikke gitt oss større sykehus med plass til alle. Det vil heller ikke gi oss bedre intensivkapasitet.

Koronakommisjonen hadde noen klare anbefalinger. De sa at det heller ikke holder med bare en liten økning i intensivkapasiteten. Vi trenger en mer robust grunnmur i sykehusene våre. Vi må også trene og øve mer. Personell må være forberedt på å håndtere pandemi og andre alvorlige hendelser, sa de. I dag har vi et helsevesen med en grunnbemanning som er så dårlig at de ikke klarer en vanlig influensasessong engang. Nye sykehus må planlegges slik at de kan utvides og omgjøres raskt ved behov. I tillegg trenger vi bedre planverk for hvordan vi kan flytte pasienter mellom sykehus og kommune.

Med det tar jeg opp forslaget fra SV og Rødt.

Presidenten [16:43:19]: Representanten Marian Hussein har teke opp det forslaget ho refererte til.

Statsråd Jan Christian Vestre [16:43:34]: La meg først si at vi har god helseberedskap i Norge, og vi arbeider hver dag for at den skal bli bedre. I fjor behandlet Stortinget helseberedskapsmeldingen. Der er det tydelig slått fast at grunnlaget for helseberedskapen for krise og krig legges i det vi gjør til daglig, ved å bygge robuste systemer som er fleksible og skalerbare i en krise. Det har regjeringen fulgt opp i Nasjonal helse- og samhandlingsplan, som også ble behandlet av Stortinget i fjor. I forrige uke ble meldingen om framtidens allmennlegetjenester og akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus behandlet. Arbeidet med å bygge robuste tjenester med nødvendig fleksibilitet og evne til omstilling og samvirke med andre aktører er gjennomgående også her.

Det må ikke være noen tvil om at regjeringen er opptatt av beredskap. I tillegg til de tre meldingene jeg har nevnt, har vi også langtidsplanen for Forsvaret, totalberedskapsmeldingen og nasjonal sikkerhetsstrategi, som ble lansert av statsministeren i mai. Jeg synes deler av opposisjonens kritikk mot Senterpartiet her er veldig hul. Jeg kan bekrefte at Senterpartiet ikke bare har vært med på å legge fram disse viktige strategiene og meldingene, men de var også pådrivere da de var i regjering for at vi skulle styrke vår nasjonale helseberedskap.

Helse- og omsorgsdepartementet har nylig revidert nasjonal helseberedskapsplan. Planen skal bidra til å styrke sektorens evne til å håndtere kriser og sikre grunnleggende funksjoner, som bl.a. helse og omsorg, trygg vannforsyning og atomberedskap. Helse- og omsorgssektoren vår skal kunne bistå og være forberedt ved krig og skape forutsigbarhet for både ansvarlige myndigheter og beredskapsansvarlige og i befolknin-gen.

Vi bygger stein for stein. Nøkkelfaktoren som avgjør hvilken kapasitet vi har, er personell og kompetanse. Bygg, utstyr, tilgang på legemidler og smittevernutstyr

er også viktig. Derfor har vi lagt fram veikartet for helsenæring, som nettopp handler om å samarbeide med norske beredskapsbedrifter. Vi har også etablert beredskapslagre i lys av pandemien, som viste at vi ikke var forberedt.

Vi må arbeide systematisk og øke evnen til fleksibilitet og omstilling i egen sektor. Vi må styrke samarbeidet mellom spesialisthelsetjenesten og de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Det gir bedre beredskap. Vi må styrke samarbeidet på tvers av sektorer, med frivillige og næringslivet. Offentlig og privat sektor må trekke i samme retning, slik at vi kan utnytte samfunnets samlede ressurser. Vi må også styrke det internasjonale samarbeidet om helseberedskap i WHO og gjennom EUs utvidede helseberedskapssamarbeid. Dette er avgjørende for å sikre oss tilgang til legemidler, medisinsk utstyr og medisinske mottiltak i en krise.

Til slutt: Vi må ta med oss læring av reelle hendelser, og vi må øve sammen.

Hver dag må vi se sykehusene våre i sammenheng med omgivelsene når vi planlegger for bedre helseberedskap for krise og krig. Dette er et kontinuerlig arbeid som vi fortsetter med uforminsket styrke.

Presidenten [16:46:30]: Det vert replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [16:46:48]: I Aftenposten i januar sa statsråden at han ikke sov helt trygt om natten fordi Norge fortsatt ikke var en del av EUs helseberedskapssamarbeid, HERA. Det har vært en prosess som har pågått over lengre tid. I desember 2023 fikk en tilbakemelding fra EU om at en kunne få utarbeidet et mandat. I september i fjor kom mandatet for forhandlinger, men det virker fortsatt som at det ikke er en framgang i Norges tilknytning til EUs helseberedskapssamarbeid.

Spørsmålet til statsråden blir: Hva er status i forhandlingene, og hva er grunnen til at vi fortsatt ikke er tilknyttet EUs helseberedskapssamarbeid, som jo vektlegges i stor grad i regjeringens helseberedskapsmelding?

Statsråd Jan Christian Vestre [16:47:34]: Først må jeg få korrigere representanten: Det er ikke riktig at det forelå et mandat fra EU-siden i fjor høst. Det forelå et utkast til mandat fra kommisjonen gjennom vinteren. Det ble behandlet under det polske formannskapet i Rådet nå, gjennom vinteren og våren. Det kom tilbake til kommisjonen i løpet av våren, og det gikk kun noen få uker etter at mandatet var klart fra Brussel, til jeg møtte min kollega, kommissær Lahbib, i Brussel og markerte den offisielle forhandlingsstarten.

Så vi er godt i gang, det er framdrift. Det kommer ikke til å bli enkle forhandlinger, og det er fordi Norge

har et veldig høyt ambisjonsnivå. Hadde vi tatt til takke med kun medisinske mottiltak, kunne vi avsluttet dette raskt, men regjeringens ambisjon er at vi skal delta på så like vilkår som EUs medlemsland som mulig, og det betyr at vi må gå grundig til verks. Men både EU og Norge er opptatt av en rask framdrift, og jeg håper at vi skal komme langt i løpet av de neste månedene.

Erlend Svardal Bøe (H) [16:48:36]: Jeg vil også stille statsråden et annet spørsmål: I november 2023 ble det sendt ut en endring til forskrift om beredskapslagring i Norge, der en endret forskriften og sa at kommuner, fylkeskommuner og regionale helseforetak skulle plikte å ha lager med seks måneders forbruk av bl.a. smittevernutstyr. Så spørsmålet er hva som er status for den endringen som ble gjort. Har en sørget for at en har tilstrekkelig smittevernutstyr ute i helse- og omsorgstjenestene, i tråd med den forskriftsendringen som har blitt gjort?

Statsråd Jan Christian Vestre [16:49:16]: I lys av pandemien, og også som en del av helseberedskapsmeldingen og hele den helhetlige tilnærmingen til dette, er det etablert lagre for bl.a. smittevernutstyr, og det har jeg redegjort for i Stortinget flere ganger tidligere. Der er det satt måltall, bl.a. for engangshansker, frakker, munnbind og en del andre ting.

Sist jeg presenterte de tallene i Stortinget, hadde vi mer på lager av samtlige av de artiklene enn det som er måltallet. Det er veldig viktig, for den forrige helsekrisen, pandemien, viste oss at vi ikke var godt nok forberedt. Det var akutt krise, både ved sykehus og i kommunehelsetjenesten, fordi vi bl.a. ikke hadde helt elementært smittevernutstyr, så jeg er veldig glad for at det nå er etablert. Dette er noe vi følger med på fortløpende. Vi ser på tallene at vi er innenfor de måltallene som er satt. Hvis vi ikke er det, setter vi inn tiltak for å komme dit, men det har ikke vært noe problem så langt.

Erlend Svardal Bøe (H) [16:50:15]: Jeg vil bare minne statsråden om at koronakommisjonens konklusjon var at det var en god håndtering av pandemien, men at vi ikke hadde klart å håndtere pandemien på lang sikt.

Det er ingen tvil om at det at vi har smittevernutstyr på lager, er viktig, og så er det fint at en har en god status på det fra de regionale helseforetakene. Det koronakommisjonen konkluderte med, var jo bl.a. at en ikke hadde tilstrekkelig smittevernutstyr, bl.a. i kommunehelsetjenesten. Da vi behandlet helseberedskapsmeldingen i fjor, fikk vi en ny helseberedskapsmodell. Der er kommunene dessverre ikke representert gjennom KS, men bl.a. gjennom statsforvalteren, og det var vi i Høyre kritiske til. Det jeg er opptatt av, er: Når en da har stilt det kravet man har gjort i endringen til forskriften,

er det greit nok at en har status på de regionale helseforetakene, men kan statsråden si hva som er status nå ute i kommunene? For når en gjør en forskriftsendring der en sier at en skal ha plikt til å ha forbruk av smittevernustyr på opptil seks måneder, er det jo viktig at det ikke bare skjer i de regionale helseforetakene, men at det faktisk også følges opp i kommunene.

Statsråd Jan Christian Vestre [16:51:19]: Det er ingen grunn til å tro noe annet enn at kommunene følger opp dette. Sammen med de lagrene vi har i regi av de regionale helseforetakene, mener jeg det er all grunn til å si at vi er godt forberedt på det som eventuelt måtte komme.

Så vil jeg bare benytte anledningen, for jeg vet ikke om det blir mer replikkveksling: Det har blitt sagt fra Stortingets talerstol i dag, bl.a. fra representanten Svardal Bøe, at vi ikke har oversikt over antallet intensiv- og overvåkingsenger, men det er altså feil. Jeg har både muntlig og skriftlig redegjort for Stortinget om dette, senest i mars, da jeg sa at vi hadde 466 intensiv- og overvåkingsenger i normal drift. Det antar jeg også var situasjonen 1. januar 2025. Dette er selvfølgelig noe vi har full kontroll på. Jeg er også veldig glad for at vi nå har fått faglig enighet om hva som skal defineres som intensiv- og overvåkingsenger. Det var jo et problem som koronakommisjonen tok opp, at vi ikke hadde en entydig definisjon på dette. Nå har vi det, og da er det også noe vi kan følge med på framover. Så vi er bedre forberedt enn vi har vært tidligere.

Siv Mossleth (Sp) [16:52:35]: I mailboksen min er det mange bekymringsmeldinger om sentralisering og nedbygging av sykehus, eksempelvis fra Finnmark. En fersk undersøkelse gjort av Amedia viser at det er stor bekymring for helsetilbudet blant folk i Finnmark. Av over tusen spurte innbyggere spredt over hele fylket oppgir de langt fleste at de ikke har tillit til ledelsen ved Finnmarkssykehuset. Direktøren forsikrer om at situasjonen ved intensivavdelingene til enhver tid er trygg for befolkningen, men fagfolkene, de som i praksis skal sørge for tryggheten ved intensivavdelingen, slår alarm om sikkerheten for befolkningen. Min erfaring er at når fagfolkene slår alarm, er det verdt å lytte til dem. De har faget og pasientens beste, og ikke foretaksøkonomien, som rettesnor for sitt arbeid. Følger helseministeren opp totalberedskapskommisjonens anbefaling om at nasjonal sikkerhet og forsvarsevne må inngå i vurderingsgrunnlaget når sykehusstruktur og helseberedskap i Troms og Finnmark vurderes?

Statsråd Jan Christian Vestre [16:53:43]: Ja, det gjør regjeringen. Det er ikke foreslått noen strukturendringer i spesialisthelsetjenesten i Finnmark nå. Det

er ikke veldig lenge siden vi åpnet et nytt, moderne sykehus i Kirkenes. Vi har veldig nylig åpnet et veldig moderne og kostbart sykehus i Hammerfest, og denne regjeringen, også da Senterpartiet var en del av den, har jo øremerket midler til Klinikk Alta for å sørge for at vi har gode spesialisthelsetjenester også der.

Det er noen utfordringer i Finnmarkssykehuset som vi må ta på alvor. Alle helseforetakene må følge budsjettene sine, og Finnmarkssykehuset har vesentlig høyere kostnader enn resten av landet, så det er viktig at ledelsen sammen med de tillitsvalgte og verneombudet jobber godt med å finne løsninger på dette. Men jeg er bekymret når jeg ser og hører om et slags tillitsbrudd som har oppstått mellom sykehus og befolkning, og det mener jeg vi må ta på alvor. Vi må trygge befolkningen på at de skal ha gode helsetjenester, selvfølgelig også i Finnmark.

Siv Mossleth (Sp) [16:54:49]: Jeg tror kanskje ministeren ikke har forstått hvor alvorlig situasjonen i Finnmark er.

Vi lever i en tid med stor usikkerhet, og vi er alle enige om at vi må bygge opp en beredskap og en helseberedskap, også i sykehusene. Vi er avhengige av å opprettholde lokalsykehusene og akuttberedskapen utenfor sykehus for å trygge helseberedskapen over hele landet, men helseforetaksmodellen har vært og er en driver for sentralisering, med den økonomiske styringsmodellen som ligger til grunn. Nå må vi vekte totalberedskap og pandemierfaringene høyere, og det er jo også sagt i helseberedskapsmeldinga. I dette perspektivet: Ser statsråden at det kan være behov for å utrede alternativer til helseforetaksmodellen som styringsmodell for sykehusene?

Statsråd Jan Christian Vestre [16:55:48]: Jeg er ikke enig i at den måten vi styrer sykehusene på, er en driver for sentralisering. Jeg vil gjerne at representanten dokumenterer den påstanden. Det foreligger ingen planer om å sentralisere helsetjenesten i Finnmark. Det er ingen som har foreslått å legge ned sykehus i Finnmark – snarere tvert imot. Jeg redegjorde for at vi har investert milliarder i nye sykehus i Finnmark, i Kirkenes og Hammerfest, og vi skal styrke Klinikk Alta også framover. Men vi må også omstille tjenestene våre og sørge for at de kan levere høy kvalitet. Det er mangel på fagfolk mange steder. Det er vanskelig å rekruttere helsepersonell. Det gjør at vi hele tiden må være opptatt av hvordan vi kan fornye, forsterke og forbedre disse tjenestene.

Så til spørsmålet om vi er villige til å se på andre måter å organisere tjenestene på: Ja, det har Arbeiderpartiregjeringen sagt i våre politiske prioriteringer. Vi har også et landsmøtevedtak på at vi er villig til å se på både

finansiering, organisering, styring og ansvarsforhold, og på om det framover er smarte måter å sørge for dette på, sånn at vi får en helhetlig og sammenhengende helsetjeneste til beste for befolkningen vår.

Bård Hoksrud (FrP) [16:57:08]: Jeg har lyst å ta med statsråden til det flotte, vakre Telemark og til Palla Pharma, som er en bedrift i Kragerø som, så vidt jeg vet, er den eneste som produserer opiater i Norge, noe som kan være utrolig viktig i en beredskapssituasjon. Men de opplever at det er liten vilje og vanskelig å kunne få lov til å levere og være en del av det som kan sikre beredskapen i Norge. Man kjøper fra sykehusene fra utlandet, mens en norsk, forholdsvis liten bedrift som prøver å klore seg fast og overleve, ser at det er vanskelig å komme inn. Det betyr at beredskapen vår kan bli svekket i en gitt situasjon. Er statsråden bekymret for dette, at man ser at norske bedrifter som prøver å levere og følge opp når det gjelder beredskapen innenfor helseområdet, opplever at det er vanskelig å slippe til?

Statsråd Jan Christian Vestre [16:58:00]: Jeg er veldig for norsk helsenæring, men forutsetningen må være at den er lønnsom, og at det er privat kapital som leder an. Når vi kjøper medisinsk utstyr, legemidler, teknologi, uansett hva det er, er det jo skattepengene vi bruker. Det betyr at norsk helsenæring må være konkurranse-dyktig. Hvis ikke norsk helsenæring er konkurranse-dyktig, vil den ikke lykkes hjemme, og den vil heller ikke lykkes ute. Da er det ikke liv laga, og da bør en satse på noe annet.

Vi har hele tiden ment at det her er viktig å få til et godt offentlig-privat samarbeid, og derfor la vi fram et veikart for norsk helsenæring – det første i sitt slag, veldig offensivt, over 40 tiltak, 10 innsatsområder – og opplever at det er tatt godt imot i helsenæringen. Det handler om å jobbe ekstra der vi kan bygge en sterk helsenæring i Norge.

Vi har et omfattende virkemiddelapparat. Jeg er lei for at Fremskrittspartiet vil legge ned Innovasjon Norge, for en del av helsenæringen vår har nytt veldig godt av ordningene med risikoavlastning. Jeg mener det er noe det offentlige kan bidra med i en oppstartsperiode, og så må bedriftene stå på egne bein.

Bård Hoksrud (FrP) [16:59:05]: Ja, jeg er veldig enig med statsråden i at man i utgangspunktet må være konkurransedyktig hvis man skal levere, og det er viktig at det er private med privat kapital, men beredskap handler også om noe mer. Noe annet disse bedriftene veldig fort sliter med i dette landet, er tungvint byråkrati. Det er vanskelig å få godkjenning, til tross for at man har godkjenning i andre EU-land. Norske myndigheter er imidlertid veldig tungrodd, og det tar veldig lang tid å

få det. Det er også en utfordring for denne typen bedrifter.

Jeg synes at veikartet for Helse-Norge er veldig bra. Det skal være ambisiøst. Men jeg håper statsråden er enig i at når det gjelder beredskapen og å sikre at vi har en del medisiner, må man også være villig til kanskje å betale litt for den beredskapen.

Statsråd Jan Christian Vestre [16:59:55]: Ja, jeg er alltid for å se på om vi kan gjøre ting enklere for næringslivet vårt, om vi kan avbyråkratisere, forenkle og gjøre det enklere å levere til det offentlige. Da jeg var næringsminister, satte jeg i gang arbeidet med å fornye hele det offentlige anskaffelsesregelverket fordi det var mange bedrifter, spesielt de små og mellomstore, som forklarte at det var altfor rigide regler når man skulle levere til det offentlige. Dette er snakk om 700–800 mrd. kr i anskaffelser i året, og jeg tror at vi har et stort potensial for både å forenkle dette og å bidra til å bygge opp under norsk næringsliv og innovative bedrifter som har nye løsninger.

Jeg forstår at næringsministeren har levert et forslag til Stortinget som næringskomiteen ikke har lyst til å behandle. Det synes jeg er veldig synd for norske bedrifter og norsk næringsliv. Men vi kommer altså tilbake til at disse bedriftene, som tar risiko i starten, av og til trenger litt fødselshjelp for å komme i gang. Det er derfor jeg synes det er så utrolig at Fremskrittspartiet – og nå høres det ikke ut som representanten er enig med sitt eget parti – vil legge ned Innovasjon Norge, for det er nettopp sånne bedrifter Innovasjon Norge støtter i en oppstartsfase, sånn at de kan stå på egne bein.

Marian Hussein (SV) [17:01:12]: Et av forslagene i dag er at man ikke skal selge unna sykehusbygg. Tidligere i dag så jeg at statsråden besøkte Aker sykehus og la ned stein for det nye sykehusbygget der, et prosjekt hvor man har brukt 1,3 mrd. kr for å kjøpe tilbake tomter som man i sin tid, da man la ned lokalsykehuset på Aker, solgte for 200 mill. kr. Ivar Tollefsen har da tjent ganske bra på det prosjektet. Nå er bekymringen til veldig mange Oslo-innbyggere at ved å planlegge for boligsalg og boligtomter på Ullevål-tomten vil vi ikke i framtiden kunne utvide og skape kapasitet for sykehusbyggene i Oslo, for Gaustad planlegges også å være for lite. Forstår statsråden at vi trenger disse byggene for å kunne planlegge videre utvikling av helsetilbudet i Oslo?

Statsråd Jan Christian Vestre [17:02:21]: Jeg må være ærlig å si at jeg ofte er enig med representanten, men her er jeg helt uenig. Nå investerer vi 85 mrd. kr i sykehusene i Oslo. Oslos befolkning kommer til å få topp moderne, funksjonelle sykehus med de beste fasi-

liteter, det beste medisinsk-tekniske utstyret, verdens beste helsehjelp og en god arbeidsplass for de ansatte. Tomme, utslitte sykehus uten innhold gir oss ikke beredskap. Ikke bare det, men når vi nå skal investere så mye av fellesskapets midler i disse nye sykehusene: Har vi råd til å sitte med en tom bygningsmasse som er verdt flere milliarder kroner? Hvis SV har noen milliarder kroner ekstra i sine alternative budsjetter som vi kan kompensere Helse sør-øst og Oslo universitets-sykehus for hvis de ikke får lov til å avhende Ullevål-tomten, vil jeg gjerne se de tallene, men vi har altså ikke det. Vi mener at med de moderne, nye sykehusene vi får i Oslo nå, har vi god kapasitet og god beredskap for Oslos befolkning nå og i framtiden.

Marian Hussein (SV) [17:03:24]: Det er veldig spennende å høre statsråden bruke ordet moderne x antall ganger, men det gjør det ikke lettere, for akkurat nå planlegger man med færre sykehussenger enn det Oslos befolkning vil ha behov for i framtiden, og man lar være å bruke gode, anvendelige tomter. Det er mange av de bygningene som kan bygges om, men det man gjør, er at man lar boligspekulantene flytte inn istedenfor å se hvilket helsebehov befolkningen har. Man skal altså presse ut befolkningens helsebehov i en av landets mest delte byer. Det jeg er bekymret for, er at statsråden og Helse- og omsorgsdepartementet ikke har lært noe av Aker sykehus-fadesen, hvor man ble nødt til å kjøpe tilbake tomten. Forstår statsråden bekymringen til Oslos befolkning?

Statsråd Jan Christian Vestre [17:04:26]: Jeg møter ikke den bekymringen hos Oslos befolkning. Jeg har vært i Groruddalen i dag, på Aker sykehus. Det blir Nordens største sykehus for psykiatri. Det er Norges største byggeprosjekt for øyeblikket. Det gjør at alle innbyggerne våre i Groruddalen nå får sitt eget akuttsykehus, som blir et av de mest moderne i hele Europa. Så til denne krisemaksimeringen og svartmalingen av situasjonen i Oslo-sykehusene: Jeg er helt uenig. Jeg må bare få si det.

Boligspekulanter? Oslo er jo en «press-by», og hvis vi kan frigjøre areal der hvor det har stått gamle, utdaterte sykehus som etter hvert blir tomme fordi vi flytter inn i nye, moderne sykehus, og det der kan realiseres boliger som forhåpentligvis er tilgjengelige for mange innbyggere i vår by, en av de byene som vokser raskest i Europa, ser ikke jeg at det er negativt. Jeg ser vel snarere at det er positivt, og at det kan gi mye ny og god byutvikling. Hvis det skulle være behov for enda et sykehus, kommer vi ikke til å bygge det mellom Aker og Rikshospitalet. Da er det andre deler av Oslo, i øst og sør, som er aktuelle for en sånn plassering.

Presidenten [17:05:29]: Då er replikkordskiftet omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Irene Ojala (PF) [17:05:51]: Jeg hører statsråden si at vi har en trygg helseberedskap i Norge. Hvorfor er det da sånn at vi i Finnmark, mange finnmarkinger, mener at myndighetene ikke har forberedt Finnmark på krise og krig? Det hadde det vært interessant å høre et skikkelig svar på. Til tross for at særlig Øst-Finnmark grenser til Russland, er det helt stille. Statsministeren har sagt at vi må være forberedt på krig. Hvorfor forbedres da ikke sykehusene i Finnmark på krig? For det gjør de faktisk ikke.

Totalberedskapskommisjonen understreket i sin utredning, NOU 2023: 17 Nå er det alvor – Rustet for en usikker fremtid, betydningen av helseberedskap, særlig behovet for å trygge beredskapen i nord. Kommisjonen definerer formålet med helseberedskapen slik:

«Formålet med helseberedskapen er å verne liv og helse og sørge for medisinsk behandling, pleie og omsorg til berørte personer til daglig, i kriser og i krig. Helseberedskapen omfatter blant annet tjenester innen akuttmedisin, legevakt, kommunale helsetjenester, spesialisthelsetjenester og internasjonalt samarbeid og bistand.»

Kommisjonen sier videre:

«Norge har én, samlet offentlig helsetjeneste. Det betyr at helseberedskapen bygger på den daglige driften i den sivile helsetjenesten. Den sivile helsetjenesten skal virke i hele krisespektret og yte helsetjenester for både sivilbefolkningen og Forsvaret.»

Det er vi ikke beredt til i Finnmark. Totalberedskapskommisjonen anbefaler at nasjonal sikkerhet og forsvarsevne må inngå i vurderingsgrunnlaget når sykehusstruktur og helseberedskap i Troms og Finnmark vurderes. Det står det svart på hvitt.

Forsvarskommisjonen mener også at det er behov for en omfattende satsing på sikkerhet, forsvar og beredskap. Forsvarskommisjonen peker på at de tre tydeligste demografiske trendene i Norge er en aldrende befolkning, en økende innvandrerbefolkning og sentralisering. Det må man også ha med seg.

En rekke utvalg og kommisjoner har pekt på behovet for bedre helsetilbud og økt helseberedskap i hele landet, og spesielt i nordområdene, står det. Stortinget har fulgt opp utvalgenes og kommisjonenes råd og bl.a. vedtatt at regjeringen, for å forberede oss på å håndtere krig og kriser, må øke kapasiteten på sykehusene og sikre tilstrekkelig bemanning og ressurser. Og hva skjer da når ansatte sier opp? De forlater f.eks. Finnmarkssyke-

huset. Hva gjør vi med det? På tross av ekspertenes råd og politikernes vedtak er det vanskelig å få øye på opprustningen i sykehusene, i hvert fall hos oss.

Når det gjelder de pengene vi har fått i Finnmark, skal jeg vise ministeren en liten ting (Ojala holder opp noen papirer). Dette hadde vi da vi fikk de 41,7 millionene til f.eks. Alta, men med den nye direktøren mistet vi det, og vi sitter igjen med akkurat dette. I Hammerfest fikk de et nytt sykehus, men det skulle jo være sånn. Nå er jo rammen alene der, mens innholdet forvitrer. Vi kan ikke ha det sånn, minister.

Kjersti Toppe (Sp) [17:09:06]: Dette er eit representantforslag som handlar om sjukehuskapasitet og helseberedskap ved krig og krise. Vi har jo bestemt oss for ei massiv satsing på Forsvaret ut frå den situasjonen som vi og verda står i, mens sjukehuskapasiteten i Noreg framleis er under gjennomsnittet i OECD-landa, og vi har eit belegg på sjukehus som er heilt på topp blant dei landa som vi samanliknar oss med. Da er vårt enkle spørsmål: Er det greitt at det er sånn, eller skal vi gjera noko med det? Når forslaga våre vert stemde ned i dag, seier fleirtalet på Stortinget at dette skal vi ikkje gjera noko med. Vi skal faktisk ikkje gjera noko med at vi har ein kapasitet på sjukehus som ligg under gjennomsnittet i OECD-landa, og at vi har eit skyhøgt belegg i fredstid, som betyr at vi har dårleg beredskap når det skjer noko meir.

Fleire parti viser til behandlinga av rapporten til totalberedskapskommisjonen og helseberedskapsmeldinga, men dei same partia spør no om korleis situasjonen er for intensivkapasiteten. Dei spørsmåla er ikkje avklarte i dei meldingane som er behandla tidlegare, og difor har vi fremja dette forslaget no. Det er slik statsråden seier: Senterpartiet har vore ein drivar for å få til det som står og er vedtatt om beredskap, men vi ser no at det òg er behov for å supplera dei meldingane som har vore, med heilt konkrete forslag.

Ja, det er viktig med internasjonalt helseberedskapssamarbeid, men det er inga unnskyldning for ikkje å auka sjukehuskapasiteten i Noreg eller for å vera lite offensive når det gjeld nasjonal legemiddelberedskap og produksjon av viktige legemiddel i slike situasjonar.

Framstegspartiet liker jo ikkje utgreiingar og stemmer imot ein del forslag, men kvifor ikkje støtta oss i at Noreg skal ha ein sjukehuskapasitet over gjennomsnittet i OECD? Kvifor ikkje stemma for at sjukehusbygg ikkje vert lagde ut for sal på finn.no? Kvifor ikkje stemma for at sjukehus i framtida ikkje berre skal byggjast med einsengsrom, men med fleksible areal, slik koronakommisjonen var veldig tydeleg på? Kvifor ikkje stemma for ei opptrapping av intensivkapasiteten? Dette er

forslag som fleire parti snakkar varmt om i denne debatten, men dei stemmer altså ikkje for dei forslaga.

Helseministeren seier at det ikkje har vore noka sentralisering med helseføretaksmodellen. Då kan ein tenkja to år tilbake i tid, med store forslag til kutt i Helse nord, som Senterpartiet i regjering iallfall fekk sett ein stoppar for.

Statsråd Jan Christian Vestre [17:12:16]: Jeg tok ordet for å kommentere innlegget til representanten Ojala, som for så vidt er en sak litt på siden av det vi diskuterer, men jeg mener det er veldig viktig å lytte til det Ojala sier. Jeg tar selvfølgelig bekymringen til Finnmarks befolkning på alvor, og jeg får det med meg. Jeg både leser avisene og ser tv-sendingene, jeg ser på folke-demonstrasjoner og aksjoner, og jeg har samtaler og møter også med tillitsvalgte og fagfolk. Jeg mener vi alltid skal lytte til innbyggere og fagfolk når det oppstår uro. Og det er aldri røyk uten ild, så når folk er bekymret, er det en grunn til at folk er bekymret.

Det var også det jeg forsøkte å si i innlegget mitt i stad, at det bekymrer meg at det ser ut til å ha oppstått en slags tillitsbrist mellom sykehusene våre i det nordligste fylket og befolkningen, og det må vi ta på alvor. Vi kan ikke bare glatte over det og late som det ikke eksisterer. Derfor er det veldig viktig for meg å ha dialog både med innbyggerne, med de tillitsvalgte og fagforeningene, og selvfølgelig med Helse nord og Finnmarkssykehuset. Jeg forventer at også de lytter til og får med seg de bekymringene som reises.

Samtidig må vi sørge for at vi har en faktabasert diskusjon om de endringene som faktisk skjer. Denne regjeringen har styrket Helse nord med mange hundre millioner kroner utover de ordinære sykehusøkningene, og det er fordi vi ser at de har særskilte utfordringer. Det er likevel et faktum at Finnmarkssykehuset bruker 40 pst. mer enn det sykehusene i resten av landet gjør. Det er dyrere å drive sykehus i Finnmark, men jeg er ikke sikker på om det er 40 pst. dyrere enn i resten av landet. Finnmarkssykehuset har også betydelig høyere antall ansatte per innbygger eller per DRG-poeng enn det resten av landet har. Det tror jeg også det er gode grunner for, fordi det er store avstander og vi må tenke beredskap på en annen måte – men det er i hvert fall et faktum å ta med seg.

Det er riktig at sykehuset i Hammerfest har tatt ned intensivkapasiteten noe. Det er vel tatt ned med to intensivplasser, og så er det noen vakante stillinger som ikke er fylt opp. Men Finnmarkssykehuset forteller oss at til tross for de endringene har de altså ca. dobbel intensivkapasitet sammenliknet med resten av landet. Det er det også gode grunner for at de skal ha, fordi vi har den geografien vi har, og det er avgjørende for sikkerhe-

ten i vårt nordligste fylke at vi har god beredskap i sykehusene. Det er imidlertid litt viktig at disse argumentene også kommer fram, og at fakta kommer fram, og at vi kan sette oss ned rundt det samme bordet og i hvert fall prøve å få et felles virkelighetsbilde over følgende: Hva er utfordringene i dag? Hva er det vi er bekymret for? Hva er det vi mener er riktig omstilling? Hva er det vi mener er gal omstilling? På den måten kan vi forhåpentligvis finne en vei sammen framover. Det gjelder også for Klinik Alta, som regjeringen vil styrke og kommer til å påse at blir styrket framover.

Bård Hoksrud (FrP) [17:15:35]: Jeg kan ikke dy meg etter utfordringen fra representanten Toppe. Det er sånn at Fremskrittspartiet stemmer for de forslagene vi mener det er fornuftig å stemme for, og derfor er vi med på noen forslag som Senterpartiet har, men så er vi ikke med på andre. I motsetning til Senterpartiet, som har sittet i regjering i snart fire år, la faktisk Fremskrittspartiet inn penger til å bygge opp intensivkapasiteten i budsjettforslagene sine. Som representanten også vet godt, har Fremskrittspartiet foreslått at vi skal skille drift og investering til sykehusene, og da vil en del av det som representanten tar opp, være naturlig der, i forhold til når man skal bygge nye sykehjem, osv.

Så oppfatter jeg at dette er et absolutt, men vi vet også at når man skal bygge om, er det ikke sikkert at det er fornuftig å gjøre. Det er også noe av bakgrunnen for at vi stemmer imot et av forslagene, for jeg mener at det er såpass rigid, det som ligger der, for når man bygger om, skal det være en mulighet, og det er ikke sikkert at det nødvendigvis er den smarteste måten å bruke skattebetalernes penger på.

Det er noe av bakgrunnen for at vi stemmer imot noen av forslagene til Senterpartiet, men en kan jo håpe at Senterpartiet nå får gjennomslag for at det blir flere intensivplasser. Det har man jo full mulighet til i forbindelse med revidert budsjett. Fremskrittspartiet har lagt inn flere intensivplasser, for vi ønsker å bygge opp kapasiteten, og da trenger vi ikke å lage en plan, da kan vi faktisk gjøre det. Det er forskjellen.

Presidenten [17:16:37]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [17:17:04]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe og Siv Mossleth om å sikre pasienter likeverdig tilgang til rehabilitering (Innst. 329 S (2024–2025), jf. Dokument 8:265 S (2024–2025))

Presidenten [17:17:16]: Etter ønske frå komiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar parti-gruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til replikkar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Tove Elise Madland (A) [17:17:43] (ordførar for saka): Som saksordførar vil eg gjerne takka komiteen for samarbeidet med dette Dokument 8-forslaget om å sikre likeverdig tilgang til rehabilitering.

Å sikra gode rehabiliteringstenester til menneske som har fått avgrensingar i funksjonsevna, er avgjerande. Det handlar om å kunna meistra eige liv. Riksrevisjonens rapport Dokument 3:12 for 2023–2024 viser at rehabilitering og habilitering er det svakaste området i helsetenesta. Rapporten viser at mange pasientar ikkje får dei rehabiliteringstenestene dei har behov for, og at samhandlinga mellom spesialisthelsetenesta og kommunehelsetenesta er for dårleg og ikkje fungerer til beste for pasientane.

La meg vera heilt ærleg: Det er ikkje levert godt nok på rehabiliteringsfeltet. Riksrevisjonens rapport er klar på det, og me har alle eit ansvar for den situasjonen – uansett farge på regjering.

Som tilsett i kommunehelsetenesta har eg sett at ressursane til rehabilitering er for få. Det å rehabilitera, altså det å trenar opp igjen tapte funksjonar, skal gjerast innimellom alt det andre i ein travel kvardag. Det handlar ikkje berre om økonomi, det handlar like mykje om å sikra kvalifisert personell. Det er òg ei utfordring at det er dårleg samhandling i helsetenesta. Difor er eg glad for at Arbeidarpartiet i regjering har gjeve Helsedirektoratet i oppdrag å laga ein handlingsplan for rehabiliteringsfeltet.

Då regjeringa la fram Nasjonal helse- og samhandlingsplan, Meld. St. 9 for 2023–2024, var rehabilitering omtalt. Det overordna utfordringsbildet og tiltak i meldinga var at det var vanskar med å sikra personell, det var dårleg samhandling mellom dei ulike nivåa i tenesta, og det var viktig å sikra likeverdig tilgang til helse- og omsorgstenester. Det er òg noko av det som nettopp blir peika på i rapporten til Riksrevisjonen.

For Arbeidarpartiet er det viktig med auka fokus på rehabilitering. Det heng saman med viktigheita av å førebyggja og sikra befolkninga auka helsekompetanse. Me kan ikkje sjå dette isolert. Me må i framtida sikra oss at helsetenestene fokuserer meir på førebygging.

For Arbeidarpartiet er tidleg innsats viktig. Det gjeld òg innan rehabiliteringsfeltet. Tidleg innsats handlar ikkje berre om å sikra ei berekraftig helseteneste. Tidleg

innsats handlar om enkeltmenneske som treng hjelp til å kunna meistra kvardagen sin. Det handlar like mykje om pårørende òg, som ser den belastinga det er når deira nære og kjære ikkje får den hjelpa dei skal ha.

Eg ser fram til at handlingsplanen for rehabilitering kjem. Det vil bety mykje for mange.

Ei lita stemmeforklaring: Arbeidarpartiet går inn i tilrådinga.

Erlend Svardal Bøe (H) [17:20:53]: Hvert år utsettes mange menneske for en sykdom eller skade som gjør at en settes ut av spill, enten i hverdagen eller på jobb. Det kan være akutte hendelser, ulykker, slag, kroniske lidelser eller andre årsaker. Når sånne situasjoner oppstår, er det viktig å komme raskt i gang med rehabilitering, sånn at en kan trene opp og vedlikeholde ferdigheter og evnen til å mestre sitt eget liv.

I fjor kom Riksrevisjonen med sin mye omtalte rapport om tilstanden på rehabiliteringstjenesten i Norge. Den viste bl.a. at mange pasienter ikke får rehabiliteringstjenestene de har behov for, at samhandlingen mellom kommunene og sykehusene flere steder ikke fungerer, og at svakhetene i rehabiliteringstjenesten får store konsekvenser for pasientenes helse, arbeidsevne, familieliv og fritid. Konklusjonene til Riksrevisjonen er alvorlige, og rapporten viser også at det er en stor psykisk belastning for mange ikke å få rehabiliteringshjelpen de trenger.

Det er skuffende at regjeringen ikke har fulgt opp Riksrevisjonens rapport mer og satt i gang tilstrekkelige tiltak for å få til en bedring i rehabiliteringstjenestene. Det vi heller ser, er tilbakemeldinger om at den spesialiserte rehabiliteringen bygges ned, med kutt i antall døgnplasser, og at sterke fagmiljøer på rehabiliteringsområdet har blitt svekket. Det er en utvikling Høyre er sterkt imot. Derfor er jeg glad for at forslagene til Høyre om en faglig gjennomgang av rehabiliteringsområdet får flertall her i salen, men også forslaget til Høyre om en framskriving av behovene på rehabiliteringsområdet fram mot 2040. Det er viktig for å vite hvordan vi på en best mulig måte kan utvikle rehabiliteringsområdet framover.

Vi er gode til å redde liv i Norge, men når blålysene går av, er vi ikke gode nok til å følge folk opp og få folk tilbake i arbeid og i hverdag. Derfor er Høyre tydelig på at vi må styrke rehabiliteringsområdet i Norge. Vi må få på plass et pakkeforløp for rehabilitering, vi må ikke bygge ned antall døgnplasser i sykehusene, og vi må få ned ventetidene til pasientene. Rehabiliteringsområdet har ikke vært et prioritert område for Arbeiderparti-regjeringen, men for Høyre er det avgjørende at vi klarer å gi folk god rehabiliteringshjelp, sånn at folk kommer seg raskere tilbake igjen til arbeid og hverdag.

Med det tar jeg opp forslaget Høyre er en del av.

Presidenten [17:23:27]: Representanten Erlend Svardal Bøe har teke opp det forslaget han refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [17:23:44]: Kvart år får om lag 100 000 personar rehabiliteringstenester på grunn av fysisk sjukdom. I veldig mange år har det vorte påpeikt at rehabilitering og habilitering er det svakaste området i helse- og omsorgstenestene. Det bør vi gjera noko med. I 2012 var det ein riksrevisjonsrapport som påviste store manglar i dette tilbodet. Ti år etterpå kom det ei ny riksrevisjonsundersøking:

«Nesten ingenting er blitt bedre siden Riksrevisjonen undersøkte rehabilitering i 2012. Tiltakene har ikke gitt resultater og vår nye undersøkelse viser at hele seks av syv kommuner mangler lovpålagt kompetanse på området.»

Dette var noko av kritikken som Riksrevisjonen kom med. Da er situasjonen at mange pasientar ikkje får dei rehabiliteringstenestene dei har behov for. Samhandlinga mellom helseføretak og kommunar fungerer ikkje til beste for pasienten. Dette er svakheiter i tilbodet som får konsekvensar for desse pasientane.

No har Helsedirektoratet fått i oppdrag å laga ein nasjonal handlingsplan for rehabiliterings- og habiliteringsområdet. Vi òg ser fram til denne, men dette Dokument 8-forslaget går ut på ein enkelt ting, og det er at vi ber om at handlingsplanen vert lagd fram for Stortinget. Det meiner vi er det minste vi kan forlanga når vi har hatt så sterk kritikk frå Riksrevisjonen på dette området, at vi skal få vegen vidare forankra i Stortinget. No ser eg at vi ikkje får fleirtal for akkurat dette forslaget, men vi står inne i det som har vorte tilrådinga frå komiteen, som vi er glade for. Det er for så vidt det same, men med litt andre ord: at ein ikkje skal gjera endringar i ansvarsforholdet mellom spesialisthelsetenesta og kommunane før ein har gjort ein heilskapleg og fagleg gjennomgang av dette området. Det er eg glad for at vi er med og skapar fleirtal for i samband med dette representantforslaget, for det er faktisk enormt viktig.

På vegner av fleire parti har eg i dag fremja eit tilleggssforslag om å ikkje redusera talet på eller avvikla døgnplassar, og at omlegginga til dagbehandling og polikliniske tilbod vert sett på vent til ein har gjort ein heilskapleg fagleg gjennomgang av det samla rehabiliterings- og habiliteringstilbodet. Eg håpar det er eit forslag som kan få fleirtal i dag.

Då tar eg opp forslaga som Senterpartiet er med på.

Presidenten [17:26:49]: Representanten Kjersti Toppe har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [17:27:06]: Vi i Fremskrittspartiet har mange ganger diskutert og tatt opp dette med å endre ansvarsforholdet og overføre flere av oppgavene fra spesialisthelsetjenesten til kommunehelsetjenesten, og vært veldig kritiske til det. Derfor er vi veldig glade for at et flertall i komiteen er så tydelig på at man ikke skal gjøre det.

Rehabilitering og habilitering er avgjørende for at mennesker som enten har eller får en funksjonsnedsettelse, skal kunne leve et verdig og selvstendig liv. Likevel viser både Riksrevisjonen og erfaringene fra pasientene at dette feltet er helsevesenets svakeste ledd, og det har det vært lenge. Det som gjør det enda mer alvorlig, er at regjeringen har visst dette i årevis, og hva har de gjort? Jo, de har skjøvet – og vil skyve – stadig mer ansvar over på kommunene, samtidig som man bygger ned spesialisert rehabilitering i sykehusene og i de ideelle institusjonene. Dette er en veldig farlig kombinasjon.

Riksrevisjonen slår fast at samhandlingen mellom spesialist- og kommunehelsetjenesten fungerer dårlig. Mange pasienter får ikke hjelpen de trenger, og bare hver fjerde kommune har alle de anbefalte rehabiliteringstilbudene. Hvordan regjeringen da kan fortsette å flytte ansvar ut til kommunene, vel vitende om at tilbudet ikke er på plass, er for meg en gåte.

Dette er ikke noe nytt. Allerede for ti år siden ble de samme problemene påpekt. Likevel har regjeringen brukt tid på å skrive planer, ikke på å levere løsninger, bare masse usikkerhet blant mange av de private og ideelle som driver innenfor rehabiliteringsfeltet.

Og hva er poenget med en plan uten politisk forankring? Denne planen skal jo heller ikke til Stortinget.

Fremskrittspartiet mener en går i helt feil retning om en kutter i døgnrehabilitering, legger ned private og ideelle tilbud og overlater pasienter til en kommunehelsetjeneste som mangler både kompetanse og kapasitet. Det er faktisk å spille hasard med folks liv og livskvalitet.

Vi husker hvordan Solberg-regjeringen, som Fremskrittspartiet var en del av, faktisk la fram en forpliktende opptrappingsplan med finansiering, konkrete tiltak og styrket samhandling mellom nivåene. Nå er vi tilbake til uklare ansvarsforhold, ujevn kvalitet og pasienter som faller mellom to stoler. Det er på tide å ta ansvar. Vi trenger ikke flere planer, vi trenger handling, og det er derfor Fremskrittspartiet støtter forslaget om et nasjonalt pakkeforløp og en helhetlig gjennomgang av hele rehabiliteringsfeltet. Vi krever at spesialisert rehabilitering fortsatt skal være et reelt tilbud, ikke en salderingspost når budsjettene skal kuttes i sykehusene.

Det har kommet et løst forslag som Fremskrittspartiet er med på, og jeg mener at det er viktig. Vi må stoppe enkelte av helseforetakenes iver etter å legge ned døgnplasser innen rehabiliterings- og habiliteringsfeltet og

legge om til dagbehandling og poliklinisk tilbud. Til tross for at vi har utfordret statsråden, har vi fått veldig, veldig lite dokumentasjon på at dette faktisk er rett behandling.

Jeg vil ta opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [17:30:10]: Representanten Bård Hoksrud har teke opp det forslaget han refererte til.

Marian Hussein (SV) [17:30:26]: Jeg er ikke helt sikker på hva som skjedde, men vi er ved en inkurie – eller det kan hende at jeg hadde noen tanker om det – ikke med på komiteens innstilling, som også vi ønsker å støtte.

SV har vært og er fortsatt bekymret for at det ikke satses nok på rehabilitering. I dag står over 600 000 mennesker utenfor arbeidslivet. Mange av dem har fortalt at de ikke fikk riktig rehabilitering og habiliteringshjelp til å kunne beholde arbeidsevnen. Det er viktig for inkludering og arbeidslivsdeltakelse, men også for at folk skal kunne leve et godt liv etter en ulykke, at vi sikrer dem bedre rehabiliteringstilbud.

Det er en alvorlig svikt, og det er viktig at vi ser konkrete forbedringer. Over tid har både ulike regjeringer og ulike stortingsflertall unnlatt å ta det nødvendige ansvaret for å sikre at folk får gode rehabiliteringstilbud.

Under behandlingen av Nasjonal helse- og samhandlingsplan var det faktisk rehabiliteringsfeltet de fleste var bekymret for. Det er viktig at både rehabilitering og habilitering blir satset videre på. Det er viktig at man ser dette som en del av en rettighet, men også at det er en avgjørende del av arbeidet som sikrer at flere mennesker lever et godt liv etter arbeidsuhell eller som følge av medfødte tilstander, og at vi får færre som står utenfor, og på sikt flere som lever bedre liv.

Det er viktig å sikre de ideelle aktørene innenfor rehabiliterings- og habiliteringsfeltet. Dette er aktører som over tid har vært med og utviklet dette tilbudet. Det er viktig at de ikke presses ut av kommersielle aktører som kjører ganske konstante tilbud.

Statsråd Jan Christian Vestre [17:33:14]: Representantene foreslår at Stortinget ber regjeringen innen utgangen av 2025 legge fram en konkret handlingsplan for rehabiliteringsområdet som egen sak for Stortinget, med mål om å gi alle pasienter som har behov for det, et likeverdig rehabiliterings- og habiliteringstilbud i hele landet.

Jeg er helt enig med representantene om at rehabilitering er viktig, ikke bare for at den enkelte skal kunne gjenvinne sin funksjon, men også for at vi skal ha en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste i framtiden. Behovet for rehabiliteringstjenester vil øke i årene framover, i takt med at andelen eldre øker.

Jeg anerkjenner fullt ut utfordringene som kommer fram i Riksrevisjonens rapport om rehabilitering i helse- og omsorgstjenesten. Det er grunnen til at jeg har gitt Helsedirektoratet i oppdrag å lage nettopp en handlingsplan for rehabiliteringsfeltet. Det er godt kjent.

Handlingsplanen skal bl.a. følge opp funn fra Riksrevisjonens rapport. Både fagpersoner, brukerorganisasjoner og forskningsfeltet er med i arbeidet for å utvikle denne planen, og Helsedirektoratet er godt i gang med arbeidet – så her skjer det ting.

En av hovedutfordringene i rehabiliteringstjenestene er at vi dessverre ikke vet nok om innhold og omfang i tjenestene. Riksrevisjonen peker også på at manglende tjenestedata er en svakhet. Derfor har Helsedirektoratet i oppdrag å sørge for at tjenestene dokumenterer de viktige og nødvendige aktivitetene for å legge grunnlag for økt kvalitet i dataene fra kommunalt pasientregister.

Stortinget behandlet i fjor stortingsmeldingen om Nasjonal helse- og samhandlingsplan, der rehabilitering også var et viktig tema. Kompetanse og oppgavedeling er sentralt i denne meldingen, og dette gjelder også for rehabiliteringstjenestene.

I meldingen trekkes helsefelleskapene fram som en arena hvor sykehus og kommuner kan samordne planer for oppgave- og ansvarsdeling innen rehabiliteringstilbudet til sine innbyggere. Jeg har også lyst til å vise til at rekrutterings- og samhandlingstilskuddet som regjeringen fikk på plass, kan benyttes og benyttes til prosjekter innenfor nettopp rehabilitering. Så rehabilitering er et prioritert område for flere av regionene og helsefelleskapene som har mottatt dette tilskuddet, og det er det også for regjeringen.

Videre vil regjeringen opprettholde et desentralisert tilbud ved kjøp av rehabilitering fra private innen dette feltet. Vi vil sikre arbeidsrettet rehabilitering, og at personer med kronisk sykdom, f.eks. nevrologiske tilstander, blir ivaretatt.

Jeg mener at regjeringens innsats for rehabilitering legger et godt grunnlag for utvikling og forbedring av disse tilbudene til beste for innbyggerne våre i hele Norge.

Presidenten [17:35:51]: Det vert replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [17:36:08]: Alle er enig i at det var ein alvorleg riksrevisjonsrapport vi mottok, og fleire har vore med i debatten om han. Det som kanskje er den viktigaste oppfølginga frå regjeringa si side, er vel at Helsedirektoratet no har fått i oppdrag å laga ein handlingsplan der aktørar er med, brukarorganisasjonane osv., og som heilt sikkert kjem til å verta veldig bra. Men det som er forslaget til Senterpartiet, er at den handlingsplanen skal koma til Stortinget. Eg forstår ikkje at vi skal få lov til å vera med og behandla kritikken, men

vi skal ikkje få lov til å vera med og behandla det som er oppfølginga. Ein statsråd kan jo velja å levera saker til Stortinget sjølv om ein ikkje har eit vedtak på det.

Spørsmålet mitt er om ikkje statsråden ser at det på dette feltet, der det er så stort engasjement og så sterk kritikk, kunne vore klokt å koma med ei sak tilbake igjen til Stortinget – ei ordentleg sak der vi fekk diskutert?

Statsråd Jan Christian Vestre [17:37:13]: Jeg har ikke noe imot å involvere Stortinget. Nå er det vel ikke så vanlig at Stortinget behandler handlingsplaner og strategier og veikart og den slags. Stortinget pleier å behandle stortingsmeldinger og andre proposisjoner. Men hvis Stortinget ønsker på egnet vis å være involvert i dette arbeidet, kan vi helt sikkert finne praktiske måter å håndtere det på. Stortinget står også fritt til å spille inn til dette arbeidet med handlingsplanen og foreslå konkrete tiltak i Stortinget. Jeg er bare glad hvis flere partier har lyst til å være med og ta eierskap til dette. Hvis vi også kunne finne noen brede, samlende løsninger som kan stå seg over tid, tenker jeg at det er veldig bra for feltet.

Når vi går inn i dette arbeidet, er det viktig at vi faktisk tar Riksrevisjonens rapport på alvor og ikke bare sier at vi skal gjøre det. Og hvis vi tar den på alvor, må vi også være villige til å tenke nytt og se på om vi skal gjøre ting annerledes enn i dag, rett og slett fordi rapporten er ganske alvorlig når det gjelder hvordan situasjonen er nå.

Kjersti Toppe (Sp) [17:38:16]: Eg tolkar svaret positivt. Det er ikkje ukjent at handlingsplanar vert fremja for Stortinget, bl.a. var det ein handlingsplan mot antibiotikaresistens, f.eks. Eg trur òg at ein annan handlingsplan på dette området har vorte lagd fram for Stortinget – ikkje som ei eiga sak, men det er òg mange moglegheiter for å leggja det inn som ein del av statsbudsjett osv. Eg vil iallfall oppmoda statsråden til å tenkja seg nøye om og kanskje bestemma seg for å koma med ei sak til Stortinget om dette. Eg har – dessverre, vil eg nesten seia – vore med så lenge at eg har høyrte denne debatten før, og eg har høyrte helseministrar før denne sagt nesten dei same orda. Eg er bekymra over om det vi faktisk gjer, vil verka. Kan statsråden seia litt meir om kva han no vil setja i gang som gjer at vi no skal lykkast på dette feltet, sidan vi ikkje har lykkast dei siste ti åra?

Statsråd Jan Christian Vestre [17:39:18]: For det første må vi erkjenne at vi ikke har lyktes, og så må vi ikke gjøre den samme feilen om igjen. Når vi nå lager denne handlingsplanen, er det viktig at alle involveres, men det er også viktig at det faktisk er en handlingsplan hvor vi tør å se på dette litt åpent og fordomsfritt og med et nytt blikk. Det er derfor jeg også vil advare mot

noen av de forslagene som ligger til behandling nå i Stortinget, og som innebærer å sette alt i bero, fryse det sånn som det er i dag, og egentlig ikke være åpen for å gjøre endringer. Det er kanskje nettopp det at ingen har turt å gjøre endringer og gå inn i dette med et nytt blikk, som er litt av grunnen til at vi er her i dag. Riksrevisjonen er veldig tydelig på at vi har anskaffet veldig mange tjenester, og at vi har tilbudt befolkningen veldig mange tjenester som vi ikke vet om fungerer. Det ville i veldig mange andre sammenhenger i samfunnet ha vært veldig alvorlig, for å si det sånn, så det må vi ta på alvor, og så må vi sørge for at vi bruker kunnskap, og at vi faktisk iverksetter tiltak som har dokumentert effekt.

Kjersti Toppe (Sp) [17:40:21]: Eg ber om ein replikk til ut frå svaret frå statsråden, som eg meiner er litt uærbødig, i og med at forslaga våre vert omtalte som at vi set alt på vent og fryser osv. Viss ein les dei forslaga, handlar dei om at vi ikkje vil ha den omstillinga og nedbygginga av det spesialiserte rehabiliteringstilbodet inntil vi får anten ein handlingsplan eller ein heilskapleg gjennomgang av feltet, noko som no får fleirtal. Eg håper at statsråden kan sjå nyansane i det. Sjølv sagt er vi òg opptatt av å utvikla feltet på ein positiv måte, som også brukarar og aktørar kjenner seg igjen i, men før vi går vidare sånn som vi har gjort i mange år no, meiner vi at no må vi stansa opp og få til den gjennomgangen, før vi bestemmer oss for kva som er dei verksame tiltaka framover. Eg håper at statsråden ser forskjellen på det, og at det forslaget som no får fleirtal, vert følgt opp på ein ordentleg måte.

Statsråd Jan Christian Vestre [17:41:24]: Ja, jeg ser absolutt nyansen, og regjeringen følger selvfølgelig opp alle vedtak som Stortinget fatter. Det skulle bare mangle. Vi har stor respekt for Stortinget. Men så må vi også huske på at vi tok noen grep i forbindelse med Nasjonal helse- og samhandlingsplan for akkurat ett år siden, hvor vi også la noen tydelige føringer på hvordan dette tilbudet skulle forsterkes, men også hvordan det skulle utvikles og tilpasses den tiden vi lever i. Basert på de vedtakene som ble fattet i Stortinget, gjorde flere av helseregionene om sine anskaffelser. De satte i gang anskaffelser eller justerte anskaffelsene, og det er viktig at det nå får gå sin gang, slik at vi ikke risikerer at innbyggerne våre plutselig mangler et tilbud. Det kan vi ikke stoppe, men det forslaget om å ikke gjøre større endringer nå i ansvarsfordeling, og at vi skal ha en helhetlig faglig gjennomgang av tilbud og behov framover, kommer vi selvfølgelig til å følge opp, og jeg tror det er veldig godt egnet i en sånn handlingsplan. Jeg tar oppfordringen, og så får vi se på hvordan vi kan komme tilbake til Stortinget på egnet vis.

Presidenten [17:42:27]: Replikordskiftet er omme. Fleire har heller ikkje bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [17:42:31]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Sigbjørn Gjelsvik, Kathrine Kleveland, Marit Knutsdatter Strand og Siv Mossleth om å betre den offentlege fødselsomsorga og førebygge heimefødsler utan kvalifisert hjelp (Innst. 380 S (2024–2025), jf. Dokument 8:272 S (2024–2025))

Presidenten [17:42:49]: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Sandra Brufloth (H) [17:43:18] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for samarbeidet. Saken handler om å bedre den offentlige fødselsomsorgen og forebygge hjemmefødsler uten kvalifisert hjelp til stede.

Komiteen er samstemt i at konsekvensene ved uassistert hjemmefødsel kan være store både for mor og barn. Det er bekymringsfullt og en fallitterklæring dersom flere velger uassistert hjemmefødsel på grunn av dårlige erfaringer etter å ha født på offentlige sykehus. Jeg regner med at hvert parti vil redegjøre for sitt syn i saken.

Høyre vil at Norge skal ha en svangerskaps-, føde- og barselomsorg i verdensklasse, og at det ikke kun kan måles i overlevelse og få alvorlige skader. Vi har dyktige jordmødre, fødselsleger, barnepleiere, doulaer og andre som sørger for det, men de må også ha tid og nok folk til å gjøre jobben sin på en god måte. At man skal ha én-til-én-oppfølging under aktiv fødsel, er en klar anbefaling og noe som skal legges til grunn for bemanningsplaner. Når det ikke skjer, er det på tross av at man har planlagt for nok bemanning, f.eks. fordi det er mange fødsler samtidig. Men en lovfesting endrer ikke bemannings situasjonen.

Så er det litt synd, men veldig forståelig, at uplanlagt hjemmefødsler blir et stort diskusjonstema. Det vekker forståelig nok veldig mange følelser i oss, for man utsetter seg selv og barnet for fare, samtidig som man har et godt fødetilbud i offentlige sykehus. Det er heldigvis få som velger å føde uassistert hjemme.

Vi mener det ikke er riktig å forby uassistert hjemmefødsel. Vi er bekymret for at det vil gjøre at kvinner trekker seg helt unna den offentlige helsetjenesten, og at man heller ikke søker hjelp hvis det skulle skje noe galt. Vi må øke tilliten og styrke den offentlige helsetjenesten. Samtidig som sykehus ikke tar seg råd til å gi tillegg til jordmødre som har jobbet lenge, som igjen gjør at de slutter, mener vi heller ikke det er riktig å bruke penger på en holdningskampanje vi ikke tror vil nå fram til en liten gruppe som i utgangspunktet ikke har tillit til den offentlige helsetjenesten og offentlig informasjon. Det er en rekke forslag vi ikke støtter, bl.a. fordi vi mener det griper for langt inn i sykehusene og helseforetakene.

Til slutt vil jeg si at vi vet en del om hva det er som skal til hvis man vil ha et bedre føde- og barseltilbud. Det handler først og fremst om nok jordmødre og om finansiering, og det ansvaret kan og bør helseministeren ta.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Kamzy Gunaratnam (A) [17:46:05]: Jeg vil begynne med å si det viktigste: Alle kvinner skal oppleve en trygg og god fødselsomsorg. Det handler om at kvinnen føler seg ivaretatt fra første svangerskapskontroll til etter fødselen. Det er det som betyr noe, ikke tallene.

Norge er et av verdens tryggeste land å føde i, med lav dødelighet og få komplikasjoner for mor og barn. Men vi kan ikke hvile på bare dette. Vi må stadig bli bedre og sørge for at de som skal føde, får den hjelpen de trenger, når de trenger den. Fødselsomsorgen må tilpasses der folk bor. Det som fungerer i en storby, er ikke alltid riktig i distriktene. Derfor er det viktig at kommuner og sykehus samarbeider og finner løsninger som fungerer lokalt.

Vi vet også at en jordmor som er til stede under hele fødselen, er utrolig viktig for tryggheten. Vi må likevel være realistiske. Fødsler kan komme samtidig, og det kan oppstå uforutsette hendelser som gjør det vanskelig å være helt én-til-én hele tiden. Vi må gi rom for fleksibilitet, men samtidig jobbe hardt for at flest mulig får den oppfølgingen. Det er også viktig å understreke at fødsel kan innebære risiko, og at det derfor er nødvendig at kvalifisert helsepersonell er til stede. Det handler om sikkerhet for både mor og barn. Dagens overordnede lovregulering hensyntar dette.

Vi kan ikke late som helsepersonellkommisjonens rapport ikke er der, og vi kan heller ikke late som den demografiske utviklingen ikke skjer. Vi står overfor en stor utfordring med å rekruttere nok jordmødre. Det betyr at vi må prioritere klokt. Rett til følgetjeneste ved 60 minutters reise kan gjøre det vanskelig å gi god oppfølging til alle andre steder der jordmorkompetanse trengs. Det handler til sjunde og sist om trygghet, om at kvinner

skal kunne stole på at hjelpen er der når de trenger den, uansett hvor man bor. Vi må lytte til kvinnene selv og bygge et fødselsomsorgstilbud som fungerer for alle. Derfor har Arbeiderpartiet og regjeringen prioritert dette i alle planer, strategier og pengeoverføringer. Kvinnehelse er ikke noe som skjer på siden, men er integrert i alt vi gjør, og i rammen av helsepersonellkommisjonens rapport.

Kjersti Toppe (Sp) [17:48:36]: I Aftenposten i dag kan vi lese om ei kvinne på 28 år som var fleire timar utan jordmor og opplevde fødselen sin som traumatisk. Dei vart overlatne til seg sjølve, sjølv om barnefaren fleire gonger spurte om hjelp. Dette er ei historie frå Helse-Noreg, men ho er dessverre ikkje unik. Det kjem samtidig som vi har hatt ein debatt om kvifor vi har ein auke i heimefødslar og uassisterte heimefødslar spesielt.

I Noreg er det ei fagleg tilråding at alle kvinner skal ha éin-til-éin-omsorg av jordmor under aktiv fødsel, men dette vert ikkje ivaretatt. Éin-til-éin-omsorg er ifølgje leiaren i Jordmorforbundet det viktigaste kvalitetskravet for at kvinner skal ha ein trygg fødsel. I ei ny undersøking blant jordmødrer i Noreg svarte 50 pst. av jordmødrene at dei ikkje opplever å få gitt éin-til-éin-omsorg for kvinner i aktiv fødsel. Dette er situasjonen, og eg synest han er alvorleg.

I dag er dette berre ei fagleg tilråding. Det er ikkje ei plikt for helseføretaka, og det er ikkje ein rett for kvinnene. Det meiner Senterpartiet at det bør verta. Vi må vera realistiske, får vi høyra, og at det er samtidighetskonfliktar. Ja, det er det jo alltid i helsevesenet, men hadde vi godtatt at ein lege ikkje var til stades ved eit hjarteinfarkt? Det hadde vi faktisk ikkje godtatt, men vi godtar at jordmor ikkje er til stades i aktiv fase av fødselen. Det vert eg faktisk veldig irritert over at vi godtar i dagens helsevesen.

Andre media har òg tatt opp situasjonen. TV 2 har meldt at det på éin månad vart registrert 880 lovbrøt ved dei største fødeavdelingane i landet. Arbeidspresstet på norske sjukehus er svært stort på fødeavdelingane. I april vart det registrert nesten 4 000 timar overtid på fødeavdelingane på dei største sjukehusa. Det tyder klart på at grunnbemanninga er for låg. Situasjonen er verst på dei største sjukehusa, men Jordmorforbundet meiner at samtlige sjukehus slit.

Vi fremjar eit justert forslag til forslag nr. 13, som vi trekkjer i favør av det nye forslaget, som er nummerert 18. Vi presiserer der forslaget om å endra lov om alternativ behandling, slik «at det blir lovfesta at fødselshjelp ved planlagt fødsel ikkje skal kunne gis av andre enn autorisert helsepersonell». Vi ønskjer ikkje at dette skal tolkast ut av lova. Vi meiner at fødsel må kunna sidestil-

last med behandling av alvorlege og smittsame sjukdomar, og at det difor er naturleg at det òg kjem inn i den lova.

Eg tar opp dei forslaga som Senterpartiet er med på.

Presidenten [17:51:41]: Da har representanten Kjersti Toppe tatt opp de forslagene hun refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [17:52:02]: Fødsel er blant livets mest sårbare øyeblikk. Da må det viktigste være at både mor og barn er trygge. Derfor er det ganske uforståelig for meg at vi i Norge i 2025 fortsatt tillater planlagt fødsel uten kvalifisert helsepersonell til stede.

Fremskrittspartiet mener det er på høy tid å sette en tydelig grense. Det kan ikke være sånn at barn i det øyeblikket de kommer til verden, skal stå uten rettsvern. Det er ikke en menneskerett å føde alene, men det burde være en selvfølge at barn har rett til livreddende hjelp om noe går galt.

Vi har sett eksempler på at barn har mistet livet i uassisterte fødsler. Det er tragisk, og det er fullstendig unødvendig. Derfor fremmer vi også forslag om å forby planlagte fødsler uten kvalifisert helsepersonell. Jeg er litt overrasket over at Senterpartiet har et forslag som etter hvert er ganske likt vårt forslag nr. 16, men vi sier ikke nei til valgfrihet. Vi sier ja til trygge alternativer. Kvinner skal få velge fødsel med lav intervensjon. ABC-klinikken var et vanvittig bra tilbud, som veldig mange kvinner var veldig godt fornøyd med. Jordmorstyrte enheter, ja, men det må skje innenfor rammen av det offentlige helsevesenet, eller at folk selv betaler for å ha jordmor til stede – ikke alene hjemme med en doula fra TikTok.

Skal vi gi ekte valgfrihet, må vi styrke fødselstilbudene, ikke svekke dem. Derfor prioriterer vi i Fremskrittspartiet ressursene dit de trengs mest, til å sikre trygghet for mor og barn, og vi sier nei til å bruke skattepenger på å finansiere hjemmefødsler som staten selv ikke kan garantere for. Dette handler ikke om å frata noen valgfrihet. Det handler om å ta ansvar for barna våre og for en trygg fødselsomsorg som setter liv og helse først.

Så til forslag nr. 19, om situasjonen og følgetjenesten i Tinn i Telemark: Jeg er veldig enig med forslagsstillerne. Man skal ikke glemme at dette var et av de stedene hvor man tok bort fødestuen, la den ned, og sa at det skulle være gode tilbud til fødende i det området også. Det tilbudet man nå får, hvor man må reise fra Seljord til Tinn for kanskje å følge en fødende kvinne, tar lang tid. Jeg er ingen kvinne, men jeg har fått være med på to fødsler. Det er viktig, og det betyr mye. Derfor synes jeg det er så utrolig viktig at vi har gode, trygge fødetilbud, og da er også dette en viktig del av den tryggheten.

Vi er opptatt av og ønsker at flere skal få barn. Vi ønsker flere barn, for vi trenger flere mennesker. Da er dette et utrolig viktig tilbud, og jeg håper derfor at flere

vil støtte forslag nr. 19, fra SV, om å gi klar melding til sykehuset om at man ikke har lov til å røre den tjenesten som er der nå, eller den som faktisk er tatt bort, men at man få den tilbake, for det handler om å ha gode, trygge følgetjenester for kvinner som skal føde og har lang vei til sykehuset.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten [17:55:05]: Da har representanten Bård Hoksrud tatt opp de forslagene han refererte til.

Marian Hussein (SV) [17:55:24]: I veldig mange år har vi sett bunadsgeriljaen, vi har sett fødselsopprør, vi har sett jordmødre og veldig mange kvinner som har sagt ifra om at situasjonen i fødselsomsorgen er uholdbar. Jeg vil også si at jeg er veldig glad for at helseministeren endelig har bestemt seg for å høre på noen av disse stemmene. Vi har over lang tid opplevd at Helse- og omsorgsdepartementet ikke har behandlet disse damene på en god nok måte, og man har opplevd at alarmen som har vært slått om forholdene i fødselsomsorgen, har møtt døve ører.

I 2023 så vi også noe av det samme bli tatt opp, men opplevde ikke at det ble tatt tak i. Vi ser fortsatt sommerstengte fødetilbud og kutt i bemanning, og vi hører også om sykehus eller fødeavdelinger hvor det ikke er lov til å leie inn vikarer, samtidig som helsepersonell er syke.

Representanten fra Arbeiderpartiet fortalte at helsepersonellkommisjonens rapport viser at vi ikke har nok folk. Akkurat nå er situasjonen at vi har veldig mange jordmødre som ikke klarer å jobbe i fødselsomsorgen vi har. Veldig mange velger å slutte å jobbe i fødselsomsorgen fordi man går fra jobb hver eneste dag med dårlig samvittighet og etiske dilemmaer. Veldig mange, akkurat som representanten Toppe var inne på, får ikke muligheten til å gi én-til-én-omsorg i aktiv fødsel, slik historien i Aftenposten fortalte om.

Det er viktig at vi begynner å forstå at om norske kvinner skal få flere barn, er vi nødt til å gjøre det bedre. Noen av oss som har jobbet med utfordringen, ser at det er viktig at vi faktisk lytter til de kunnskapsbaserte tilbakemeldingene vi får. Denne våren har det vært veldig mye oppmerksomhet rundt uassisterte hjemmefødsler. Heldigvis har det også vært mulighet til å snakke om det som fungerer, som f.eks. prosjektet Min jordmor-modellen, eller Case Law for Midwifery, som det heter på engelsk. Det er en internasjonalt anerkjent modell for å bygge opp jordmorstyrt fødselsomsorg, hvor kvinnene blir fulgt opp av de samme jordmødrene i et team, og hvor kvinnene ikke har behov for å lage ønskebrev. Det er viktig å styrke barsel- og barnepleierne. Vi er nødt til å slutte å kutte i tilbudene til kvinner som må reise langt.

Med det tar jeg opp forslagene nr. 12, 14 og 19.

Presidenten [17:58:30]: Da har representanten Marian Hussein tatt opp de forslagene hun refererte til.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [17:58:42]: Vi har mange dyktige jordmødre og helsepersonell som gjør en fantastisk jobb. Det er likevel sånn at mange kvinner i dag opplever at fødetilbudet ikke er godt nok, og at det er uforutsigbart, for travelt eller for langt unna. Da er det ikke rart at noen mister tilliten og begynner å se etter andre alternativer.

Kristelig Folkeparti mener det trengs en forpliktede satsing på fødselsomsorgen. Vi må få på plass en opptrappingsplan for jordmortjenesten. Det nytter ikke med fine retningslinjer hvis det ikke er nok folk til å følge dem opp. Vi må også sørge for at de som har lang vei til en fødeavdeling, får følge.

Vi støtter også prosjekter som Min jordmor, der man følges av den samme jordmoren gjennom hele løpet – før, under og etter fødsel. Det gir trygghet. Vi må ha flere sånne prosjekt og forløpsfinansiering som gjør det mulig å få det til i praksis.

Kristelig Folkeparti mener også at det må bli slutt på at kvinner som akkurat har født, skrives ut for tidlig og får for lite hjelp. Barseltiden er ikke bare en lykkeboble. Mange trenger fysioterapi for å komme seg igjen, og da må det bli en del av et offentlig tilbud.

Vi foreslår i tillegg et nasjonalt kompetansesenter for fødsels- og barselomsorg. Vi trenger mer kunnskap om kvinnehelse og forebygging av fødselsskader, om å utvikle beste praksis. Jeg sier det enkelt: Trygghet, tilgjengelighet og tillit må være grunnmuren i fødetilbudet. Når kvinner velger å føde hjemme uten hjelp, er det et varsko. Da må vi lytte og gjøre tilbudet bedre.

Med det tar jeg opp forslag nr. 15, fra Kristelig Folkeparti.

Presidenten [18:00:28]: Da har representanten Hadle Rasmus Bjuland tatt opp det forslaget han refererte til.

Irene Ojala (PF) [18:00:49]: Det er et viktig budskap fra en samlet komité når vi i dag sterkt fraråder uassisterte heimefødsler. Det kan rett og slett være livsfarlig, både for den fødende og for barnet.

Fremskrittspartiet fremmer forslag om forbud, men jeg er ikke sikker på at akkurat forbud er veldig hensiktsmessig i møte med kvinner og familier som vurderer heimefødsel uten jordmor eller andre kvalifiserte personer til stede. Kanskje de heller trenger trygghet, beroligelse, samtaler og tid sammen med jordmor eller noen om jobber på fødeavdelingen eller i fødestuen?

Heldigvis er det ikke veldig mange som vurderer uassistert heimefødsel, og som velger dette, men det er noen. Jeg vil understreke det komiteen står samlet om i inn-

stillingen. Det er bekymringsfullt og en fallitterklæring hvis det offentlige tilbudet oppfattes som så dårlig eller framstår så lite tillitvekkende og så lite tilrettelagt for enkelte at noen velger heimefødsel uten assistanse:

«Komiteen er samde i at Noreg skal ha ei fødselsomsorg i verdsklasse, både når det gjeld kvalitet og medisinsk resultat, og når det gjeld korleis føde- og barselkvinner blir møtte og behandla av helsete-nesta.»

Sånn står det å lese, og nettopp for å sikre dette har jeg fremmet grunnlovsforslag, Dokument 12:8 for 2023–2024 om ny § 111:

«Statens myndigheter skal sikre retten til nødvendig helsehjelp, herunder retten til trygg fødsel og tilgjengelig fødselshjelp.»

Noen mener at vi allerede har en helselovgivning i Norge som ivaretar dette, og at vi derfor ikke behøver en grunnlovfestet rett for fødekvinner, men husk: Grunnloven står over alle andre lover, og med grunnlovfestet rett til trygge fødsler på kvinners premisser kan ikke helseforetakene bruke fødekvinner til økonomisk vinning.

Vi i Pasientfokus mener at kvinner har rett på trygg og tilgjengelig fødselshjelp etter internasjonale menneskerettighetskonvensjoner. Staten har en forpliktelse til å sikre nødvendig helsehjelp, og det er ikke noe som er mer nødvendig enn helsehjelp i forbindelse med svangerskap, fødsel og barsel. Pasientfokus mener at trygghet for kvinner som skal føde, er en grunnleggende rettighet som bør komme til uttrykk i Grunnloven.

Norske myndigheter må prioritere offentlige ressurs-er på en slik måte at mennesker i Norge alltid mottar nødvendig helsehjelp, og at kvinner i Norge alltid sikres trygge fødsler uansett hvor i landet kvinnen bor og oppholder seg, også de som bor i distriktene. Derfor er det avgjørende at storting og regjering sikrer et desentralisert fødetilbud i hele landet.

Slik sikrer vi trygghet, og med trygghet og tillit til det offentlige fødetilbudet er det kanskje ikke nødvendig med et forbud mot uassisterte heimefødsler.

Statsråd Jan Christian Vestre [18:03:54]: Vi har et godt fødetilbud i Norge med svært få skader og komplikasjoner. Disse gode resultatene må vi bygge videre på, men la meg samtidig understreke – og dette mener jeg av hele mitt hjerte: Vi må også ta på alvor de bekymringer mange norske kvinner har i møte med svangerskaps-, føde- og barselomsorgen. Det at mange er fornøyd, og at det er både lav mødredødelighet og lav spedbarnsdødelighet, kan aldri være en unnskyldning for ikke å ta tak i det som mange opplever at ikke er bra nok.

Jeg mener derfor det er en selvfølge at vi møter organisasjonene og møter dem som har historier å fortelle, og at vi gjør vårt ytterste for å ta det på alvor og sørge for

at vi har et godt tilbud – ikke bare et trygt og forsvarlig tilbud, men også et godt tilbud. Det skulle bare mangle at vi har det i Norge.

I Nasjonal helse- og samhandlingsplan har vi lagt fram vår politikk for å videreutvikle denne tjenesten og sikre et godt og trygt føde- og barseltilbud i hele landet. I planen har vi lagt fram kraftfulle tiltak. Kvinner i svangerskaps-, fødsels- og barselomsorgen er en prioritert pasientgruppe i helsefellesskapene. Vi har innført et rekrutterings- og samhandlingstilskudd for å forsterke samarbeidet mellom kommuner og sykehus, f.eks. ved å prøve ut kombinerte jordmorstillinger. Vi etablerer digitalt helsekort for gravide. Vi sender om kort tid ut et lovforslag som tydeliggjør retten til å ha andre til stede når det gis helse- og omsorgstjenester, herunder undersøkelser og behandling i svangerskaps-, føde- og barselomsorgen.

Vi har fulgt opp meldingens tiltak om å evaluere og forbedre følgetjenesten til gravide med egne oppdrag til de regionale helseforetakene, og vi har fått på plass en nasjonal faglig retningslinje for fødselsomsorgen med rutiner for bemanning av jordmødre. Tiltakene i Nasjonal helse- og samhandlingsplan og nasjonale faglige retningslinjer er et godt utgangspunkt for å videreutvikle tjenestene.

Vi vil etter hvert få resultatene fra Helsedirektoratets brukerundersøkelse. Det kommer til å gi verdifull erfaring om tilbudet og behovet for endringer. Jeg har som sagt også hatt møte med fagforeninger og brukerorganisasjoner, som også kom med konkrete forslag til forbedringer. Det følger regjeringen nå opp fortløpende, og ja, jeg er utålmodig.

Det er også grunnen til at jeg mener vi ikke kan vente på en handlingsplan, slik det foreslås i representantforslaget, men at vi sammen med kommuner og helseforetak må sette i verk tiltak allerede nå. Det prøves ut flere gode løsninger mange steder, f.eks. Min jordmor i Drammen, som flere har vist til. Det ønsker vi mer av, og senest i går hadde jeg møte med politisk ledelse i Oslo kommune om det ikke er noe vi også kan få til i Oslo.

Det er ikke ulovlig med uassistert hjemmefødsel, men Helsedirektoratet fraråder det sterkt. I representantforslaget foreslås det endringer av lov om alternativ behandling ved sykdom, slik at det i loven presiseres at «fødselshjelp ikke skal kunne gis av andre enn autorisert helsepersonell, jordmor og lege». Jeg mener dagens overordnede lovregulering er mer hensiktsmessig enn en regulering som lister opp hvilke konkrete behandlingsformer, sykdommer eller diagnoser som skal være forbeholdt helsepersonell eller bestemte grupper av helsepersonell å utføre.

Presidenten [18:06:54]: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [18:07:10]: Vi har mange lover og reglar som skal sikra forsvarleg pasientbehandling og pasientsikkerheit, men vi har ei lov om alternativ behandling som er nødvendig, som erstatta den gamle kvakksalvarlova, nettopp for å hindra at personar som ikkje har helsebakgrunn, tar på seg eit ansvar og overtyster pasientar om at dei skal kunna behandla alvorleg sjukdom og smittsame sjukdomar.

I den lova står ikkje fødselshjelp omtalt. Slik eg har forstått det, vert det av og til tolka som at det likevel ikkje er lov for andre å gi fødselshjelp. Vi har jo hatt alvorlege tilfelle der barn har døydd fordi det ikkje har vore helsehjelp ved fødsel. Vi ser òg at ein kan annonsera i sosiale medium at ein har tatt på seg meir ansvar enn det som er greitt. Er statsråden fornøgd med sånn som det er i dag, når han går imot forslaget vårt? Vi har hatt fleire episodar i media som viser at dette ikkje er godt nok regulert.

Statsråd Jan Christian Vestre [18:08:16]: Nei, det kan vi ikke være fornøyd med, men vi mener at forslaget, slik det foreligger, ikke er egnet til å oppnå dette formålet. Det begrunnet jeg i innlegget. Loven er i dag utformet slik at man har en overordnet regulering, og da blir det en konkret vurdering fra sak til sak.

Forarbeidene legger til grunn at også fødsel og fødselshjelp vil kunne være omfattet av dagens lovverk. Hvis vi skulle begynne å liste opp i regelverket ulike behandlingsformer, ulike sykdommer eller ulike diagnoser som er forbeholdt helsepersonell å utføre, kommer vi fort i en situasjon der det må være en uttømmende liste. Da kan vi ha noe med, og så uteglemmer vi noe, og det tror ikke vi, som lovgiver, er hensiktsmessig å gjøre. Da er det andre tiltak som er bedre for å sørge for at uheldig praksis ikke forekommer, og det må vi ta på alvor.

Kjersti Toppe (Sp) [18:09:20]: Det er difor eg seier eg er grunnleggjande ueinig med statsråden. Vi ber ikkje om ei fullstendig liste; vi ber om at fødsel kjem inn i den lova. Det hadde gjort at det vart tydeleg. Her er vi altså ueinige.

Det andre spørsmålet mitt går på det som statsråden har omtalt både i innlegget og i media, nemlig at han vil ha fleire av typen Min jordmor-prosjekt, som er i Drammen, der gravide vert følgt opp av eit team med same jordmødrer både gjennom svangerskap, fødsel og barsel, og at dette er framtidens svangerskaps-, føde- og barselomsorg. Spørsmål mitt er: Kvifor stemmer da Arbeidarpartiet imot mindretalsforslag nr. 2 i tilrådinga, som handlar nettopp om å setja i gang fleire prosjekt som Min jordmor i Drammen? Bør ikkje da Arbeidarpartiet stemme for det, slik at vi får eit fleirtal – for elles stemmer ein jo imot at det skal vera ei vidareutvikling?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:10:21]: Vi er enige om intensjonen. Her behandler vi alle partier likt i den forstand at hvis vi mener at dette er tiltak som regjeringen allerede er i gang med, er det ikke nødvendig å vedta det en gang til. Det at vi ønsker en mer sammenhengende svangerskaps-, føde- og barseltjeneste, varslet vi allerede i Nasjonal helse- og samhandlingsplan, som Senterpartiet og Arbeiderpartiet la fram sammen da vi var i regjering sammen. Det at vi har oppfordret kommuner og sykehus til å finne hverandre og også bruke det nasjonale rekrutterings- og samhandlingstilskuddet, som Senterpartiet og Arbeiderpartiet også la fram sammen da vi var i regjering, har vært klart lenge. Det at disse prosjektene nå begynner å ta form og utvikler seg i helsefelleskapene, er også klart.

Dette kommer vi til å fortsette med med uforminskett styrke. Det er noe fagfolkene er fornøyd med. Jordmødrene er spesielt fornøyd med det, både de som er kommunalt ansatt, og de som er ansatt i sykehusene. Mammaene er fornøyd, og pappaene er fornøyd – jeg prøvde å få ut av de små barna om de var fornøyd, men de så ganske fornøyd ut, de kunne ikke snakke ennå. Dette er framtidens tjenester, og derfor ønsker vi at hele Norge etter hvert tar det i bruk.

Marian Hussein (SV) [18:11:38]: Jeg fikk inn i hodet mitt en sånn «Hele Norge føder», som ny tv-serie, hvor barna også snakker, men jeg skal la være å tulle med det.

Statsråden sa at Min jordmor-prosjektet er noe regjeringen ønsker, og at dette er en del av det man har varslet i Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Dette prosjektet får likevel ikke samhandlingsmidler etter det, og forløpsfinansiering hadde vært bra, for akkurat det de forteller oss fra/i Drammen, er at de som ikke er med som en del av dette prosjektet, opplever presset økonomi og at arbeidsbelastningen er ganske stor for de jordmødrene som er utenfor. For at prosjektet faktisk kan vedvare, er de avhengig av at hele avdelingen er med, også de som ikke er med i prosjektet.

Hvilke tiltak vil statsråden gjøre for at dette prosjektet blir realisert flere steder, og at det ikke havarerer på grunn av dårlig økonomi?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:12:40]: Takk for et viktig og godt spørsmål.

Jeg tror at rekrutterings- og samhandlingstilskuddet kommer til å hjelpe. Bydeler i Oslo skal nå, sammen med Oslo universitetssykehus og Ahus, teste ut tilsvarende modeller, og det er finansiert av nettopp rekrutterings- og samhandlingstilskuddet som regjeringen foreslo. SV har bokstavelig talt vært fødselshjelper i Stortinget og sørget for at vi i budsjettforliket har bevilget penger til dette viktige formålet.

Jeg er helt åpen for å vurdere forløpsfinansiering. Jordmorforbundet og flere har tatt opp at det er viktig. Det er derfor Arbeiderpartiet har sagt at det neste store reformarbeidet nå må være å se på hvordan vi kan bygge ned barrierene mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Da må vi faktisk tørre og våge å tenke nytt og se på økonomien og finansieringen. Hvem har ansvar for hva? Hvordan styrer vi tjenestene? Hva med organiseringen? Hvis vi i et sånt reformarbeid kommer til at forløpsfinansiering av en del av de tjenestene der kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten bør jobbe sammen, er svaret, kommer vi til å foreslå det. Det er derfor vi har tatt dette initiativet.

Marian Hussein (SV) [18:13:43]: Det vil likevel ikke hjelpe dem som nå jobber ved Drammen sykehus, at vi var fødselshjelper til prosjektet i Oslo. Jeg har sett noen av utlysningene til prosjektet i Oslo. De følger ikke akkurat Min jordmor-modellen når de utlyser. Kanskje er litt av problemet det at vi fortsatt, på grunn av finansieringen, lager sånne skillelinjer mellom hvordan man er ansatt i kommunen, og hvordan man er ansatt i staten, og dermed kommer muligens dette prosjektet ikke til å få de samme gevinstene som Min jordmor. Ser statsråden behovet for å gjøre noe med det? Det er viktig å være engasjert og lytte, men det viktigste er jo at statsråden som sitter i Helse- og omsorgsdepartementet, kan gjøre noe med hvordan helseforetakene finansierer dette prosjektet, sånn at det ikke havarerer.

Statsråd Jan Christian Vestre [18:14:36]: Jeg har jo vært i Drammen, og det er ingen ting som tilsier at det prosjektet havarerer. Jeg opplever at det har sterk støtte både fra sykehuset, fra helseforetaket og fra Drammen kommune. Vi må huske på at hvis vi skal gå inn på f.eks. forløpsfinansiering, som høres enkelt ut for noen, er det veldig kompliserte ting vi snakker om. Det vet selvfølgelig representanten, men dette berører grunnleggende spørsmål om hva kommunene har ansvar for, og hva staten har ansvar for gjennom spesialisthelsetjenesten og de regionale helseforetakene. Det er ikke bare å legge om denne finansieringen. Det er ikke sånn at vi kan gjøre det i morgen selv om alle partiene på Stortinget var enige om dette. Dette vil ta tid. Det er veldig kompliserte spørsmål. Det handler ikke bare om svangerskap, føde og barsel, men det handler om mange deler av helsetjenesten vår – om hvordan vi kan gjøre det samme når det gjelder eldre og skrapelige, og for de veldig mange med sammensatte lidelser, kronikerne. Vi har nå satt i gang arbeidet med å utmeisle dette, men jeg tror det realistiske er at det vil være mulig å få igjennom et sånt reformforslag, avhengig av valgresultatet, i løpet av neste mandatperiode, og selv da skal vi jobbe hurtig.

Marian Hussein (SV) [18:15:39]: Jeg forstår at dette ikke bare er å gå over i morgen, for DRG-systemene og måten sykehusene våre på en måte profitterer på ulike tiltak, er vanskelig. Statsråden må likevel forstå at akkurat nå er fødselsomsorgen ganske presset. Disse krisene oppstår på grunn av DRG-systemene. Risikoen for at Min jordmor-prosjektet havarerer, handler ikke om dem som er inne i prosjektet, men om dem som er utenfor, som opplever ganske stor arbeidsbelastning.

Så vil jeg ta opp dette med følgetjenesten i Tinn, hvor vi stadig vekker ser at når man mister fødestue, skal det erstattes av en følgetjeneste og andre, men i neste omgang kuttes det. Vi har egentlig vært enige i denne saken om at man ikke skal kutte disse tilbudene, så hvilke svar har statsråden til de kvinnene som er bekymret der?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:16:43]: Jeg skal selvfølgelig svare på det. La meg bare kort få si først at det ikke er sånn at vi ikke gjør noe når det gjelder svangerskap, føde og barsel. Vi har lagt om finansieringssystemet, redusert ISF-andelen og økt grunnfinansieringen. Det er noe svangerskap, føde og barsel har ønsket seg. Vi har fått på plass nasjonale retningslinjer om bemanning, og vi utdanner nå rekordmange jordmødre, men det er ikke noe av dette som er kvikkløsnings. Det er ganske store strukturelle utfordringer i denne delen av helsetjenesten vår som vi må ta på alvor. Derfor har vi lagt fram tiltak, og jeg kommer også til å legge fram flere tiltak, for jeg tar virkelig på alvor de bekymringene fagfolk reiser overfor oss. Jeg har ingen grunn til å betvile det.

Når det gjelder Tinn, forstår jeg veldig godt engasjementet der. Vi har vært veldig tydelig på at vi ikke skal ha noen nedleggelser av fødetilbudet i den planperioden vi er i nå. Det har over tid vært dialog mellom Sykehuset Telemark og Tinn kommune om å finne løsninger. Her har man valgt å innlemme Tinn kommune i samarbeidet med Vest-Telemark kommune. Det mener Helse-direktoratet er faglig forsvarlig, og det legger også jeg til grunn.

Presidenten [18:17:48]: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Kathrine Kleveland (Sp) [18:18:08]: Jordmoryrket har alltid vært et av de yrkene jeg har dyp og inderlig respekt for. Når jordmødre tar kontakt, lytter vi. Norge skal ha en fødselsomsorg i verdensklasse når det gjelder kvalitet og medisinsk resultat, men som også møter og behandler føde- og barselkvinner på en trygg og respektfull måte, og som tar føde- og barselkvinner behov på alvor.

Det er mye god helse i god fødselsomsorg. Dette er viktig for kvinners helse, for familien og for å gi barn en god start på livet. Svangerskaps-, fødsels- og barseltilbudet i Norge gir gode resultater for mor og barn. Registrerte fødselsskader er redusert, og det er trygt å føde i landet vårt.

Denne vinteren har det vært en offentlig debatt i Norge om at enkelte kvinner velger å føde hjemme uten jordmor eller kvalifisert helsepersonell til stede, såkalt frifødsel. I sosiale medier er det både norske og utenlandske frifødselnettverk som uttrykker at de ønsker hjemmefødsel uten kvalifisert helsepersonell. Helsedirektoratet har klart frarådet dette. Senterpartiet ser med bekymring på utviklingen og reagerer på at vi også kan se personer reklamere for at de er fødselshjelpere uten å være kvalifisert helsepersonell. Konsekvensene kan være store for både mor og barn. Dødsfall hos nyfødte barn er allerede blitt knyttet til uassistert hjemmefødsel, og saker om dette er under etterforskning.

Når flere velger hjemmefødsel på grunn av dårlige erfaringer etter å ha født på sykehus tidligere, er det bekymringsfullt og en fallitterklæring for det offentlige tilbudet. Særlig bekymringsfulle er signalene om at flere velger uassistert fødsel uten helsepersonell til stede ved planlagt fødsel. Vi må reetablere tilliten til norsk fødselsomsorg som det foretrukne og trygge alternativet for fødende kvinner.

Senterpartiet mener også at det er behov for å regulere i lov at fødselshjelp ved planlagt fødsel ikke skal kunne gis av andre enn autorisert helsepersonell. Derfor har vi fremmet dette representantforslaget, som bl.a. skal sikre retten til én-til-én-oppfølging av kvinner i aktiv fødselsfase. Jeg vil presisere at Senterpartiet ikke foreslår at det skal være straffbart for kvinner å planlegge og gjennomføre fødsel uten helsepersonell til stede. I stedet må man forebygge en slik utvikling med god informasjon og tydelige anbefalinger, og gjøre det offentlige tilbudet så godt at kvinner velger å bruke det.

Vi vil understreke til slutt at det fortsatt skal være mulig med hjemmefødsler med jordmor til stede for dem som ønsker det.

Siv Mossleth (Sp) [18:21:36]: Å skulle føde er å være i en veldig sårbar situasjon. I sommer vil UNN i Nord-Norge vekselvis stenge fødeavdelingene i Narvik og Harstad. Helgelandssykehuset vil også stenge fødeavdelinger og fødetilbud. Sommerstengte fødetilbud gir lengre reisevei for fødende kvinner. Det gjør at flere kvinner i nord er redd for ikke å nå fram til sykehuset.

NRK har skrevet om Thea fra øya Dønna i Nordland. Nærmeste fødeavdeling er i Sandnessjøen, og det er en drøy time unna hvis man er heldig og treffer ferja akkurat. Når Thea har termin, vil de nærmeste fødeavde-

lingene være stengt, og hun må til Mo i Rana. Det er en kraftig omvei. Det er over to og en halv time den raskeste veien, om Thea akkurat treffer med ferja – og det gjør man sjelden.

Sommeren er den travleste tida når det gjelder fødsler. Sommerstengingen setter mange vordende foreldre i en situasjon med stress, bekymring, uro og økt risiko. Som Hanne Charlotte Schjelderup, leder i Jordmorforbundet, sier: Du kan ikke stenge et akuttmottak eller en brannstasjon om sommeren fordi de ansatte skal ha ferie. Men en fødeavdeling kan man stenge, selv om fødsler er akutte hendelser der mor og barn kan komme i livsfare.

Fødetilbud bør prioriteres høyere. I dag gir fødende kvinner mindre penger i kassa til sykehusene enn de som skal ha andre behandlinger, og det er en prioritering jeg tenker vi må endre, for det er så viktig å få en god start på livet og en trygg fødsel.

For de nyfødte er morsmelk veldig viktig. Jeg har lyst å si noe om det også i dag. Vi har tolv melkebanker i Norge, og det er et stort potensial for å bedre systemer og infrastruktur omkring donasjon av morsmelk. Å kunne sikre at alle nyfødte får morsmelk, vil være et viktig framskritt og et naturlig trinn etter en forbedret fødselsomsorg. De første tusen dagene starter med en trygg og god fødsel for den fødende kvinnen og morsmelk for den nyfødte. Om mor sliter med melkeproduksjon, er god, trygg og tilgjengelig donormelk et veldig godt alternativ.

Kjersti Toppe (Sp) [18:24:45]: Først vil eg berre presisera at vårt forslag no, nr. 18, ikkje er likt det forslaget frå Framstegspartiet som vil forby «planlagte fødsler utan kvalifisert helsepersonell til stede». Vi vil forby dei som hjelper til med å assistera fødsler, viss dei ikkje er autorisert helsepersonell. Det bør regulerast på same måten som dei som behandlar alvorleg sjukdom, og bør takast inn i lov om alternativ behandling. Så håpar eg at Framstegspartiet kan støtta vårt forslag, iallfall subsidiært, for vi vil iallfall ha ei innstramming i forhold til sånn det er i dag.

Med den justeringa vi har levert, presiserer vi at det sjølvstøtt ikkje er slik at fedrar eller ambulansepersonell som tar imot eit barn som uplanlagt kjem til verda utanfor sjukehus, skal bli straffa for det. Det seier seg eigentleg sjølv.

Det har vorte sagt at vi ikkje kan venta på ein handlingsplan, og det er jo greitt, men vi føreslår òg veldig mange konkrete ting som ein kunne gått inn på i dag, f.eks. at vi bør ha heilårsopne fødeavdelingar i Noreg. Vi bør ha følgjeteneste for fødande med meir enn ein times reiseveg. Det har vi fagleg belegg for at er viktig. Vi bør auka bemanninga, slik at vi kan gi éin-til-éin-omsorg i

aktiv fase av fødselen, og vi bør styrkja den følgjetenesta som er.

Når det gjeld éin-til-éin-omsorg, må eg berre seia at det har vore ei fagleg anbefaling i alle fall i ti år, og eg kan ikkje forstå at Stortinget kan godta at vi ser at dette trass i ei sterk fagleg anbefaling igjen og igjen ikkje blir sørgd for i føretaka. Når Jordmorforbundet seier at 50 pst. av jordmødrene ikkje klarar å innfri dette, har jo ikkje ei fagleg anbefaling nokon verdi – når ein ikkje tilrettelegg bemanninga slik at ein kan sørgja for det. Det synest eg faktisk er veldig skuffande, for da forstår ein ikkje kva som er viktig i fødselsomsorga.

Senterpartiet kjem til å støtta det som faktisk er eit veldig godt forslag frå SV, om følgjetenesta i Tinn. Vi tenkte på det same i går kveld, men vi rakk ikkje å levera det, så eg vart så glad da eg såg at SV hadde fremja eit slikt forslag. Det er heilt klart at når følgjetenesta blir flytta frå Tinn til Seljord, så er det ikkje ei følgjeteneste – då er det ei møteteneste. Og det er ikkje det vi har sagt til kvinner at dei skal ha når dei har over halvannen times reiseveg til sjukehuset.

Det har vore stort engasjement for dette. Helseforetaket har ikkje villa lytta. Og til kva som er forsvarleg og ikkje: Her vil eg oppfordra helseministeren til å gå inn i saka og gjera slik at kvinner i Tinn òg kan vera trygge når dei har termin.

Irene Ojala (PF) [18:28:03]: Pasientfokus er her på Stortinget nettopp fordi kvinner i Finnmarks største by, Alta, har tre ganger flere fødende enn Hammerfest, som er vår fødeby. Fødeavdelingen i Hammerfest ligger 140 km – over to timer – fra Alta, 280 km fra Kautokeino, og kvinner fra vår region må reise året rundt, også når vær- og føreforhold gjør det utfordrende, på kolonnekjørte veier.

Mange av de stortingsrepresentantene som sitter i denne salen i dag, har jeg og teamet mitt hatt møter med i årene før jeg kom inn på Stortinget, helt siden 2017–2021. Mange av dere fikk postkort da vi sendte 21 000 postkort til dem på Stortinget. Men det at Pasientfokus er på Stortinget nettopp på grunn av manglende fødeavdeling i Finnmarks største by – en by som er dobbelt så stor som Hammerfest – vil ikke stortingsrepresentantene i denne salen snakke om i det hele tatt, og det synes jeg er spesielt.

Én ting er i alle fall sikkert: Fødeavdelingen i Alta har ikke stagnert. Den har alle momentene som skal til for å kunne være en fullverdig fødeavdeling: Vi har rundt 300 fødekvinne i året. Narvik, med et folketall i første kvartal i 2025 på 21 634 mennesker, hadde 175 fødsler i 2024. Harstad har 25 247 innbyggere, og de hadde 211 fødsler. Alta, med et folketall på 21 955, hadde nesten 295 fødsler, og da har jeg ikke tatt med tallene for dem

som har født utenfor kommunen. Disse tallene er det viktig at vi har med oss. Harstad har altså 3 292 flere innbyggerne enn Alta, og de har 80 færre fødsler enn byen vår. Harstad og Narvik ligger ca. ti mil fra hverandre. De har ingen fjelloverganger som folk er nødt til å kjøre over for å komme til en fødeavdeling.

Når man hører tallene på antall fødende, ser man jo at kvinner i Alta føder flest barn – det må man jo se. Hammerfest med 100 fødsler og Kirkenes med tilsvarende må selvfølgelig også ha fødeavdelinger. Vi har et ekstremt vanskelig klima i Finnmark, og det er Stortinget nødt til å ta inn over seg.

En enslig linje i romanen «Jordmor på jorda» av Edvard Hoem har gjort inntrykk på meg og står seg herfra og inn i evigheten: Finnes det en lov som er høyere enn den å berge livet til en fødende kvinne?

Finnes det en lov som er viktigere enn det å berge livet til en fødende kvinne? Er det noen her i denne salen som kan vise meg den loven? Jeg ber representantene tenke grundig over det grunnlovsforslaget som jeg har lagt fram. Jeg synes egentlig at det er ganske stusslig – det må jeg få lov til å si, selv om det sikkert ikke er parlamentarisk riktig – at 168 stortingsrepresentanter ennå ikke har tatt inn over seg at Pasientfokus, som har én representant, er valgt direkte inn av folket av én grunn, og den grunnen kan Stortinget løse, hvis det vil, men det vil ikke, og det synes jeg er trist.

Bård Hoksrud (FrP) [18:31:16]: Egentlig hadde jeg ikke tenkt å ta ordet, men jeg klarte ikke å dy meg da jeg hørte på statsrådens svar i replikkunden med representanten fra SV. Det er et forsvarlig, godt nok tilbud, sier statsråden, og det er det helsemyndighetene sier. Men jeg tror det er viktig for statsråden å ha med seg at situasjonen i Tinn har en forhistorie. Følgetjenesten kom egentlig etter at man la ned hele fødetilbudet i kommunen. Dette har ikke pågått bare noen uker, det har pågått i ca. et år. Første gangen jeg fikk vite om det og stilte spørsmål til statsråden, var i hvert fall for ca. et år siden.

Når statsråden sier at det er dialog mellom helseforetaket og kommunen, er det mange av politikerne i kommunen som ikke opplever at dette er noe samarbeid. De opplever et ganske hardt press fra helseforetaket. Det gjorde at jeg måtte ta ordet i denne saken. Jeg tror at statsråden må gå tilbake til embetsverket og stille noen spørsmål om hva som faktisk skjer rundt følgetjenesten i den delen av fylket jeg kommer fra. Jeg mener det er mye mer nyansert enn det statsråden svarte i replikkunden.

Jeg skjønner også frustrasjonen til representanten Ojala, for dette er noe som berører folk svært mye, og spesielt kvinner som opplever at de ikke har et godt nok fø-

detilbud. Det synes jeg det er viktig at vi tar på alvor. Jeg er enig med statsråden når han sier at han gjør det, det er bra, men det er en grunn til at vi får Bunadsgeriljaen. Vi hadde et stortingsvedtak om at man skulle åpne en fødeavdeling i Kristiansund, som ikke ble fulgt opp av regjeringen, på tross av flere runder i Stortinget. Dessverre var det noen av stortingspartiene som hoppet av på slutten, når vi egentlig skulle sørget for å følge det opp igjen.

Når vi da ser at det er masse overtid og problemer med å få tak i nok jordmødre, er det noen av de utfordringene i hvert fall jeg og Fremskrittspartiet er veldig opptatt av. Det kom en debatt etter det tragiske som skjedde for litt siden, hvor noen mistet barnet sitt på grunn av hjemmefødsel. Jeg mener i hvert fall at det er kjempeviktig å sikre at vi har gode fødeavdelinger, at det er trygghet og tillit hos kvinner som skal føde. Derfor lot jeg meg provosere litt når statsråden later som situasjonen i Tinn er et samarbeid. Det er ikke min opplevelse ut fra det politikere og folk som jobber i tjenestene, sier – langt ifra. Så jeg håper virkelig at statsråden tar dette med seg og følger det opp med embetsverket og opp mot helseforetaket.

Presidenten [18:34:23]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [18:34:28]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svardal Bøe, Sandra Bruflot og Anna Molberg om å la kommunene selv regulere konsum av alkohol på offentlig sted (Innst. 395 S (2024–2025), jf. Dokument 8:268 S (2024–2025))

Presidenten [18:34:49]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Bård Hoksrud (FrP) [18:35:15] (ordfører for saken): Det finnes mange gode grunner til at vi bør åpne for å kunne nyte en pils i parken. Fremskrittspartiet mener at dagens forbud bør fjernes. Istedenfor å overlate til kommunene å bestemme om det skal være lov, mener vi at det i utgangspunktet bør være lov, så kan kommunene heller lage lokale forskrifter hvis det er steder der det åpenbart ikke passer inn.

Det handler ikke om å åpne for alkoholservering overalt, eller om å fjerne alle regler. Det handler om å ha regler som er enkle å forstå, og som det faktisk er mulig å håndheve. I dag er det et forbud som håndheves helt ulikt rundt omkring i landet. I noen byer ser politiet en annen vei, i andre er de knallharde. Det skaper forvirring, og det svekker tilliten til lovverket. Vi mener det er bedre å snu det på hodet: La det være lov i utgangspunktet, og så kan kommunene regulere der det er behov, f.eks. i nærheten av lekeplasser eller skoleområder. Det gir et tydelig rammeverk samtidig som man tar hensyn til lokale forhold.

Så må jeg si at det er litt morsomt at det forslaget Fremskrittspartiet fremmer her, faktisk står i Høyres eget partiprogram. Likevel velger Høyre å stemme mot sitt eget program. Samtidig fremmer Høyre nå et forslag som minner mistenkelig mye om det Arbeiderpartiet vedtok på sitt landsmøte. Og Arbeiderpartiet stemmer også imot. Vi står altså i den situasjon at Fremskrittspartiet fremmer Høyre-politikk som Høyre går imot, og Høyre fremmer Arbeiderparti-politikk som Arbeiderpartiet går imot. Da er det bare Fremskrittspartiet som står igjen og faktisk stemmer i tråd med det vi har programfestet. Det er ganske oppsiktsvekkende.

Jeg registrerer også at Senterpartiet i går var sjokkert over at flertallet i Stortinget mener pils i park er mer alvorlig enn kokain i park. Jeg er også sjokkert over det vedtaket som ble fattet i går, men hvis Senterpartiet mener alvor, har de nå muligheten til å sørge for at Stortinget sier klart og tydelig at en pils i sola ikke skal straffes hardere enn kokain på benken.

La oss være ærlige: Folk nyter allerede et glass vin eller en øl i parken. Det skaper som regel ingen problemer. Det rammer særlig dem som ikke har egen hage eller balkong, og som i praksis blir straffet for å ville nyte sola med venner. Dette handler ikke om fyll og bråk. Det handler om folk flest, som oppfører seg ordentlig. Bråk, sjenerende oppførsel og overstadig beruselse skal selvfølgelig ikke være greit, og politiet skal fortsatt kunne gripe inn når det trengs, men vi må skille mellom adferd og innhold i glasset. Dette er fullt forenlig med en ansvarlig alkoholpolitikk. Mange andre land har klart det. Vi klarer det også. Vi må tørre å stole på folk. Det er på tide å rydde opp. La folk få nyte sola og en pils i fred.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Jeg startet jo ikke med å si noe om at jeg var saksordfører og skulle snakke på vegne av komiteen, men jeg regner med at partiene klarer å redegjøre ganske godt for eget synspunkt i denne saken.

Presidenten [18:38:02]: Da har representanten Bård Hoksrud tatt opp det forslaget han refererte til.

Even A. Røed (A) [18:38:09]: Det er fint å kunne minne representanten Hoksrud på at vi har en veldig handlekraftig statsråd, som allerede gjennomfører Arbeiderpartiets politikk på veldig mange områder – også på dette området.

Men først: Norsk alkoholpolitikk er veldig vellykket. Det er høy grad av vern, som fører til at vi har færre alkoholskader i Norge, og vi har også mindre alkoholforbruk enn sammenlignbare land. Det er en politikk det er viktig å videreføre.

Pilarene handler om å begrense tilgang, at vi har avgifter som gjør at det er en begrensning. Vi har reklame- og markedsføringsforbud, og vi har forebyggings- og informasjonskampanjer som også bidrar. Det er en politikk vi er nødt til å videreføre. Det betyr ikke at vi ikke skal forbedre og tilpasse og se på regelverket sånn at det får folkelig legitimitet, for det er viktig.

I dag fungerer ikke dette forbudet sånn som man ønsker. Det konsumeres alkohol på offentlig sted, spesielt i parkene våre. Det er utbredt å se studenter nyte en pils i parken, og det helt uten regulering. Derfor er det fornuftig at Arbeiderpartiet går inn for å sikre kommunene retten til å regulere dette selv, for å lage områder der det er anledning til å kunne ta seg en øl.

Det gjør vi ikke helt uten begrensninger. Jeg mener, i motsetning til representanten Hoksrud, at det må være begrensninger. Da vil vi oppnå å gjøre det lettere for folk å følge reglene. Vi vil skåne områder som vil være ekstra utsatt, sånn som parker med lekeapparater osv., og vi vil også gjøre det lettere for folk å følge regelverket i praksis. Det som Fremskrittspartiet foreslår i denne salen, er jo et fullt frislipp, der du kan tusle rundt på hvilket som helst gatehjørne og ta deg en pils. Det mener jeg er feil vei å gå. Vi må fortsatt sette barn og unge først, og vi må fortsatt sette reguleringene først. Det er en fornuftig måte å organisere norsk alkoholpolitikk på.

Så har det vært litt prat i media, og det er noen som skjønner veldig lite av det Arbeiderpartiet gjør i denne salen. Vi stemmer imot et forslag som er helt likt det som er Arbeiderpartiets politikk. Grunnen til det er at statsråden i sitt svarbrev er tydelig på at den utredningen skal settes i gang. Derfor mener vi at det er helt nødvendig å vedta dette i denne salen. Alle i denne salen vet også at det som ligger på bordet i dag, ikke er forslag til lovendringer. Det er forslag om at regjeringen skal gjennomføre noe regjeringen allerede er i gang med å gjennomføre.

Avslutningsvis: Det er gøy å se at allerede fem dager etter Arbeiderpartiets landsmøte var Høyres representanter klare for å legge Arbeiderpartiets politikk på bordet i Stortinget. Det er kanskje noe representantene oftere kan gjøre – la seg inspirere av Arbeiderpartiets politikk.

Erlend Svardal Bøe (H) [18:41:22]: Dette er kanskje en passende sak å behandle rett før partigruppene på Stortinget skal ha sin sommerfest – det får bli et slags vorspiel.

De aller fleste har et ansvarlig forhold til alkohol og har glede av å kunne samle gode venner og nyte alkohol i parker og andre steder. I henhold til alkoholloven er det i dag ulovlig å nyte en boks med pils eller et glass vin i parken eller på annet offentlig sted. Det vil Høyre gjøre noe med.

Høyre mener at styrken i det norske lokaldemokratiet er at oppgaver og politiske beslutninger legges så nært som mulig dem det gjelder. Oppgavene løses gjerne best av dem som kjenner de lokale forholdene – og som påvirkes mest av beslutningene som tas. Derfor foreslår Høyre i dag en endring i alkoholloven, sånn at kommunene selv kan regulere konsumet av alkohol på offentlig sted.

Det er kjent at politiet flere steder velger en pragmatisk linje og ser bort fra lovbrudd av den karakteren vi her diskuterer. Dagens forbud håndheves i svært varierende grad, og politiet har ofte mer enn nok av andre og viktigere saker å prioritere.

Høyre er opptatt av at offentlige steder, som f.eks. parker, skal ha gode og trygge omgivelser for barnefamilier og andre. Derfor er det viktig at personer som er til sjenanse eller utviser annen uanstendig adferd på offentlig sted, bortvises av politiet når en åpner opp for konsum av alkohol på offentlig sted.

Jeg er glad for at Arbeiderpartiet nå støtter Høyres forslag. At Høyre har gått inn for pils i park, er ikke noe nytt, det har vi ment i mange år. Det jeg synes er litt spesielt, er at en velger ikke å stemme for det forslaget som Høyre fremmer, mens en bare tar svarbrevet fra statsråden for gitt – at en skal sette i gang med en utredning som vi ikke vet når vil komme, og som ikke vil ha en forpliktelse overfor Stortinget. Og om det å kunne gjøre tydelige vedtak her i salen: Det burde være relativt ukomplisert å støtte Høyres forslag hvis en mener at en skal gå inn for dette, for da hadde en hatt et mer forpliktende vedtak i Stortinget. Vi har sett i flere andre saker at statsråden og regjeringen ikke nødvendigvis har fulgt opp en del av de vedtakene som Stortinget har gjort.

Så skal jeg ikke kommentere så mye på Fremskrittspartiets utsagn fra talerstolen. Det vi er opptatt av, er at kommunene selv er best i stand til å gjøre disse avveiningene. For noen kommuner vil det være mulig å åpne opp f.eks. for pils i én park, mens man i en annen park ønsker at f.eks. barnefamilie skal få flere muligheter uten at det er alkohol i den parken. Jeg tenker at kommunene er best i stand til å regulere det selv. Derfor går Høyre i dag inn for det forslaget som vi gjør.

Presidenten [18:44:23]: Vil representanten ta opp det forslaget?

Erlend Svardal Bøe (H) [18:44:23]: Ja, representanten vil ta opp Høyres forslag.

Presidenten [18:44:28]: Representanten Erlend Svardal Bøe har da tatt opp det forslaget han refererte til.

Siv Mossleth (Sp) [18:44:46]: Senterpartiet vil understreke at det er viktig å ha en restriktiv, ansvarlig og helhetlig alkoholpolitikk i Norge, og at det er viktig å regulere alkoholomsetningen. Vi vil øke oppslutningen om alkoholfrie soner av folkehelsemessige hensyn og for å verne om alkoholfrie soner, spesielt av hensyn til barn og unge. Senterpartiet mener at kommunene bør ha en sterkere rolle som alkoholpolitisk myndighet, og at det skal være strenge reaksjoner ved alvorlige brudd på alkoholloven.

Politiet har selv uttalt at å åpne for alkoholkonsum på offentlige steder vil gjøre deres arbeid mer ressurskrevende. Høyre og Fremskrittspartiet argumenterer i denne saken med at forbudet mot alkohol på offentlig sted i praksis er hvilende enkelte steder, men i dag er det mulig å gjøre vurderinger av i hvilken grad det skal gripes inn ved overtredelser av det generelle forbudet mot drikking på offentlig sted. At det noen steder eller i visse situasjoner aksepteres at det nytes alkohol på offentlig sted, er ikke et argument for å ta fra politiet et virkemiddel for å håndtere situasjoner med beruselse eller bråk når det trengs.

Senterpartiet er bekymret for hvilke konsekvenser det kan få for utsatte grupper, miljøer og nærområder å liberalisere alkoholloven. Vi vil ikke liberalisere konsumet av alkohol på offentlig sted, og Senterpartiet vil ikke stemme for endringer i alkoholloven.

Hadle Rasmus Bjuland (KrF) [18:46:40]: Både som avholdsmann og som KrF-er er det vel ikke så sjokkerende at jeg er veldig glad for at dette forslaget blir stemt ned. For Kristelig Folkeparti er det viktig med en streng regulering av alkoholforbruket i Norge. Det er viktig for å regulere alkoholomsetningen og sørge for at vi ivaretar de mest sårbare gruppene i samfunnet.

Denne debatten handler om å avveie ulike hensyn. For oss er alkoholpolitikken ikke først og fremst næringspolitikk, men folkehelsepolitikk og familiepolitikk. Det er avgjørende å bevare alkoholfrie arenaer i samfunnet, både for å beskytte barn og unge, og for å skape trygge og inkluderende møteplasser for alle. Alkohol er ikke en ordinær vare, men en av de viktigste risikofaktorene for tap av friske leveår i befolkningen.

Vi vet at 90 000 barn i Norge vokser opp i hjem med alkoholproblemer, og at nesten én av ti har opplevd

drikkepress på jobb. Det er derfor viktig at samfunnet også tilbyr sosiale arenaer uten alkohol. Idrett, parker og andre offentlige rom bør være sanne alkoholfrie soner.

Det viktigste helsearbeidet vi kan gjøre, er å forebygge, og derfor mener vi at det som gjelder tilgjengelighet, bevillingssystemet og tydelige alkoholfrie rom, må bevares og styrkes. Vi mener det fortsatt må være et tydelig skille mellom private arenaer der alkohol kan nytes, og felles offentlige rom som skal være trygge og tilgjengelige for alle.

Jeg må innrømme at jeg er skuffet over at statsråden i sitt svarbrev signaliserer at han vil igangsette en utredning med sikte på mulige lovendringer som åpner for kommunal regulering av alkoholbruk på offentlig sted. Dette vitner om at Arbeiderpartiet ikke lenger er til å stole på i alkoholpolitikken. Dette sender feil signal i en tid da det er behov for å styrke og ikke svekke de alkoholpolitiske virkemidlene som beskytter barn, unge og sårbare grupper. Å varsle mulige lovendringer i denne retningen sender et uheldig signal om at hensynet til tilgjengelighet og lokalt selvstyre skal veie tyngre enn folkehelse og barn og unges behov for alkoholfrie arenaer.

Statsråd Jan Christian Vestre [18:49:15]: Forslag som gjelder endringer i alkoholloven, må alltid ses i lys av vår helhetlige alkoholpolitikk, der vi har tatt i bruk de mest effektive virkemidlene i den hensikt å begrense bruk av alkohol og redusere skader og problemer. Det gjelder også forslaget om å la kommunene selv regulere konsum av alkohol på offentlig sted.

Regjeringen har slått fast at vi vil opprettholde en restriktiv alkoholpolitikk, og folkehelsehensyn må veie tungt. Selv om endringer i de alkoholpolitiske virkemidlene isolert sett kan framstå som små og kanskje ufarlige, kan de i sum ha stor betydning for effekten av de alkoholpolitiske virkemidlene, og helheten kan forvitre. Det ønsker ikke regjeringen.

Kommunene har allerede et betydelig ansvar og en stor frihet til å utforme sin egen lokale alkoholpolitikk innenfor alkohollovens rammer. Disse lovfestede rammene gjenspeiler det høye beskyttelsesnivået vi har og fortsatt skal ha i Norge, som en del av vår alkoholpolitikk.

Forbudet mot servering og drikking av alkohol i parker eller på andre offentlige plasser beskytter barn, unge og andre som benytter slike områder, viktige alkoholfrie arenaer, til sosialt samvær og aktivitet. Det mener vi er viktige folkehelsehensyn.

Samtidig er Arbeiderpartiet opptatt av å bygge gode og attraktive lokalsamfunn for innbyggerne. Vi må ta inn over oss at stadig flere bor i mindre boenheter og alene, og det er viktig å tilrettelegge for gode møteplasser og fellesskapsarenaer.

Derfor har vi i vårt partiprogram foreslått å endre alkohollovgivningen slik at kommuner kan definere avgrensede friarealer og parker hvor det er tillatt å drikke alkohol. Det er imidlertid ulike måter å innrette dette på, og vi må erkjenne at det også kan ha en rekke negative konsekvenser som må utredes før vi konkluderer. En eventuell åpning for at kommunene kan regulere konsum av alkohol på offentlig sted, må reguleres slik at det medfører minst mulig skadevirkning og tilstrekkelig beskyttelse av barn og unges tilgang til og bruk av områdene.

En endring i alkoholloven der kommunene gis et ansvar for å regulere offentlige arealer med mulighet for å drikke alkohol, krever derfor en utredning der samfunnsmessige, næringspolitiske, økonomiske, alkoholpolitiske og folkehelsepolitiske konsekvenser vurderes, samt at det må gjøres en grundig vurdering av hvordan en slik ordning kan innrettes. Det er regjeringen i gang med. Som jeg skrev i brevet til komiteen, har vi allerede startet arbeidet med å sette i gang et slikt utredningsprosjekt. Derfor mener jeg at representantforslaget ikke bør vedtas.

Presidenten [18:52:05]: Det blir replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [18:52:20]: Kan statsråden være helt tydelig på at Arbeiderpartiet vil sørge for at kommunene får muligheten til å regulere konsum av alkohol på offentlig sted?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:52:32]: Som jeg sa: Det er det vårt landsmøte har gått inn for, men det innebærer en rekke problemstillinger som vi må håndtere skikkelig og ordentlig. Jeg er glad for at Høyre og Arbeiderpartiet i komiteen står sammen om det, og at dette er nødt til å utredes nærmere, både folkehelsepolitisk, alkoholpolitisk og næringspolitisk. Det er en rekke praktiske utfordringer som må håndteres og løses, og det arbeidet er vi i gang med. Når vi har gjennomført det arbeidet, kan vi også konkludere, og da er det naturlig at vi kommer til Stortinget med et forslag om hvordan dette praktisk kan gjennomføres.

Erlend Svardal Bøe (H) [18:53:07]: Høyre er i sitt forslag veldig tydelig på at dette skal komme på plass. Det statsråden sier nå, er at en først skal utrede, og så skal en se om dette er noe en kan innføre. Jeg tenker at intensjonen må være veldig tydelig.

Da er mitt oppfølgingsspørsmål: Når forventer statsråden at det kan komme på plass, sånn at folk f.eks. kan drikke pils i parken lovlig, ut fra det som er loven i dag?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:53:35]: Jeg kan gjerne si det for tredje gang: Vi har altså i vårt partiprogram gått inn for å endre alkohollovgivningen slik at

kommunene kan definere friarealer og parker hvor det er tillatt å drikke alkohol, så det er ganske klart. Vi må likevel, som sagt, gjøre utredningen, og jeg kan ikke stå her på Stortingets talerstol og si at vi kan innføre dette før vi har utredet det, før vi har et konkret forslag på bordet, og før vi vet hvordan vi skal gjennomføre det. Det er ikke en seriøs måte å drive politikk på. Det er i hvert fall ikke sånn Arbeiderpartiet driver politikk. Det vi legger fram, er grundig. Når vi legger fram noe, er det i visshet om at det faktisk kan gjennomføres, at det er gjennomtenkt, og at man har veid ulike hensyn opp mot hverandre og funnet gode løsninger på dette.

Jeg kan ikke her og nå si nøyaktig når denne utredningen er ferdig, men vi er i gang med forarbeidene. Så snart vi har en utredning på plass, vil regjeringen ta stilling til hvordan dette vil følges opp, og så vil vi komme til Stortinget på egnet måte med et forslag til nødvendige lovendringer.

Erlend Svardal Bøe (H) [18:54:37]: Men jeg skjønner ikke helt hva en skal med en utredning hvis målet er at kommunene selv skal få lov til å bestemme konsum på offentlig sted. Kan statsråden svare på hva en eventuell utredning skal vise? Og er det sånn at hvis utredningen viser noe annet enn det som Arbeiderpartiet har gått inn for, kommer en ikke til å innføre det?

Statsråd Jan Christian Vestre [18:54:59]: Jeg har redegjort for hvorfor dette må utredes, og såpass store endringer som dette kan innebære, vil aldri Arbeiderpartiet foreslå i Stortinget uten at det er vurdert grundig. Målet er klart, og så må vi komme tilbake til Stortinget når vi har de nødvendige vurderingene på plass. Vårt landsmøte har, som sagt, gått inn for at dette skal kunne være på avgrensede friarealer og parker. Det betyr ikke nødvendigvis at det blir fritt fram over alt. Det er noe av det man må vurdere, i likhet med det andre t jeg her har tatt opp. Men vi igangsetter arbeidet, og så snart vi har noe å melde, kommer vi tilbake til Stortinget.

Presidenten [18:55:46]: Replikordskiftet er omme. Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [18:55:52]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marian Hussein, Kathy Lie, Birgit Oline Kjerstad og Freddy André Øvstegård om å hindre ukontrollert prisvekst på BPA (Innst. 403 S (2024–2025), jf. Dokument 8:244 S (2024–2025))

Presidenten [18:56:15]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik:

3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Erlend Svardal Bøe (H) [18:56:48] (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for samarbeidet i saken og vise til merknadene fra de ulike partiene.

For Høyre er ordningen med brukerstyrt personlig assistanse en viktig ordning, for den gir mennesker mulighet til yrkesdeltakelse, utdanning og et aktivt og selvstendig liv. Da Høyre satt i regjering, innførte vi en lovfestet rett til BPA, sånn at alle kommunene måtte ha tilbud om det. Etter at vi fikk en lovfesting, satte vi også ned et utvalg som bl.a. skulle se på forbedringer i BPA-ordningen. Det utvalget leverte sin rapport i 2021, men vi ser fortsatt ikke at regjeringen har fulgt opp det i det hele tatt.

Høyre har vært opptatt av at vi må få en stortingsmelding om BPA fra regjeringen, sånn at det er mulig å få til helhetlige forbedringer av BPA-ordningen, og at det ikke blir stykkevis og delt med ulike representantforslag, som f.eks. i den saken vi nå har til behandling.

Når Stortinget gjør klare og tydelige vedtak, forventer jeg at vi har en regjering som følger opp og leverer på det Stortinget ber om. Det har ikke regjeringen gjort i denne saken, verken med det vedtaket som ble gjort i 2023, eller med vedtaket fra 2024.

Høyre støtter en forbedring av BPA-ordningen, men vi mener det må gjøres helhetlig, ikke stykkevis og delt gjennom ulike representantforslag.

Marian Hussein (SV) [18:58:35]: Brukerstyrt personlig assistanse er helt avgjørende for at mange med funksjonsnedsettelse skal kunne leve et fritt og likestilt liv. Det handler om å få praktisk hjelp til ting andre tar for gitt, som å ha jobb, være sosial, følge opp sine barn og delta i samfunnet.

Det er viktig å huske at historien bak BPA var at funksjonshemmede selv krevde en slutt på institusjonslivet og å få retten til å leve som alle andre, som fullverdige borgere. Derfor er det ganske provoserende når departementet og politikere fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet snakker om BPA som om det bare er en måte å organisere kommunale tjenester på. Det blir for nedlatende, og det viser lite forståelse for hva BPA egentlig er: et verktøy for likestilling. Det er i hvert fall det SV og organisasjonene for funksjonshemmede jobber for at det skal bli.

Når man må betale egenandel for å kunne få hjelp gjennom BPA, blir det i praksis en ekstra skatt – en skatt

på å være funksjonshemmet. Det er ganske bakvendt. Reglene vi diskuterer nå, sier at folk skal sitte igjen med nok penger til å kunne dekke egne behov og forsørge familien sin etter at egenandelen er betalt. Det er uklart hva det egentlig betyr i praksis.

Statsråden mener unntakene for egenbetaling er gode nok. Jeg er uenig. Det er tydelig at de ikke treffer godt nok. Egenandelen er fortsatt en ekstra økonomisk byrde for folk som allerede har nok å stri med. Derfor er det helt nødvendig å sette grenser for hvor mye kommunene kan kreve i egenbetaling fra folk med funksjonsnedsettelse. Et viktig og rettferdig første steg er å øke inntektsgrensen for laveste egenandel til minst tre ganger grunnbeløpet i folketrygden.

Selv om statsråden mener unntakene for egenbetaling er gode nok, er de etter mitt syn åpenbart ikke dekkende. Igjen: Egenandelen for praktisk bistand, og dermed BPA, er direkte, ekstra skattlegging av funksjonshindrede eller sykdom som rammer skeivt. Det er åpenbart at det er nødvendig å sette grenser for kommunenes mulighet til å skattlegge funksjonshindrede og sykdom så voldsomt som enkelte av dem gjør. Å øke grensen for laveste sats til tre ganger grunnbeløpet er et viktig og rettferdig første steg.

Med det tar jeg opp forslagene SV er en del av.

Presidenten [19:01:23]: Representanten Marian Hussein har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Jan Christian Vestre [19:01:41]: BPA, brukerstyrt personlig assistanse, er ikke en egen tjeneste, men en måte å organisere kommunale helse- og omsorgstjenester på. I praksis er det tjenestene personlig assistanse, herunder praktisk bistand, opplæring og støttekontakt, som organiseres som BPA, og egenandelen blir den samme uavhengig av om tjenestene organiseres som BPA.

Kommunene fastsetter i dag selv regler for betaling av egenandel for praktisk bistand og opplæring etter helse- og omsorgstjenesteloven, herunder for BPA, som ikke er til personlig stell og egenomsorg. Kommunene står imidlertid ikke fritt ved fastsettelse av disse egenandelene.

Etter forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester skal egenandelen ikke overstige kommunenes egne utgifter til angjeldende tjeneste. Denne bestemmelsen medfører at betalingssatsene vil kunne variere noe fra kommune til kommune. Dette har sin årsak i at kommunene organiserer og drifter disse tjenestene forskjellig, samtidig som tilgang på personell kan ha konsekvenser for personalkostnadene. Lokale forhold som geografi og demografi vil følgelig medføre at de kommunale prisene for disse tjenestene vil variere.

I forskriften ligger det ytterligere en begrensning ved at egenandelen ikke kan settes høyere enn at tjenestemottaker beholder tilstrekkelig til å dekke personlige behov og bære sitt ansvar som forsørger. Dette krever at kommunen foretar en individuell vurdering i hvert enkelt tilfelle for å sikre at tjenestemottakeren har tilstrekkelig med midler til å kunne forsørge seg selv og dem han eller hun har forsørgelsesansvar for.

For ordens skyld skal det understrekes at det ligger en viktig begrensning i forskriften ved at kommunen ikke kan kreve egenandel for tjenester som er til personlig stell og egenomsorg. Med personlig stell og egenomsorg menes hjelp til å stå opp og å legge seg, personlig hygiene, toalettbesøk, av- og påklledning, spising, nødvendig tilsyn og tilsvarende grunnleggende behov. Disse tjenestene er altså gratis, og sånn bør det også være.

Dersom husstandens samlede skattbare nettoinntekt før særfradrag er under 2 G, skal den samlede egenandelen for disse tjenestene ikke overstige 240 kr per måned.

Ut fra en samlet vurdering er jeg følgelig av den oppfatning at vi i dag har en forskrift som på tilstrekkelig måte skjermer brukeren mot urimelig egenandel og en urimelig økning av denne.

Presidenten [19:04:21]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [19:04:28]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Svardal Bøe og Tone Wilhelmsen Trøen om å gjennomføre bruker- og pårørendeundersøkelser i kommunene (Innst. 377 S (2024–2025), jf. Dokument 8:271 S (2024–2025))

Presidenten [19:04:49]: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Truls Vasvik (A) [19:05:27]: På vegne av saksordføreren, Tove Elise Madland, vil jeg takke komiteen for samarbeidet i denne saken, om å gjennomføre bruker- og pårørendeundersøkelser i kommunene. Det er ikke avholdt høring, og innstillingen fra et ganske bredt flertall er at forslaget ikke vedtas.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at mange kommuner alt har systemer for brukerundersøkelser i både hjemmetjenesten og institusjoner. Komiteen viser også til at det i 2016 kom en forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten. Den omhandler forsvarlige helse- og omsorgstjenester, kvalitetsforbedring og pasient- og brukersikkerhet.

For Arbeiderpartiet er det viktig at alle aktørene i helse- og omsorgstjenesten arbeider med kvalitet og pasientsikkerhet. Vi må aldri slutte å lytte til innbyggerne, brukerne og de pårørende. De har viktige erfaringer som helse- og omsorgstjenesten må ta med seg i det videre arbeidet. I Nasjonal helse- og samhandlingsplan er brukermedvirkning og pårørendeinvolvering en viktig del. Det er behov for pårørendeundersøkelser og systematisk oppfølging i bl.a. den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Videre må det understrekes at det er bevilget 5 mill. kr til Helsedirektoratet i samarbeidet med Folkehelseinstituttet for nettopp å utrede modeller for systematisk oppfølging av bruker- og pårørendeundersøkelser i helse- og omsorgstjenesten.

For Arbeiderpartiet er det kommunale selvstyret viktig. Samtidig er det å redusere kommunale forskjeller avgjørende. Gode kommunale tjenester skal det være enten man bor i en liten eller stor kommune. Derfor må arbeidet med kvalitet og pasientsikkerhet styrkes. Åpenhet omkring dette arbeidet er også avgjørende. Det vil styrke tilliten til tjenestene. Det er åpenbart et stykke å gå. Det viser siste oppslag om bl.a. avvik på rapportering og oppfølging. Åpenhet vil uten tvil sikre tilliten og tryggheten til tjenestene.

Arbeiderpartiet vil at kommunene skal lykkes i sitt arbeid med å gi tjenester av god kvalitet til den enkelte innbygger. Vi vil alle sammen en dag trenge hjelp selv fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten eller være i pårønderollen. Da er det viktig at kommunen har gode verktøy i dette arbeidet. Å sikre den enkelte kommune innsikt og kunnskap om kvalitet i tjenestene kommer innbyggerne til gode og sikrer åpenhet og trygghet.

Erlend Svardal Bøe (H) [19:07:52]: Det å vite hva pasienter, brukere og pårørende mener om helse- og omsorgstjenesten, er viktig for å kunne gjøre den bedre og øke kvaliteten. Mange kommuner har i dag systemer for brukerundersøkelser i hjemmetjenesten og i institusjonene, men det å ha et system er ikke det samme som å ha gjennomført brukerundersøkelser om hvordan kvaliteten i tjenesten oppleves. Det er heller ikke alle kommuner som har åpenhet om resultatene av undersøkelsene.

For pasienter, brukere og pårørende har det stor verdi at den som leverer helse- og omsorgstjenester, er

interessert i å spørre om hvordan hjelpen oppleves, og om kvaliteten er god. Derfor er Høyre så opptatt av at alle norske kommuner skal gjennomføre systematiske bruker- og pårørendeundersøkelser i helse- og omsorgstjenesten, og at det skal være åpenhet om resultatene.

Det mener Høyre vil bidra til at den enkelte får økt tillit til helse- og omsorgstjenesten og ikke minst en opplevelse av å bli hørt, lyttet til og tatt på alvor. Det kan ikke være sånn at vi skal ta store beslutninger om hvordan helse- og omsorgstjenesten skal være, uten at vi lytter til menneskene som bruker den og ikke minst opplever konsekvensene av den. Vi må sikre at det gjennomføres systematiske bruker- og pårørendeundersøkelser i helse- og omsorgstjenesten vår.

Bruker- og pårørendeundersøkelser er også en viktig prioritering siden de bidrar til mer kunnskap om tjenestene. De kan også avdekke uhensiktsmessig resursbruk.

Med dette tar jeg opp Høyres forslag.

Presidenten [19:09:27]: Representanten Erlend Svardal Bøe har tatt opp de forslagene han refererte til.

Bård Hoksrud (FrP) [19:09:41]: Partienes merknader og våre merknader står jo i innstillingen, men vi har også noen forslag, og jeg vil i hvert fall ta opp dem fra talarstolen.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag, og det forslaget vi er med på.

Presidenten [19:09:53]: Representanten Bård Hoksrud har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Jan Christian Vestre [19:10:13]: Vi vet at det systematiske arbeidet med kvalitet og brukersikkerhet i den enkelte kommune gir bedre forutsetninger for å gi innbyggerne våre gode og trygge tjenester. Kommunenes ansvar for helse- og omsorgstjenester innebærer plikt til å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten. Det er et kommunalt ansvar å sikre at helse- og omsorgstjenestene som ytes, er forsvarlige, og at den enkelte mottar et verdig tjenestetilbud.

Tjenestedata som kvalitetsindikatorer og pasient-, pårørende- og brukererfaringsundersøkelser gir verdifull kunnskap. Åpenhet rundt disse resultatene bidrar til tillit, legitimitet og trygghet. Ikke minst er det viktig for å kunne sette inn tiltak når noe ikke fungerer som det skal.

Som jeg sa allerede tidlig i fjor høst, er jeg bekymret for at vi i dag ikke vet nok om kvaliteten, og at det er for store kvalitetsforskjeller mellom kommunene. Derfor sa jeg også at vi skulle utvikle nye kvalitetsindikatorer, også for opplevd kvalitet, altså hva innbyggerne våre

selv mener, og at vi skulle ha åpenhet om kvaliteten i hver kommune. Helsedirektoratet fikk da i oppdrag å utvikle dette og et såkalt dashbord eller en lett tilgjengelig oversikt, som skal komme alle innbyggerne, tjenesten og politikerne til gode, for nettopp å kunne forbedre tjenestene. Det har vært gjennomført flere innspillsrunder med bl.a. brukerorganisasjoner og kommuner.

Jeg har også bedt Helsedirektoratet om å utarbeide en helhetlig plan for å gjennomføre nasjonale pasient-, bruker- og pårørendeundersøkelser i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og i spesialisthelsetjenesten. Helsedirektoratet vil i samarbeid med Folkehelseinstituttet utrede modeller for systematisk oppfølging.

La meg være helt tydelig på at tjenester til eldre skal prioriteres, og det er et mål at kvaliteten skal opp og forskjellene skal ned. Dette er et viktig bidrag inn i en eldreomsorg preget av verdighet og respekt, noe som er et mål for regjeringen. Gjennom arbeidet med kvalitet vil jeg på egnet måte følge opp overfor kommunene for å

sørge for at innsikt og kunnskap om kvalitet i egne tjenester blir nyttiggjort til det beste for innbyggerne, pårørende og brukerne.

Regjeringen har satt ned en kommunekommisjon som skal foreslå endringer i statens styring av kommunesektoren, som legger til rette for god ressursbruk, fleksibel bruk av personell og effektiv oppgaveløsning i kommunesektoren. Alt i alt handler det om at tilliten til tjenestene våre skal styrkes, og at innbyggerne skal tas med på lag når tjenestene utvikles. Eldre og deres pårørende skal være trygge på at de får tjenestene de trenger, og at vi har et aldersvennlig samfunn der respekt, inkludering, trygghet og verdighet er i førersetet.

Presidenten [19:13:15]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15.

Dermed er dagens kart ferdig debattert. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 19.14.

